

Bulletin advokacie

Nařízení EU o digitálních službách: možné právní nebezpečí • Časté nedostatky insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení • Protokolární předání a převzetí díla jako hmotněprávní podmínka vzniku práva na zaplacení ceny – podnět ke změně rozhodovací praxe • Pozvánka na XXX. Karlovarské právníké dny •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

**Jak stanovit výši přiměřeného protiplnění
při vytěsnění minoritních akcionářů?**

Čtěte článek Jana Dědiče, Jana Lasáka a Filipa Buchty na str. 7 až 19.

**PROGRAM
GALAVEČERA
PR 2022**
Viz str. 5.

DÍLO UZNÁVANÉHO AUTORSKÉHO KOLEKTIVU

Štenglová/Dědič/Lasák/Pihera/Lála/Josková

Akciové společnosti

2023 | vázané | 808 | 1 490 Kč

obj. číslo EPI142

Zbrusu nové vydání

Zcela nová publikace pojednává o právní úpravě akciové společnosti od jejího založení a vzniku, přes fungování samotné společnosti, jejích orgánů a jejich členů, včetně práv a povinností akcionářů, úpravy akcií, problematiky základního kapitálu a jeho změn, až po zrušení společnosti a její zánik. Rozbor příslušných ustanovení právních předpisů je doplněn odkazy na relevantní judikaturu a rovněž odkazy na řešení rozebíraných problémů v jiných právních textech. Publikace zahrnuje i výklad právní úpravy akciové společnosti ve znění zákona č. 416/2022 Sb., přestože ke dni jejího dokončení ještě všechna ustanovení předmětné novely nenabyla účinnosti.

objednávejte pouze na

www.beck.cz

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonná redaktorka: PhDr. Ivana Cihlářová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozeňalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného

zasílejte na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obračejte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555
nebo na 606 404 953. Media kit a další
informace naleznete na internetových
stránkách www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz
a www.advokatnidenik.cz).

Toto číslo vyšlo 18. 4. 2023 v nákladu
16 600 výtisků.

Obálka: canva.com

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Hana Gawlasová: **Advokacie a nové trendy** 3

Aktuality

Galavečer Právnicka roku 2022 v Brně je za dveřmi 4

Zvolte si médium pro 21. století: TISK, nebo ONLINE? Red. 5

Aktuálně v právu Hana Rýdlová 6

z právní teorie a praxe

Články

Stanovení přiměřeného protiplnění a jeho přezkum při vytěsnění minoritních akcionářů kotovaných společností I.

Jan Dědič, Jan Lasák, Filip Buchta 7

Nařízení EU o digitálních službách: možné právní nebezpečí

Ivo Telec 20

Časté nedostatky insolvenčních návrhů spojených s návrhem

na povolení oddlužení Vojtěch Bill, Petr Horák 27

Protokolární předání a převzetí díla jako hmotněprávní podmínka vzniku práva na zaplacení ceny – podnět ke změně rozhodovací praxe

Jan Flidr 34

Přechod majetku České republiky do vlastnictví obcí: *Důvěřuj, ale prověřuj!*

Petra Schinnenburgová 41

Z judikatury

**NS: K dodržení zásady zákazu reformationis in peius v řízení o vypořádání
společného jmění manželů** 43

NS: Pozdní uplatnění vnosu a disparita podílů 44

ÚS: K posuzování nároku na bezplatnou právní pomoc obhájce 46

**NSS: Odměna advokáta a náhrada nákladů řízení v případě uplatnění více
samostatných nároků v soudním řízení správním** 48

ESLP: Zveřejnění informací whistleblowerem 49

Glosa: K rozhodnutí NS ohledně přípustnosti ujednání procesní legitimace 51

Z odborné literatury

Pavel Borčevský: **Trestní právo hmotné – zvláštní část** (Alena Tibitanzlová) 56

z advokacie

Z advokacie

Z kárné praxe Petra Vrábliková 57

**Pro advokáty a advokátky stále platí skutečně exkluzivní podmínky
pro pojištění vozidel** Tereza Poláková 59

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK 60

**Pozvánka na 32. ročník tradičního běžeckého závodu advokátů „O parohy
arcivévodý Ferdinanda“** 61

Pozvánka na XXX. Karlovarské právnické dny 62

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého 64

Víte, že... Stanislav Balík 64

Praetor

Advokátní systém pro úspěšné

Zrychlení procesů

Neztrácejte čas s únavným vyplňováním dokumentů, rutinními operacemi nebo přípravou faktur – u nás vyřídíte vše od prvního prověření klienta po fakturaci na pár kliknutí bez zbytečné dřiny.

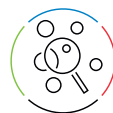
Vše po ruce

Logické vazby všech informací zajišťují, že snadno najdete u spisu subjekty, dokumenty a další údaje.

Zvýšení efektivity celého týmu

Díky automatizovanému upomínání, napojení na rejstříky nebo sdílení rešerší z ASPI bude váš tým využívat informace a čas na maximum.

Úplný přehled o vašem byznysu

Čas jsou peníze. Díky přesným reportům o pohledávkách i vytížení vašeho týmu máte situaci pod kontrolou.

Perfektní služby pro vaše klienty

Budte stále online díky mobilní aplikaci a nabídněte vašim klientům okamžitý přístup k jejich kauze díky klientské zóně.

Bezpečí pro vaše data

Vaše data zálohujeme na Vašem serveru nebo přímo u nás v cloudu. Už nikdy nemusíte bát ztráty nebo úniku dat.

Snadné používání

Intuitivní rozhraní zajišťuje vaše maximální pohodlí.

Veškerá agenda pohromadě

S vedením advokátní agendy souvisí i řada zákonných a dalších povinností. V Praetoru vedete evidenční, finanční a další agendu pohromadě, tedy vše vyřešíte na pár kliknutí.

Advokacie a nové trendy

Dnešní pracovní prostředí, advokátní kanceláře nevyjímaje, je zaplněno trendy, iniciativami a koncepty, jako jsou politická korektnost, diverzita, dozvuky hnutí #metoo, kultura rušení (anglicky *cancel culture*) a *woke* kultura. Některé jsou českému prostředí vlastní, jiné se projevují jen zčásti, ale všechny významně ovlivňují a proměňují způsob, jakým žijeme, a prostředí, ve kterém žijeme a pracujeme. Většina z nich vyvolává otázky a drobné či větší spory. Spouští plamenné diskuse o tom, co vlastně znamenají. Kladou překážky při provádění dříve zdánlivě jednoduchých kroků.

Některé již byly společností přijaty a jejich přínosnost není rozporována (diverzita). Jiné jsou napadány pro svou tvrzenou nelogičnost (politická korektnost). Některé jsou relativně nové (*woke* kultura) a jejich dlouhodobé důsledky zatím těžko předpovídat.

Při výkonu advokacie se s nimi setkáváme ve dvou rovinách. V jedné rovině klienti vyžadují stanoviska k jednotlivým konceptům, dávají pokyn k urovnávání sporů z nich vzniklých, případně požadují od advokátů poskytování právních služeb způsobem, který tyto koncepty zohledňuje. Ve druhé rovině se každá advokátní kancelář se všemi těmito koncepty setkává v rámci svého běžného provozu. Jak s nimi nejlépe naložit? Otevřít je k diskusi? Zregulovat je řadou interních předpisů? Nechat je žít vlastním životem? Přechkat je, protože jednou přece musí odeznít? Nemyslím si, že hned tak odezní. Drtivá většina z nich totiž napravuje dlouhodobou výraznou nerovnost. Zároveň odráží velmi rychlý způsob, jakým v posledních desetiletích došlo k zásadním změnám ve společnosti.

Co se zásadně změnilo za posledních sto let, období několika málo generací, ale v kontextu existence lidské společnosti vlastně jen okamžiku? Ženy začaly běžně studovat vysoké školy, dostaly právo se rozvést a samostatně nakládat se svým majetkem, ženy přestaly potřebovat souhlas manžela, aby mohly chodit do práce. Homosexualita přestala být trestná, přestalo být možné propustit někoho ze zaměstnání kvůli jeho sexuální orientaci nebo ho do zaměstnání ze stejného důvodu nepřijmout. Vztahy osob stejného pohlaví jsou společností přijímány a mohou uzavřít „skoromanželství“. Sexuální obtěžování je považováno za závažný problém, a nikoliv jen neškodné legrácky.

Všechny tyto více či méně zásadní změny nastaly ve velmi rychlém sledu za sebou a narovnávají nerovnosti, nesprávnosti a krutosti lidského soužití, ve kterých koexistovaly desítky a stovky generací před námi. Nelze tedy předpokládat, že bude-li přijat právní rámec, který nerovnosti odstraňuje, vzbudí to jen pozitivní reakce a ti, kteří si konečně mohou na rovnost vztahů sáhnout, přijmou tuto situaci s povděkem, bez otázek a bez emocí.

Ostatně i v rámci přípravy a projednávání Metodiky k přijímání a projednávání stížností, oznámení a podnětů týkajících se sexuálního obtěžování a šikany advokátními koncipienty, advokátními koncipientkami a členy a zaměstnanci ČAK jsme se setkali s řadou otázek, zda je taková metodika potřeba, máme-li k dispozici osvědčený a fungující systém projednávání stížností a postihování jednání advokátů nesouladného s právními a etickými předpisy. Pře-

važující názor byl, že ano. Že potenciální zásahy do rovnosti vztahů na pracovišti, do osobní sféry advokátů a advokátek, do způsobu, jakým budou šetřeny, zasluhují zvláštní a bezpečnější pozornost.

Jako advokáti máme při posuzování nových trendů v chování a přístupu nesporné výhody. Pracujeme pod zvýšenými etickými nároky na způsob jednání a vystupování i mimo výkon advokacie. Přijímání nových právních předpisů sledujeme „v přímém přenosu“. Součástí naší práce velmi často bývá posuzovat referenční rámce pravidel pro jednání a chování.

Víme tedy, že diverzita pracovního prostředí, možnost svobodné volby a otevřená diskuse budou určující pro to, jakým způsobem se advokacie vypořádá s novými trendy a koncepty v chování, a například zda být politicky korektní bude nutnost, výsada nebo prostě jen projev slušného vystupování při výkonu advokacie nebo mimo něj.

Mgr. HANA GAWLASOVÁ,
náhradník představenstva ČAK

právníkroku 2022

Galavečer Právníka roku 2022 v Brně je za dveřmi

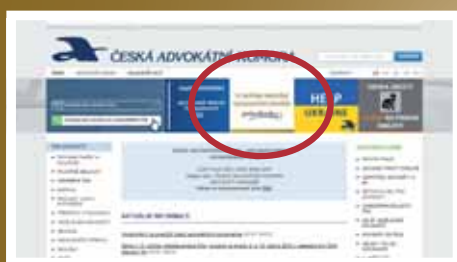
Již 17. slavnostní galavečer Právníka roku, který společně pořádají Česká advokátní komora a vzdělávací a mediální skupina epravo.cz, se letos odehraje v pátek 12. května 2023 od 19 hodin v hotelu International v Brně. Pokud máte už zakoupené vstupenky, můžete se těšit na následující program:

- 19:00** zahájení slavnostního vyhlášení výsledků 17. ročníku Právníka roku s moderátorem Vladimírem Kořenem, s nímž možná přijdou i Zázraky (nejen) přírody
- 21:00** jazz, swing a české i světové oldies v podání skupiny JAZZIKA
- 23:00** vystoupení hudební hvězdy večera – zpěváka MICHALA HRŮZY SE SKUPINOU HRŮZY
- 24:00** popůlnoční diskotéka s DJ Josephem a Élise

Pokud jste si vstupenky ještě nekoupili, neváhejte, hotel se plní. Vstupenky stojí stejně jako vloni – 1 500 Kč na osobu. Celá advokátní veřejnost – jak advokáti a advokátky, tak advokátní koncipienti a koncipientky – si je i letos mohou koupit komfortně a pohodlně z PC či mobilu a s okamžitou platbou přes platební bránu. Vstupenky s QR kódem obdržíte obratem.

Jak vstupenky zakoupit?

OKAMŽITOU PLATBOU PŘES PLATEBNÍ BRÁNU, KTEROU NAJDETE NA WEBU ČAK www.cak.cz
ČI ADVOKÁTNÍHO DENÍKU www.advokatnidenik.cz VŽDY POD BANNEREM PRÁVNÍK ROKU 2022.
BUDETE K TOMU POTŘEBOVAT JEN EVIDENČNÍ ČÍSLO ADVOKÁTA/TKY ČI KONCIPIENTA/TKY.

Pokud budete chtít v Brně přespát nebo se i zdržet na celý víkend, dohodli jsme pro vás ubytování celkem ve čtyřech hotelech. Vždy uvádějte heslo: „Právník roku 2022“. Kontakty na hotely naleznete rovněž pod bannerem Právníka roku 2022 na webu ČAK a Advokátního deníku.

Organizační pokyny pro účastníky:

- Nezapomeňte s sebou elektronické vstupenky s QR kódy – v mobilu či vytištěné – u vstupu do hotelu bude probíhat check-in.
- Parking hotelu International (ať venkovní, či podzemní) má velmi omezenou kapacitu, většina hostů bude muset využít sousední parkovací dům DOMINI Park.
- Spojené kongresové sály, kde bude probíhat galavečer, budou otevřeny od 18 hodin, stejně tak placený hotelový LOBBY BAR.
- Po zahájení slavnostního večera nebude možné, stejně jako v divadlech, do sálu pouštět opozdilce, ti budou moci sledovat dění v sále maximálně na TV obrazovkách v předsáli, doporučujeme proto skutečně přijít včas.

✦ icha

Zvolte si médium pro 21. století: TISK, nebo ONLINE?

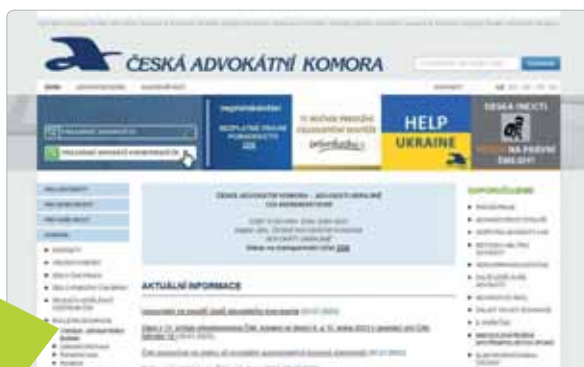
Patříte k pravidelným čtenářům Bulletinu advokacie, tradičního odborného časopisu ověřeného mnoha prestižními cenami, jehož je Česká advokátní komora mnohaletým vydavatelem a který 10x ročně dostávají advokátky/advokáti a advokátní koncipientky/koncipienti do svých schránek, resp. advokátních kanceláří?

Pak jste možná zaznamenali, že již několik let nabízí Komora jeho moderní online „listovací“ verzi. Pokud patříte k těm, jimž vyhovuje tato forma práce s informacemi, kterou Bulletin advokacie nabízí, anebo chcete z ekologických důvodů snížit počet tištěných vydání, které vaše kancelář odebírá, a rádi byste jej odhlásili, využijte k tomu náš nový jednoduchý

ONLINE ODHLAŠOVACÍ FORMULÁŘ

Formulář najdete:

- na úvodní stránce webu ČAK vlevo v hlavním menu pod rubrikou Komora/Bulletin advokacie:

- na webu Advokátního deníku, na hlavní stránce vpravo, pod bannerem Bulletin advokacie online:

POZOR! Pokud byste chtěli odhlásit zaslání Bulletinu advokacie pro více osob, např. pro více kolegů v jedné advokátní kanceláři, je zapotřebí vyplnit formulář pro každého advokáta/tku či koncipienta/tku samostatně, předejdete tak případným pochybením či nesrovnalostem.

Každý, kdo zaslání tištěného Bulletinu advokacie odhlásí, se k jeho zaslání v tištěné podobě může pochopitelně kdykoli vrátit! Využít k tomu můžete náš stejně jednoduchý online přihlašovací formulář. Ten najdete na stejném místě webu ČAK a webu Advokátního deníku jako formulář odhlašovací (viz obrázky výše).

V případě jakýchkoli dotazů nebo speciálních požadavků kontaktujte tajemnici redakce Bulletinu advokacie Evu Dvořákovou na telefonu: 273 193 165 či na e-mailu: dvorakova@cak.cz.

Vážení a milí čtenáři! Doufáme, že zůstanete Bulletinu advokacie věrni, ať ho již budete číst v elektronické, či v papírové podobě. My v redakci se budeme i nadále snažit, aby vám časopis i v budoucnu nabízel kvalitní, vysoce odborné a přitom zajímavé a aktuální příspěvky.

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Zákon roku 2022

Ještě do konce dubna máte možnost hlasovat v anketě o nejlepší legislativní počin loňského roku. Do 14. ročníku ankety Zákon roku jmenovala nominační rada celkem pět předpisů, z nichž máte možnost vybírat. Kdo vyhrál, se pak dozvíme v květnu 2023, kdy proběhne slavnostní vyhlášení vítězů. Zapojte se i vy, hlasovat můžete elektronicky na webu www.zakonroku.cz/hlasovani a prostřednictvím tohoto QR kódu:

Sledujte Advokátní deník, který bude průběžně přinášet aktuální informace!

Odmítnutí vládní novely oddlužení

Vláda v současné době připravuje novelu insolvenčního zákona, ve které navrhuje osvobození od dluhů pro všechny dlužníky za tři roky. Proti aktuálnímu vládnímu návrhu, který zkracuje dobu oddlužení z pěti na tři roky, se staví nejen většina odborné veřejnosti, ale podle průzkumu veřejného mínění také občané, jak představila analýza Insolcentra. Novela oddlužení se netýká pouze dlužníků, ale dopadá na všechny občany České republiky. Zkrácení oddlužení pro všechny dlužníky, bez rozlišení jejich schopností, způsobí výrazné snížení míry splacených dluhů a může mít drtivé ekonomické i společenské dopady.

Legislativu i judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

Z advokacie

ČAK doporučila prezidentovi na soudce ÚS tři významné advokátní osobnosti

Představenstvo ČAK na svém 16. schůzi ve dnech 3. a 4. dubna 2023 schválilo tři advokátní osobnosti jako kandidáty, které Česká advokátní komora doporučí prezidentu republiky Petru Pavlovi na posty ústavních soudců: JUDr. Moniku Novotnou, místopředsedkyni ČAK, JUDr. Irenu Schejbalovou, vedoucí pobočky ČAK v Brně, a advokáta JUDr. Petra Břízu, Ph.D., LL.M.

Podrobné informace o všech třech kandidátech i stanovisko ČAK k procesu výběru ústavních soudců najdete v Advokátním deníku.

Zprávy z regionů

Během posledních týdnů přinesl Advokátní deník seriál o dění v regionech. Jednotliví regionální zástupci informovali nejen o loňském dění v jednotlivých regionech, ať šlo o odborné vzdělávací, společenské, nebo sportovní akce, ale i tom, co plánují na následující období.

Sledujte Advokátní deník, kde zmíněný seriál naleznete v rubrice Z advokacie.

Interpelační den v Ostravě

Dne 30. března zavítalo vedení ČAK do Ostravy, aby se setkalo s místními advokátkami a advokáty a vyslechlo si jejich připomínky a podněty k práci pro advokacii. Předseda České advokátní komory JUDr. Robert Němec, LL.M., stejně jako další členky a členové představenstva a dalších orgánů ČAK, přiblížili místním advokátům řadu podstatných témat, která Komora řeší. Poslechli si také jejich připomínky a hned na místě zjišťovali, jak by je mohla Komora řešit, aby se kolegům pracovalo o něco lépe.

Podrobnosti čtěte v Advokátním deníku.

Z judikatury

ÚS k náhradě nákladů spojených s účastí poškozeného v trestním řízení

Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 357/22 platí, že adhezni řízení a řízení o nároku na pojistné plnění dle zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla jsou dvě samostatná řízení. Právo na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod brání trestním soudům, aby poškozeným zcela upřely náhradu nákladů spojených s jejich účastí v trestním řízení, resp. se zastoupením zmocněncem, z důvodu, že náhrada nákladů spojených s právním zastoupením byla už přiznána v řízení o pojistné plnění.

Ústavní soud k povinnosti soudů posoudit duševní stav obviněného

Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2665/22 platí, že orgány činné v trestním řízení nemají povinnost zjišťovat psychický stav každého obviněného *ex officio*, a to ani tehdy, pokud by se toho pouze subjektivně, bez jakéhokoliv objektivizujícího prvku domáhal. Objeví-li se však okolnost, která objektivně nasvědčuje tomu, že obviněný trpí psychickými potížemi, které by byt' potenciálně mohly mít vliv na jeho schopnost se plnohodnotně trestního řízení účastnit a účinně v něm uplatňovat svá práva, je povinností orgánů činných v trestním řízení jeho duševní stav objasnit procesem dokazování, a pokud v tomto směru bude zjištěn handicap, učinit případně vhodná kompenzační opatření, která jej vyváží.

Nová procesní pravidla Tribunálu Evropské unie

Dne 1. dubna 2023 vstoupily v platnost důležité změny procesních pravidel Tribunálu Evropské unie. Těmito změnami pokračuje Tribunál v prosazování moderního a efektivního soudnictví. Tribunál přijal změny svého jednacího řádu s cílem optimalizovat délku soudního řízení, a to zejména tím, že vyjasnil či zjednodušil některá ustanovení.

Tyto změny rovněž reagují na určité potřeby, jako je možnost využití videokonference na jednání. Podporují také proaktivní přístup k vyřizování soudních věcí a zohledňují vývoj právní úpravy o ochraně osobních údajů fyzických osob. Návrhy změn byly odsouhlaseny Soudním dvorem a schváleny Radou Evropské unie. Tribunál rovněž přijal změny prováděcích předpisů ke svému jednacímu řádu.

♣ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Z PRÁVNÍ TEORIE A PRAXE

Stanovení přiměřeného protiplnění a jeho přezkum při vytěsnění minoritních akcionářů kotovaných společností I.

Autoři ve svém příspěvku rozebírají způsob, jak stanovit výši přiměřeného protiplnění při vytěsnění minoritních akcionářů poté, co v relevantním období proběhla úspěšná nabídka převzetí. Druhá část jejich příspěvku, kterou přineseme v následujícím čísle BA, se pak zabývá stanovením výše přiměřeného protiplnění při squeeze-outu u kotovaných společností.

Prof. JUDr. Jan Dědič

je advokátem a partnerem v Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s. r. o., a vysokoškolským pedagogem.

JUDr. Jan Lasák, Ph.D. LL.M.

(Columbia), působí jako advokát a partner v Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s. r. o., a na Katedře soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci, resp. Katedře obchodního práva PF MU v Brně.

Mgr. Filip Buchta

působí jako advokát v Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s. r. o.

1. Úvod

Koncepce právní úpravy vytěsnění menšinových akcionářů je založena na principu, podle něhož akcionářům, kteří byli z akciové společnosti¹ vytěsněni v rámci tzv. nuceného přechodu účastnických cenných papírů² (dále jen „squeeze-out“), náleží přiměřené protiplnění za akcie, k nimž v důsledku squeeze-outu nuceně pozbyli vlastnické právo.³

Právní úprava squeeze-outu tradičně evokuje vleklé soudní spory,⁴ v nichž obě strany sporu (vytěsnění akcionáři na straně jedné a hlavní akcionář, potažmo cílová společnost⁵ na straně druhé) předkládají značné množství znaleckých posudků, jimiž jsou soudy mnohdy zahlceny, a s vyšší či nižší mírou sofistikovanosti se snaží z této komplikované procesní situace nalézt „cestu ven“ a konstatovat, zda protiplnění vyplacené vytěsněným akcionářům bylo (či nebylo) přiměřené.

Uvedené obtíže pramení ze skutečnosti, že **přiměřenost protiplnění hodnotě akcií vytěšňovaných akcionářů musí hlavní akcionář zásadně doložit znaleckým posudkem**, kterým znalec stanoví odhad hodnoty akcií.⁶ **Vyvrátit, nebo naopak potvrdit správnost závěrů znalce obsažených ve znaleckém posudku pak v soudním řízení zpravidla nelze učinit jinak než prostřednictvím dalšího (či dalších) znaleckých posudků.** Přitom i renomovaní experti z oblasti oceňování podniků připouštějí,⁷ že **znalci**

1 Akciovou společností, v níž proběhl squeeze-out, příp. vůči jejímž akcionářům byla uskutečněna nabídka převzetí, pro účely tohoto článku označujeme jako „cílová společnost“.

2 Viz § 375 a násl. zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. o. k.“).

3 Viz § 376 odst. 1 z. o. k.

4 Není výjimkou, že ještě v roce 2023 soudy (dokonce i v prvním stupni) posuzují přiměřenost protiplnění vyplaceného vytěsněným akcionářům v důsledku squeeze-outu realizovaného v roce 2005.

5 Pokud spor probíhá podle dřívější právní úpravy zakotvené v § 183k zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obch. zák.“).

6 Viz § 376 odst. 1 z. o. k.: „Vlastníci účastnických cenných papírů mají právo na přiměřené protiplnění v penězích, jehož výši určí valná hromada. Hlavní akcionář doloží přiměřenost protiplnění znaleckým posudkem nebo jej odůvodní podle § 391 odst. 1 Posudek nesmí být ke dni doručení žádosti podle § 375 starší než 3 měsíce.“

7 Viz M. Mařík, P. Maříková: K některým sporným otázkám ohledně přípustnosti rozdílů mezi výsledky různých znaleckých posudků při oceňování podniků, Odhadce a oceňování majetku č. 2/2015: „Reálná znalecká praxe ukazuje, že znalci i při stejné bázi hodnoty běžně dospívají k různým výsledkům a nelze to považovat za něco neobvyklého. Naopak je třeba opět zdůraznit, že znalecký posudek je pouze názorem znalce, a nikoli konstatováním nějaké objektivní skutečnosti. Základem všech těchto těžkostí je, že objektivně žádná hodnota jako jednoznačně přesně stanovitelná veličina neexistuje.“

ve svých znaleckých posudcích mnohdy prezentují zcela odlišné představy o hodnotě akcií (výsledek ocenění je totiž vždy do značné míry ovlivněn subjektivním názorem znalce na řadu relevantních faktorů), což práci soudů dále komplikuje.

Předmětem zájmu právní (ale i ekonomické) teorie dosud byly především otázky spojené s obvyklou problematikou postupu určení hodnoty akcií, jejíž základy spočívají spíše v oblasti ekonomie a oceňování podniků, se kterou se advokáti, soudci a znalci běžně potýkali. Navzdory již více než osmnáctileté historii institutu squeeze-outu zůstává řada otázek judikaturou stále nezodpovězena.

8 Viz náleze Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. III. ÚS 647/15, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2021, sp. zn.

27 Cdo 155/2021, a tam citovanou judikaturu.

9 Postup je, zjednodušeně řečeno, následující: zjištěná tržní hodnota závodu cílové společnosti bez aplikace zakázaných přírážek za nízkou likviditu a za minoritu (dělelec) se vydělí počtem akcií v cílové společnosti (dělitelem) a takto získaný výsledek (podíl) představuje hodnotu jedné akcie cílové společnosti. Právě takto zjištěná hodnota jedné akcie cílové společnosti pak představuje základ pro stanovení přiměřeného protiplnění.

10 Zároveň však nic z našeho pohledu nebrání tomu, aby znalec, pokud k takovému metodologickému rozhodnutí shledá důvod, aplikoval tzv. velikostní přírážku (jindy nazývaná jako přírážka za malou tržní kapitalizaci, za velikost nebo za malou společnost, anglicky pak nejčastěji *small cap premium* nebo *small size premium*). Velikostní přírážka je nutně důsledně odlišovat od „zapovězených“ přírážek za malou obchodovatelnost akcií (za nízkou likviditu) a za minoritu. Viz v podrobnostech J. Dědič, J. Lasák, F. Buchta: Aplikovatelnost velikostní přírážky při stanovení spravedlivé hodnoty akcií a výše přiměřeného protiplnění, Právní rozhledy č. 23-24/2021, str. 801-809. K odlišnému názoru na aplikaci tzv. velikostní přírážky viz P. Zima: Velké téma malých společností, Právní rozhledy č. 10/2022, str. 366-370.

11 Nabídky převzetí upravuje zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NabPřev“), který vychází ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů (dále „směrnice“).

12 K pojmu regulovaný trh a evropský regulovaný trh srov. § 55 zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPKT“). V ČR jsou organizátorem evropského regulovaného trhu společnosti Burza cenných papírů Praha, a. s. (dále jen „BCPP“) a RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů, a. s. (dále jen „RM-SYSTÉM“).

13 Vzhledem k tomu, že institut nabídek převzetí dle § 1 NabPřev dopadá jen na ty akciové společnosti, které mají sídlo v ČR a jejichž akcie byly (alespoň zčásti) přijaty k obchodování na regulovaném trhu, týká se tato problematika v zásadě jen kotovaných společností. Teoreticky nelze vyloučit, že by po realizaci nabídky převzetí valná hromada kotované společnosti rozhodla o stažení akcií z regulovaného trhu a v mezidobí se z kotované společnosti stala nekotovaná cílová společnost. S ohledem na časovou náročnost delistingu akcií jde však spíše jen o hypotetický scénář.

14 Viz P. Šuk in I. Stenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 745, marg. č. 19: „*Dalším případem, kdy hlavní akcionář nemusí výši protiplnění dokládat znaleckým posudkem, je squeeze-out následující bezprostředně po realizované nabídce převzetí. Za podmínek upravených v § 393 v těchto případech platí nevyvratitelná právní domněnka, podle níž je přiměřeným protiplněním pro účely nuceného přechodu účastnických cenných papírů protiplnění podle povinné (§ 393 odst. 1) nebo dobrovolné (§ 393 odst. 2) nabídky převzetí.*“

15 Viz § 393 z. o. k.

16 Toto protiplnění může spočívat (primárně) v penězích, ale též v cenných papírech (akcionář cílové společnosti za své akcie obdrží od navrhovatele akcie jiné společnosti) či kombinaci obou (viz § 20 NabPřev v případě dobrovolných nabídek převzetí a § 43 NabPřev v případě povinných nabídek převzetí). Nabídka převzetí je tak specifickým případem veřejného návrhu smlouvy, pro který se uplatní zvláštní pravidla zakotvená v NabPřev.

17 Jde o situace, kdy navrhovatel oslovuje ostatní akcionáře s cílem nabýt akcie kotované společnosti v takovém rozsahu, který mu umožní kotovanou společnost ovládnout.

Postupem času se tak judikatura⁸ ustálila alespoň v závěru, že pro účely stanovení hodnoty akcií, za něž hlavní akcionář vyplácí vytěsněným akcionářům protiplnění, má znalec zásadně vycházet ze standardu tzv. spravedlivé hodnoty (*fair value*). Pod pojmem „*spravedlivá hodnota*“ se přitom v zásadě neskrývá nic jiného, než že **znalec má stanovit hodnotu jedné akcie cílové společnosti na principu pro rata (aliquotně), tj. jako podíl na tržní hodnotě závodu cílové společnosti připadající právě na jednu akcii cílové společnosti**,⁹ a to bez aplikace zakázaných přírážek za minoritu a zásadně i bez přírážky za nízkou likviditu.¹⁰

Pomyslnou „Popelkou“ se však staly situace, kdy zákon nepředpokládá, že by se **výše přiměřeného protiplnění** měla odvíjet od hodnoty akcií stanovené znaleckým posudkem, ale na základě **objektivních tržních dat**. Tato problematika v zásadě zůstala stranou zájmu jak právní doktríny, která tyto otázky vyslovuje jen okrajově, tak i judikatury, která v předmětné věci prakticky absentuje. Vysvětlení je v zásadě jednoduché. Tento postup připadá v úvahu v zásadě ve dvou situacích, které jsou z pohledu českého prostředí spíše výjimečné.

Hlavní akcionář není povinen výši přiměřeného protiplnění hodnotě akcií dokládat znaleckým posudkem (a výše přiměřeného protiplnění se tak neodvíjí či nemusí odvíjet od hodnoty akcií stanovené znalecem), ale na základě jiných údajů **za předpokladu, že (i) v cílové společnosti proběhla před vytěsněním v relevantním období úspěšná nabídka převzetí¹¹ a/nebo (ii) akcie cílové společnosti byly v období realizace squeeze-outu obchodovány na evropském regulovaném trhu¹² (dále jen „koto- vané společnosti“).**

S ohledem na dlouhodobě nízký počet kotovaných společností v ČR se jedná v porovnání s „běžnými“ nekotovanými cílovými společnostmi o „atypické“ situace. **Nicméně, právě tyto neobvyklé případy, pro které zákonodárce nevyžaduje doložení přiměřenosti protiplnění znaleckým posudkem, jsou předmětem naší předkládaného článku.**

2. Přiměřené protiplnění při vytěsnění bezprostředně následujícím po nabídce převzetí

První situací, kdy hlavní akcionář nemusí dokládat přiměřenost protiplnění znaleckým posudkem, je squeeze-out v (kotované či nekotované¹³) cílové společnosti, ve které byla před vytěsněním úspěšně realizována relevantní nabídka převzetí¹⁴ – **pro stanovení přiměřeného protiplnění se nevyžaduje znalecký posudek, přiměřené protiplnění ex lege vychází z protiplnění stanoveného v nabídce převzetí postupem dle NabPřev.**¹⁵

2.1 Podstata nabídek převzetí a předpoklady pro aplikaci nevyvratitelné domněnky přiměřenosti protiplnění při následném vytěsnění

V rámci nabídek převzetí navrhovatel (jakákoli fyzická či právnická osoba) předkládá akcionářům kotované společnosti veřejný návrh smlouvy na koupi nebo směnu akcií, ve kterém dotčeným akcionářům nabízí protiplnění za jejich akcie.¹⁶ Právní úprava pak rozlišuje mezi tzv. „dobrovolnými“ a „povinnými“ nabídkami převzetí. Pokud navrhovatel nabídku převzetí předkládá o své vlastní vůli, tj. aniž by mu tak ukládal zákon,¹⁷ jde o tzv. dobrovolnou

nabídku převzetí. Pokud tak navrhovatel činí z důvodu, že tuto povinnost navrhovateli ukládá zákon, jde o tzv. povinnou nabídku převzetí.¹⁸

Pro squeeze-out bezprostředně navazující na dříve uskutečnou povinnou nabídku převzetí zákon zakotvuje nevyvratitelnou právní domněnku přiměřenosti protiplnění.¹⁹ Dle § 393 odst. 1 z. o. k. platí, že pokud (hlavní) akcionář nabyt v důsledku povinné nabídky převzetí akcie společnosti, které (samy o sobě či ve spojitosti s akciemi, jež tento akcionář vlastnil dříve) umožňují (hlavnímu) akcionáři realizovat squeeze-out (a pro účely následného squeeze-outu tak jde o „úspěšně“ realizovanou povinnou nabídku převzetí), pak protiplnění stanovené v této povinné nabídce převzetí je přiměřeným protiplněním pro účely stanovení protiplnění vytěsněným akcionářům. Zjednodušeně řečeno, **(přiměřené) protiplnění náležející vytěsněným akcionářům při squeeze-outu je určeno v částce odpovídající protiplnění, která je stanovena v předchozí úspěšně realizované povinné nabídce převzetí.**

V případě squeeze-outu bezprostředně navazujícího na předchozí dobrovolnou nabídku převzetí je v § 393 odst. 2 z. o. k. zakotvena obdobná nevyvratitelná právní domněnka.²⁰ Dle této nevyvratitelné domněnky platí, že **pokud akcionář nabyt v důsledku dobrovolné nabídky převzetí akcie společnosti umožňující mu realizovat vytěsnění**, tj. stal-li se právě a jedině v důsledku úspěšně realizované dobrovolné nabídky převzetí hlavním akcionářem (tj. překročil-li v důsledku dobrovolné nabídky převzetí prahovou hodnotu pro realizaci squeeze-outu), **pak protiplnění stanovené v této** (pro účely navazujícího squeeze-outu „úspěšně“ realizované) **dobrovolné nabídce převzetí je přiměřeným protiplněním pro účely stanovení protiplnění vytěsněným akcionářům.** I v tomto případě je přiměřenost protiplnění náležejícího vytěsněným akcionářům při squeeze-outu určena v částce odpovídající protiplnění stanoveného v dobrovolné nabídce převzetí.

Aplikace nevyvratitelných domněnek přiměřenosti protiplnění obsaženého v úspěšně realizovaných povinných či dobrovolných nabídkách převzetí zakotvených v § 393 odst. 1 a 2 z. o. k. je časově limitována. Hlavní akcionář musí uplatnit své právo realizovat vytěsnění a požádat o svolání valné hromady podle § 375 z. o. k. **ve lhůtě tří měsíců od konce závaznosti nabídky převzetí.**²¹ Pokud tak neučiní, v zásadě jedno z jakého důvodu, nemůže již navrhanou výši protiplnění odůvodnit pouhým odkazem na výši protiplnění obsaženou v předchozí nabídce převzetí. Při vytěsnění by musel hlavní akcionář postupovat standardním způsobem – tj. v případě nekotované cílové společnosti (pokud byly po nabídce převzetí její akcie vyřazeny z obchodování na regulovaném trhu) předložit znalecký posudek dokládající přiměřenost navrhaného protiplnění a v případě kotovaných společností předložit zdůvodnění navrhané výše protiplnění spolu s předchozím souhlasem ČNB k realizaci vytěsnění (této problematice se bude věnovat druhá část článku v příštím čísle BA).

Z našeho pohledu **může být sporné, zda aplikaci § 393 odst. 1 z. o. k. (a nevyvratitelné domněnky přiměřenosti protiplnění) vylučuje skutečnost, že hlavní akcionář překročil prahovou hodnotu pro squeeze-out již před realizací povinné nabídky převzetí.** Nabídková povinnost totiž může vzniknout navrhovateli (hlavnímu akcionáři) právě v souvislosti se skutečností, že navrhovatel nabyt množstvím akcií zakládajících jeho postavení hlavního akcionáře. Pokud takový hlavní akcionář v následně úspěšně realizované povinné nabídce převzetí jen navýší počet vlastněných ak-

cí (ačkoli již dříve přesáhl prahovou hodnotu zakotvenou v § 375 z. o. k.), může se použít § 393 odst. 1 z. o. k. pro stanovení přiměřenosti protiplnění v následném squeeze-outu?

Představme si např. situaci, kdy navrhovatel vlastní akcie představující 10% podíl na hlasovacích právech a základním kapitálu cílové společnosti a následně nabude od jiného akcionáře či jiných akcionářů další akcie představující v souhrnu 82% podíl na hlasovacích právech a základním kapitálu cílové společnosti. V důsledku takové transakce navrhovatel překročí jak prahovou hodnotu pro vznik nabídkové povinnosti,²² tak prahovou hodnotu pro možnost realizace squeeze-outu. Navrhovatel (hlavní akcionář) je přitom povinen vůči ostatním akcionářům splnit svou nabídkovou povinnost, jelikož NabPřev pro tyto situace nestanovuje výjimku z nabídkové povinnosti.²³ Obdobná situace může nastat, pokud navrhovateli vznikne nabídková povinnost (získá např. rozhodný podíl 30 % na hlasovacích právech v cílové společnosti), následně úspěšně realizuje povinnou nabídku převzetí (získá tak např. další akcie s 62% podílem na hlasovacích právech a základním kapitálu cílové společnosti), v důsledku čehož navrhovateli vznikne povinnost uskutečnit tzv. dodatečnou nabídku převzetí.²⁴ Navrhovatel pak uskuteční dodatečnou nabídku převzetí, v důsledku čehož opět navýší svůj podíl v cílové společnosti (např. na 99% podíl na hlasovacích právech a základním kapitálu cílové společnosti). Je pak možné odmítnout aplikaci § 393 odst. 2 z. o. k., umožňující hlavnímu akcionáři efektivně dokončit ovládnutí společnosti a bez dalšího převzít protiplnění obsažené v (dodatečné) nabídce převzetí za situace, kdy výše protiplnění byla hned dvakrát přezkoumána ČNB (viz níže) a trhem, a naopak hlavního akcionáře nutit k tomu, aby předkládal nové zdůvodnění navrhaného protiplnění?

Domníváme se, že nikoli. **Opačné závěry by z našeho pohledu byly v rozporu se zásadou rovného zacházení s akcionáři²⁵ a se základní myšlenkovou konstrukcí, na níž je směrnice založena.** Pokud určitá osoba v důsledku úspěšné povinné nabídky převzetí ovládne cílovou společnost a získá podíl na hlasovacích právech a základním kapitálu cílové společnosti ve výši převyšující 90 %, měla by mít tato osoba možnost efektivně realizovat 100% převzetí cílové společnosti tak, aby stejné protiplnění získali jak minoritní akcionáři, kteří nabídku převzetí akceptovali, tak i ti mi-

18 Viz např. § 35 odst. 1 ve spojení s § 2 odst. 6 NabPřev, který stanoví, že nabídku převzetí je vůči všem akcionářům cílové společnosti povinen uskutečnit ten, kdo získá podíl alespoň 30 % na hlasovacích právech v cílové společnosti.

19 Viz P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 776, marg. č. 2.

20 Viz tamtéž, str. 777, marg. č. 6.

21 Viz § 393 odst. 3 z. o. k.

22 Dle § 35 odst. 1 NabPřev platí, že „Ten, kdo získá rozhodný podíl na hlasovacích právech v cílové společnosti (dále jen „povinná osoba“), učiní do 30 dnů ode dne, který následuje po dni získání nebo překročení tohoto podílu, nabídku převzetí všem vlastníkům účastnických cenných papírů cílové společnosti přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu (dále jen „nabídková povinnost“)“ a dle § 2 odst. 6 NabPřev platí, že „Rozhodným podílem na hlasovacích právech společnosti je podíl na hlasovacích právech cílové společnosti představující alespoň 30 % všech hlasů spojených s účastnickými cennými papíry vydanými cílovou společností.“

23 Srov. a contrario ust. § 39 až 41 NabPřev. Navrhovatel ostatně není povinen squeeze-out či jiný výkup realizovat, ledaže o to požádají minoritní akcionáři postupem dle § 395 z. o. k.

24 Viz § 49 NabPřev. Protiplnění obsažené v dodatečné nabídce převzetí musí odpovídat přinejmenším protiplnění obsaženému v původní nabídce převzetí.

25 Viz čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice.

noritní akcionáři, kteří byli následně vytěsněni. **Směrnice bez jakýchkoli dalších výjimek stanoví, že protiplnění v povinné nabídce převzetí se považuje za spravedlivé (i pro účely následného vytěsnění).**²⁶ Obě skupiny akcionářů mají obdržet stejnou výši protiplnění, nikoli více a nikoli méně.

Dále je třeba zohlednit, že povinnost uskutečnit povinnou či dodatečnou nabídku převzetí nebrání tomu, aby hlavní akcionář v mezidobí²⁷ realizoval squeeze-out. V § 17 NabPřev je zakázáno pouze smluvní nabývání akcií za cenu přesahující protiplnění obsažené v nabídce převzetí, obdobně v § 30 NabPřev je omezeno nabývání akcií převodem. Při squeeze-outu hlavní akcionář nenabývá akcie vytěsněných akcionářů na základě smlouvy (titulem je usnesení valné hromady) a převodem, ale přechodem vlastnického práva (viz § 385 z. o. k.). Z uvedeného důvodu se domníváme, že **povinnost učinit dodatečnou nabídku převzetí nebrání tomu, aby hlavní akcionář v mezidobí či současně s dodatečnou nabídkou převzetí inicioval též squeeze-out** ve smyslu § 375 a násl. z. o. k.

Pokud by hlavní akcionář realizoval squeeze-out před uplynutím lhůty závaznosti dodatečné nabídky převzetí, přiměřenost protiplnění by pro účely tohoto squeeze-outu odvozoval (shodně jako v dodatečné nabídce převzetí) od výše protiplnění stanovené v „původní“ úspěšně realizované povinné nabídce převzetí. Pokud by hlavní akcionář v dodatečné nabídce převzetí nabídl vyšší protiplnění než v „původní“ povinné nabídce převzetí, měl by pro účely

26 Viz čl. 15 odst. 5 směrnice, který jednoznačně a bez dalšího stanoví, že „Po povinné nabídce se protiplnění v ní navržené považuje za spravedlivé.“

27 Tj. po akvizici „rozhodného podílu“ a před uplynutím závaznosti povinné nabídky převzetí či po úspěšné realizaci „původní“ povinné nabídky převzetí a před uplynutím závaznosti dodatečné nabídky převzetí.

28 Viz čl. 15 odst. 5 směrnice: „Po dobrovolné nabídce v obou případech uvedených v odst. 2 písm. a) a b) se protiplnění navržené v nabídce považuje za spravedlivé, **pokud přijetím nabídky její předkladatel získal cenné papíry představující nejméně 90 % základního kapitálu spojeného s hlasovacími právy obsaženého v nabídce.**“ Z citované části směrnice jednoznačně vyplývá, že protiplnění obsažené v dobrovolné nabídce převzetí je spravedlivé právě a jedině tehdy, pokud v přímém důsledku nabídky převzetí akcionář získal postavení hlavního akcionáře (překročil prahovou hodnotu nutnou pro realizaci squeeze-outu). Obdobně viz § 393 odst. 2 z. o. k.: „Nabyli-li hlavní akcionář v důsledku dobrovolné nabídky převzetí podle zákona o nabídkách převzetí **akcie podle § 375, na které se dobrovolná nabídka vztahovala, platí, že protiplnění podle takové dobrovolné nabídky převzetí je protiplněním přiměřeným.**“ To je podstatný rozdíl oproti povinným nabídkám převzetí, kde směrnice (ani § 393 odst. 1 z. o. k.) takové omezení explicitně nestanovuje. Unijní i český zákonodárce v tomto ohledu oba druhy nabídek převzetí rozlišuje.

29 Shodně též P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 777, marg. č. 6.

30 Navrhovatel je v zásadě limitován jen § 20 NabPřev stanovujícím formu protiplnění (peníze, cenné papíry či jejich kombinace) a povinností učinit nabídku protiplnění stejnou pro všechny adresáty, příp. je omezen při změnách výše protiplnění v průběhu závaznosti nabídky převzetí (viz § 24 NabPřev), a dále je povinen dorovnat protiplnění při paralelních nákupech uskutečněných po dobu závaznosti a šest měsíců po skončení závaznosti nabídky převzetí za částku převyšující navržené protiplnění (viz § 18 odst. 2 a § 30 odst. 3 NabPřev). To však nemění nic na tom, že na počátku určuje protiplnění nabízené v dobrovolné nabídce převzetí sám navrhovatel dle své úvahy.

31 V této souvislosti má ČNB jen velmi omezená oprávnění zakotvená v § 12 NabPřev.

32 Viz P. Vybíral, D. Bucek in J. Lasák a kol.: Zákon o nabídkách převzetí, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2012, str. 439, marg. č. 1: „Na rozdíl od dobrovolné nabídky převzetí, kdy by přiměřenost protiplnění měl hodnotit sám trh, v případě povinné nabídky převzetí je třeba regulovat cenu v zájmu ochrany menšinových akcionářů.“

následného squeeze-outu vycházejí z vyššího protiplnění uvedeného v dodatečné nabídce převzetí. Tato možnost je však spíše jen teoretická, neboť ekonomicky racionálně uvažující hlavní akcionář, spíše než aby motivoval zbývajících minoritních akcionářů k odprodeji jejich akcií za navýšené protiplnění v dodatečné nabídce převzetí, raději využije realizace squeeze-outu za použití nevyvratitelné domněnky dle § 393 odst. 1 z. o. k., která mu umožní nabytí zbývajících akcií za stejné protiplnění, jaké bylo obsaženo v původní nabídce převzetí. S ohledem na výše uvedené tedy dovozujeme, že **pokud hlavní akcionář v důsledku jím úspěšně realizované povinné nabídky převzetí rozmnoží svůj podíl v cílové společnosti o další akcie (ačkoli prahovou hodnotu pro squeeze-out překročil již dříve), lze protiplnění stanovené v povinné nabídce převzetí považovat za přiměřené protiplnění pro účely bezprostředně navazujícího squeeze-outu.**

Na druhou stranu však máme za to, že **aplikace § 393 odst. 2 z. o. k. zjevně nepřipadá do úvahy v situaci, kdy navrhovatel, hlavní akcionář, překročí prahovou hodnotu pro squeeze-out již před uskutečněním (domnělé) dobrovolné nabídky převzetí**, a to přinejmenším ze dvou důvodů.

Předně jde o dobrovolnou nabídku převzetí tehdy, pokud akcionář předkládá ostatním akcionářům veřejný návrh smlouvy s cílem nabytí akcie kotované společnosti v takovém rozsahu, který mu umožní kotovanou společnost ovládnout. Pokud již hlavní akcionář dosáhl prahové hodnoty pro squeeze-out, kotovanou společnost ovládá a kvalifikace jím realizovaného veřejného návrhu smlouvy jako dobrovolné nabídky převzetí je pojmově vyloučena. I pokud by tak hlavní akcionář jím uskutečněný veřejný návrh smlouvy označil jako „dobrovolnou nabídku převzetí“, jednalo by se nanejvýš o „prostý“ dobrovolný veřejný návrh smlouvy dle § 322 a násl. z. o. k., s nímž § 393 z. o. k. nespojuje nevyvratitelnou domněnku přiměřenosti navrhovaného protiplnění pro následné vytěsnění (na rozdíl od nabídek převzetí).

Za druhé, na základě eurokonformního výkladu § 393 odst. 2 z. o. k.²⁸ se podává, že § 393 odst. 2 z. o. k. lze aplikovat jen tehdy, pokud akcionář získal postavení hlavního akcionáře právě v důsledku úspěšně realizované dobrovolné nabídky převzetí. Tyto skutečnosti nás vedou k závěru, že **aplikace § 393 odst. 2 z. o. k. připadá v úvahu jen tehdy, pokud navrhovatel získá postavení hlavního akcionáře právě a jedině až v důsledku realizace dobrovolné nabídky převzetí** (což však nevyklučuje, že tato osoba může být akcionářem již dříve, avšak pro účely aplikace § 393 odst. 2 z. o. k. nesmí vlastnit akcie přesahující prahovou hodnotu dle § 375 z. o. k.).²⁹

Jelikož zákon formuluje nevyvratitelnou domněnku přiměřenosti protiplnění pro případ předchozích úspěšně realizovaných nabídek převzetí, je vhodné se dále zabývat otázkou, jaké podmínky NabPřev klade pro stanovení výše protiplnění obsažené v nabídkách převzetí, které je dále základem pro stanovení přiměřeného protiplnění při vytěsnění dle § 375 a násl. z. o. k.

2.2 Výše protiplnění při dobrovolné nabídce převzetí

Při stanovení výše protiplnění při dobrovolné nabídce převzetí NabPřev navrhovateli nestanoví v zásadě žádná omezení³⁰ a navržená výše protiplnění v dobrovolné nabídce převzetí zásadně nepodléhá kontrole ČNB.³¹ Vychází se z teze, že přiměřené protiplnění nejlépe a neobjektivněji **určí trh**,³² neboť nebude-li protiplnění

nabídnuté navrhovatelem dobrovolné nabídky převzetí (alespoň) přiměřené, akcionáři jej neakceptují; a naopak, bude-li nabídnuté protiplnění (alespoň) přiměřené, akcionáři jej akceptují.

Uvedená koncepční východiska se promítají do § 393 odst. 2 z. o. k. Z citovaného ustanovení se podává, že pokud bylo pro účely úspěšně realizované dobrovolné nabídky převzetí navrhované protiplnění dobrovolně a bez nátlaku vyhodnoceno akceptujícími akcionáři jako přiměřené,³³ je takové protiplnění přiměřené i pro bezprostředně následně vytěsněné minoritní akcionáře.³⁴

2.3 Výše protiplnění při povinné nabídce převzetí

Pokud jde naopak o protiplnění při povinné nabídce převzetí, stanoví NabPřev pro jeho určení specifická pravidla a silnou roli má v těchto případech ČNB. **Povinnou nabídku převzetí nelze učinit bez předchozího souhlasu ČNB**, která má pravomoc komplexně přezkoumávat nabídkové dokumenty, včetně toho, zda je výše protiplnění obsažená v nabídkovém dokumentu v souladu s NabPřev, tj. i přiměřená.³⁵ Uvedená specifika reflektují smysl a účel povinných nabídek převzetí, jímž je zajistit minoritním akcionářům likviditu jejich akcií dotčených provedeným či posíleným ovládnutím cílové společnosti, a umožnit jim tak snadný exit z jejich investice za podmínek, které reflektují tržní situaci před ovládnutím či posílením cílové společnosti.³⁶

Pokud jde o stanovení výše protiplnění v případě povinné nabídky převzetí, ust. § 43 odst. 3 NabPřev výslovně uvádí, že **přiměřené protiplnění se primárně určí alespoň v částce odpovídající prémiové ceně**. Prémiová cena odpovídá nejvyšší ceně, za kterou osoba povinná učinit nabídku převzetí nebo osoba s ní spolupracující nabyly v posledních 12 měsících před vznikem nabídkové povinnosti akcie, které jsou předmětem nabídky převzetí.³⁷ Tímto úprava povinných nabídek převzetí reflektuje zásadu rovnosti akcionářů, když navrhovatel musí nabídnout všem akcionářům (nemají-li se ocitnout v horším právním postavení) alespoň tu nejvyšší cenu, kterou se v rozhodné době zavázal uhradit jinému akcionáři či jiným akcionářům.

Ze druhé věty § 43 odst. 3 NabPřev vyplývá, že **pokud nelze prémiovou cenu stanovit, výše protiplnění při povinné nabídce převzetí se (sekundárně) určí alespoň v částce odpovídající tzv. průměrné ceně**. Průměrná cena se vypočítá jako vážený průměr z cen, za které byly uskutečněny obchody s akciemi cílové společnosti na evropském regulovaném trhu v období šesti měsíců před vznikem nabídkové povinnosti.

Prémiovou cenu jako základ pro stanovení přiměřeného protiplnění v povinné nabídce ČNB akceptovala v celé řadě svých rozhodnutí.³⁸ V jiném řízení ČNB akceptovala protiplnění stanovené navrhovatelem v povinné nabídce převzetí, které bylo opět stanoveno na základě prémiové ceny akcií cílové společnosti. Při posuzování této nabídky převzetí ČNB rovněž vzala v potaz průměrnou cenu akcií cílové společnosti. Vzhledem k tomu, že průměrná cena těchto akcií byla nižší než prémiová cena (prémiová cena převyšovala cenu průměrnou), považovala ČNB výši protiplnění v částce odpovídající prémiové ceně za přiměřené a v souladu s požadavky vyplývajícími z NabPřev.^{39, 40}

V jednom ze svých rozhodnutí ČNB udělila souhlas dle § 42 odst. 1 NabPřev⁴¹ s uveřejněním nabídkového dokumentu za situace, kdy bylo přiměřené protiplnění pro účely povinné nabídky převzetí stanoveno výlučně na základě údajů o paralelních

nákupech⁴² dle § 42 odst. 5 NabPřev ve spojitosti s § 18 odst. 2 NabPřev [de facto jde o období prémiové ceny akcií s tím rozdílem, že relevantní období pro výpočet je posunuto v čase směrem dopředu – protiplnění se stanovuje dle částky odpovídající nejvyšší ceně akcií, kterou navrhovatel zaplatil jinému (původnímu) akcionáři v době po vzniku nabídkové povinnosti; prémiová cena se počítá „zpětně“ za období před vznikem nabídkové povinnosti]. Akcie cílové společnosti nebyly v rozhodném období šesti měsíců předcházejících vzniku nabídkové povinnosti na regulovaných trzích vůbec obchodovány, a nebylo tak možné stanovit průměrnou cenu. ČNB tak dospěla k závěru, že přiměřené protiplnění stanovené výlučně na základě údajů o ceně z paralelních nákupů je v souladu s NabPřev.

33 Stranou ponecháváme důsledky případného navýšení protiplnění uvedené v dobrovolné nabídce převzetí *ex lege* v důsledku skutečnosti uvedených v § 17 a 30 NabPřev. K tomu podrobně viz pozn. pod čarou č. 42 a část 2.4.

34 Viz P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 777, marg. č. 6: „Přiměřenost protiplnění je v takovém případě odůvodněna právě tím, že jej za odpovídající hodnotě účastnických cenných papírů považovala významná část dosavadních vlastníků. Jestliže dobrovolnou nabídku převzetí akceptovali vlastníci s účastnickými cennými papíry, představujícími alespoň 90% podíl na základním kapitálu (na něž byly vydány akcie s hlasovacími právy), a současně, s nimiž je spojen alespoň 90% podíl na hlasovacích právech ve společnosti, lze mít za to, že protiplnění uvedené v nabídce převzetí je přiměřené hodnotě účastnických cenných papírů. Jen pro tyto případy upravuje § 393 odst. 2 nevyvratitelnou právní domněnku přiměřenosti protiplnění.“

35 Viz § 42 NabPřev. V tomto ohledu tak existuje značná podobnost s procesem vytěsnění v kotovaných společnostech, v němž ČNB rovněž přezkoumává, zda hlavní akcionář řádně zdůvodnil jím navrhovanou výši protiplnění (viz část 3., která bude publikována v BA č. 5/2023).

36 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 29 Cdo 293/2017-II., a tam citovanou judikaturu.

37 Tato úprava vychází mj. z čl. 5 odst. 4 směrnice.

38 Viz rozhodnutí ČNB (i) ze dne 20. 5. 2014, č. j. 2014/5104/570, sp. zn. Sp/2014/5/572; (ii) ze dne 31. 3. 2011, č. j. 2011/3414/570, sp. zn. Sp/2011/44/572; a (iii) ze dne 29. 10. 2010, č. j. 2010/9594/570, sp. zn. Sp/2010/147/572.

39 Viz rozhodnutí ČNB ze dne 25. 11. 2015, č. j. 2015/128227/CNB/570, sp. zn. S-Sp-2015/00031/CNB/572.

40 V uvedeném případě však hlavní akcionář nezůstal jen u povinné nabídky převzetí. Vzhledem k tomu, že předchozí povinná nabídka převzetí byla úspěšná, hlavní akcionář následně požádal ČNB o udělení souhlasu s realizací bezprostředně následujícího vytěsnění, přičemž výši přiměřeného protiplnění hlavní akcionář odůvodnil s odkazem na § 393 odst. 1 z. o. k. na výši protiplnění uvedeného v bezprostředně předcházející úspěšně realizované povinné nabídce převzetí, tj. od prémiové ceny vypočtené pro účely předcházející povinné nabídky převzetí. ČNB svým rozhodnutím udělila hlavnímu akcionáři souhlas k realizaci squeeze-outu a shledala zdůvodnění přiměřenosti protiplnění za řádné i pro tyto účely. Viz rozhodnutí ČNB ze dne 14. 4. 2016, č. j. 2016/044420/CNB/570S, sp. zn. S-Sp-2016/00012/CNB/572.

41 Viz rozhodnutí ČNB ze dne 9. 6. 2016, č. j. 2016/066631/CNB/570, sp. zn. S-Sp-2016/00014/CNB/572.

42 Paralelní nákupy jsou smluvní transakce, na jejichž základě navrhovatel nabývá akcie v době od vzniku nabídkové povinnosti (§ 42 odst. 5 ve spojení s § 18 odst. 2 NabPřev) či v době po uveřejnění nabídkového dokumentu a po celou dobu závaznosti nabídky převzetí (§ 18 odst. 2 NabPřev; ledaže jde o výjimky zakotvené v § 17 NabPřev). Pokud nabude navrhovatel akcie od třetí osoby za výhodnějších podmínek, než jak stanovuje nabídka převzetí (např. za vyšší cenu), *ex lege* se upravuje protiplnění obsažené v nabídce převzetí a na základě nabídky převzetí uzavřených smluv (např. se navýší protiplnění do nejvyšší zaplacené ceny). Obdobný mechanismus zakotvuje § 30 NabPřev pro situace, kdy navrhovatel nabude převodem akcie cílové společnosti za vyšší protiplnění, než které obsahovala nabídka převzetí v době šesti měsíců od ukončení závaznosti nabídky převzetí. S výjimkami uvedenými v § 30 odst. 1 a 2 NabPřev je navrhovatel povinen protiplnění poskytnuté akceptujícím akcionářům dorovnat.

Ne vždy však lze při stanovení výše protiplnění v povinné nabídce převzetí vycházet výlučně z dat o průměrné nebo prémiové ceně. Ve zcela výjimečných a taxativně⁴³ vymezených případech vypočtených v § 44 odst. 1 NabPřev, může ČNB do navrhovatelem navrhané výše protiplnění zasáhnout⁴⁴ a svým rozhodnutím zvýšit či snížit původně navrženou výši protiplnění navrhovatelem tak, aby bylo přiměřené, k čemuž může (ale nemusí) využít znaleckého odhadu hodnoty akcií či jiných vhodných metod. K tomu, aby bylo založeno oprávnění ČNB změnit navrhanou výši protiplnění (požadovat po navrhovateli změnu navrženého protiplnění), musí být kumulativně splněny dva předpoklady. Předně musí být prokázána existence jedné ze čtyř mimořádných okolností vymezených v § 44 odst. 1 NabPřev.⁴⁵ Za druhé, současně, tyto okolnosti, resp. alespoň jedna z nich, musí v konečném důsledku vést k tomu, že navrhané protiplnění uvedené v nabídce převzetí není přiměřené.

Pokud jde o okolnosti, jejichž existence zakládá oprávnění ČNB měnit navrhanou výši protiplnění, jde v zásadě o skutečnosti, které zohledňují mimořádné situace zakládající závažnou „poruchu“ trhu nebo podstatně snižují vypovídající hodnotu primárních údajů pro stanovení přiměřené protiplnění prostřednictvím prémiové či průměrné ceny, což zakládá legitimní důvod pro zvážení případného zásahu ČNB. Zároveň z § 44 odst. 1 NabPřev vyplývá, že okolnosti, které mají vliv na vypovídající hodnotu údajů o průměrné či prémiové ceně, musí být naplněny v mimořádné intenzitě, jelikož zákonodárce hovoří

43 Viz P. Vybíral in J. Lasák a kol., op. cit. sub 32, str. 454, marg. č. 9.

44 O výjimečnosti oprávnění příslušných orgánů, včetně ČNB, měnit navrhanou výši protiplnění svědčí též čl. 5 odst. 4 směrnice, který vyžaduje, aby okolnosti pro založení oprávnění změnit navrhanou výši protiplnění, jakož i kritéria, kterými se bude příslušný orgán řídit, byly „jasně určeny“. V této souvislosti pak čl. 5 odst. 4 směrnice navrhuje seznam možných relevantních okolností pro úpravu protiplnění, mezi něž řadí situace, že „byla nejvyšší cena stanovena dohodou mezi kupujícími a prodávajícími, pokud byly tržní ceny dotčených cenných papírů manipulovány, pokud byly tržní ceny obecně nebo určité tržní ceny konkrétně ovlivněny mimořádnými událostmi, nebo aby byla umožněna ochrana společnosti v obtížné situaci“. Zároveň čl. 5 odst. 4 směrnice zdůrazňuje, že „Každé rozhodnutí dozorčího orgánu o úpravě spravedlivé ceny musí být odůvodněno a zveřejněno.“

45 Viz § 44 odst. 1 NabPřev: „Česká národní banka může změnit výši protiplnění navrženou navrhovatelem tak, aby byla přiměřená, pokud a) výše prémiové nebo průměrné ceny byla výrazně ovlivněna zkrácením kurzu, jinou poruchou trhu nebo jinými výjimečnými okolnostmi, b) výše průměrné ceny byla výrazně ovlivněna v důsledku mimořádně nízké likvidity cenného papíru, c) prémiová cena byla sjednána mimo evropský regulovaný trh s ohledem na jiné hospodářské vztahy mezi smluvními stranami, nebo d) během posledních 12 měsíců došlo u cílové společnosti k významné změně její ekonomické situace.“

46 Vyjma § 44 odst. 1 písm. c) NabPřev, který se aplikuje na specifické situace, kdy „mělo být postupováno podle ust. § 43 odst. 4, avšak navrhovatel např. řádně nesplnil svou informační povinnost podle § 43 odst. 6. Česká národní banka tedy podle tohoto ustanovení může změnit výši protiplnění, pokud bude zřejmé, že výše prémiové ceny byla sjednána mimo evropský regulovaný trh s ohledem na jiné hospodářské vztahy mezi smluvními stranami, tj. neodpovídá všem ekonomickým aspektům příslušné dohody stran“. Viz P. Vybíral in J. Lasák a kol., op. cit. sub 32, str. 457, marg. č. 25.

47 Viz důvody vypočtené v pozn. pod čarou č. 45.

48 Viz § 44 odst. 3 až 6 NabPřev.

49 Viz § 44 odst. 1 písm. a) a d) NabPřev: „Česká národní banka může změnit výši protiplnění navrženou navrhovatelem tak, aby byla přiměřená, pokud: (a) výše prémiové nebo průměrné ceny byla výrazně ovlivněna zkrácením kurzu, jinou poruchou trhu nebo jinými výjimečnými okolnostmi, (d) během posledních 12 měsíců došlo u cílové společnosti k významné změně její ekonomické situace.“

o „výrazném ovlivnění“, „významné změně“ či o „výjimečných okolnostech“.⁴⁶ Jakékoli standardní, resp. nikoli výrazné, významné či výjimečné okolnosti zásadně neopravňují ČNB k tomu, aby zasáhla do navrhovatelem navrhané výše protiplnění.

Pokud tedy ČNB shledá, že existovaly některé z okolností vypočtených v § 44 odst. 1 NabPřev,⁴⁷ musí dle § 44 odst. 2 NabPřev dále zohlednit zvlášť a zároveň ve svém souhrnu vliv těchto mimořádných okolností na tvorbu prémiové nebo průměrné ceny, aktuální tržní kurz akcií cílové společnosti na evropském regulovaném trhu a hodnotu akcií cílové společnosti, na něž se nabídka vztahuje. Pro tyto účely, jakož i pro účely případné následné změny výše protiplnění do přiměřené výše, pak ČNB může, ale nemusí, uložit vypracování znaleckého posudku pro ocenění akcií, kterým by byla přiměřenost protiplnění doložena.⁴⁸

V této souvislosti poznamenáváme, že text ust. § 43 odst. 3 NabPřev na první pohled naznačuje, že ke stanovení protiplnění na základě průměrné ceny lze přistoupit (pouze a jedině tehdy) v situaci, kdy prémiovou cenu nelze vypočítat. Zákonodárce patrně vychází z teze, že prémiová cena (obsahující k ceně akcií „bonus“ za nabytí kontrolního podílu) bude převyšovat cenu průměrnou. Avšak tak tomu nemusí být nutně vždy. Prémiová cena se totiž kalkuluje za období 12 měsíců před vznikem nabídkové povinnosti, kdežto průměrná cena se vypočítává za šest měsíců uvedeného období. Pro výpočet prémiové ceny se zohledňují pouze transakce realizované navrhovatelem, resp. osobou s navrhovatelem spolupracující, kdežto v případě průměrné ceny do výpočtu vstupují data o všech obchodech (všech akcionářů) s akciemi cílové společnosti na regulovaných trzích. Nelze tak vyloučit, že v praxi mohou nastat situace, kdy prémiová cena bude nižší, než kolik činí průměrná cena.

Pokud tak např. navrhovatel vlastní 29,99 % akcií cílové společnosti a posléze nabude vlastnické právo k několika málo akciím (0,02 % akcií cílové společnosti, v důsledku čehož překročí práh pro vznik nabídkové povinnosti) na základě darování, nebude možné od této transakce (bezáplatného kontraktu) odvodit prémiovou cenu. Pokud se při stanovení prémiové ceny bude vycházet z období 12 měsíců nazpět, může dojít k tomu, že navrhovatel před rokem nabytí vlastnické právo k několika akciím za cenu (např. 50 Kč/akcii), která již ani zdaleka neodpovídá „aktuální“ průměrné ceně (např. 100 Kč/akcii). Dále může navrhovateli vzniknout nabídková povinnost v důsledku realizace transakce, která v sobě neobsahuje (jinak zásadně předvídanou) „prémii“ za nabytí kontrolního podílu, např. pokud v námi nastiněném případě nabude navrhovatel vlastnické právo k několika málo akciím (0,02 % akcií cílové společnosti, v důsledku čehož překročí práh pro vznik nabídkové povinnosti) koupí těchto akcií při „běžném“ obchodu na regulovaném trhu, a to za cenu, která je nižší, než kolik by činila průměrná cena vypočtená za období šesti měsíců předcházejících předmetné transakci (např. 100 Kč/akcii). K uvedené koupi akcií navrhovatelem navíc může dojít v situaci, kdy kurz těchto akcií významněji klesl oproti předchozímu průměru (např. na 50 Kč/akcii), v důsledku čehož by rozdíl mezi průměrnou a prémiovou cenou byl podstatně větší. **Domníváme se, že v námi naznačených situacích mohou být dány důvody pro to, aby v povinné nabídce převzetí bylo přiměřené protiplnění stanoveno v částce odpovídající průměrné ceně, k čemuž by ČNB mohla využít svých oprávnění v § 44 NabPřev.**⁴⁹ Zejména ve druhém uvažovaném případě (pokud by pokles kurzu akcií cílové společnosti nebyl jen jednorázovou mimořádnou odchylkou způsobenou např. po-

ruhou trhu či jinými výjimečnými okolnostmi, ale byl by způsoben „standardním“ tržním chováním⁵⁰) by použití průměrné ceny namísto prémiové ceny mohlo vést ke stanovení protiplnění, jehož výše by byla z našeho pohledu nepřiměřená.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že **primárním indikátorem hodnoty akcií (a přiměřeného protiplnění) jsou vždy tržní data o prémiové, příp. průměrné ceně, za kterou byly akcie cílové společnosti zobchodovány**, eventuálně data o paralelních obchodech. **Jedině tehdy, pokud by existovaly mimořádné okolnosti zakotvené v § 44 odst. 1 NabPřev**, které reflektují závažné tržní „poruchy“ či existenci jiných zásadních okolností, jež podstatně snižují vypovídající hodnotu údajů o prémiové a průměrné ceně, **může teoreticky ČNB využít znaleckého posudku, resp. přistoupit k úpravě navržené výše protiplnění** (resp. požadovat, aby navrhovatel výši protiplnění korigoval).

2.3.1 Judikatura Nejvyššího soudu

K obdobným závěrům dospěla též ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu k problematice povinných nabídek převzetí v poměrech právní úpravy tehdejšího § 183c obch. zák., přičemž i tato právní úprava, byť s jistými modifikacemi, vycházela z teze, že přiměřené protiplnění se má primárně určovat na základě (korigované) prémiové ceny, příp. průměrné ceny.⁵¹

Z konstantní judikatury Nejvyššího soudu⁵² k § 183c obch. zák. lze dovozovat následující právní závěry:

- za běžných tržních poměrů nelze výsledky oceňovacích metod stavět nad průměrnou, resp. prémiovou cenu;
- na zásadě, podle níž klíčovým, často jediným, v každém případě však preferovaným indikátorem hodnoty akcií kotovaných společnostmi je právě kurz akcií dosahovaný na regulovaném trhu, stojí řada platných právních předpisů;
- smyslem úpravy povinných nabídek převzetí není sankcionovat navrhovatele za uskutečňovanou akvizici tím, že by musel ostatním akcionářům nabídnout za jejich akcie plnění, které formálně odpovídá libovolně vysoké imaginární „hodnotě“ dotčených cenných papírů, jak se tato hodnota jeví znalci, i kdyby na trhu (lhostejno z jakých důvodů) takovou „hodnotu“ v době vzniku nabídkové povinnosti nebylo možné realizovat;
- při stanovení výše protiplnění je nutné vycházet z údajů o prémiové a průměrné ceně a jakékoli ostatní metody určování hodnoty akcií (např. oceňování znalcem) mají podpůrný význam, který se uplatní jen tehdy, existují-li důvody domnívat se, že trh byl v rozhodné době deformován vlivy, které snižují jeho kurzotvornou funkci, např. mimořádně nízkou likviditou či zakázanými manipulacemi s trhem.

Uvedená východiska Nejvyšší soud promítl do celé řady rozhodnutí, v nichž aproboval rozhodnutí soudů nižší instance, které ve svých rozhodnutích o přiměřenosti protiplnění obsaženého v povinné nabídce převzetí vycházely primárně z údajů o prémiové či průměrné ceně, resp. nevycházely z odhadu hodnoty akcií cílové společnosti stanovené znalcem.⁵³ Nejvyšší soud naopak označil za nesprávná rozhodnutí soudů nižší instance, pokud svá rozhodnutí o přiměřenosti protiplnění obsaženého v povinné nabídce převzetí založily nedůvodně na základě znaleckého posudku stanovujícího odhad hodnoty akcií a ignorovaly údaje o prémiové či průměrné ceně, aniž by pro takový postup existovaly důvody spočívající v deformaci trhu, resp. absenci jeho kurzotvorné

funkce.⁵⁴ V tomto ohledu Nejvyšší soud např. uzavřel, že kurzotvorná funkce trhu by mohla být deformována zakázanými manipulacemi či transakcemi, které neodráží ve sjednané ceně skutečnou výši protiplnění (např. proto, že je současně prodávajícím poskytováno jiné, nepeněžitě plnění), avšak sama skutečnost, že jde o obchod s významným podílem, kurzotvornou funkci trhu (negativně, v neprospěch menšinových akcionářů) nedeformuje.⁵⁵

Pro úplnost považujeme za korektní uvést, že úprava povinných nabídek převzetí zakotvená v obch. zák. vykazovala odlišnosti oproti úpravě zakotvené v NabPřev. Navrhovatel povinné nabídky převzetí v režimu § 183c obch. zák. předně dokládal přiměřenost protiplnění rovněž posudkem znalce (viz § 183c odst. 5 obch. zák.), což v případě povinných nabídek převzetí v režimu NabPřev již neplatí. To však neznamená, že by primárním úkolem znaleckého posudku vypracovaného pro povinné nabídky převzetí v režimu § 183c obch. zák. bylo stanovit (oceňovacími metodami) hodnotu akcií, z níž by se odvozovala výše přiměřeného protiplnění. Role znalce zde byla zcela jiná. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se totiž podává, že primárním účelem znalce zvoleného dle § 183c odst. 5 obch. zák. bylo „zhodnotit, do jaké míry je opodstatněně uchýlit se k alternativním metodám ocenění, a tyto metody případně vhodně kombinovat“.⁵⁶ Jinými slovy, **úkolem znalce bylo především prověřit, zda na trhu existovaly mimořádné okolnosti, které mohou snižovat kurzotvornou funkci trhu a vypovídající hodnotu prémiové či průměrné ceny** (např. z důvodu mimořádně nízké likvidity či zakázaných manipulací s trhem). Pokud

50 Viz § 44 odst. 2 písm. b) NabPřev: „Postupuje-li Česká národní banka podle odstavce 1, zohlední aktuální tržní kurz účastnických cenných papírů na evropském regulovaném trhu.“

51 Viz § 183c odst. 3 obch. zák. ve znění účinném do 31. 3. 2003: „Cena nebo směnný poměr uvedené v povinné nabídce převzetí musí být přiměřené hodnotě účastnických cenných papírů. Při stanovení ceny pro účely povinné nabídky převzetí při ovládnutí společnosti se přihlídně k váženému průměru z cen, za něž byly uskutečněny obchody těmito cennými papíry v době 6 měsíců před vznikem povinnosti učinit nabídku převzetí, které byly evidovány Střediskem cenných papírů podle odstavce 4 (dále jen „průměrná cena“). Jestliže akcionář nebo osoba jednající s ním ve shodě nabyta v posledních 6 měsících cenné papíry, které jsou předmětem nabídky převzetí, za cenu vyšší, než je průměrná cena (dále jen „prémiová cena“), nesmí být cena navrhovaná v nabídce převzetí nižší než prémiová cena snižená až o 15 %, jestliže stanoví tuto odchylku nevyplývající nebo nezpřisňující. Takto snižená prémiová cena nesmí být nižší než průměrná cena.“

52 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 29 Cdo 293/2017-ll., a tam citovanou judikaturu.

53 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 160/2006: „Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že odvolací soud nepochybil, shledal-li správnými závěry znaleckého posudku, který pro účely minimální ceny povinné nabídky převzetí korigoval hodnotu určenou metodou diskontovaných peněžních toků částkou zjištěnou jako vážený průměr cen dosahovaných na trhu s posuzovanými akciemi v době šesti měsíců před vznikem povinnosti s poukazem na to, že jedině tuto částku lze (vzhledem ke konkrétním okolnostem daného případu) považovat za tržní hodnotu oceňovaných akcií, vůči níž měla být navržená cena přiměřená.“ Proti tomuto rozsudku byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud zamítl svým náležením ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08. Viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4946/2010, v němž Nejvyšší soud uzavřel, že „soudy nižších stupňů se při posuzování přiměřenosti ceny uvedené v nabídce převzetí opíraly zejména o závěry znaleckého posudku zpracovaného znaleckým ústavem E & Y Valuations, s. r. o., jenž vyšel právě zejména z váženého průměru z cen, za které byly uskutečněny obchody akciemi právní předchůdkyně společnosti v době 6 měsíců před vznikem povinnosti učinit nabídku převzetí“.

54 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4435/2016.

55 Viz tamtéž.

takové skutečnosti nebyly zjištěny, znalecký odhad hodnoty dotčených akcií by dle citované judikatury Nejvyššího soudu nebyl relevantní, resp. nešlo jej „stavět nad průměrnou, resp. prémiovou cenu“.

Pokud jde o kotované společnosti, zde § 183e obch. zák. vyžadoval, obdobně jako je tomu nyní v § 42 NabPřev, předchozí souhlas ČNB,⁵⁷ které navrhovatel měl předložit nabídkový dokument včetně znaleckého posudku.⁵⁸ Nicméně pravomoci ČNB ve vztahu k navrhované výši protiplnění byly oproti NabPřev významně „okleštěny“.

Pokud ČNB měla za to, že navrhované protiplnění není přiměřené, mohla uložit navrhovatel, aby ve stanovené lhůtě navrhované protiplnění (resp. navrhovanou cenu nebo směnný poměr akcií) změnil. Zároveň však ČNB nebyla oprávněna navrhovanou výši protiplnění měnit sama, jako je tomu v případech stanovených v § 44 NabPřev.

Domníváme se však, že **i přes naznačené rozdíly v právní úpravě povinných nabídek převzetí v režimu obch. zák. a NabPřev jsou výše citované stěžejní teze Nejvyššího soudu, pokud jde o způsob stanovení protiplnění při povinných nabídkách převzetí, mutatis mutandis přenositelné i do poměrů aktuální právní úpravy zakotvené v NabPřev.** Soudíme tak, že i dle stávající právní úpravy platí, že přiměřené protiplnění je nutné určit na základě prémiové, příp. průměrné ceny a odhad znalecké hodnoty akcií je irrelevantní s výjimkou mimořádných situací, kdy tržní data o prémiové či průměrné ceně nemají adekvátní vypovídající hodnotu. Tyto závěry ostatně odpovídají ustálené judi-

katuře Nejvyššího soudu, která v souvislosti s dopady směrnice na institut povinných nabídek převzetí (do té doby zakotvených v § 183c a násl. obch. zák.) uvádí, že: „*ustanovení čl. 5 odst. 4 této směrnice ukládá členským státům odvíjet tzv. spravedlivou cenu výlučně od ceny prémiové. Potřeba, ba možnost požadovat znalecké posudky tím jednoznačně odpadá. Jen jako výjimku mohou členské státy připustit, aby orgán dohledu minimální cenu zjištěnou prostřednictvím prémiové ceny upravit s ohledem na konkrétní okolnosti případu a předem vymezená kritéria.*“⁵⁹

Z výše uvedeného plynou z našeho pohledu následující závěry. Za situace, kdy úprava povinných nabídek převzetí zakotvená v obch. zák. výslovně vyžadovala doložení přiměřenosti protiplnění posudkem znalce, judikatura Nejvyššího soudu dovodila, že primárním zdrojem údajů pro stanovení přiměřenosti protiplnění jsou data o prémiové či průměrné ceně, a role znalce se v tomto případě omezuje především na zhodnocení, zda existují určité mimořádné okolnosti, které odůvodňují odchýlení se od určení protiplnění dle prémiové či průměrné ceny (tj. objektivních tržních dat) k alternativním metodám ocenění. Mezi tyto okolnosti judikatura Nejvyššího soudu řadila mimořádné případy deformace trhu, kdy údaje o průměrné či prémiové ceně nemusely mít relevantní vypovídající hodnotu (např. z důvodu mimořádně nízké likvidity či prokázaných manipulací s trhem).

V situaci, kdy aktuální právní úprava NabPřev implementující směrnici ukládá povinnost odvíjet přiměřené protiplnění primárně od ceny prémiové a potřeba, ba možnost požadovat znalecké posudky tím jednoznačně odpadá, **je třeba dospět k závěru, že pro účely povinných nabídek převzetí nelze přiměřenost protiplnění stanovit či dovozovat ze znaleckého odhadu hodnoty akcií, ale výlučně z tržních dat o prémiové či průměrné ceně. Jediný možný průlom do tohoto pravidla představují v § 44 odst. 1 NabPřev taxativně vymezené mimořádné okolnosti.** Pokud by bylo prokázáno, že tyto okolnosti nastaly a skutečně ovlivnily přiměřenost navrhovaného protiplnění, může ČNB přiměřené protiplnění upravit (zvýšit či snížit), k čemuž může (ale nemusí) využít znaleckého posudku stanovujícího odhad hodnoty akcií.

2.4 Právo akcionáře na dorovnání v případě stanovení nepřiměřeného protiplnění v povinné nabídce převzetí a meze soudního přezkumu

Navzdory veškerým zákonným pojistkám nelze vyloučit, že výše protiplnění stanovená v povinné nabídce převzetí nebude „přiměřená“. Na tyto případy pamatuje § 52 NabPřev zakotvující oprávnění těch akcionářů, kteří povinnou nabídku převzetí akceptovali, domáhat se vůči navrhovateli dorovnání protiplnění do přiměřené výše, a to v obecné subjektivní tříleté promlčecí lhůtě. Soudní rozhodnutí, které přiznává právo na dorovnání podle § 52 NabPřev, je pro povinnou osobu (navrhovatele) co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním osobám, které se domáhají práva na dorovnání podle tohoto ustanovení.⁶⁰ V soudním řízení o dorovnání protiplnění stanoveného v povinné nabídce převzetí není soud vázán předchozím rozhodnutím ČNB (jinak by řízení o dorovnání postrádalo smysl). To však dle našeho názoru neznamená, že oprávnění soudu dorovnat výši protiplnění umožňuje soudům ignorovat pravidla pro stanovení protiplnění v NabPřev.

Ust. § 52 NabPřev předně přiznává právo dotčených akcionářů domáhat se u soudu doplacení rozdílu mezi protiplně-

56 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn.

29 Cdo 293/2017-II., a tam citovanou judikaturu, kde se v této souvislosti uvádí: „*Naznačenému účelu může vyhovovat jediné taková interpretace požadavků na minimální cenu povinné nabídky převzetí, která v maximální možné míře a prioritně odráží právě panující tržní podmínky v době vzniku povinnosti. Ostatním metodám určování hodnoty účastnických cenných papírů pro účely stanovení minimální ceny povinné nabídky převzetí podle § 183b obch. zák. je nutno přisoudit pouze podpůrný význam, jsou-li dány důvody domnívat se, že trh byl v rozhodné době deformován vlivy, které snižují jeho kurzotvornou funkci (např. mimořádně nízkou likviditou, zakázanými manipulacemi atd.). Za běžných tržních poměrů nelze výsledky těchto metod bez dalšího stavět nad průměrnou, resp. prémiovou cenu. (...) Pouze v případě, že zde jsou důvody zvláštního zřetele hodné (např. deformace trhu), v jejichž důsledku by cenu stanovenou na základě těchto kritérií nebylo možné považovat za přiměřenou s ohledem na smysl a účel právní úpravy povinné nabídky převzetí, je namístě uchýlit se k alternativním metodám ocenění. Jak Nejvyšší soud již v minulosti opakovaně zdůraznil, rozhodnout, do jaké míry je takový přístup opodstatněný, a jednotlivé metody případně vhodně kombinovat, je přitom hlavním úkolem znalce, jež zákon do procesu tvorby minimální ceny za tím účelem vtaňuje prostřednictvím ust. § 183c odst. 5 obch. zák.*“

57 Dříve tyto záležitosti spadaly do gesce Komise pro cenné papíry.

58 Viz § 183e odst. 7 obch. zák.

59 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019,

sp. zn. 29 Cdo 293/2017-II., a tam citovanou judikaturu.

60 Uvedené však neznamená, že by takové rozhodnutí bylo exekučním titulem i pro ostatní akcionáře, kterým vzniklo právo na dorovnání, takové rozhodnutí může vykonat jen ten žalující (bývalý) akcionář, který byl účastníkem dotčeného řízení. Závazností soudního rozhodnutí je přitom nutné rozumět to, že soud v případných dalších řízeních o dorovnání vůči těmto navrhovatelům se shodným skutkovým základem a stejnou kategorií oprávněných osob (bývalých akcionářů) již nezkoumá, zda mají právo na dorovnání, ale toliko „vypočítá“ výši dorovnání připadající na konkrétní bývalého akcionáře. Pokud ostatní bývalí akcionáři neuplatní své právo na dorovnání v promlčecí lhůtě, nemusí jim navrhovatel (vznesl-li námitku promlčení) nic hrdit bez ohledu na to, že v jiném soudním řízení bylo fakticky rozhodnuto o základu jejich práva.

ním uvedeným v nabídce převzetí a protiplněním podle § 43 NabPřev. Ust. § 43 NabPřev zakotvuje závazný postup pro stanovení výše protiplnění. Primárně se vychází z prémiové ceny, a nelze-li premiíovou cenu určit, vychází se z průměrné ceny.⁶¹ Výše protiplnění stanoveného na základě prémiové či průměrné ceny (tj. dle § 43 NabPřev) může být změněna jen v případě existence mimořádných okolností, které jsou taxativně vypočteny v § 44 odst. 1 NabPřev, a to pouze za předpokladu, že tyto mimořádné okolnosti ovlivnily výši protiplnění tak, že není přiměřené (k čemuž je třeba vzít v potaz kritéria stanovená v § 44 odst. 2 NabPřev).

Pokud by ve sporu o dorovnání protiplnění podle § 52 NabPřev soud určoval přiměřenost protiplnění na základě znaleckého odhadu hodnoty akcií, aniž by nastala některá z mimořádných okolností vymezených v § 44 odst. 1 NabPřev a aniž by byla zohledněna kritéria zakotvená v § 44 odst. 2 NabPřev, byl by takový postup podle našeho přesvědčení nesprávný již jen z důvodu, že by soud tímto způsobem „nedorovnal“ žalujícím akcionářům „protiplnění podle § 43 NabPřev“, jak explicitně vyžaduje § 52 NabPřev, ale „dorovnával“ by jim protiplnění, na které dotčení akcionáři nemají nárok, resp. které odpovídá „libovolně vysoké imaginární, hodnotě dotčených cenných papírů, jak se tato hodnota jeví znalci, i kdyby na trhu (lhostejno z jakých důvodů) takovou ‚hodnotu‘ v době vzniku povinnosti nebylo možné realizovat“, což je v rozporu s institutem nabídek převzetí.⁶² Uvedené závěry potvrzuje rovněž výše citovaná ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu přijatá ve vztahu k nabídkám převzetí v režimu § 183c obch. zák. Stejně tak by se uvedený postup z našeho pohledu příčil čl. 5 odst. 4 směrnice a zásadě, že úprava protiplnění může být provedena jen za jasně určených okolností a v souladu s jasně určenými kritérii.

Dle našeho názoru tak **soudy v řízení o dorovnání dle § 52 NabPřev mohou přezkoumávat především skutečnost, zda byla korektně stanovena (vypočtena) prémiová či průměrná cena** (např. zda navrhovatel a ČNB při výpočtech těchto hodnot nepochybili, když nezohlednili relevantní transakce a jiné okolnosti dle § 44 odst. 4 až 6 NabPřev), příp. zda navrhovatel navýšil protiplnění, ačkoli uskutečnil transakce dle § 18 odst. 2,⁶³ § 30 odst. 1 a 3⁶⁴ či § 42 odst. 5 NabPřev.⁶⁵ **Bez splnění podmínek zakotvených v § 44 odst. 1 a 2 NabPřev se však dle našeho názoru nelze v řízení o dorovnání dle § 52 NabPřev odchýlit od protiplnění na základě (správně vypočtené) prémiové či průměrné ceny, a stanovit tak protiplnění v jiné výši (a jiným postupem), než jak předvidá § 43 NabPřev.**

2.5 Možnost přezkumu protiplnění v řízení o dorovnání při squeeze-outu bezprostředně navazujícím na úspěšně realizované nabídky převzetí dle § 393 z. o. k.

Pokud hlavní akcionář postupuje dle § 393 z. o. k. a výši přiměřeného protiplnění v rámci squeeze-outu odůvodňuje s odkazem na výši protiplnění stanovenou v předchozí nabídce převzetí, mohou teoreticky nastat **následující situace:**

- nebyly splněny podmínky pro aplikaci § 393 z. o. k. (např. hlavní akcionář neuplatnil své právo v tříměsíční lhůtě dle § 393 odst. 3 z. o. k.);
- byly splněny podmínky pro aplikaci § 393 z. o. k., avšak valná hromada stanovila protiplnění v rozporu s § 393 z. o. k. (typic-

ky by stanovila protiplnění v nižší výši, než kolik činilo protiplnění v předchozích nabídkách převzetí);

- byly splněny podmínky pro aplikaci § 393 z. o. k., valná hromada stanovila protiplnění v souladu s § 393 z. o. k. (tj. protiplnění odpovídalo protiplnění stanovenému v předchozích nabídkách převzetí), avšak vytěsňený minoritní akcionář má za to, že takto stanovená výše protiplnění není přiměřená.

V uvedené souvislosti je nutné zohlednit § 383 z. o. k., podle něhož důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o přechodu účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře není skutečnost, že protiplnění není přiměřené. Nejvyšší soud rovněž v celé řadě případů odmítl vyslovit neplatnost usnesení valné hromady cílové společnosti, pokud vytýkané vady směřovaly ke způsobu výpočtu přiměřenosti protiplnění.⁶⁶

2.5.1 Podmínky pro aplikaci § 393 z. o. k. nebyly splněny

Pokud by valná hromada cílové společnosti rozhodla o squeeze-outu, v němž by výše protiplnění byla stanovena s odkazem na výši přiměřeného protiplnění dle předcházejících nabídek převzetí, avšak v daném případě by nebyly splněny podmínky pro aplikaci § 393 z. o. k. (např. hlavní akcionář neuplatnil své právo v tříměsíční lhůtě dle § 393 odst. 3 z. o. k.), je evidentní, že i tyto skutečnosti primárně souvisí především s určením přiměřeného protiplnění.⁶⁷

61 K možným výjimkám z uvedeného pravidla a možným důvodům stanovení přiměřeného protiplnění na základě průměrné ceny namísto prémiové ceny viz výše část 2.3.

62 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 29 Cdo 293/2017-II., a tam citovanou judikaturu.

63 Viz § 18 odst. 2 NabPřev: „V případě, že navrhovatel nebo osoba s ním spolupracující nabudou v době mezi uveřejněním nabídky převzetí a posledním dnem doby závaznosti nabídky převzetí účastnické cenné papíry, které jsou předmětem nabídky, za výhodnějších podmínek, než jaké byly uvedeny v nabídce převzetí, je důsledkem těchto změn odpovídající úprava nabídky převzetí a smluv, které již byly na základě nabídky převzetí uzavřeny.“

64 Viz § 30 odst. 3 NabPřev: „Jestliže navrhovatel nebo osoba s ním spolupracující nabudou účastnické cenné papíry převodem v rozporu se zákazem podle odstavce 1 nebo se souhlasem České národní banky podle odstavce 2, dorovná navrhovatel osobám, které přijaly původní nabídku převzetí, rozdíl mezi výší protiplnění v nabídce převzetí a výší protiplnění plynoucí z uzavřených smluv podle tohoto ustanovení.“

65 Viz § 42 odst. 5 NabPřev: „V případě, že povinná osoba nebo osoba s ní spolupracující nabudou v době od vzniku nabídkové povinnosti do doby uveřejnění nabídky převzetí účastnické cenné papíry, které jsou předmětem nabídky převzetí, za výhodnějších podmínek, než jaké jsou uvedeny v nabídce převzetí, použije se § 18 odst. 2 obdobně.“

66 V této souvislosti např. Nejvyšší soud judikoval, že důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o vytěsnění není: (i) skutečnost, k jakému dni znalec v posudku vypracovaném pro účely výkupu účastnických cenných papírů stanovil výši protiplnění, neboť tato skutečnost může zakládat toliko nepřiměřenost výše protiplnění (viz usnesení ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4791/2007), (ii) existence prokazatelných vad znaleckého posudku zakládající nepřiměřenost protiplnění (viz usnesení ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3753/2010), (iii) skutečnost, že výše protiplnění nebyla stanoveným způsobem zpřístupněna (viz usnesení ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1570/2011), (iv) skutečnost, že nebyly dostatečně zodpovězeny dotazy akcionářů týkající se přiměřenosti navrhovaného protiplnění (viz usnesení ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 207/2012), (v) skutečnost, že znalecký posudek předložený hlavním akcionářem vychází z nevhodných oceňovacích metod, příp. je nesprávným způsobem používán (viz usnesení ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3797/2008).

67 Z našeho pohledu jde o kvalitativně obdobný rozpor, jako když znalec oceňuje společnost k nesprávnému dni či vychází z nevhodné oceňovací metody či vhodně zvolené oceňovací metody nesprávně aplikuje.

Z uvedeného důvodu se domníváme, že **ani takové pochybení by zásadně nemělo zakládat důvod pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, a takové nedostatky by měly být řešeny v případném řízení o dorovnání.** Navíc skutečnost, že hlavní akcionář vycházel z přiměřeného protiplnění dle předcházející nabídky převzetí, aniž by byly zcela splněny podmínky předvídané § 393 z. o. k., bez dalšího neznamena, že tímto způsobem stanovené protiplnění není přiměřené – tuto otázku přitom přezkoumává soud právě v řízení o dorovnání. Z výše uvedených důvodů se zcela neztotožňujeme s názory části právní teorie, která dovozuje, že pokud valná hromada cílové společnosti určí protiplnění pro účely squeeze-outu na základě předchozí úspěšně realizované nabídky převzetí, ačkoli nebyly zcela splněny předpoklady pro aplikaci § 393 z. o. k., jsou bez dalšího dány důvody pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.^{68, 69}

Nicméně **pokud by se v konkrétním případě jednalo o na-prosto zásadní pochybení**, např. hlavní akcionář by výši protiplnění zdůvodnil s odkazem na § 393 z. o. k., ačkoli by ve skutečnosti v cílové společnosti žádná nabídka převzetí nikdy v minulosti neproběhla, nebo by proběhla před mnoha a mnoha lety, **máme za to, že v takových situacích by důvod neplatnosti usnesení valné hromady (primárně) nespočíval v nepřiměřenosti pro-**

68 Viz P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 777, marg. č. 8.

69 V tomto článku se podrobně nezabýváme komplexní problematikou možných dopadů vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o squeeze-outu do práv a povinností hlavního akcionáře, vytěsněných akcionářů a cílové společnosti (či jejich právních nástupců).

70 K rozporu usnesení valné hromady s dobrými mravy viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017: „Bylo-li by jediným účelem napadeného usnesení valné hromady zabránit tomu, aby na dovolatele přešel spolu s podílem taktéž (v něm vtělený) podíl na zisku společnosti za předchozí účetní období, ačkoliv by se tak za řádného běhu věci (kdyby H. P. dodržela závazky převzaté smlouvou o smlouvě budoucí) stalo, a současně marginalizovat podíl dovolatele ve společnosti cestou zvýšení základního kapitálu a započtení pohledávky druhého společníka za společnosti (z titulu podílu na zisku) na jeho vkladovou povinnost, lze takové jednání označit za zneužívající a nemravné a lze i vyslovit neplatnost takového usnesení valné hromady pro rozpor s dobrými mravy.“

71 Viz § 260 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů („o. z.“), z něhož plyne, že soud neplatnost usnesení valné hromady nevysloví, došlo-li k porušení zákona, stanov nebo dobrých mravů, aniž by to mělo závažné právní následky, a je-li v zájmu společnosti hodným právní ochrany neplatnost nevyslovit.

72 Viz P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 753, marg. č. 7; a T. Doležal, J. Lasák in J. Lasák a kol.: Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 2. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2021, str. 1 628 a 1 629, komentář k § 381.

73 Viz P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 776-777, marg. č. 3: „Určí-li valná hromada v rozporu s výslovným zněním § 393 odst. 1 nižší protiplnění, než kolik činilo protiplnění podle povinné nabídky převzetí, soud v řízení podle § 428 k návrhu oprávněné osoby takové usnesení valné hromady prohlásí neplatným.“ Srov. tamtéž, str. 756, marg. č. 5: „nelze paušálně dovozovat, že každé porušení zákona při svolávání či konání valné hromady, jež může vyústit v závěr o nepřiměřenosti protiplnění, nemůže být bez dalšího důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Svola-li představenstvo valnou hromadu, ačkoliv hlavní akcionář v rozporu s výslovným požadavkem zákona (§ 376) nedoložil přiměřenost protiplnění znaleckým posudkem, či **určí-li valná hromada nižší protiplnění, než kolik stanoví znalecký posudek (§ 381), mohou být tyto okolnosti důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady bez ohledu na to, že primárně souvisí především s určením přiměřeného protiplnění.** Opačný závěr by činil tyto výslovné požadavky zákona zbytečnými, nedoložení znaleckého posudku by navíc výrazně ztížilo menšinovým vlastníkům účastnických cenných papírů možnost posoudit přiměřenost protiplnění a zvážit, jak budou na valné hromadě hlasovat a zda popřípadě uplatní právo na dorovnání podle § 390.“

tiplnění, ale v rozporu s dobrými mravy. Primárním účelem takového postupu hlavního akcionáře a přijatého usnesení valné hromady by bylo se svým zneužívajícím a nemravným jednáním vyhnout splnění povinnosti zdůvodnit výši protiplnění; skutečnost, že tímto jednáním byl porušen též zákon, je nikoli příčina, ale důsledek nemravného jednání.⁷⁰ Proto by dle našeho názoru mohl soud po pečlivém posouzení všech okolností případu⁷¹ zvážit, zda je či není namístě neplatnost usnesení valné hromady pro rozpor s dobrými mravy vyslovit.

Bez ohledu na výše uvedené platí, že pokud kterýkoli z vytěsněných akcionářů uplatní právo na dorovnání u soudu, soud v řízení dle § 390 z. o. k. nemůže být a nebude vázán nevyvratitelnými domněnkami dle § 393 z. o. k., které se v dané věci nemohou aplikovat. To však samozřejmě nevylučuje, že soud může dospět i k závěru, že protiplnění vytěsněným akcionářům bude v konečném důsledku odpovídat protiplnění uvedenému v předchozí (byť pro účely § 393 z. o. k. nerelevantní) nabídce převzetí (např. proto, že prémiová cena převyšuje hodnotu akcií odhadnutou znalcem).

2.5.2 Valná hromada stanovila protiplnění v rozporu s § 393 z. o. k.

Pokud by valná hromada cílové společnosti rozhodla o squeeze-outu, v němž by výši protiplnění stanovila s odkazem na protiplnění uvedené v předchozí nabídce převzetí a byly by splněny podmínky pro aplikaci § 393 z. o. k., avšak výše protiplnění by byla v rozporu s § 393 z. o. k. (např. protiplnění by bylo stanoveno v nižší výši, než kolik činilo protiplnění v předchozích nabídkách převzetí), i v tomto případě vady usnesení valné hromady spočívají v nesprávně určené výši přiměřeného protiplnění. Zároveň však z § 381 z. o. k. vyplývá, že návrh usnesení valné hromady nesmí v určení výše protiplnění obsahovat částku nižší, než kolik určuje znalecký posudek nebo zdůvodnění výše protiplnění, není-li podle tohoto zákona znalecký posudek vyžadován. Je logické, aby se tento požadavek vztahoval nejen na návrh, ale i na samotné usnesení valné hromady. **Pro tyto vady usnesení valné hromady právní teorie dovozuje, že by soud mohl vyslovit neplatnost takového usnesení valné hromady.**⁷² Dodáváme však, že i v těchto situacích by dle našeho názoru měl soud pečlivě zvážit všechny okolnosti případu a zejména posoudit, zda ve smyslu § 260 odst. 1 o. z. není namístě nevyslovit neplatnost usnesení valné hromady. Soud by měl vzít především v potaz, že vytěsněným akcionářům svědčí právo na dorovnání, v němž by případné drobné vady při stanovení výše protiplnění mohly být odklizeny.

Sporné mohou být v uvedené souvislosti situace, kdy hlavní akcionář předloží cílové společnosti zdůvodnění, které vymezí důvody pro stanovení nižší výše protiplnění, než jak předvídá § 393 z. o. k., a vahou svých hlasů následně prosadí přijetí usnesení valné hromady, která určí výši protiplnění v rozporu s § 393 z. o. k., tj. v nižší výši, než činilo protiplnění v předchozí nabídce převzetí. Za této situace by usnesení valné hromady (přínejmenším formálně) neodporovalo § 381 z. o. k. (protiplnění odpovídá zdůvodnění, „pouze“ zdůvodnění a usnesení neodpovídá § 393 z. o. k.). Část právní teorie dovozuje, že pokud valná hromada určí výši protiplnění v rozporu s § 393 z. o. k., je namístě, aby soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady.⁷³

Domníváme se však, že **vytěsněným akcionářům je pro tyto případy primárně poskytnuta dostatečná ochrana prostřednictvím práva na dorovnání, v němž by měli svá práva na přiměřené protiplnění uplatnit.** Případná pochybení při zdůvodnění

výše protiplnění by měla být primárně řešena v řízení o dorovnání protiplnění.⁷⁴ Ostatně, pokud by hlavní akcionář předložil cílové společnosti znalecký posudek, ve kterém by znalec nerespektoval elementární pravidla pro používání oceňovacích metod, či pokud by ocenění akcií cílové společnosti provedl ke zjevně nesprávnému dni a významně by akcie podhodnotil, pak by dle stávající judikatury nebyly dány důvody pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady a vytěsněným akcionářům by nezbylo než proti takovému „vadnému“ znaleckému posudku brojit v řízení o dorovnání. O kvalitativně obdobný případ však jde i v případě „vadného“ zdůvodnění protiplnění. Znalec samozřejmě může za splnění dalších předpokladů odpovídat za újmu vzniklou vytěsněným akcionářům dle § 50 z. o. k., avšak i tato ochrana může být v mnoha případech (i s ohledem na celkovou výši protiplnění, která je „ve hře“) spíše iluzorní. Domníváme se tak, že existují legitimní důvody pro rozlišování obou situací, a proto by vady zdůvodnění výše protiplnění (stejně jako vady znaleckého posudku) neměly vždy otvírat cestu pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Z našeho pohledu by však **v případě naprosto extrémních situací teoreticky mohla být vyslovena neplatnost usnesení valné hromady pro rozpor s dobrými mravy.** Mohlo by se jednat např. o situace, kdy by bylo zjevné, že primárním účelem postupu hlavního akcionáře a přijatého usnesení valné hromady je vyhnout se splnění povinnosti poskytnout vytěsněným akcionářům protiplnění a zamezit efektivnímu uplatnění práv vytěsněných akcionářů na dorovnání. Vada usnesení valné hromady by tak nespočívala primárně v nesprávném stanovení výše protiplnění, ale ve zneužívajícím jednání rozporném s dobrými mravy. Tyto skutečnosti je třeba posuzovat z konkrétních okolností případu. Dle našeho názoru by se např. mohlo jednat o situaci, kdy by valná hromada cílové společnosti vahou hlasů hlavního akcionáře určila výši protiplnění vytěsněných akcionářů s odkazem na předchozí nabídku převzetí dle § 393 z. o. k. ve výši 1 Kč/akcii, avšak ve skutečnosti by výše protiplnění stanovená v předchozí nabídce činila 10 000 Kč/akcii, přičemž hlavní akcionář by byl entitou se sídlem v exotických zemích, kde by zjevně byl obtížný výkon jakýchkoli rozhodnutí českých soudů, a všechny okolnosti případu by indikovaly, že cílem přijatého usnesení valné hromady je ve skutečnosti neposkytnout vytěsněným akcionářům žádné protiplnění.

2.5.3 Vytěsněný akcionář je přesvědčen o nepřiměřenosti stanovené výše protiplnění

Konečně může nastat situace, kdy byly splněny podmínky pro aplikaci § 393 z. o. k., valná hromada stanoví protiplnění v souladu s § 393 z. o. k. ve výši odpovídající protiplnění stanovenému v předchozí nabídce převzetí, avšak vytěsněný minoritní akcionář má za to, že takto stanovená výše protiplnění není přiměřená. **V těchto případech evidentně vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nepřípadá do úvahy.** Složitější otázkou však je, zda vytěsněným akcionářům svědčí v takovém případě právo na dorovnání.

Část právní teorie (ačkoli korektně uvádí, že tato otázka je sporná)⁷⁵ patrně dovozuje, že v případě squeeze-outu navazujícího na povinnou nabídku převzetí je možný soudní přezkum protiplnění v řízení o dorovnání dle § 390 z. o. k., a to navzdory znění § 393 odst. 1 z. o. k. V tomto ohledu se argumentuje, že navzdory regulaci zakotvené v NabPřev se může stát, že protiplnění podle povinné nabídky převzetí přiměřené nebude, s čímž počítá i § 52

NabPřev umožňující akcionářům, kteří akceptovali povinnou nabídku převzetí, domáhat se u soudu přezkumu protiplnění (dorovnání protiplnění stanoveného v nabídce převzetí). Zároveň však těm akcionářům, kteří povinnou nabídku převzetí neakceptovali, neumožňuje NabPřev podat návrh na dorovnání (protiplnění stanoveného v nabídce převzetí), v němž by soud přezkoumal přiměřenost protiplnění stanoveného v nabídce převzetí (akceptovaného jinými akcionáři), ani do takového řízení nemohou přistoupit⁷⁶ či ovlivnit jeho výsledek.

Smyslem a účelem § 393 odst. 1 z. o. k. je umožnit hlavnímu akcionáři efektivně dokončit proces vytěsnění. Vychází se z teze, že následně vytěsnění akcionáři by se neměli ocitnout v horším postavení, než v jakém byli akcionáři, kteří dobrovolně akceptovali povinnou nabídku převzetí. Zároveň by se s oběma skupinami akcionářů mělo zacházet rovnocenně.⁷⁷ Z uvedených důvodů by obě skupiny akcionářů měly dostat protiplnění ve stejné výši, tj. žádná ze skupin akcionářů by neměla být zvýhodňována. Dále ze směrnice plyne jednoznačný příkaz, aby členské státy zajistily použití pravidel zakotvených v směrnici pro stanovení přiměřeného protiplnění (spravedlivé ceny) pro výkup akcií realizovaný po nabídce převzetí.⁷⁸ Z těchto pravidel se z našeho pohledu podává, že přiměřené protiplnění při squeeze-outu, navazujícím na úspěšně realizovanou povinnou nabídku převzetí, se určí ve stejné výši, jaká byla stanovena v nabídce převzetí.⁷⁹

74 Srov. T. Doležil, J. Lasák in J. Lasák a kol., op. cit. sub 72, str. 1647, komentář k § 393 odst. 1: „Nebude-li výše protiplnění stanovena v souladu s § 393 odst. 1, nebude stanoveno přiměřené protiplnění a vlastníkům účastnických cenných papírů tím vznikne právo na dorovnání ve smyslu § 390. Nejedná se nicméně o důvod, který by měl zakládat neplatnost usnesení valné hromady o přechodu účastnických cenných papírů (viz § 383).“

75 Viz P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 776, marg. č. 3.

76 Tím je myšleno přistoupení k řízení dle § 52 ve spojitosti s § 50 odst. 3 NabPřev. Domníváme se však, že není vyloučeno, aby vytěsněný akcionář přistoupil do řízení o dorovnání dle § 52 NabPřev jako „vedlejší účastník“ dle § 93 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a to s ohledem na jeho právní zájem na výsledku řízení o dorovnání dle § 52 NabPřev – výsledek sporu se může pozitivně odrazit v jeho sporu o dorovnání dle § 390 z. o. k. (viz dále).

77 Viz čl. 3 odst. 1 písm. a) směrnice: „všem držitelům cenných papírů cílové společnosti stejného druhu musí být poskytnuto rovnocenné zacházení“.

78 Viz č. 15 odst. 1 směrnice: „Členské státy zajistí, aby se po nabídce všem držitelům cenných papírů cílové společnosti na všechny jejich cenné papíry použily odstavce 2 až 5.“

79 Viz č. 15 odst. 5 směrnice: „Členské státy zajistí, aby byla zaručena spravedlivá cena. (...) Po povinné nabídce se protiplnění v ní navržené považuje za spravedlivé.“

Potřebujete ověřený překlad?

- Překládáme všechny jazyky
- Elektronické ověřené překlady
- Kanceláře Praha 2 a Praha 6

EXPRESNÍ
TERMÍNY

Komplexní podpora při řešení ověřených překladů.

☎ 233 331 627
www.spevacek.info

SPĚVÁČEK
překladatelská agentura

Domníváme se však, že tato východiska nelze uplatňovat mechanicky. Naopak máme za to, že **i v případě squeeze-outu, v němž byla výše protiplnění vytěsněným akcionářům odvozena od protiplnění stanoveného v povinné nabídce převzetí, svědčí vytěsněným akcionářům aktivní věcná legitimace k podání žaloby na dorovnění dle § 390 z. o. k.** (ostatně, soud musí přinejmenším zkoumat, zda byly splněny podmínky pro aplikaci nevyvratitelné domněnky dle § 393 odst. 1 z. o. k., viz výše). Otázkou však je, jaký je rozsah soudního přezkumu v tomto soudním řízení.

V úvahu přicházejí přinejmenším dvě následující alternativy:

- a) soud není v řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k.,** v němž bylo protiplnění stanoveno na základě nevyvratitelné domněnky dle § 393 odst. 1 z. o. k., **jakkoli omezen v rozsahu svého přezkumu** a v řízení postupuje a přiměřenost protiplnění přezkoumává, jako by se jednalo o „standardní“ squeeze-out (např. za účelem posouzení přiměřenosti protiplnění bude vycházet z odhadu spravedlivé hodnoty akcií cílové společnosti znalcem, kterou bude znalec odhadovat ke dni přechodu vlastnického práva k akciím cílové společnosti na hlavního akcionáře), čímž by byla rozvolněna (resp. fakticky popřena) vázanost protiplnění při squeeze-outu na původní povinnou nabídku převzetí;
- b) soud je v tomto řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k. omezen obdobnými mantinely, jakými by byl omezen v řízení o dorovnění protiplnění stanoveného v povinné nabídce převzetí dle § 52 NabPřev, tj. soud přezkoumává toliko skutečnost, zda bylo původní nabídkou převzetí „správně“ stanoveno přiměřené protiplnění, přičemž meze soudního přezkumu jsou vytyčeny v § 44 NabPřev** (a proto soud mj. nepřezkoumává hodnotu akcií vytěsněných akcionářů ke dni přechodu vlastnického práva k akciím cílové společnosti na hlavního akcionáře) – řízení dle § 390 z. o. k. se tedy do značné míry podobá řízení o dorovnění dle § 52 NabPřev.

Přikláníme se ke druhé výkladové variantě, která poskytuje dostatečnou ochranu vytěsněným akcionářům (pokud žádný akcionář akceptující povinnou nabídku převzetí nebude vést řízení o dorovnění dle § 52 NabPřev, mohou se vytěsnění akcionáři domáhat ochrany prostřednictvím § 390 z. o. k.), respektuje smysl a účel § 393 odst. 1 z. o. k. (a čl. 15 odst. 5 směrnice) a naopak nevede k tomu, že by toto ustanovení bylo nadbytečné. Domníváme se, že nevyvratitelná domněnka přiměřenosti protiplnění dle § 393 odst. 1 z. o. k. je konstruována pro případy (a jen tehdy se může uplatnit), pokud je i protiplnění stanovené v povinné nabídce převzetí přiměřené. Zároveň platí, že mají-li mít vytěsnění akcionáři při squeeze-outu nárok na přiměřené protiplnění ve stejné výši, jakou činila (měla činit) přiměřená výše protiplnění v předcházející povinné nabídce převzetí, je nutné přezkum soudu v řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k. zaměřit právě na otázku přiměřenosti protiplnění v povinné nabídce převzetí. Otázka přiměřenosti protiplnění v předcházející povinné nabídce převzetí tak bude pro meritorní soudní rozhodnutí v řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k. stěžejní předběžnou otázkou. V soudním řízení dle § 390 z. o. k. tak musí soud zjistit, kolik činí přiměřené protiplnění za akcie cílové společnosti dle předchozí povinné nabídky převzetí. Dílčí závěr

o této předběžné otázce soud následně promítne do posouzení přiměřenosti protiplnění pro účely squeeze-outu a pro meritorní rozhodnutí v řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k.

Pokud jde o soudní přezkum v tomto řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k., domníváme se, že jeho rozsah je (pokud byly splněny podmínky pro aplikaci § 393 odst. 1 z. o. k.) v zásadě omezen obdobně jako v řízení o dorovnění dle § 52 NabPřev. Soud tedy přezkoumává, zda byla korektně stanovena (vypočtena) prémiová či průměrná cena (např. zda navrhovatel a ČNB při výpočtech těchto hodnot nepochybili, např. nezohlednili relevantní transakce a jiné okolnosti dle § 44 odst. 4 až 6 NabPřev), příp. zda stanovené protiplnění zohlednilo příp. realizované paralelní obchody.⁸⁰ **Pokud nebudou splněny podmínky zakotvené v § 44 odst. 1 a 2 NabPřev** (existence taxativně vymezených mimořádných okolností, které ovlivnily výši protiplnění tak, že není přiměřené), **ne může se dle našeho názoru soud v řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k. odchýlit od protiplnění určeného na základě (správně vypočtené) prémiové či průměrné ceny (příp. navýšené o výše uvedené transakce), a stanovit tak protiplnění v jiné výši (a jiným postupem), než jak předvidá § 43 NabPřev.**

Nelze vyloučit, že budou probíhat paralelně řízení o dorovnění protiplnění obsaženého v povinné nabídce převzetí dle § 52 NabPřev a řízení dle § 390 z. o. k. o dorovnění protiplnění poskytnutého vytěsněným minoritním akcionářům, jehož výše je odvozena od protiplnění dle předchozí povinné nabídky převzetí. Za této situace by dle našeho názoru měl soud řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k. přerušit do doby pravomocného skončení řízení o dorovnění dle § 52 NabPřev (v tomto řízení je řešena předběžná otázka relevantní pro rozhodnutí v řízení dle § 390 z. o. k.). Vytěsnění akcionáři by mohli do řízení dle § 52 NabPřev vstoupit jako vedlejší účastníci.

Ačkoli výše citovaná část právní teorie dovozuje, že v případě povinných nabídek převzetí je možný soudní přezkum protiplnění v řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k. (s čímž ve výše uvedeném rozsahu souhlasíme), zároveň tato část právní teorie tyto závěry neaplikuje na dobrovolné nabídky převzetí (a squeeze-out dle § 393 odst. 2 z. o. k.). V tomto ohledu se k dobrovolným nabídkám převzetí uvádí, že v případném řízení o dorovnění by soud posuzoval, zda byly splněny předpoklady pro užití nevyvratitelné domněnky, a pokud by dospěl k závěru, že nikoli, musel by zjistit výši přiměřeného protiplnění za pomoci znalce a následně rozhodnout o případném dorovnění.⁸¹

Pokud tuto nabídku převzetí (včetně ceny akcií) obě strany dohody akceptovaly dobrovolně, bylo by v příkrém rozporu se zásadou autonomie vůle, aby následně orgány veřejné moci autoritativně přezkoumávaly, zda stranami dobrovolně sjednaná cena odpovídala hodnotě, kterou jiné subjekty než smluvní strany považují za „lepší“. Domníváme se proto, že vytěsnění akcionáři sice jsou oprávněni uplatnit právo na dorovnění dle § 390 z. o. k., avšak v tomto případě bude role soudního přezkumu až na výjimky omezena na posouzení splnění podmínek pro aplikaci domněnky dle § 393 odst. 2 z. o. k. Máme za to, že při posouzení splnění podmínek pro aplikaci § 393 odst. 2 z. o. k. by soud v řízení o dorovnění dle § 390 z. o. k. mohl přezkoumávat, zda při dobrovolné nabídce převzetí navrhovatel nezneužil práva na úkor následně vytěsněných minoritních akcionářů. Pokud by se totiž navrhovatel s jiným akcionářem skrytě dohodl, že učiní dobrovolnou nabídku převzetí obsahující záměrně nízkou cenu, kterou tento „spřízněný“ akcionář následně akceptuje (s úmyslem navrhovatele za tuto nízkou cenu následně realizovat

80 Viz § 18 odst. 2, § 30 odst. 1 a 3 a § 42 odst. 5 NabPřev.

81 Viz P. Šuk in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 14, str. 777, marg. č. 7.

squeeze-out jako hlavní akcionář), bylo by možné argumentovat, že navrhovatel se při realizaci dobrovolné nabídky převzetí dopustil zneužití práva, v důsledku čehož se navrhovatel (hlavní akcionář) nemůže dovolávat aplikace § 393 odst. 2 z. o. k., ale při odůvodnění výše přiměřeného protiplnění pro vytěsněné akcionáře musí postupovat „standardním“ způsobem.

Pokud jde o vlastní soudní přezkum výše protiplnění vyplaceného vytěsněným akcionářům, z našeho pohledu by soud mohl v řízení o dorovnání dle § 390 z. o. k. do výše protiplnění odvozené od protiplnění stanoveného v dobrovolné nabídce převzetí nad rámec uvedených případů zasáhnout tehdy, pokud by protiplnění stanovené v dobrovolné nabídce převzetí v rozporu s § 18 odst. 2 či § 30 NabPřev nebylo navýšeno o paralelní nákupy akcií uskutečněné navrhovatelem za výhodnější cenu, než kolik činí protiplnění stanovené v dobrovolné nabídce převzetí. Rovněž dle našeho názoru nelze vyloučit, že by akcionářům vytěsněným v návaznosti na dobrovolnou nabídku převzetí mohlo v řízení dle § 390 z. o. k. svědčit právo na dorovnání případné premiové ceny v relevantním období, za které by mohlo být považováno období 12 měsíců předcházející učinění dobrovolné nabídky převzetí.

Závěr

V případě obou druhů nabídek převzetí se při stanovení výše protiplnění zásadně vychází z tržních dat. U dobrovolné nabídky převzetí je výše protiplnění ponechána v zásadě jen na trhu – je na navrhovateli a ostatních akcionářích, zda a jakou výši protiplnění navrhnou či akceptují. U povinných nabídek převzetí existuje podstatně vyšší míra regulace (a ingerence ČNB), která reflektuje požadavek na zvýšenou ochranu minoritních akcionářů s cílem zajistit těmto akcionářům likviditu jejich akcií dotčených provedeným či posíleným ovládnutím cílové společnosti. I v těchto případech se však výše protiplnění odvíjí primárně z tržních dat o premiové či průměrné ceně akcií cílové společnosti dosažených za relevantní období. Protiplnění obsažené v nabídce převzetí se navyšuje, pokud navrhovatel nabyl akcie cílové společnosti za výhodnějších podmínek při transakcích vymezených v § 18 odst. 2, § 30 odst. 1 a 3 či § 42 odst. 5 NabPřev.

U povinných nabídek převzetí je nad rámec uvedených důvodů ČNB oprávněna výši protiplnění změnit (zvýšit či snížit) tak, aby protiplnění bylo přiměřené, jedině tehdy, pokud nastaly mimořádné okolnosti taxativně vypočtené v § 44 odst. 1 NabPřev (tyto okolnosti zohledňují mimořádné situace zakládající závažnou „poruchu“ trhu nebo podstatně snižují vypovídající hodnotu primárních údajů pro stanovení přiměřeného protiplnění prostřednictvím premiové či průměrné ceny), které ovlivnily výši protiplnění tak, že není přiměřené (k čemuž je třeba zohlednit kritéria stanovená v § 44 odst. 2 NabPřev). **Pro tyto účely ČNB může, ale nemusí využít znaleckého odhadu hodnoty dotčených akcií.** Stejnými mantinely, pokud jde o rozsah přezkumu přiměřenosti protiplnění stanoveného v nabídce převzetí, je vázán i soud v řízení o dorovnání dle § 52 NabPřev.

Pokud při squeeze-outu bezprostředně navazujícím na předcházející realizovanou nabídku převzetí hlavní akcionář odůvodní výši protiplnění odkazem na protiplnění stanovené v předcházející nabídce převzetí, pak (jsou-li splněny podmínky pro postup dle § 393 z. o. k.) je nutné dle § 393 odst. 1 a 2 z. o. k. takové protiplnění odvozené od předchozí nabídky převzetí považovat za přiměřené. Uve-

dené však z našeho pohledu nebrání tomu, aby vytěsnění akcionáři mohli u soudu uplatnit právo na dorovnání dle § 390 z. o. k. V těchto situacích však bude rozsah soudního přezkumu přiměřenosti protiplnění podstatně zúžen v porovnání s „běžným“ squeeze-outem a „standardním“ řízením o dorovnání dle § 390 z. o. k.

V řízení dle § 390 z. o. k. o dorovnání protiplnění odvozeného od protiplnění stanoveného v předcházející povinné nabídce převzetí soud nepřezkoumává hodnotu akcií vytěsněných akcionářů ke dni přechodu vlastnického práva k akciím cílové společnosti na hlavního akcionáře, ale toliko skutečnost, zda byla původní povinnou nabídkou převzetí „správně“ stanovena (vypočtena) premiová či průměrná cena, přičemž meze soudního přezkumu jsou dále vytyčeny v § 44 NabPřev. Pokud tam taxativně uvedené mimořádné okolnosti nenastaly, či pokud tyto okolnosti nezpůsobily, že by protiplnění nebylo možné určit z tržních dat o premiové či průměrné ceně, nemůže se soud v řízení o dorovnání dle § 390 z. o. k. odchýlit od protiplnění určeného na základě premiové či průměrné ceny (správně vypočtené a příp. navýšené po zohlednění paralelních nákupů dle § 18 odst. 2, § 30 odst. 1 a 3 či § 42 odst. 5 NabPřev), a stanovit tak protiplnění v jiné výši (a jiným postupem), než jak předvídá § 43 NabPřev (tj. nikoli na základě premiové či průměrné ceny). **Soudní přezkum v řízení dle § 390 z. o. k. se tak do značné míry podobá přezkumu v řízení dle § 52 NabPřev.**

V řízení dle § 390 z. o. k. o dorovnání protiplnění odvozeného od protiplnění stanoveného v předcházející dobrovolné nabídce převzetí soud zkoumá, zda byly splněny podmínky pro aplikaci nevyvratitelné domněnky dle § 393 odst. 2 z. o. k. (včetně otázky případného zneužití práva navrhovatelem/hlavním akcionářem) **a zda protiplnění poskytnuté vytěsněným akcionářům zohlednilo případné paralelní nákupy dle § 18 odst. 2 a § 30 odst. 1 a 3 NabPřev.** Lze též uvažovat o tom, že by vytěsněným akcionářům mohlo svědčit právo na dorovnání případné premiové ceny, která nebyla v dobrovolné nabídce převzetí zohledněna. ❖

Pokračování v příštím čísle.

ZIZLAVSKY > **30 let**

**Preventivní
restrukturalizace**

**praktická řešení
hrozícího úpadku**

zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

inzerce

Nařízení EU o digitálních službách: možné právní nebezpečí

Autor v následujícím článku kriticky rozebírá nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES (nařízení o digitálních službách), účinné od 17. února 2024, které klade důraz na ochranu veřejnosti před společensky škodlivým obsahem, aniž by se přitom muselo jednat o obsah zákonem zakázaný. Tím podle názoru autora nařízení zřejmě vybočuje z mezinárodního lidskoprávního rámce, a dokonce i z oblastí a mezí pravomocí Evropské unie, jak jsou jí svěřeny Smlouvou o fungování Evropské unie.

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.,

je advokátem a mezinárodním rozhodcem, vedoucím Katedry soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci.

Hodnotící úsudky bývají ovlivněny vlastní zkušeností, dobrou nebo špatnou, ale i vlastní oblibou, touhou či jiným pocitovým hnutím mysli (emocemi). Mohou se týkat až niterného prožití ducha. Kupř. procítění oblažení nebo vnitřního klidu a míru. Podle okolností a osobnosti jedinečnosti není vyloučen ani vnější tělesný projev, např. slzy štěstí, ovšem ani hněvivé „puknutí vzteky“. Ne nadarmo mluvíme o „době emoční“. Navíc v technologizované společnosti.

Úvodem si můžeme položit řečnickou otázku, která souvisí s dále zmiňovaným evropsko-unijním nařízením o digitálních službách z podzimu loňského roku.

Má být „obranyschopná lidovláda“ za všech okolností právně pojímána i jako boj proti části lidu ve smyslu boje proti – z hlediska unijní a státní politiky – nepříznivému společenskému dopadu různých pocitových výlevů, pramenících z lidu? Má tomu tak být i tehdy, jestliže takové pocitové výlevy jsou legální? I tehdy, jestliže se nejedná o zákonně, tedy demokraticky vymezené právní delik-

1 Vzpomínám na **dobu nesvobody**, jak praví zákon, v Československu v letech 1948-1989, kdy např. filmové podniky svým způsobem „moderovaly“ filmy tím, že na základě politických pokynů komunistů např. omezovaly přístupnost, tedy i „viditelnost“, některých (ovšem legálně nezakázaných) filmů jejich promítáním jen krátkodobě či jen v okrajových kinech apod. Přihodilo se to např. Klavíru na čarodějnice režiséra Otakara Vávry z roku 1969, které mohlo být v roce 1970 distribuováno do kin jen omezeně. V Praze smělo být promítáno jen mimo kina v centru města. Film by mohl u diváků vyvolat politicky nežádoucí připomenutí podobnosti s atmosférou politických procesů v Československu v 50. letech, včetně justičních vražd a stranické víry. Dalšími příklady bychom našli celou řadu, včetně knižního trhu nebo výstav. Některá vydání (legálně nezakázaných) knih byla „moderována“ politicky nuceně nízkým nákladem, který zdaleka neodpovídal poptávce čtenářů, např. u knih Bohumila Hrabala, vydaných v 70. a 80. letech. Politická licoměrnost se někdy projevila tím, že některé knihy nebo gramofonové desky byly obchodně určeny jen na vývoz. Nikoli pro domácí trh, ač by o ně byl u nás zájem. Na domácím trhu byla politicky sledována jiná dobová hlediska „ochranného“ významu.

ty, kterých je celá řada, lišící se právní povahou a mírou společenské škodlivosti?

A to vše za dlouhodobě zavedeného stavu v Evropské unii a jejích členských státech (ovšem i jinde ve světě), kdy samy politické volby, včetně volby prezidenta republiky, jako např. u nás, bývají podstatnou měrou založeny na politické reklamě, která pro stát přijatelným způsobem cílí právě na pocity voličů a politicky účelově s nimi záměrně pracuje? Navíc za stavu poměrně častého myšlenkového neklidu až zmatení nebo úmyslného matení zrelativizovaných hodnot. Mají politiky, které státy o své vůli svěřily Evropské unii, tyto a podobné otázky právně řešit? Smějí je vůbec řešit?

Zraňující, šokující a rozrušující názory lidí

Některé hodnotící úsudky včetně názorů a jiných mínění mohou mít pro někoho pobuřující, ale i objektivně šokující nebo rušící vlastnosti dotýkající se pokojného stavu, třeba i nicnedělání a pohodlnosti. Např. mohou rušit pohodu (i při strčení „hlavy do písku“) či pověstný „klid na práci“ anebo zneklidnit „vlažně“ v jejich okatém nezájmu. Mohou tak rozhýbat ustrnulý pohyb, a tím probudit život. I takové projevy požívají ústavní ochrany svobody projevu, ač nemusí být každému libé. Vzpomeňme mnohá slova proročká, která měla u lidí vyburcovat ducha.

Právě zde však může spočívat **právní problém s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065** ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES (nařízení o digitálních službách), **a to z mezinárodního a ústavního hlediska svobody projevu, resp. i svobody myšlení**, bez zasahování orgánů veřejné moci. Proto se nejedná o žádnou okrajovou technikálii.

Nařízení nabývá účinnosti, kromě dílčí dřívější účinnosti, za celý rok, dne 17. února 2024. Nařízení je známo pod anglickou zkratkou DSA ze slov *Digital Services Act*.

Dodejme, že celkově nařízení věcně vychází z **dosavadního stavu navozeného jednáním** (i právním stykem) **nadnárodních obchodních korporací a směrnicí EU o elektronickém obchodu z roku 2000**. Zmíněné nařízení dnešní stav v zásadě jen kodifikuje. Vedle **novot**, spočívajících kupř. ve **stanovení dohledu nad poskytovateli služeb, nařízení např. kodifikuje již zavedené „moderování“ vloženého obsahu, od omezení viditelnosti zákaznického příspěvku až po zrušení celého účtu,**¹ nebo **kodifikuje dobrovolné kodexy chování poskytovatelů služeb**. Zavedený stav na trhu je nyní právně zpřesněn a dále rozveden. Nařízení zvyšuje transparentnost služeb a přináší i další věci. Sla-

bé postavení dotčených příjemců služeb, zejména u hostingu skrze platformy online, nařízení právně posiluje. Vedle toho zavádí mechanismus reakce na krize, jako byla např. nedávná epidemie, ale může jí být i vážné ohrožení veřejné bezpečnosti při protivládních nepokojích. Dále nařízení stanoví některé zpravodajské a jiné povinnosti vymezených poskytovatelů služeb, jakož i dohled nad nimi, vyšetřování, kontrolu, pokuty aj.

Nařízení o digitálních službách ve své podstatě a smyslu klade důraz na **ochranu veřejnosti před společensky škodlivým obsahem**, který chce EU potírat podle **právně materiálního znaku míry společenské škodlivosti**, resp. společenské nebezpečnosti. Aniž by se ale muselo jednat o **zákonem zakázaný obsah** (veřejnoprávní nebo soukromoprávní delikt ze zákona). Může jít o obsah, jímž zákazník **porušuje „jen“ obchodní podmínky** soukromého poskytovatele služby, hospodářsky sledujícího svůj zisk na trhu.

Právně-politická otázka zní, proč nepostačuje „jen“ nezákonný (zakázaný) obsah (illegal content, contenu illicite), který orgány EU berou za společensko-ochranně nedostatečný. **A z jakého spravedlivého a v demokratické společnosti zároveň nezbytného důvodu je nutné, byť nepřímo, poněkud úkosem přes obchodní podmínky třetích osob, dále omezit svobodu projevu?**

Odpověď zřejmě hledíme v současných politických „výzvách“ Evropské komise a v dobově převládající politické ideologii, včetně snahy o **politické a právní řízení dobře** bezmála půl miliardy obyvatelstva Evropského hospodářského prostoru včetně států EU.

Nepříznivé dopady na pohodu jako systémové riziko a právní pochybnost o svěřeni pravomoci EU

Podle čl. 34 tohoto nařízení platí příkazy **posouzení systémových rizik** a podle čl. 35 **postupy zmírňování těchto rizik**. Povinnosti se týkají definovaných poskytovatelů velmi velkých platform online, jako je Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, a velmi velkých internetových vyhledávačů, např. Google, které jsou podstatným způsobem, kupř. usazením, spojeny s EU. Pomocí technologických platform online jsou poskytovány hostingové služby, které spočívají v elektronickém ukládání informací příjemce služby (zákazníka), a to na jeho žádost.

Mezi systémová rizika služeb patří, krom jiného, jakékoli skutečné nebo předvídatelné **nepříznivé dopady související mj. se „závažnými negativními důsledky pro tělesnou a duševní pohodu osob“** (*person's physical and mental well-being, le bien-être physique et mental des personnes*), viz čl. 34 odst. 1 písm. d) *in fine* cit. nařízení.

Subjektivní stav tělesné a duševní pohody patří mezi vnitřní stavy každého jedince. Lze na něj logicky usuzovat jen podle vnějších okolností, pokud by prokazatelně nastaly. Není proto jednoduché nalézt právně objektivní hlediska racionální optimalizace tohoto právního pojmu. Navíc vyjadřuje stav nitra, který může být proměnlivý, nikoli jen jiný, u každého konkrétního jedince. Např. proměnlivý i během jednoho dne podle změn nálady.

Nadneseně řečeno, pro „obecnou pohodu“ lidí bychom mohli na platformu vkládat např. roztomilé fotografie „kotátek“ či videa obsahující veselé příhody z „psího života“. I tak bychom ale zřejmě narušili pohodu, byť zřejmě nikoli „závažně“, komunity alergiků na kočičí nebo psí chlupy. Mohli bychom je eventuálně, ovšem

do jisté míry předvídatelně, třeba i pocitově ranit nepřímým připomínáním jejich nemoci, začasto psychosomatické povahy. Nemluvě o lidech trpících fobií z koček nebo psů.

Důsledkem toho všeho by mohla být hrozba rozdělení společnosti na „pohodáře“ a „potížisty“, kteří by rozrušovali ostatní např. svým kritickým myšlením, ale i veselím.

Nepříznivý důsledek na duševní (nebo i tělesnou) pohodu osob přináší některé internetem šířené informace nezákonného obsahu. Např. skutky, které jsou trestnými činy z nenávisti anebo přečinem až zločinem šíření poplašné zprávy, která již pojmově vyvolává „*nebezpečí vážného znepokojení*“ obyvatelstva, ač je nepravdivá (§ 357 tr. zákoníku). **Co je právním deliktem v oboru soukromého nebo veřejného práva, vyplývá z jeho zákonného vymezení.** Potud je věc jasná a v členských státech EU a EHP, co do znaků skutkových podstat deliktů ze zákona, zásadně stejná nebo srovnatelná.

Ke zmírňování systémového rizika závažných negativních důsledků pro tělesnou a duševní pohodu osob však slouží mj. úprava smluvních podmínek poskytování služeb, které jsou obsahem smlouvy se spotřebitelem či jiným zákazníkem, aj. Jedná se o **distančně uzavírané smlouvy adhezního typu**. Zákazník nemá **žádný vyjednávací prostor** o obchodních podmínkách. Co je nebo není „*společensky škodlivé*“, tj. smluvně nepřipustné, **globálně** stanovuje obchodní společnost poskytující služby informační společnosti „všemu světu“ za účelem svého zisku, i kdyby takový obsah byl legální podle práva EU nebo členského státu.

Z právní praxe je známé, že některé obchodní podmínky jsou co do smluvně „škodlivého obsahu“ (harmful content) právně přísnější (více svobodu projevu omezující) nežli zákonná vymezení právních deliktů (nezákonný obsah). Protiprávní obsah, spočívající v porušení smluvní zdržovací povinnosti uživatele služby, bývá v praxi i podstatně širší a zejména vágnější nežli protiprávní obsah, spočívající v porušení zákonné zdržovací povinnosti u deliktů ze zákona.

Příkladem slouží používání nedostatečně nebo vůbec nevymezeného (a zároveň módního) slova „dezinformace“ v obchodních podmínkách při právním styku.² Takový výraz připouští různý výklad. Proto musí být použito výkladové pravidlo podle občanského zákoníku, a to v pochybnostech vyložit výraz „dezinformace“ k **tíži** toho, kdo výrazu použil jako první, tzn. k tíži poskytovatele služby; viz § 557 o. z.

Běžně se odedávna říká „fáma“, která bývá projevem lidských pocitů a míří na tyto pocity. Kupř. fáma typu „strašáku“. Vypuštění fámy do oběhu, zpravidla přímo nebo nepřímo úmyslně, může vést k emočnímu uspokojení. Např. u fámy typu „vzdušných zámeků,“ vyvolané touhou po naději, byť by se jednalo o naději falešnou. Fáma nemusí mít jen negativní význam. V současné době ale bývá u nás, v Evropské unii (a EHP) výraz „fáma“ politicky zatlačen údernějším výrazem „dezinformace“,³ aniž je ale dostatečně právně zřejmé, zda má jít vždy o totéž.

Proč bývají některé obchodní podmínky přísnější než delikty ze zákona, vyplývá již z vysoké tržní síly poskytovatele

2 Srov. autorův příspěvek Dezinformace jako právní problém, epravo 12. 7. 2022, zde: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dezinformace-jako-pravni-problem-114968.html> [cit. 10. 2. 2023].

3 Nařízení o digitálních službách ve svém odůvodnění používá výraz „dezinformace“, aniž jej právně definuje, vedle též „jiného obsahu“ (a mimo nezákonného obsahu), a to vždy z hlediska vyvolání společenských nebezpečí; viz rec. 2 a 9.

hostingových nebo jiných služeb informační společnosti. Jaký obchodní model se mu líbí či mu přináší největší zisk, takové obchodní podmínky si sám zvolí postupem typu „ber, nebo nic“. V případě používání „velmi velkých platforem online“ nebo „velmi velkých internetových vyhledávačů“ se zpravidla jedná o obchodní podmínky globálního významu a dopadu. **Ve své podstatě tak poskytovatelé těchto služeb ve své oblasti společenského života zásadně, přinejmenším potenciálně, upravují, ovšem za účelem svého zisku, téměř celoplane-tární chování lidstva.**⁴

Jiný důvod zřejmě spočívá v tom, že poskytovatelé služeb se o své vůli snaží vyhovět politickým přáním a zájmům orgánů EU, ale i jiných států. V opačném případě by mohli být za „potížitelské“, což by ve svém důsledku mohlo nepřímě ohrozit jejich obchody a výnosnost služeb na určitém území.

Na přísnosti obchodních podmínek by samo o sobě nemuselo být nic špatného, pokud by si svým **obsahem a účelem** hodnotově hleděly **vysokých cílů duchovních a mravních**. Zda a nakolik tomu tak ve skutečnosti podstatnou měrou je, zůstává předmětem nepředpojatých věcných zkoumání. Z citovaného nařízení EU ale vyplývá, že **orgány veřejné moci EU s rozsahem i pro EHP jako by předpokládaly jednak právní platnost cizích, adhezně uzavíraných obchodních podmínek za stavu tržní síly, což lze v jednotlivých případech eventuálně vyvrátit, jednak jejich vysokou hodnotu pro lidské bytí ve vsí rozmanitosti**. A to již může být věcí **názorů**, které se mohou vzájemně i zásadně lišit tak, jak se lišíme již v samém pojetí člověka a smyslu života.

Abychom ale nebyli přehnaně kritičtí.

Jistěže si lze představit, že tělesná a duševní pohoda lidí může být za jistých okolností potenciálně právně chránitelnou hodnotou, jako ostatně cokoli. **Závažné narušení pohody by však muselo patřit mezi zákonné znaky skutkové podstaty deliktu ze zákona, což nepatří**. Leda bychom o tom mohli uvažovat z hlediska obsahu **nemajetkové újmy** v zákonem vymezených, popř. ujednaných případech, kdy by závažná ztráta pohody patřila mezi nemajetkové ztráty oběti přivolené v důsledku protiprávního činu. Všechno to jsou ale legální otázky deliktivního práva členských států EU (a EHP). Nikoli tedy zmíněného ani jiného nařízení EU. I tak by ale závažná ztráta pohody mohla medicínsky hraničit či přesahovat do diagnostikovatelné a léčitelné posttraumatické stresové poruchy, která mezinárodně klasifikačně patří mezi duševní poruchy a poruchy chování.⁵ A to bychom se již dostali k újmě na zdraví oběti v důsledku legálně vymezeného protiprávního činu, se kterou deliktivně počítá občanský zákoník. Tak daleko ovšem zmiňované nařízení EU nejde, ani jít nesmí.

Právní pochybnosti panují o tom, zda přijetí citovaného nařízení vůbec bylo plně v pravomoci Evropské unie, která je stanovena Smlouvou o fungování Evropské unie včetně svěřených oblastí a mezí (Úř. věst., C 326 ze dne 26. 10. 2012, konsolidované znění). **Pochybnost** se tím pádem dotýká samé **podstaty a smyslu**

Evropské unie, která je založena právě na uvedené mezinárodní smlouvě (vedle Smlouvy o Evropské unii).

Věcně v úvahu připadá státy svěřená pravomoc v jedné z hlavních oblastí, již je ochrana spotřebitele, kterou EU sdílí s členskými státy [čl. 4 odst. 2 písm. f) cit. smlouvy]. V rámci této svěřené sdílené pravomoci smí EU provádět politiku ochrany spotřebitele z hlediska jeho zájmu jako účastníka trhu. Ve sledovaném nařízení je tato politika projevována např. stanovením stížnostního (reklamačního) postupu vůči poskytovateli služby, možností mimosoudního řešení sporů nebo právem stížnosti ke koordinátorovi digitálních služeb ve svém státě, jakož i některými povinnostmi poskytovatelů služeb a veřejnoprávními postupy při dohledu nad nimi aj. Potud není právního sporu.

Právní pochybnost o pravomoci EU vyplývá z toho, že z mezinárodněprávního hlediska svěřené, tudíž dovolené, ochrany spotřebitelů jako účastníků trhu má obsahový (a zároveň legální) příspěvek, který by byl podle nařízení EU „*systémovým rizikem*“ spočívajícím v „*závažném negativním důsledku pro tělesnou nebo duševní pohodu osob*“, povahu běžného plnění. Žádné tržní zájmy spotřebitele totiž neruší.

„*Systémové riziko*“ závažných negativních důsledků pro tělesnou a duševní pohodu osob by totiž vyvolávali sami právně chránění spotřebitelé svými vlastními, obsahově legálními, příspěvky. **Nařízení EU o digitálních službách má tedy chránit potenciálních pár set milionů spotřebitelů před sebou samými, což je právní nesmysl odporující nejen logice práva, ale i mezinárodněprávnímu vymezení politiky ochrany spotřebitele** v čl. 169 a násl. Smlouvy o fungování Evropské unie.

Účel ochrany spotřebitele sleduje „*podporu zájmů spotřebitelů*“ a „*zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele*“. Smí se tak dít z hlediska zdraví, bezpečnosti a hospodářských zájmů spotřebitelů, jakož i práva spotřebitelů na informace, vzdělávání a práva spotřebitelů sdružovat se k ochraně svých zájmů. Projevuje se to např. veřejnoprávní regulací některých výrobků, jako jsou doplňky stravy s jen vymezenými zdravotními tvrzeními anebo bezpečností potravin a jiných výrobků.

I kdyby snad zmiňované „*systémové riziko*“ bylo v konkrétním případě skutečně věcně opodstatněné, což je samo o sobě otázkou, **nemá ochrana obecné pohody nic společného s ochranou spotřebitele**, jak je tato politika Vysokými smluvními stranami Smlouvy o fungování Evropské unie svěřena do sdílené pravomoci EU a členských států. Nabízí se proto **právní otázka, zda došlo ze strany orgánů EU k ohýbání či překrucování práva, jmenovitě Smlouvy o fungování Evropské unie**. Podotýkám jen, že v Německu a na Slovensku je ohýbání práva trestným činem.

Kromě toho **dotčené nařízení zdaleka nepůsobí jen na spotřebitele, ale též na všechny další zákazníky hostingových a jiných služeb, kteří jsou rovněž účastníky trhu; např. na politické strany při využívání platforem online ve svobodné soutěži politických sil**. Nařízení dopadá dokonce i na členské státy EU, jestliže mají zákaznické postavení coby smluvní strany soukromoprávních závazků s poskytovateli služeb. **I tím se dostáváme mimo svěřenou pravomoc EU. Místo „pouhého“ nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie by musela být sjednána mezinárodní smlouva** (u nás ratifikovaná po souhlasu Parlamentu a vyhlášená), **kteřá by nepřímě částečně revidovala samu Smlouvu o fungování Evropské unie**.

Jiná, Evropské unii svěřená, tedy členskými státy dovolená vnitřní politika než politika ochrany spotřebitele věcně ani právně nepřichází u daného nařízení EU v úvahu. Ani svěřená sdí-

4 Možnost širokého dopadu jednotlivé zákaznické uložené informace na velmi velké platformě online zvyšuje běžná použitelnost automatických překladáčů textů do cizích jazyků, jimiž bývají tyto platformy vybaveny.

5 Diagnóza Dg. F43.1 spadající do skupiny reakcí na těžký stres a poruch přízpůsobení podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10), sděl. č. 495/2003 Sb., v pozdějším znění. Od ledna 2022 nabyla účinnosti 11. revize této statistické klasifikace. Platí však u ní dvouleté zaváděcí období.

lená pravomoc v hlavní oblasti „*prostoru svobody, bezpečnosti a práva*“; srov. čl. 67 a násl. cit. smlouvy. Co se týče sporné právní otázky ochrany tělesné a duševní pohody osob podle nařízení o digitálních službách, nepůjde, přinejmenším pro zjevnou nepřiměřenost (přepjatost) v poměru ke svobodě projevu, ani o státy svěřenou sdílenou pravomoc EU ve „*společných otázkách bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví*“, které jsou výslovně vázány na hlediska vymezená ve Smlouvě o fungování Evropské unie; srov. čl. 169 cit. smlouvy.⁶ Těžko lze tyto otázky věcně podřadit i pod sdílenou pravomoc EU v hlavní oblasti „*vnitřního trhu*“, který by z hlediska volného pohybu služeb informační společnosti zřejmě fungoval beztak; srov. čl. 4 odst. 2 písm. a) a čl. 26 a násl. cit. smlouvy.

Nelze proto rozptýlit právní pochybnosti o tom, co bylo skutečným, zdá se poněkud zastřeným, právně-politickým účelem nařízení o digitálních službách, pokud jde o některé sporné záležitosti. Zejména, zda je tím sledována ochrana jiné hodnoty než právně spotřebitelské. Podle odůvodnění nařízení o digitálních službách má být jeho cílem „*zajistit bezpečné, předvídatelné a důvěryhodné online prostředí*“ (rec. 12). Takový obecný cíl je úctyhodný a mravný, proč bývá v obecnosti podobně spojován s různými politikami, činnostmi a předpisy. Přesto, ba právě proto, není jasné, o kterou dovolenou vnitřní politiku, resp. o státy svěřenou pravomoc EU, se v plném rozsahu sledovaného účelu jedná.

Strážci duševní pohody občanů EU a států EHP

Poskytovatelům velmi velkých platform online nebo velmi velkých internetových vyhledávačů se tak od EU ex lege dostalo právního postavení „strážců duševní pohody“ občanů EU a zemí EHP. Vedle postavení „*strážců morálky*“ a ochránců některých jiných veřejných blah, včetně pohody tělesné.⁷ Ačkoli se v jejich případě jedná o soukromé nadnárodní obchodní korporace sledující zisk a soukromý zájem investorů. Svou vlastní podnikatelskou činností ve svém soukromém zájmu tak mají tyto obchodní společnosti přispívat k dosahování obecného blaha duševní pohody bezmála půl miliardy svobodných občanů.

Ideálně vzato by takové právně-politické pojetí mohlo být ctnostné a lidumilné. I tak by ale určujícím hlediskem musel být vnitřní klid a míruplnost ducha (lidského nitra). Svit jeho spojení s vyššími hodnotami *sub specie aeternitatis*, a to přinejmenším z důvodu patřičné **obezřetnosti** týkající se materialisticky nezuzované podstaty člověka. K „*nápravě světa*“ ale nestačí nařízení orgánů veřejné moci, jsme-li sami vnitřně rozerváni, myšlenkově rozkolísáni, plní i zlých myšlenek tlačících se ven a jiných slabostí. „*Nápravu světa*“ nelze vést bez láskyplnosti, trpělivosti, sná-

6 Srov. však preambuli Ústavy Světové zdravotnické organizace z roku 1946, která chápe zdraví, řečeno českým překladem, jako „*stav úplného blaha tělesného, duševního a sociálního a nezáleží jen v tom, že není nemoci neb neduhu*“ („*Health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity*“), a to ze zásadního hlediska „*štěstí, harmonických vztahů a bezpečnosti všech národů*“; viz příl. 2 vyhl. č. 189/1948 Sb., anglický text zde: <https://www.who.int/about/governance/constitution> [cit. 10. 2. 2023]. Jelikož Evropská unie není státem, stojí mimo Světovou zdravotnickou organizaci a jejího výměru zdraví se ve svém nařízení o digitálních službách ani nedovolává.

7 Srov. rozhovor s autorem tohoto textu na téma Nadnárodní korporace jako arbitr morálky, *Mainstream* 15. 8. 2022, zde: <https://www.pickey.cz/p/a9441eb3f3d4624fd2f8f253d0fcdfc5> [cit. 10. 2. 2023].

11. 5.

9.00–15.00

4 290 Kč
5 191 Kč s DPH

WEBINÁŘ: Whistleblowing – proč je nejvyšší čas zavést oznamovací systém do praxe

Proč je nejvyšší čas řešit whistleblowing? ČR je po transpoziční lhůtě směrnice a EU podniká kroky pro urgentní nápravu situace. Subjekty budou nově povinni zavést oznamovací systém nejpozději do prosince 2023, přičemž doba na správné zavedení systému může zabrat několik měsíců. Účastníci webináře budou vědět, jaké kroky je potřebné provést pro nastavení systému. Webinář je zaměřen výhradně prakticky.

Přednáší specialistka na právo duševního vlastnictví, compliance (včetně whistleblowingu) a IT právo
Mgr. Klára Hrdličková, LL.M.

5. 6.

9.00–15.00

4 990 Kč
6 038 Kč s DPH

Smluvní pokuta – aktuální změny judikatury v přístupu k jejímu sjednávání a moderaci

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia rozsudkem z ledna 2023 zásadním způsobem změnil judikaturní přístup k moderaci smluvní pokuty. Seminář představí tyto judikaturní změny, podrobí je kritickému zhodnocení a vysvětlí dopady pro smluvní i soudní praxi. Krom toho se bude věnovat výkladu tohoto utvzovacího prostředku od možností jejího sjednávání po konfrontaci s dalšími závěry judikatury.

Přednáší soudce Nejvyššího soudu ČR
JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D.

šenlivosti a bez povyšování nad jinými lidmi. Nikoli tedy „*bojem s lidmi*“ ze strany Evropské unie, byť by sledovala jakkoli ideální cíl.⁸

Dotčení poskytovatelé hostingových služeb musí zřídít „*útvary zajišťování souladu*“ s nařízením o digitálních službách (čl. 41). Vedoucím tohoto útvaru může vyjadřovat „*znepokojení*“ a varovat řídicí orgán poskytovatele služby v případě možného dopadu nesouladu s nařízením. **Osoby pověřené zajišťováním souladu s nařízením spolupracují s koordinátorem digitálních služeb v zemích usazení a s Evropskou komisí, což je nutné vyložit jako povinnost spolupráce s orgány veřejné moci**, které ovšem sledují své politické zájmy. **Může tak dojít k nedovolenému zásahu orgánů veřejné moci do svobody projevu a svobody myšlení?**

Systémové nebezpečí však spočívá v tom, že se stále jedná o soukromé podnikání a obchodní modely za účelem zisku na trhu služeb, které přináší své. Nikoli prvotně o službu společensky užitečnému účelu „*klidu a míru*“ (pohody) mezi lidmi, jako by tomu již pojmově bylo např. u nadací či ústavů.

Narušit „*duševní pohodu*“, rozhodit emoce občanů EU a států EHP lze i příspěvkem skutkově pravdivým, či názorově dokonce moudrým. Leč bourajícím mentální klíše, rušícím „*poklidnou*“ novinářskou manipulaci veřejným míněním některými hromadnými sdělovacími prostředky nebo narušujícím státní či jinou politickou propagandu apod., či dokonce ohrožujícím určitý dobový státní zájem v čase míru, který může být po volbách úplně jiný.

Právní ochrana svobody myšlení a svobody projevu⁹

Necháme-li stranou stížnostní (reklamační) postup, mimosoudní řešení sporů s právně nezávazným výsledkem, jakož i veřejnou správu budoucích vnitrostátních koordinátorů digitálních služeb (zřejmě Českého telekomunikačního úřadu), „účinnou a rychlou“ ochranu soukromých práv budou u nás poskytovat v prvním stupni **okresní soudy v civilních sporných řízeních o práva z vadných plnění**, včetně posouzení platnosti obchodních podmínek. Půjde zejména o běžné spotřebitelské spory podle občanského zákoníku tak, jako je tomu dosud.

8 Zrovna u nás máme všeobecně špatné zkušenosti s do jisté míry podobnými postupy z **dob nesvobody** v Československu v letech 1938 až 1945 a 1948 až 1989, které se vyznačovaly nepřipustným „systémovým“ tlakem z hlediska sledování a ochrany toho, co veřejná moc považovala za hodnoty.

9 Ke svobodě myšlení viz např. autorův příspěvek Svoboda myšlení a myšlenka v právním smyslu, epravo 16. 6. 2022, zde: <https://www.epravo.cz/top/clanky/svoboda-mysleni-a-myslenka-v-pravnim-smyslu-114880.html> [cit. 10. 2. 2023].

10 Z hlediska reálií v USA srov. K. Frederick: Boj proti totalitě velkých technologií: Jak na to, Security Guide 1. 7. 2022, 11. 7. 2022 a 25. 7. 2022, zde: <https://securityguide.cz/boj-proti-totalite-velkych-technologiei-jak-na-to/>, <https://securityguide.cz/boj-proti-totalite-velkych-technologiei-cast-2/>, <https://securityguide.cz/boj-proti-totalite-velkych-technologiei-cast-3/> [cit. 10. 2. 2023].

11 Krátce informativně viz J. Hadaš: Dezinformace a fake news pohledem právních předpisů ve Spolkové republice Německo, epravo 13. 5. 2019, zde: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dezinformace-a-fake-news-pohledem-pravnich-predpisu-ve-spolkove-republicenemecko-109322.html> [cit. 10. 2. 2023].

12 Blíže viz autorův příspěvek Internetový arbit, epravo 25. 2. 2022, zde: <https://www.epravo.cz/top/clanky/internetovy-arbitr-114326.html>. Rozšířené in M. Černý, V. Smejkal, I. Telec, P. Prchal: Výzvy v právu duševního vlastnictví 2022, M. Černý, Olomouc 2022, str. 59-76, zde: <http://www.michalcerny.net/ebx/OPD22PDV-FV.pdf> [cit. 13. 2. 2023].

Právně-politickou otázkou však zůstává, zda a nakolik je vhodné, aby někdy i zcela zásadní otázky svobody projevu (a potažmo i svobody myšlení) v sítích elektronických komunikací, prosté zasahování EU nebo státu, nepřímě řešily civilní soudy v běžné spotřebitelské agendě. Vedle právních případů vadně opravených bot. Občanský zákoník sice chrání slabší stranu a zároveň klade zvýšené požadavky na odbornou péči poskytovatele služeb, který je v postavení odborníka. Nicméně v některých, zřejmě ve všech zásadních až globálně klíčových právních případech se nemusí jednat o běžná „zákaznická nedorozumění“ s vadnou skříní nebo špatně opravenou pračkou, nýbrž o podstatně záležitosti i politického a politicko-ideologického (a ústavního) významu, včetně různých „kulturních bojů“ proti svobodným lidem jiných životních názorů, včetně světónázorů nebo jiných i obecně sdílených a generačně předávaných zkušeností a z nich pramenících postojů k dobově proměnlivé politice.¹⁰

Obchodní podmínky, zvané někdy „základami komunity“, zdaleka nezohledňují jen specifika určitých společenství (komunit), např. sousedských, rybářských, náboženských, cizineckých, stranicko-politických, fanouškovských, cestovatelských a jinak zájmových či vymezených. Velmi velké platformy online vystihují až „globální komunitu lidstva“, kterou pro její všeobecnost nelze vymezit znaky, které by byly příznačné pro specifickou komunitu. O žádném „společenství“ (komunitě) tu zpravidla ani nelze hovořit, pakliže je „velmi velká platforma online“ podstatným způsobem nabízena a běžně používána jako veřejná platforma všeobecného vyjadřování názorů kohokoli z řad veřejnosti na cokoli. Stejně jako i k přijímání a rozšiřování idejí a informací bez ohledu na hranice států. Podobně to platí pro „velmi velké internetové vyhledávače“ sloužící svobodnému vyhledávání idejí a informací, opět bez ohledu na hranice států.

Nejsem si jist, zda tím vším český stát neklade příliš velké „právní sousto“ na civilní soudce v soukromoprávních sporech o „pouhá“ práva z vadných plnění závazků. Zároveň na ně stát *de facto* přenáší do značné míry i politickou odpovědnost za svobodu myšlení a projevů bez zasahování EU, zejména Evropské komise, anebo státu. Civilní soudce českého okresního soudu v soukromoprávním sporu o právo z vadného plnění smluvního závazku nicméně bude muset, pokud by se jednalo o žalobcem naříkaný postup poskytovatele služeb, „patřičně přihlédnout“ k základním právům a svobodám, jak jsou zakotveny v Listině základních práv Evropské unie (viz čl. 14 odst. 4 cit. nařízení).

Dlužno říci, že pro některé politiky by mohl být takový stav docela pohodlný. Dokonce může u nich vést k pocitu duševní pohody politické. Necht' politické (a ústavní) břímě za ně nese civilní soudce ... Hlavně že jsme nepřipustili cenzuru. Vystačíme si s obchodními podmínkami poskytovatelů služeb a s „*důvěryhodnými oznamovateli*“ (čl. 22 cit. nařízení).

Pro budoucí českou zákonodárnou úpravu by mohl být podnětný německý zákon o zlepšení vymahatelnosti práva v sociálních sítích (NetzDG) ze dne 1. září 2017, v pozdějším znění.¹¹ Nicméně lze přijít i s vlastním zákonodárně-politickým řešením při využití znalostí cizozemského práva a jeho tamějšího naplňování. Stále přichází v úvahu právně-politický podnět ke zřízení, pracovně řečeno, **internetového arbitra, podobně jako již máme léta u nás zavedeného finančního arbitra.¹² EU ponechává účinnou a rychlou ochranu práv uživatelů služeb na zákonodárstvích členských států.**

Nemusí nutně jít jen o úpravu soudní ochrany. V úvahu přichází i **tribunál soudního typu**, jímž je v jiné oblasti již zmíněný finanční arbitr. **Podstatné ale je, aby bylo uzákoněno zvláštní řízení v těchto věcech.** Dospěť k pravomocnému soudnímu rozsudku po několika letech procesu v podstatě ztrácí význam. V tomto směru máme nedobré zkušenosti právě se soudním projednáváním pravomocných nálezů finančního arbitra podle části páté o. s. ř. Právním problémem není samo podřazení pod část pátou o. s. ř., ale absence zvláštního, rozuměno **zjednodušeného a rychlého** řízení. Dábel se skrývá v detailu, často procesním.

Závěr, aneb právně hodnotový střet mezi ESLP a EU?

Vyloučit nelze, že by se **nadměrně přísné** či **vybočující obchodní podmínky** některého poskytovatele např. hostingových služeb již dnes mohly **protivit judikatuře Evropského soudu pro lidská práva**, jenž je orgánem mimo EU, **nebo konstantní judikatuře ústavních či jiných soudů členských států EU a EHP; a tedy i ústavní ochraně svobody projevu.** Podobně to lze uvážit o budoucích pokynech či o jiných „zásadách“ Evropské komise, předpokládaných citovaným nařízením.

Schematicky řečeno, na jedné straně platí právně hodnotový postup v **pochybnostech ve prospěch svobody** (*in dubio pro libertate*), ovšem spojený s vyvažující **odpovědností a povinností**, na druhé zase **ochrana obecných blah**, která bývá někdy, nikoli nezbytně, prakticky spojena s **politikou sociálního inženýrství**. Vyloučit fakticky nelze ani možné sledování ochrany osobních pocitů vlastní moci nad lidmi a pocitů nerušené politické pohody bez zvláštního osobního vytížení a zejména bez vytrhování z „kľidu na práci“ či z oddechu. Komunisté věřili v socialismus jako blaho všeho lidstva. Kázali tak v československé ústavě z roku 1960. Věřit lze v jakoukoli „pohodu“ a právně instrumentálně k ní příkaznický vést všechno občanstvo.

Zdá se, že to může být právě osobní pocit duševní pohody politické u některých politiků, který léta brání zákonodárně-politické akceschopnosti českého státu v některých veřejných záležitostech.

Závěrem si připomeňme, že **výkon práva na svobodu projevu podle evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod** (sdělení č. 209/1992 Sb.), spravované Radou Evropy, tj. mimo EU, **zahrnuje i povinnost a odpovědnost konat v nezbytném zájmu taxativně vyjmenovaných veřejných blah**,¹³ viz čl. 10 odst. 2. Podobně o „zvláštní povinnosti a odpovědnosti“ při výkonu svobody projevu pojednává pozdější a zároveň univerzální Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, vyhlášený pod č. 120/1976 Sb.,¹⁴ viz čl. 19 odst. 3 písm. a) a b). Někdy však sami zapomínáme na „povinnost a odpovědnost“ při sobeckém uplatňování vlastní svobody. „Povinnost a odpovědnost“ zde znamená **ohleduplnost**. Nikoli sobeckou bezohlednost.

Nicméně „tělesná a duševní pohoda osob“ nepatří mezi veřejná blaha omezující svobodu projevu či jinak se jí legálně dovoleně dotýkající, a to podle jakékoli mezinárodní smlouvy. Přinejmenším je pochybné, z jakého důvodu by zrovna takové omezení mělo být skutečně „nezbytné v demokratické společnosti“. Zrovna „demokratická“ společnost se totiž vyznačuje názorovou pluralitou, která je pro ni pojmově příznačná, byť odlišné mínění

může zneklidňovat, a tak rušit individuální, skupinovou či všeobecnou duševní pohodu. Ta ovšem může být navozena i zlem v podobě manipulativní politické reklamy, a tudíž být povrchní, nebo pravdě se dokonce protivíci.

Evropský soud pro lidská práva v odůvodnění plenárního rozsudku z roku 1976 ve známém případě *Handyside proti Spojenému království* uvedl často citovanou právní větu, že ujednání o svobodě projevu podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je použitelné nejen na informace a myšlenky, které jsou příznivě přijímány nebo jsou považovány za neškodné či za neutrální záležitost, ale také na ty, které raní, šokují nebo rozrušují stát či jakoukoli skupinu obyvatelstva. Takové jsou podle soudu požadavky plurality, snášenlivosti a svobodomyšlnosti, bez nichž není žádná demokratická společnost.¹⁵

Doplňme, že **přestupky proti občanskému soužití spočívající v ublížení na cti zesměšněním nebo hrubým uražením oběti jiným způsobem a podobné protiprávní činy zůstávají nedotčeny**;¹⁶ srov. § 7 zákona o některých přestupcích č. 251/2016 Sb. Občanské soužití má být prosto hrubých jednání, čímž je vymezena právní (a morální) hranice státního zásahu do uplatnění svobody projevu z hlediska zákona a obvyklé lidské slušnosti (morálky).

Dodejme též, že **orgány veřejné moci musí politicky (a právně) snést i projevy politického nepřátelství ve svobodné soutěži politických sil** (nikoli však např. právně deliktní činy z nenávisli), i kdyby se mělo jednat o pobuřování proti nim.¹⁷ Např. při pokojném výkonu petičního nebo shromažďovacího práva. Takovým projevům lze předcházet a čelit politicky právě ve svobodné soutěži politických sil včetně vhodné komunikace s veřejností, nasloucháním jiným a sociálním cítěním. S ohledem na lidskou **různorodost** a různě vyvinuté lidské osobnosti nelze uměle vynu-

13 Jedná se o (v demokratické společnosti) nezbytný zájem ochrany národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Pokud jde o omezení **nezbytné v zájmu morálky**, srov. též ratifikovanou a vyhlášenou Mezinárodní úmluvu o potlačování obchodu necudnými publikacemi a jich rozšiřování, vyhlášené pod č. 96/1927 Sb. z. a n. Cit. úmluva vede signatářské státy k trestnímu postihu určitých společensky škodlivých činů. Též viz starší Mezinárodní úmluva ze dne 4. května 1910 o tom, kterak potíratí rozšiřování necudných publikací, vyhlášenou pod č. 113/1912 ř. z. Přístup Československa byl vyhlášen pod č. 184/1922 Sb. z. a n.

14 Omezení výkonu svobody projevu jsou podle tohoto paktu **užší** nežli podle evropské lidskoprávní úmluvy. Jedná se jen o respektování práv nebo pověstí jiných, ochranu národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku, veřejného zdraví či morálky. Též srov. mezinárodní úmluvy citované v pozn. výše.

15 Rozsudek ze dne 7. 12. 1976 ve věci č. 5493/72, bod 49 odůvodnění. Dále srov. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 9. 1994 ve věci č. 15890/89 (případ *Jersild proti Dánsku*). Dlužno říci, že citovaného rozsudku z roku 1976 se politicky dovolává i Evropská komise ve svém sdělení ze dne 26. dubna 2018 COM (2018) 236 final], nazvaném *Boj proti dezinformacím na internetu: evropský přístup*, str. 8. Sdělení je určeno Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů.

16 Nemůže se ovšem kdokoli „jen tak“ právně domáhat např. odčinění přivození pocitu osobního neštěstí, resp. ranění v podobě emočního újmy, ledaže by byly splněny legální pojmové znaky vymezeného deliktu na něm spáchaného, popř. by byly splněny znaky u druhotné oběti legálně vymezeného protiprávního činu podle § 2971 o. z. Vyplyvá to již z **ústavní hodnoty svrchovanosti zákona**, což je obzvláště důležité, má-li stát určit, co je právním deliktem. Srov. preambuli české Listiny základních práv a svobod.

17 Trestnost pobuřování z let 1852 až 1990 byla v Československu po převratu roku 1989 zrušena.

covat „jednotu“ občanů.¹⁸ Lze však přesvědčovat občany zejména vlastním dobrým příkladem správy veřejných záležitostí a pokud možno i mravními kvalitami.

Ohleduplné meze kolidujícího uplatňování svobody projevu jsou právně jasně dáváno vymezeny a panuje na nich zásadní shoda mezi většinou států. Např. veřejné hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob je u nás přečinem (§ 355 tr. zákoníku).

Evropský parlament a Rada Evropské unie svým nařízením o digitálních službách z roku 2022 v naznačeném směru ochrany „tělesné a duševní pohody osob“ zřejmě vybočily z mezinárodního lidskoprávního rámce, ač EU patří mezi vysoké smluvní strany uváděné evropské úmluvy, spravované Radou Evropy.¹⁹ **Nedovolený zásah orgánů veřejné moci by spočíval v samotném přijetí části citovaného nařízení EU.**

Na tomto mezinárodněprávním závěru nic nemění, že Listina základních práv Evropské unie (Úř. věst., 2012/C 326/02) stanoví – na rozdíl od mezinárodního práva a české Listiny základních práv a svobod – jen proporční omezení výkonu svobody projevu, aniž by taxativně vyjmenovávala dovolené důvody; viz čl. 52 odst. 1.

Další právní pochybnosti panují o tom, zda částí citovaného nařízení Evropský parlament a Rada Evropské unie nevybočily z oblastí a mezí pravomocí Evropské unie, jak jsou jí svěřeny Smlouvou o fungování Evropské unie. Vybočení by

18 Vzpomínám na text v Rudém právu v Československu někdy z přelomu 70. a 80. let minulého století. Obsahoval, politicky poněkud mrazící, pochvalnou zmínku o „sovětském člověku“ jako **ideovém monolitu**. V sovětské právní učebnici z 50. let, používané v překladu u nás, nalezneme zase „sovětskou rodinu“.

19 Pokud jde o politiku Rady Evropy, můžeme na okraj poukázat na návrh Úmluvy o umělé inteligenci, lidských právech, demokracii a právním státu, č. CAI (2022) 07 ze dne 30. června 2022, který byl předložen Výborem pro umělou inteligenci. Mezi zakázané praktiky umělé inteligence má v **budoucnu** patřit používání systémů umělé inteligence orgány veřejné moci, které spočívá v užití biometrie k identifikaci, kategorizaci nebo usuzování pocitů (emocí) jednotlivců. Dále má být zakázáno užití těchto systémů k sociálnímu bodování (skórování), které by mělo předurčovat přístup k základním službám a které by vedlo k nedovolenému zacházení s jednotlivci nebo celými sociálními skupinami. Do budoucna má též platit generální klauzule zákazu jakéhokoli jiného než zvlášť vymezeného používání systémů umělé inteligence orgány veřejné moci k účelům, které nejsou slučitelné s hodnotovým jádrem demokratických společností, nesledují legitimní účel a nejsou nezbytné v demokratické společnosti; viz čl. 14 návrhu. Existuje i pozdější pracovní verze ze dne 6. ledna 2023.

20 Skutečností ale je, že v činnosti orgánů EU lze vidět tendence opačné. Muselo by však v **budoucnu** dojít ke změně primárního práva EU, které tvoří dvě mezinárodní smlouvy. **Pokoutný** postup oklikou, např. obejitím signatářských států pomocí rozhodnutí Soudního dvora EU, by postrádal demokratickou legitimitu (i legálnost) z důvodu **porušení mezinárodněprávní zásady svobodného souhlasu signatářských států**. Tudiž by **takový postup byl způsobilý ohrozit samotné základy dotčených suverenních a demokratických právních států**. Srov. též Vídeňskou úmluvu o smluvním právu, vyhl. pod č. 15/1988 Sb.

21 Podle čl. 17 odst. 4 České Listiny základních práv a svobod lze svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace – při ústavní nepřipustnosti cenzury (čl. 17 odst. 3) – omezit zákonem, **jen** jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Veřejné subjektivní politické ani jiné právo „*nebýt raněn, šokován nebo rozrušen*“ ve stavu své pohody (či obecné pohody) cizím skutkovým tvrzením nebo hodnotícím úsudkem (názorem), popř. jakýmkoli jiným cizím činem, **není ústavně chráněno**. Ledaže by byla výkonem svobody projevu naplněna skutková podstata některého zákonem vymezeného deliktu. K tomu však za běžného a slušného chodu nedochází. K ústavnímu uzákonění opaku chybí jakýkoli spravedlivý a zároveň rozumný důvod.

bylo dovoleno jen novou mezinárodní smlouvou, sjednanou mezi členskými státy EU a přinejmenším nepřímo revidující Smlouvu o fungování Evropské unie. Nikoli „pouhým“ nařízením orgánů EU v mezích stávající Smlouvy o fungování Evropské unie, popř. v mezích jiné dosavadní mezinárodní smlouvy.

Evropský parlament a Rada Evropské unie jsou ovládány nejen vlastním právem, ale i právem mezinárodním. Nestojí nijak a v ničem výše.

Legalita nařízení o digitálních službách byla potenciálně přezkoumatelná Soudním dvorem Evropské unie podle čl. 263 Smlouvy o fungování Evropské unie. Žalobní legitimaci měl mj. každý členský stát, ale jen do dvou měsíců ode dne vyhlášení nařízení v Úředním věstníku, ke kterému došlo již 27. října 2022. Žalobu mohla v téže lhůtě podat, při splnění právních předpokladů, i každá fyzická nebo právnická osoba. Ta by ji sice mohla podle okolností podat i do dvou měsíců ode dne, kdy se o nařízení dověděla, ale vzhledem k jeho úřednímu zveřejnění, od kterého již dva měsíce uběhly, se nezdá, že by bylo možné okolnostně použít pozdější počátek lhůty.

Nyní proto zůstává právní možnost, aby Soudní dvůr EU rozhodl o předběžných otázkách týkajících se výkladu Smlouvy o fungování Evropské unie nebo o platnosti a výkladu části dotčeného nařízení, a to v řízení podle čl. 267 citované smlouvy, tzn. **jen na návrh soudu členského státu**. Taková předběžná otázka by však musela vyvstat v konkrétním řízení před soudem členského státu. Např. v civilním sporu o práva z vadného plnění služby.

Nikoli na posledním místě je třeba připomenout, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu. Jestliže mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva (čl. 10 Ústavy). **Žádná mezinárodní smlouva, natož právní akty z ní odvozené, jako jsou nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie, však nemá podle české Ústavy přednost před českým ústavním zákonem,** resp. před ústavním řádem („pořádkem“) obsahujícím českou Listinu základních práv a svobod.²⁰ **Česká Listina taxativně stanoví zákonné meze omezení svobody projevu úžeji než nařízení EU o digitálních službách.**²¹ **Proto musí být dána přednost českému ústavnímu řádu.** Nemluvě o střetu, co do důvodů omezení svobody projevu „bezbřehé“, Listiny základních práv Evropské unie s evropskou Úmluvou a ochraně lidských práv a základních svobod a s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech. Takovýto střet s mezinárodním právem z oboru lidských práv jen podporuje přednost českého ústavního řádu, který je v tomto ohledu mezinárodněprávně zásadně konformní.

Zákonodárně-politickým řešením do budoucna by mohlo být přijetí českého ústavního zákona měnícího nařízení EU o digitálních službách tak, že by je uvedl do souladu s českou Listinou základních práv a svobod (a potažmo i do souladu s oběma výše uvedenými mezinárodními smlouvami o lidských právech). Podobný ústavní postup lze uvážit i v některých jiných právních případech, resp. jej ústavněprávně zevšeobecnit, a to i s orientačním přihlédnutím k právnímu stavu uzákoněnému ve Spojeném království v době, kdy ještě bylo členem EU. Při věcně podloženém právním zkoumání zjistíme, že právní otázka nezní nutně „EU, ano, ne“, nýbrž nabízí i jiná právně schůdná řešení.

Ve zbytku se jedná o záležitost politickou. ❖

Časté nedostatky insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení

Tento článek si klade za cíl upozornit na některé časté nešvary insolvenčních návrhů a přispět tak k jejich předcházení, zvýšení efektivity a hospodárnosti práce jak sepisovatelů insolvenčních návrhů, tak insolvenčních soudů, insolvenčních správců a v neposlední řadě i předejít problémům na straně dlužníků. Sepisovatel návrhu často nemá možnost se ani o následných komplikacích spojených s „jeho“ návrhem dozvědět, neboť právní služba poskytnutá dlužníku nejčastěji spočívá pouze v podání návrhu a v okamžiku odeslání návrhu insolvenčnímu soudu, případně v okamžiku rozhodnutí o úpadku, končí.

Mgr. Vojtěch Bill

působí jako advokátní koncipient a na Katedře správního a finančního práva PF UP v Olomouci.

JUDr. Petr Horák

působí jako advokát a insolvenční správce a na Katedře soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci.

V naší praxi se dennodenně setkáváme s insolvenčními návrhy spojenými s návrhem na povolení oddlužení, které společně s přílohami byly insolvenčním soudům dlužníky (resp. v jejich zastoupení sepisovateli návrhů) předloženy a na jejichž podkladě insolvenční soudy rozhodly o povolení oddlužení. Tyto návrhy nezdědka mívají určité nedostatky a kvůli tomu další postup insolvenčního řízení komplikují. Není výjimečnou situací, že oddlužení je sice na základě takového, ne zcela dostatečného, návrhu povoleno, ale bez dalšího by insolvenční správce nemohl na základě dosavadního stavu doporučit insolvenčnímu soudu schválení oddlužení. Pokud by insolvenční správce neupozornil dlužníka na nedostatky v obsahu jeho insolvenčního návrhu a v právně významných skutečnostech, které vyplynuly najevo, přičemž by mu zároveň neposkytl určitou součinnost v nápravě těchto nedostatků, nebylo by zpravidla možné v řízení dále pokračovat v dlužníkem požadovaném způsobu řešení úpadku. Nezdědka se také stává, že insolvenční návrhy obsahují přímo chybné údaje, které je pak nucen insolvenční správce sám vyjasňovat např. součinnostními dotazy směřovanými k osobám povinným poskytnout správci součinnost, jako např. k zaměstnavatelům, úřadu práce či ČSSZ apod.

Insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení budeme pro zjednodušení v článku dále označovat jen jako „insolvenční návrh“ či „návrh“.

Příjmy dlužníka

Za jednu ze základních příčin toho, že insolvenční návrhy obsahují často nedostatky, které je nemusí činit přímo vadnými, nicméně zásadním způsobem ztěžují následnou práci s nimi, považujeme fakt, že **jejich obsah sepisovatelé „koncentrují“ k určitému datu a nedostatečně přemýšlí nad tím, že insolvenční správce bude s návrhem pracovat obvykle až za několik měsíců.** Okolnosti rozhodné pro schválení oddlužení jsou posuzovány k datu zpravidla několik měsíců vzdálenému od podání insolvenčního návrhu na příslušný soud. Sepisovatelé obvykle nepřikládají takřka žádný význam následné změně poměrů, resp. ji přímo v návrhu nijak „nepojišťují“. To zpravidla způsobuje poměrně rychlé zastarání údajů obsažených v insolvenčním návrhu a jejich naprostou nepoužitelnost. **Tento nedostatek se velice často týká otázky výše dlužníkových příjmů.**

Dle insolvenčního zákona musí návrh na povolení oddlužení obsahovat kromě jiného údaj o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 12 měsících a údaj o příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců.¹

Problematický aspekt insolvenčních návrhů vnímáme zejména u povinnosti uvedení údajů o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 12 měsících. **Z našeho pohledu nemůže být za kvalitní poskytnutí právní služby dlužníkovi považováno čistě formální stanovení předpokladu příjmů v následujících 12 měsících pouze na základě příjmů dosavadních.** Zpravidla se jedná o uvedení totožného příjmu, jaký dlužník obdržel v předchozích 12 měsících. Sepisovatel insolvenčního návrhu by si měl učinit určitý kvalifikovaný náhled na předpokládanou situaci v dalších 12 měsících a tomu výhled příjmů přizpůsobit a vhodně toto stanovisko zdůvodnit. Povinnost podat insolvenční návrh v zastoupení pomocí sepisovatele, a nikoliv dlužníkem přímo, má své určité důvody. Jedním z nich je nepochybně i zájem na zvýše-

¹ Ust. § 391 odst. 1 písm. b a c) zák. č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona (dále „ins. zák.“).

ní kvality insolvenčních návrhů, když je má sepisovat osoba znalá problematiky insolvencí.²

Pokud dlužník nijak nevybočuje ze standardu, řádně chodí do zaměstnání, má pravidelnou mzdu a nejsou přítomny žádné jiné okolnosti hodné zvláštní pozornosti, lze samozřejmě výhled příjmů bez větších obtíží stanovit „pouze“ na základě analýzy dosavadních doložených příjmů a předpokladu jejich udržení. Totéž platí, je-li dlužník např. starobní důchodce.

Mohou však nastat situace netypické, např. představme si, že je dlužnice těhotná a lze očekávat, že v případě zdárného průběhu těhotenství nastoupí na mateřskou a následně rodičovskou dovolenou. V takovém případě je třeba tyto okolnosti v insolvenčním návrhu řádně reflektovat a počítat ve výhledu příjmů nikoliv s částkami dle dosavadní mzdy, ale s (budoucí) peněžitou pomocí v mateřství a rodičovským příspěvkem. Další situace nastává, když dlužnici bude rodičovská dovolená za několik měsíců končit a přestane pobírat rodičovský příspěvek. Má dlužnice zajištěno další zaměstnání? Jaký bude mít předpoklad mzdy? Dále jsou zde okolnosti spojené s určitou „přelétavostí“ dlužníka mezi různými zaměstnáními. Je dlužník ve zkušební době? Zde je jistě namístě tuto okolnost minimálně s dlužníkem projednat, to zejména za předpokladu, že dlužník mění pracovní pozici každých několik měsíců. Sdělil dlužník sepisovateli návrhu, že má v plánu ukončit brzy stávající pracovní poměr nebo běží mu snad už výpovědní doba? **Rovněž není možné bezmyšlenkovitě vycházet z dosavadního příjmu.** Je dlužník dlouhodobě na nemocenské? Poté je třeba vycházet z dávky vyplácené od ČSSZ, a ne z minulé mzdy. Rovněž je třeba zamyslet se nad tím, jaký je výhled zdravotního stavu dlužníka. Navrátí se brzy do zaměstnání? Neblíží se mu např. konec podpůrcí doby? Má v takovém případě dlužník již v běhu žádost o invalidní důchod? Jak je vidno z výše popsaného, může zde být řada neznámých, se kterými je nutné počítat a které je nutné zohlednit při stanovení předpokládaného příjmu.

Správné stanovení předpokladu příjmu u dlužníka – fyzické osoby podnikající je pak z pohledu autorů **zcela klíčové.** To zejména ve specifické situaci, kdy dlužník podniká „čerstvě“, např. jen několik měsíců, či teprve plánuje v nejbližší době podnikání zahájit. V takovém případě je odůvodněný předpoklad (odůvodněný odhad) budoucích příjmů z podnikání zásadní pro správné stanovení zálohové splátky. Konečná výše postžitelné částky sice bude

vyhodnocena až po skončení příslušného zdaňovacího období, nicméně při špatném odhadu budoucích příjmů mohou nastat dvě pro dlužníka poměrně nepříjemné situace. Dlužníkovi může po vyhodnocení zálohových splátek vzniknout velký nedoplatek, který je povinen na výzvu insolvenčního správce uhradit. To obvykle bez zbytečného odkladu. Bude toho však schopen? Dlužníkovi však může rovněž vzniknout naopak velký přeplatek, který je nevratný, tedy částka uhrazená dlužníkem již připadla věřitelům. Proto je důležité, především u začínajících podnikatelů nebo u podnikatelů, u nichž lze očekávat v blízkém období výraznou změnu v hospodářské situaci, klást na odhad budoucích příjmů zvláštní důraz.

Sepisovatelé insolvenčních návrhů by si tedy měli při jednání s dlužníkem zjistit za součinnosti s ním jeho soukromou a hospodářskou situaci v následujících 12 měsících, tato zjištění relevantně vyhodnotit a přizpůsobit jim informace uvedené v insolvenčním návrhu.

Rovněž může nastat situace, že si sepisovatel insolvenčního návrhu nevyhodnotí správně, jaké příjmy lze vlastně do oddlužení zahrnout. I když tedy má všechny relevantní informace, není schopen s nimi správně pracovat. **Okruh příjmů, jež spadají do oddlužení, může být poměrně široký. Může jít o příjmy nahodilé, nepravidelné, u dlužníka však předpokladatelné** (např. autorské honoráře, spropitné apod.).

Dovolíme si zde upozornit na jeden druh příjmu, který není zase tak neobvyklý a lze se s ním setkat poměrně běžně, nicméně někdy činí problémy jej správně uchopit pro účely insolvenční praxe. **Je-li dlužník osobou pečující o osobu, jež pobírá příspěvek na péči, a tento příspěvek, nebo minimálně jeho část, je dlužníku za toto poskytování péče fakticky vyplácen jako jeho „odměna“, ztrácí tyto peníze charakter dávky státní sociální podpory – příspěvku na péči³ – a stávají se příjmem dlužníka.**⁴ Takový příjem musí dlužník řádně přiznat a jde o příjem, který je součástí souhrnu veškerých v úpadku postžitelných příjmů dlužníka, tvořících základ pro výpočet postžitelné částky v tom kterém kalendářním měsíci. Pečuje-li tedy dlužník např. o nemocného otce a otec je příjemcem příspěvku na péči v částce 6 600 Kč a tento příspěvek je dlužníku vyplácen jako „odměna“ za poskytování péče, došlo k využití příspěvku pro zajištění péče zcela v souladu s jeho účelovým určením, a příspěvek se tak stává příjmem dlužníka. Jedná se o příjem, který o částku 6 600 Kč zvyšuje souhrn případných dalších příjmů v daném měsíci (např. mzdy). Je třeba odlišit to, kdy je příspěvek vyplácen osobě, která si za něj má zajistit poskytování péče, a kdy je tento příspěvek na poskytnutí péče následně využit, a tím se stává příjmem osoby péči fakticky poskytující. Poskytuje-li péči osoba blízká, nepodléhá její „odměna“ čerpaná z příspěvku na péči dani z příjmů fyzických osob.⁵

Za zcela zjevné pochybení sepisovatele návrhu lze považovat, je-li v insolvenčním návrhu uvedeno, že dlužník je zaměstnán u určitého zaměstnavatele, přičemž následně dojde ke „zjištění“, že pracovní poměr tohoto dlužníka skončil již několik měsíců před podáním insolvenčního návrhu. K takovýmto zásadním nedostatkům ve skutkových zjištěních, učiněných při jednání s dlužníkem, které by sepsu návrhu mělo předcházet, by zcela jistě docházet nemělo. **Rovněž by měli být v insolvenčním návrhu uvedeni všichni plátcí příjmů bez ohledu na to, zda se jedná o příjem z pracovního poměru, či dohod konaných mimo pracovní poměr.** Má-li dlužník např. několik dohod o provedení práce, je nutné v návrhu uvést skutečně všechny plátcé příjmů.

2 H. Erbsová: § 390a [Podání návrhu na povolení oddlužení a insolvenčního návrhu], in T. Moravec, J. Kotoučová a kol.: Insolvenční zákon, C. H. Beck, Praha 2021, str. 1386.

3 Dle ust. § 7 zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

4 Je třeba korektně přiznat, že judikatura v této otázce není jednotná. Kupř. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. 2. 2022, č. j. 1 VSOL 724/2019-B-13, dovozuje, že příspěvek na péči neztrácí charakter příspěvku na péči ani vyplácením osobě, která péči poskytuje, a zůstává stále „nepostžitelný“. S tímto stanoviskem se však neztotožňujeme. Zastáváme názor, podpořený usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 7. 2009, č. j. 3 VSOL 218/2009-A-12, dle kterého „je-li příspěvek vyplácen příjemcem příspěvku tomu, kdo o osobu oprávněnou pečuje, nejde již o příjem osoby oprávněné, ale osoby, která poskytuje péči“ a dále „Lze též souhlasit s tvrzením odvolatele, že ust. § 17 odst. 2 zákona o sociálních službách, dle kterého příspěvek nepodléhá výkonu rozhodnutí a nemůže být předmětem dohody o srážkách, chrání pouze osobu oprávněnou. Vyplatí-li osoba oprávněná v souladu se svou zákonnou povinností příspěvek osobě, která o ni pečuje, jde o příjem této pečující osoby, která již není tímto způsobem chráněna. Příjem osoby, která péči zajišťuje, již není účelově vázán a podléhá výkonu rozhodnutí, je proto možné jeho použití k plnění splátkového kalendáře v oddlužení.“

5 Ust. § 4 odst. 1 písm. i) zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Darovací smlouva

Největší nedostatky insolvenčních návrhů se z našeho pohledu týkají darovacích smluv (popř. smluv o důchodu – pro zjednodušení si dovolíme v článku používat pouze termín „darovací smlouva“), které jsou k insolvenčním návrhům přiloženy.

Je možné si představit několik specifických situací, kdy je k insolvenčnímu návrhu darovací smlouva přiložena:

- Třetí osoba se snaží pomoci dlužníkovi uspokojit jeho věřitele v maximální míře, a proto mu dobrovolně, ač to není nutné, poskytuje dar. Dlužno konstatovat, že takovýto utopický a bohulibý přístup k věřitelům se v oddluženích takřka nevyskytuje.
- S darovací smlouvou se můžeme rovněž setkat při snaze dlužníka dosáhnout 60% uspokojení věřitelů před uplynutím 36. měsíce schváleného oddlužení, anebo při snaze dosáhnout 100% uspokojení věřitelů v ještě kratší době, tedy při snaze oddlužení co nejvíce zkrátit. Jde o přístup zcela legitimní a nelze mu v zásadě nic vytknout.
- Dále jsou zde situace, kdy by příjmy dlužníka bez darovací smlouvy nebyly pro povolení (schválení) oddlužení dostatečné a dlužník zároveň není schopen vyšších příjmů dosahovat. Typická je tato situace u starobních důchodců. Na této kauze uzavření darovací smlouvy opět není nic špatného.

V zásadě není špatný žádný přístup, kdy je darovací smlouva reálně existující, platný a účinný závazek dárce, kterýžto je projevem skutečné, svobodné a vážné vůle dárce dar dlužníku poskytnout.⁶ Nemá smysl se však tvářit, že je toto u darovacích smluv v oddlužení pravidlem. **Řada darovacích smluv je totiž nicotným právním jednáním, kterému chybí jeden klíčový pojmový znak, a to vážná vůle dárce.**⁷ Není výjimečné, že jako dárce je sice podepsána třetí osoba odlišná od dlužníka, nicméně ve skutečnosti její vůle poskytovat dlužníkovi dar absentuje, a darovací smlouva je tudíž nicotná. **Tato „listina“ pouze zastírá fakt, že „dar“ si chce dlužník poskytovat do oddlužení sám.**⁸

Ještě horší je situace, pokud zde dokonce absentuje i zájem dlužníka si prostředky do oddlužení fakticky poskytovat a „darovací smlouvu“ předkládá bez vůle k tomu, že by se předmětné plnění mělo v budoucnu do oddlužení skutečně dostat. V takovém případě by ideálně k povolení či schválení oddlužení ani dojít nemělo, když se jedná nepochybně o nepoctivý záměr dlužníka. Fakticky však kostlivce ze skříně vyleze často až teprve v okamžiku, kdy má skutečně k plnění darovací smlouvy dojít, tedy po schválení oddlužení. Nyní je na dlužníkovi, aby zajistil, že se prostředky z „darovací smlouvy“ do oddlužení dostanou. Nestane-li se tak a je-li navíc příjem dlužníka nedostatečný pro prokázání snahy uspokojit věřitele v maximální míře, či snad dokonce nedosahuje ani výše minimální splátky, je pak namístě zrušení schváleného oddlužení. Prokáže-li se navíc nepoctivý záměr dlužníka, nebude mu další oddlužení povoleno po dobu pěti let od právní moci rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení (nepovolení oddlužení, neschválení oddlužení).⁹

Stejně nežádoucí je situace, kdy třetí osoba podepíše dlužníkovi darovací smlouvu, přičemž dlužník si sice fakticky chce do oddlužení přispívat, avšak „dar“ má pocházet z jeho nepřiznaných příjmů – typicky z práce „na černo“. Povinnost dlužníka je přiznat veškeré své příjmy a ty nabídnout k uspokojení věřitelů.¹⁰ „Legitimizovat“ nepřiznané příjmy pomocí „darovací smlouvy“ nelze. Pochybnost o tom, zda se tak náhodou neděje, vyvstává zejména v případě, kdy je darovací smlouva uzavřena

na výraznou částku v řádu např. několika tisíc korun měsíčně. Zcela ideální samozřejmě není ani postup, kdy dlužník příjmy „na černo“ přizná a do oddlužení je zasílá, neboť tímto postupem nejsou vyřešeny např. jejich daňové aspekty. Veškeré příjmy dlužníků by měly být oficiální a řádně doložitelné – přičemž výši příjmu „na černo“ dlužník ani nemůže být schopen relevantním způsobem doložit. V takovéto situaci by tedy rovněž mělo dojít ke zrušení schváleného oddlužení (nepovolení oddlužení, neschválení oddlužení).¹¹

Může rovněž nastat situace, kdy dlužník má sice dostatečně vysoké příjmy, ale z těch nelze srážkami vymoci potřebnou měsíční splátku – typicky když má dlužník více vyživovaných osob, které zvyšují nezabavitelnou částku. Tato situace může být řešena skutečnou darovací smlouvou, kdy třetí osoba má opravdovou vůli dar poskytnout. Darovací smlouva však může být, stejně jako u předchozích případů, toliko nicotná, kdy ve skutečnosti si dlužník bude „dar“ sám zasílat ze své nepostižitelné částky. Je nepochybné, že právní pomoc při „uzavírání“ nicotných darovacích smluv není řádným poskytováním právních služeb sepisovatelem insolvenčního návrhu (je-li si tohoto sepisovatel vědom). V posledně uvedeném případě jde navíc o postup zcela zbytečný. **Nic totiž nebrání tomu, aby dlužník učinil písemný příslib, že si sám ze své nepostižitelné částky určité plnění do oddlužení poskytne.** Soudy by tento postup měly akceptovat a s takovou možností počítat. **Formulář zprávy pro oddlužení má pro tento případ zvláštní kolonku.** Pokud si tak dlužník skutečně chce do oddlužení přispívat sám, je zcela zbytečné a až kontraproduktivní toto plnění „maskovat“ nicotnou darovací smlouvou a do celého procesu oddlužení vtahovat třetí osobu domnělého dárce.

Co se týče samotné osoby dárce, sepisovatelé návrhu někdy chybují v tom, že dárce je osoba zcela nevhodná. **Dárce by neměla být osoba dlužníkem vyživovaná,** působí to velmi zvláště. Smutný povzdech rovněž vyvolává, je-li dárce osoba s řadou exekucí či osoba, jež je sama v úpadku. Jednak se nabízí úvaha o tom, zda je taková darovací smlouva vůbec existujícím právním jednáním. Dále je nanejvýš podivné, jak může osoba, jež sama vůbec není schopná uspokojit vlastní věřitele, ještě něco pravidelně každý měsíc darovat jinému dlužníkovi. Toto by poté mělo mít dohru v insolvenčním řízení samotného dárce a mohlo by vést k jeho neúspěšnému konci. **Rovněž nelze doporučit, aby byl dárce manžel dlužníka, mají-li manželé společné jmění manželů.** Taková darovací smlouva by se neměla vůbec akceptovat, neboť darovat lze toliko ze svého výlučného majetku.¹² Mezi manželi by bylo možné darovací smlouvu uzavřít tehdy, měli-li by upraven manželský majetkový režim¹³ či bylo-li by v samotné darovací smlouvě upraveno, že dar bude plněn toliko z výlučného majetku druhého manžela. Takový výlučný majetek musí být samozřejmě reálný a prokazatelně existující.

6 Avšak plnění oddlužení nesmí být vázáno pouze na darovací smlouvu a dlužník musí zároveň s přijímáním daru prokazovat snahu uspokojit věřitele vlastním přičiněním, lze-li to po něm spravedlivě požadovat.

7 Ust. § 551 a 552 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

8 Srov. P. Veselý: Darovací smlouva v oddlužení a její neplnění [online], 2018 [cit. 2. 2. 2023], dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/darovaci-smlouva-v-oddluzeni-a-její-neplneni-108253.html>.

9 Ust. § 395 odst. 4 ins. zák.

10 Ust. § 412 odst. 1. písm. e) ins. zák.

11 Srov. op. cit. sub 7.

12 Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71.

13 Případně předtím došlo k zániku společného jmění manželů.

Např. pokud již jeden z manželů čelil úpadku ve formě konkursu.

Určitou pochybnost rovněž vzbuzuje případ, kdy je dárce zaměstnavatel dlužníka. Je podivné, proč zaměstnavatel přispívá dlužníkovi darem místo toho, aby mu navýšil oficiální příjem.

Při sepsu darovacích smluv je rovněž často opomíjen fakt, že **dar musí být plněn bez ohledu na to, jakého příjmu dlužník dosahuje – není-li smluvně upraveno jinak.** Zvýší-li si tak dlužník příjem (např. změnou zaměstnání) a odpadá-li pak nutnost mít uzavřenu darovací smlouvu (resp. odpadá-li původní kauza tohoto závazku – nízký příjem dlužníka), nemá to na závazek z darovací smlouvy žádný vliv.

Je-li tedy sepisovatel darovací smlouvy veden záměrem zajistit u dlužníka do oddlužení plnění „spíše“ minimální (resp. nesnaží-li se zajistit pomocí darovací smlouvy co nejvyšší uspokojení pro věřitele) a spíše darovací smlouvou „pojišťuje“ nedostatečný aktuální příjem dlužníka, **je vhodné navázat povinnost dárce plnit na podmínku, že z jiných příjmů dlužníka nebudou v daném měsíci provedeny srážky v dostatečné výši.** Rovněž je možné nestanovovat dar v konkrétní přesné výši, ale ve výši v každém měsíci pohyblivé v závislosti na tom, jaká srážka bude v daném měsíci z jiných příjmů dlužníka provedena.¹⁴ Ujedná se tedy maximální měsíční výše daru (např. 5 000 Kč) s tím, že skutečná výše daru bude v každém měsíci závislá na tom, jaké srážky budou od této maximální výše odečteny. Lze tak vždy počítat s určitou částkou, která se v každém měsíci do oddlužení minimálně dostane, bez ohledu na to, že srážka z příjmů by byla nižší. Součet výše srážky a daru pak má v daném měsíci vždy činit např. uvede-

ných 5 000 Kč. Vzorec je tedy: výše srážky + výše daru = ujednaná maximální výše daru nebo spíše: výše daru = maximální výše daru – výše srážky. V případě srážky 0 Kč by tak dar činil 5 000 Kč. V případě srážky 1 500 Kč by pak dar činil 3 500 Kč. Tento mechanismus je rovněž možné aplikovat i na příslib dlužníka, že si sám bude do oddlužení každý měsíc ze své nepostižitelné částky přispívat. Nedostatečné srážky by v uvedeném případě pak neměly samy o sobě¹⁵ vést ke zrušení schváleného oddlužení a naopak srážky ve výši přesahující maximální výši daru by v daném měsíci „deaktivovaly“ povinnost dar plnit. Dar (nebo příslib plnění z nepostižitelné částky) tak v takovém případě funguje skutečně jako „pojistka“ pro případ, že nebudou v daném měsíci učiněny dostatečné srážky. Zároveň se dárce (nebo dlužník) nezavazuje k dalšímu „nadbytečnému“ plnění z darovací smlouvy ve výši třeba i několika tisíc korun, byť srážka z příjmů by sama o sobě byla dostatečná. Do jisté míry jde o institut zčásti podobný stanovení pevné výše měsíční splátky do oddlužení, kdy však, na rozdíl od pevné výše splátky, kterou musí stanovit soud, není třeba složitě maximální výši daru odůvodňovat a obhajovat. Rovněž není třeba, aby insolvenční správce, stejně jako k návrhu pevné výše splátky, přikládal své obsáhlé stanovisko. Jde o mechanismus pružnější. V každém měsíci tak věřitelé mohou počítat s určitým minimálním plněním příslibeným předem bez ohledu na výši srážky a zároveň s tím, že v případě vyšší srážky překračující maximální výši daru (např. proto, že si dlužník navýší své příjmy) obdrží automaticky více, a nikoliv pouze pevně sjednanou splátku.

S uvedeným rizikem sjednání pevné výše daru, kterážto v případě navýšení příjmů dlužníka a zvýšení srážek nemusí odpovídat původnímu záměru,¹⁶ souvisí i to, že **v darovacích smlouvách často absentuje smluvní ujednání umožňující snadné ukončení závazku.** Dárce je poté vázán darovací smlouvou i pro případ, že dlužník své příjmy navýšil a původně potřebný dar už není pro plnění oddlužení nezbytný. Plnění takového daru již jen maximalizuje uspokojení věřitelů, avšak oddlužení by díky zvýšení příjmů dlužníka mohlo zcela legitimně probíhat i bez tohoto daru.^{17, 18} Je proto vhodné přímo zakotvit v samotné darovací smlouvě možnost dárce tuto smlouvu vypovědět i bez uvedení důvodu či případně omezit trvání smlouvy jen na dobu nedostatečného příjmu dlužníka. To, že dárce dlužníku smlouvu vypoví, nelze vnímat jako porušení povinnosti dlužníka v oddlužení. Snaha vyvázat se z darovací smlouvy pomocí zákonných důvodů je poněkud právně kostrbatá. Dlužník není oprávněn se s dárce na skončení darovací smlouvy dohodnout, neboť by tím mohl porušit svou povinnost v průběhu oddlužení, protože nesmí odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat¹⁹ a musí vynaložit veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů.²⁰ Rovněž by mohlo jít o nepoctivý záměr²¹ či lehkovážný přístup dlužníka.

Vázanost uzavřenými darovacími smlouvami [a je třeba zdůraznit, že dlužník bude těžko dodatečně tvrdit, že smlouva byla záměrně „uzavřena“ jako nicotná a absentovala (nebyla vážná) vůle „dárce“ dar plnit] má důsledek rovněž ten, že v případě neplnění darovací smlouvy by mělo dojít k vymáhání dlužného daru.²² Rovněž pohledávka z darovací smlouvy může být dostatečným majetkem zajišťujícím to, že v případě zrušení (neschválení) oddlužení dlužník „spadne“ do konkursu.²³ To namísto toho, aby bylo insolvenční řízení zastaveno.

S „nicotnými“ darovacími smlouvami, kde absentuje (či není vážná) vůle „dárce“, je tedy třeba zacházet navýsost opatrně, neboť

14 Je však nutné uvést, že některé soudy nejsou schopny s tímto postupem pracovat (správně ho uchopit) a vyžadují, aby byla stanovena pevná částka daru.

15 Myšleno srážky nedosahující ani výše minimální splátky. Má-li však dlužník schopnost dosahovat příjmu vyššího, ze kterého by šly vyšší srážky strhnout, nezabývá ho zajištění příjmu z darovací smlouvy povinností si tento vyšší příjem zajistit a učinit vše potřebné pro maximální uspokojení věřitelů vlastním přičiněním, a nikoliv čerpáním daru.

16 A dlužník, plní-li si „dar“ sám, se může dostat do potíží vůbec díky „daru“ uhradit své životní výdaje.

17 Je třeba poznamenat, že dar v jakékoliv výši nic nedosvědčuje o snaze dlužníka uspokojit své věřitele v maximální míře. Dlužník snahu uspokojit věřitele prokazuje zajištěním dostatečných příjmů vlastním úsilím, a nikoliv přijímáním daru. Splnění oddlužení pouze na základě darovací smlouvy by nemělo být možné, i kdyby došlo třeba k 90% uspokojení věřitelů. Něco jiného je splnění oddlužení při dosažení 60% uspokojení za 36 měsíců nebo dosažení 100% uspokojení věřitelů. Bylo-li by takového výsledku dosaženo pomocí darovací smlouvy nebo i zcela jen darovací smlouvou, mělo by být oddlužení splněno, neboť splnění oddlužení v takovém případě není vázáno na snahu dlužníka uspokojit své věřitele v maximální míře. Samozřejmě ale pokud dlužník např. odmítá pracovat a pouze pobírá dar z darovací smlouvy (a předpokládáme pro zjednodušení, že ta není nicotná), mělo by mu být oddlužení zrušeno pro neplnění jeho povinností ještě předtím, než dosáhne 100% uspokojení věřitelů nebo 60% uspokojení za 36 měsíců. Takového dlužníka v oddlužení nechávat nelze. Je dále třeba říct, že překročení 30% uspokojení pomocí darovací smlouvy nevylučuje možnost vyvrácení domněnky o splnění snahy dlužníka vynaložit veškeré úsilí k uspokojení věřitelů dle ust. § 412 odst. 1 písm. h) ins. zák. Výše uvedené se samozřejmě týká dlužníků, kteří „mají zdravé ruce“ a jsou schopni příjmy dosahovat. Jiná situace je např. v případě invalidů či starobních důchodců.

18 Srov. op. cit. sub 7.

19 Ust. § 412 odst. 1 písm. a) ins. zák.

20 Ust. § 412 odst. 1 písm. h) ins. zák.

21 Srov. op. cit. sub 7.

22 Op. cit. sub 2, str. 1401.

23 Srov. op. cit. sub 7.

se mohou stát po krov naplněným seníkem, ve kterém si dlužník v průběhu plnění oddlužení hraje s krabičkou zápalek.

Minimální splátka

Jedním z podstatných předpokladů povolení a následného schválení oddlužení je zajištění, že dlužník bude schopen poskytovat věřitelům peněžní plnění v minimální výši, tzv. minimální splátka.²⁴ **Problematické však je vůbec samotné vymezení minimální splátky. Dosud totiž neexistuje žádný sjednocený výklad, jak má být minimální splátka počítána.** V praxi se tak lze setkat s různými způsoby výpočtu minimální splátky, kdy asi nejčastější, a i v různých médiích a poradnách uváděný, je tzv. výklad 1 089 + 1 089. Jde o případ, kdy se má přihlášeným věřitelům dostat alespoň tolik, kolik je záloha na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce. Tento výpočet však může být modifikován, pokud do něj zahrneme odměnu za přihlášky, odměnu sepisovateli insolvenčního návrhu či např. běžné a dlužné výživné. Z uvedeného pak vyplývá, že existuje více výkladů ust. § 395 odst. 1 písm. b) ins. zák., což velmi ztěžuje jak podávání samotného insolvenčního návrhu, tak i následně zjištění minimální splátky pro schválení oddlužení. Nezřídka se stává, že insolvenční soud vyzývá dlužníka, aby svůj insolvenční návrh opravil či doplnil, právě pokud jde o doložení dostatečného příjmu pro plnění alespoň minimální splátky, když dle názoru soudu je původní částka nedostatečná právě z důvodu použití jiného způsobu výpočtu, než použil dlužník (sepisovatel návrhu). Stejně tak se může insolvenčnímu správci vrátit k doplnění zpráva pro oddlužení, kdy může rovněž soud dospět k názoru, že nabízené plnění nedosahuje ani minimální splátky. Následně je nezbytné celou věc s dlužníkem projednat a pomoci mu zajistit si navýšení příjmů. Nejčastěji se pak jedná o navýšení daru z darovací smlouvy, či vůbec uzavření darovací smlouvy, anebo dobrovolný příspěvek dlužníka z jeho nepostižitelných příjmů. Problém s nejasnou „správnou“ výší minimální splátky může rovněž způsobit potíže při sepsání prvotní darovací smlouvy sepisovatelem návrhu, zvláště snaží-li se plnění dlužníka spíše minimalizovat a nepočítá s rezervou nad rámec nutného minimálního plnění. Uvedené je samo o sobě v rozporu s povinnostmi dlužníka, který má naopak plnění pro věřitele maximalizovat.

Přestože samotný výpočet minimální splátky není ustálený a není v podstatě do poslední chvíle (než soud rozhodne o schválení oddlužení) jisté, že je dlužníkům příjem, alespoň pro účely schválení oddlužení, dostatečný (pohybuje-li se dlužník na hranici minimálního plnění), jsou to sami sepisovatelé insolvenčních návrhů, kteří jsou nezřídka příčinou nesrovnalostí, pokud jde o minimální splátku. Ačkoliv je jednou z povinností dlužníka po schválení oddlužení vyvíjet maximální snahu o co nejvyšší uspokojení přihlášených věřitelů, tak v případech, kdy má dlužník nízký příjem a ten je nucen doplnit buď příspěvkem od třetí osoby, nebo jím samotným z nepostižitelných příjmů, sepisovatelé záměrně nastavují tyto příspěvky na co nejnížší míru. V podstatě jen tak, aby dlužník splňoval tu nejnížší latku 2x 1 089. Nejenže by prakticky nikdy nemohla vyjít minimální splátka v této výši, když je nutné přinejmenším počítat s odměnou správce za přihlášky, ale rovněž tento postup dává signál jak soudu, tak insolvenčnímu správci, že snahou dlužníka nebude co nejvyšší uspokojení věřitelů, ale pravý opak. Tedy uspokojení jen v té nejnutnější minimální výši.

Bohužel **sepisovatelé často zapomínají, že minimální splátka je otázkou vstupu do oddlužení, avšak již nikoliv zajištěním**

toho, že se dlužníkovi podaří úspěšné splnění oddlužení a konečné osvobození od placení dluhů. Sepisovatelé insolvenčních návrhů by měli dlužníky řádně poučit o tom, co je v průběhu insolvenčního řízení čeká, jaké mají povinnosti a co vše musejí učinit pro zdárný konec oddlužení (se zvláštním důrazem na povinnost vynaložit potřebné úsilí pro dosažení maximálního uspokojení věřitelů).²⁵ Zřejmě se to však neděje vždy, když se stává, že dlužníci chodí k insolvenčnímu správci neinformovaní a až od něj se dozvídají ty „pro ně špatné zprávy“, že si musejí zajistit vyšší příjem, že ten stávající je nedostatečný, že je namísto změna zaměstnání apod. Pokud by byl dlužník řádně poučen a informován už v počátku o tom, jaké bude mít povinnosti a že si musí zajistit co nejvyšší příjem odpovídající jeho možnostem a schopnostem, a nikoliv jen např. darovací smlouvu na 2 200 Kč, je zřejmé, že značná část dlužníků by do oddlužení vůbec nevstoupila. Minimálně by pak průběh řízení pro ně nebyl tolik „šokující“ a emotivní. **Poučení poskytované dlužníkům sepisovateli insolvenčních návrhů by mělo být komplexní a skutečné,** nikoliv omezené jen na formální podpis dlužníka na formuláři s předtisknutým textem.

Změna poměrů

Další problematickou oblastí jsou případy, kdy je zřejmé, že v brzké době po podání insolvenčního návrhu má dojít ke změně poměrů. Toto již autoři naznačili v předchozí části článku. Dlužník je již např. ve výpovědní době, dlužnice je gravidní, nebo se mají měnit výpočty nepostižitelných částek. Přestože v době podání insolvenčního návrhu může skutečně dlužník splňovat podmínky pro minimální splátku, tak v důsledku následujících okolností, které musely být známy již v době podání insolvenčního návrhu, dojde k tomu, že dlužníkovi již příjem „nevychází“, a tak nesplňuje podmínky pro schválení oddlužení. **Sepisovatelé by tak měli přistupovat k sepsání insolvenčních návrhů obezřetně a počítat i s budoucími okolnostmi, které jim mají být známy, a dlužníky na ně připravit.** Pokud tedy sepisovatel ví, že sice v současnosti vychází srážka z příjmu dlužníka na 2 500 Kč, avšak v důsledku nově přijaté právní úpravy, účinné v brzké době, by při totožném příjmu srážka vyšla v nižší výši, je nutné s tím již předem počítat a přizpůsobit insolvenční návrh novým požadavkům. Pokud to neudělá sepisovatel, je nucen tuto práci zajistit insolvenční správce, případně se zapojí výzvou dlužníkovi insolvenční soud a dlužníci jsou většinou nemile překvapeni, když zjistí, že se má situace jinak, než jim sepisovatel tvrdil. V této věci je nutné podotknout, že v roce 2022 se nezabavitelná částka změnila dokonce čtyřikrát.

Na podkladě uvedeného lze učinit tyto doporučující, nikoliv však problematiku zcela vyčerpávající **závěry týkající se minimální splátky.** Dlužník by měl být sepisovatelem vždy řádně poučen o povinnostech vyplývajících pro něj v průběhu insolvenčního řízení, zejména pak o povinnosti vyvíjet maximální snahu o co nejvyšší uspokojení věřitelů. Není žádoucí připravovat dlužníkům darovací smlouvy na tu absolutně minimální částku, která bývá zpravidla podhodnocena, a následně si musí dlužník stejně zajistit navýšení takového příjmu. Samotné stanovení příjmu na úplné hranici minimální splátky je již předem zdviženým prstem upozorňujícím insolvenčního správce, že takový dlužník pravděpodobně dostatečnou snahu o maximální uspokojení věřitelů vyvíjet ne-

²⁴ Ust. § 395 odst. 1 písm. b) ins. zák.

²⁵ Ust. § 412 odst. 1 písm. h) ins. zák.

bude. Sepisovatel by měl vždy počítat s tou naopak pro dlužníka nejhorší variantou (nejvyšší možnou minimální splátkou), tedy minimální částkou v takové výši, aby byly každý měsíc zcela pokryty veškeré pohledávky za majetkovou podstatou a jim na roveň postavené, a zároveň aby na přihlášené věřitele zbyla vždy nejméně částka odpovídající záloze na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce. Při tom všem by měl sepisovatel návrhu sledovat i vývoj ve výpočtech nepostižitelných částek a pracovat již s hodnotami, které dlužníka v budoucnu neminou. **Není pro dlužníka nic nepříjemnějšího, než když mu správce řekne (třeba až při jednání o přezkumu přihlášených pohledávek), že má nedostatečný příjem a oddlužení za stávajícího stavu schválit nelze.**

Poučení sepisovatelem

Již výše jsme nastínili i **otázku dostatečného poučení dlužníka** a vysvětlení mu průběhu insolvenčního řízení. Naše dosavadní zkušenosti nasvědčují tomu, že se tak často děje pouze formálně tím, že se dá dlužníkovi příslušné čestné prohlášení, obsahující zákonem vyžadované poučení a další prohlášení dlužníka, podepsat, aniž by mu bylo jakkoliv blíže vysvětleno. Dlužník to zpravidla bere jako další nezbytný podpis dokladu nutného pro insolvenční návrh, aniž by se blíže zabýval samotným obsahem tohoto čestného prohlášení. Úmyslem zákonodárce bylo, aby byl dlužník ještě předtím, než vstoupí do insolvenčního řízení, dostatečně informován o jeho průběhu, o povinnostech, které bude mít, a požadavcích, které na něj budou kladeny. Bez těchto informací nemůže být dlužník schopen se kvalifikovaně rozhodnout a posoudit, zda je pro něj výhodné či nevýhodné do oddlužení vstupovat a zda bude ochoten a schopen zákonem požadované podmínky plnit. Přestože sepisovatelé insolvenčních návrhů musejí být kvalifikováni a měli by dbát právě na to, aby dlužníkovi bylo úplně a srozumitelně vysvětleno, co ho v oddlužení čeká, ve značném množství případů se stává, že tomu tak úplně není. **Dlužník často vstupuje do insolvenčního řízení v podstatě informacemi nepoliben, což následně způsobuje nedorozumění a emotivní rozpory s insolvenčními správci.** Pokud totiž sepisovatel dlužníka řádně neinformuje a pouze povšechně mu např. sdělí, že mu bude stačit mzda 18 000 Kč, protože se mu srazí víc než minimální splátka, a až následně insolvenční správce dlužníka poučí zejména o povinnosti vynakládat maximální úsilí o co nejvyšší uspokojení věřitelů, dochází ke třenicím, kterým mohlo být předejito již při sepisování insolvenčního návrhu. Dlužník tak není např. připraven na to, že bude muset změnit dosavadní zaměstnání, neboť je placeno hůře, než jsou jiné nabídky prací v místě jeho bydliště. Dlužník zpravidla začne argumentovat tím, že sepisovatel mu sdělil, že jeho příjmy jsou dostatečné a že např. kolega v práci má stejný příjem

a po něm jeho insolvenční správce nic dalšího nechce, natož aby si zajistil lepší příjem. To je samozřejmě již ze samotné podstaty špatně.

Dlužníci si zpravidla zcela nesprávně vykládají pozici insolvenčního správce a sepisovatele insolvenčního návrhu. Sepisovatel je ten první, s kým přijdou při vstupu do oddlužení do styku, a podvědomě ho tak berou za hlavního odborníka, jehož informacemi se mají řídit. Mají pak zapotřebí polemizovat s informacemi, které jim poskytne insolvenční správce jakožto osoba k tomu odborně vybavená a odpovídající za řádný průběh insolvenčního řízení. Bývá mnohdy velmi složité vyvrátit dlužníkům nesprávné představy o průběhu insolvenčního řízení, které si učinili po jednání se sepisovatelem insolvenčního návrhu. Samozřejmě pokud vůbec nějaké jednání (schůzka) se sepisovatelem insolvenčního návrhu proběhlo. Autoři se běžně setkávají s případy, kdy dlužník nikdy sepisovatele neviděl, nikdy s ním nemluvil, ale veškerá příprava insolvenčního návrhu probíhala pouze korespondenční formou. V takových případech je předem jasné, že jakékoliv vysvětlování průběhu insolvenčního řízení a poučení dlužníka o tom, co ho bude čekat, nemohlo proběhnout. Je tedy na zvážení, že pokud zákonodárce požaduje povinně osobní účast insolvenčního správce při přezkumu přihlášek, kterou nelze nahradit ani videokonferenčním hovorem, **zda by neměl rovněž trvat na osobním jednání sepisovatele insolvenčního návrhu s dlužníkem**, aby se předcházelo těmto problémům.

Zvláštní kategorii dlužníků představují podnikatelé, u nichž by měl být na obligatorní poučení kladen zvláštní důraz. Dlužníci zpravidla vůbec netuší, jak pro ně může být plnění oddlužení složité. Není jim vysvětlen způsob stanovení zálohových splátek a jejich následné zúčtování, což pro ně může být v některých případech i likvidační. Nejde-li dospět k jiné možnosti, jak stanovit zálohovou splátku, je nutné vycházet z průměrného příjmu v národním hospodářství, což může představovat značně vysokou zálohovou splátku. Pokud jde o dlužníka, který chce své podnikání teprve zahájit, jde o značný problém. Může se mu stát, nemá-li žádný podnikatelský plán ani představu o možných příjmech či výdajích, že bude muset zálohové splátky hradit v takové výši, že pro něj budou likvidační, neboť nebude dosahovat dostatečných příjmů. **Sepisovatelé by měli rovněž dlužníky upozorňovat na to, že v insolvenčním řízení nelze pro účely výpočtu skutečně postižitelné částky za zdaňovací období používat výdajový paušál, který dlužníci zpravidla při svém podnikání používají pro daňové účely, ale že je nutné dokládat skutečné příjmy a výdaje.** To samozřejmě bývá problematické, pokud nikdy dlužník skutečné výdaje neevidoval a najednou s tím má začít. Navíc se mu musí vypočítat první zálohová splátka, pro niž není možné vycházet z výdajového paušálu, ale je nutné alespoň přibližně skutečné výdaje prokázat či nějakým způsobem vyhodnotit.²⁶ Z naší zkušenosti se toto prakticky při sepisování insolvenčních návrhů neděje, a dlužníci tak do oddlužení vstupují s přesvědčením, že se bude při zjišťování jejich příjmů vycházet z daňového přiznání a zjištěného čistého příjmu při použití výdajového paušálu. Ten samozřejmě obvykle způsobuje, že dlužník vykazuje nižší čistý příjem než při použití skutečných výdajů. Následně počítané příjmy pro účely výpočtu zálohové splátky mohou být diametrálně odlišné, zpravidla mnohem vyšší než při použití výdajového paušálu. Dlužníci následně bývají opět překvapeni s odůvodněním, že takové částky nečekali a že jim nikdo uvedený způsob výpočtu nevysvětlil.

Stranou nelze ponechat ani poučení dlužníků-podnikatelů

26 Vnímáme jako správnější ve zprávě pro oddlužení odůvodňovat zálohovou splátku u dlužníka, který doposud nepodnikal, nikoliv na základě ust. § 398b odst. 5 ins. zák., tedy na základě průměrné mzdy v národním hospodářství, ale spíše na základě řádně učiněného a přesvědčivě odůvodněného předpokladu v budoucnu dosahovaných příjmů tak, aby konečná postižitelná částka co nejlépe odpovídala předem insolvenčním soudem stanoveným zálohám. Výpočet zálohové splátky na základě průměrné mzdy v národním hospodářství vnímáme jako subsidiární postup *ultima ratio*, který obvykle povede k tomu, že dojde ke vzniku přeplatku či nedoplatku, přičemž ani jeden postup nepovažujeme za žádoucí.

o jejich povinnostech řádně hradit veškeré zálohy na zdravotní a sociální pojištění. Zpravidla velkou část dluhů podnikatelů představují dlužná pojistná práva na zdravotní a sociální pojištění s tím, že dlužníci nejsou zvyklí hradit pravidelné zálohy, ale platby posílají např. jednou ročně. To je však v rámci insolvenčního řízení značně nebezpečný postup, neboť jakýkoliv dluh 30 dnů po splatnosti by mohl být důvodem pro zrušení schváleného oddlužení. Stačí tedy jedna nezaplacená záloha a oddlužení může být zrušeno. Toto si zpravidla dlužníci neuvědomují, a to ani přes poučení, které se jim dostává z úst insolvenčních správců, když tak předem neučinili sepisovatelé.

Závěr

Sepisovatelé insolvenčních návrhů (spojených s návrhem na povolení oddlužení) by měli dbát na to, že při sepisování takového návrhu mu mají přikládat dostatečnou vážnost a nebrat jej jako formální úkol činěný s pílí pouze do výše odměny 4 840 Kč s daní z přidané hodnoty (resp. v případech tzv. akreditovaných osob dokonce bez odměny). Jde o právní službu jako každou jinou. V návrzích, byť nebývají obvykle primárně vadné, se často vyskytuje řada nedostatků, které zejména dlužníkům komplikují další průběh řízení a zakládají na potenciální problémy. Nevhodný postup zvolený již na začátku, při sepisu insolvenčního návrhu, může ve výsledku potrápít peněženku dlužníka v úpadku či vést k neúspěšnému konci insolvenčního řízení. Určité, spíše formální, nedostatky obvykle problematické nebudou a je poměrně snadné se s nimi vypořádat. Nicméně jako „nebezpečná“ se jeví zejména praxe uzavírání nedostatečně promyšlených a obvykle velmi obecných „formulářových“ darovacích smluv, jež jsou často od počátku nicotné a „dárce“ je dlužník sám. Jde nepochybně o obcházení zákona, a nechce-li dlužník vyvolat pochybnosti o poctivosti svého záměru, musí se tvářit, že smlouva je bezvadná, a tomuto přizpůsobovat svůj další postup v řízení. Uvedené je pro něj o to komplikovaněj-

ší, neobsahuje-li darovací smlouva mechanismy vedoucí k úpravě výše daru v závislosti na budoucích okolnostech (změně příjmu dlužníka) nebo ujednání umožňující smlouvu snadno ukončit. Podstatné však je, že dlužník balancuje na tenkém ledě nepoctivého záměru, a tím se může snadno dostat na stezku vedoucí k tomu, že nejenže přijde o benefit úspěšného splnění oddlužení (a sladkou tečku v podobně osvobození od plnění zbytku pohledávek), ale správnou cestu si zavře na dalších pět let.

Sepisovatelé by při sestavování insolvenčních návrhů měli více předvídat a nepostupovat stereotypně a krátkozrače. Rovněž by měli klást důraz na dostatečné naplnění poučovací povinnosti vůči dlužníkovi a předložit mu srozumitelným a jasným způsobem informace o celém průběhu oddlužení a jeho povinnostech, aby dlužník nepředstupoval před insolvenčního správce po povolení oddlužení s mylnými či nerealistickými představami a nebyl zaskočen celou plejádou požadavků, které jsou na něj pro úspěšné splnění oddlužení kladeny a o kterých doposud neměl dostatečně jasný obrázek. Rovněž by pak nemělo docházet k situacím, kdy budou dlužníci vstupovat do oddlužení s utopickou představou, že splnění oddlužení jim bude dopřáno „za pouhou účast“ a oni v zásadě nebudou muset nic měnit na svém dosavadním přístupu k životu a životním stylu. Dlužníci by měli již od sepisovatele insolvenčního návrhu odcházet smířeni s vizí, že se budou v průběhu oddlužení muset, mírně řečeno, „uskromnit“ a skutečně se snažit pohledávky svých věřitelů dostatečně uspokojit. **Dlužníci by neměli mít představu, že benefit splnění oddlužení získají za to, že budou vyvíjet jen minimální nutnou snahu,** neboť vystrážlivění z této myšlenky přijde dříve či později. Čím dříve si toto dlužníci uvědomí, tím méně bolestnější pro ně toto zjištění bude.²⁷ ❖

27 Článek vyjadřuje osobní názory autorů, nikoliv právní názory instituce, ve které autoři působí.

Listujte si BA i v jeho elektronické podobě!

Vážené čtenářky a čtenáři,

Bulletin advokacie jako váš stavovský časopis vychází roky nejen v tradiční tištěné podobě, ale můžete jím listovat, číst si a pracovat s jeho informacemi také v moderní online podobě, v posledních letech dokonce v uživatelsky komfortní a přívětivé verzi na platformě issuu (tzv. listovací verze), a to jak na webu Komory, www.cak.cz, tak v Advokátním deníku www.advokatnidenik.cz.

Protokolární předání a převzetí díla jako hmotněprávní podmínka vzniku práva na zaplacení ceny

– podnět ke změně rozhodovací praxe

Nejvyšší soud i v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 setrvává na stanovisku, že sjednají-li si strany protokolární předání a převzetí díla, představuje existence předávacího protokolu hmotněprávní podmínku vzniku práva na zaplacení ceny díla. Třebaže zhotovitel předá objednateli bezvadné dílo a objednatel jej začne užívat, nevzniká proto zhotoviteli právo na zaplacení ceny díla, dokud objednatel nepodepíše protokol o převzetí díla. V tomto příspěvku předkládám argumenty pro změnu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Především poukazuji na to, že v zahraničí jsou shodné typové případy řešeny pomocí korektivu poctivosti a že ve vztazích mezi podnikateli je rozhodovací praxe rozporná s úpravou § 1963 o. z. a násl.

Mgr. Jan Flídr, Ph.D.,
působí jako advokát v advokátní kanceláři Glatzová & Co., a jako odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK v Praze.

Shrnutí rozhodovací praxe Nejvyššího soudu

Protokolární předání a převzetí díla jako hmotněprávní podmínka vzniku práva na zaplacení ceny díla

Nejvyšší soud dlouhodobě judikuje, že je-li mezi smluvními stranami sjednáno protokolární předání a převzetí díla, představuje existence předávacího protokolu hmotněprávní podmínku jeho předání a převzetí. Protože dílo musí být předáno, aby bylo provedeno (§ 2604 o. z.), a nebot

až provedením vzniká zhotoviteli právo na zaplacení ceny díla (§ 2610 o. z.), brání neexistence předávacího protokolu vzniku práva na zaplacení ceny díla.

Fenomén protokolárního předání a převzetí díla lze ilustrovat na skutkových okolnostech rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1168/2011. Zhotovitel se ve smlouvě zavázal provést montáž klimatizace v restauračním zařízení objednatele. Strany si sjednaly, že 90 % ceny díla bude uhrazeno po předání díla a zbylých 10 % ceny bude uhrazeno poté, co bude klimatizace tři měsíce v provozu, aniž by vykazovala jakékoli vady. Strany si současně ujednaly protokolární předání a převzetí díla. Zhotovitel plnil bezvadně, objednatel dílo fakticky převzal a začal jej užívat. K protokolárnímu převzetí díla přesto nedošlo, neboť objednatel odmítl protokol podepsat. Ještě soudy nižších stupňů žalobě zhotovitele vyhověly a právo na zaplacení ceny díla mu přiznaly. Nejvyšší soud však k dovolání objednatele jejich rozhodnutí zrušil. Protože si strany sjednaly protokolární předání a převzetí díla, nebyla dle Nejvyššího soudu splněna „podmínka pro vznik práva na zaplacení ceny díla“. Pro vznik práva na zaplacení ceny díla přítom dle Nejvyššího soudu „není rozhodné, že předmět díla byl objednatelům užíván“.

Obdobně rozhodl Nejvyšší soud opakovaně, a to i v poměrech nové právní úpravy.¹ Třebaže objednatel dílo fakticky převzal a dílo užíval,² nebo jej dokonce úplatně převedl na další osobu,³ soudy nepřiznaly zhotoviteli právo na zaplacení ceny díla, neboť nebyl-li předávací protokol „oběma stranami podepsán, tak k předání díla nedošlo, bez zřetele na důvody, proč se tak stalo, a na okolnosti, za nichž se tak stalo“.⁴ Bez vyhotovení předávacího protokolu o sjednaném obsahu⁵ tak zhotoviteli nevzniká právo na zaplacení ceny díla, objednatel se neocitá v prodlení s jejím zaplacením a zhotovitel se nemůže domáhat jejího zaplacení soudně.⁶ **Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu tak objednateli umožňuje, aby nedůvodným odmítnutím protokolárního převzetí díla zmařil provedení díla a zabránil vzniku práva na zaplacení ceny díla.**

Objednatel se dle Nejvyššího soudu ocitá **v prodlení pouze co do povinnosti protokolárně převzít dílo.**⁷ Chce-li se proto

1 K dřívější rozhodovací praxi se NS přihlásil např. v rozsudcích ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 32 Cdo 3345/2018, ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 32 Cdo 3505/2020, dále v usnesení ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 33 Cdo 839/2021, nebo ze dne 4. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 550/2022.
2 Srov. např. rozsudek NS ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. 32 Cdo 542/2018.
3 Srov. např. rozsudek NS ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2399/2012, usnesení ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 23 Cdo 2379/2014, ze dne 6. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 334/2016, nebo rozsudek ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 32 Cdo 2402/2018.
4 Rozsudek NS ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. 32 Cdo 542/2018.
5 Srov. rozsudek NS ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 32 Cdo 3505/2020.
6 Srov. rozsudky NS ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 799/2009, ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3085/2016, ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1733/2017-I, nebo usnesení ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2823/2021.
7 Srov. rozsudek NS ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1733/2017-I, nebo usnesení ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2823/2021.

zhotovitel domoci práva na zaplacení ceny díla, musí se vůči objednateli **soudně domáhat uložení povinnosti protokolárně převzít dílo⁸ nebo nahrazení projevu jeho vůle.⁹** Teprve poté, co objednatel dílo protokolárně převezme nebo nabude právní moci rozhodnutí o nahrazení projevu vůle, může se zhotovitel (v pořadí druhém soudním řízení) domáhat zaplacení ceny díla. Do doby, než objednatel dílo protokolárně převezme či bude soudem nahrazena jeho vůle, se nejenže neocitá v prodlení se zaplacením ceny díla a nevzniká mu povinnost platit úrok z prodlení, ale dokonce mu neplyne ani doba, po kterou zhotovitel odpovídá za vady.¹⁰

S odmítnutím podpisu předávacího protokolu se lze nejčastěji setkat u objednatelů. Není však výjimkou, že předávací protokol odmítá podepsat zhotovitel. I pasivita zhotovitele má pro objednatele závažné důsledky. Protože teprve protokolárním předáním díla je dílo provedeno, nemůže se objednatel, jemuž bylo dílo pouze fakticky (nikoli protokolárně) předáno, domáhat vůči zhotoviteli práv z vadného plnění.¹¹ Objednatel se musí nejprve domoci uložení povinnosti protokolárního předání díla či nahrazení projevu vůle, a teprve poté se může domáhat práv z vadného plnění.

Sjednání protokolárního předání a převzetí je typické pro smlouvu o dílo. Lze se s ním však setkat i ve smlouvě kupní.¹²

Odlišení protokolárního předání a převzetí díla od ujednání upravujícího protokol jako důkaz o předání a převzetí díla

Od právě popsaného ujednání o protokolárním předání a převzetí díla odlišuje Nejvyšší soud ujednání, dle něhož vyhotovení protokolu slouží jen jako důkaz o předání díla a jeho (ne)vyhotovení nemá na vznik a splatnost pohledávky na zaplacení ceny díla vliv.¹³ Toto rozlišování působí v aplikační praxi nemalé komplikace.

Zhotovitel, jenž se chce soudně domoci práva na zaplacení ceny díla, musí pečlivě posoudit, jakou roli protokolární předání a převzetí díla v konkrétním případě plní. Jak bylo právě uvedeno, bude-li se zhotovitel domáhat zaplacení ceny díla, ačkoli objednatel dílo protokolárně nepřevzal, soud žalobu zamítne, dospěje-li k závěru, že si strany ujednaly protokolární předání a převzetí díla jako hmotněprávní podmínku předání a převzetí. V rozhodovací praxi se však lze setkat i s opačným případem. Zhotovitel se domáhá vůči objednateli uložení povinnosti protokolárně převzít dílo či nahrazení projevu jeho vůle. Soud však jeho žalobu zamítne, neboť dospěje k závěru, že předávací protokol plní dle ujednání stran pouze důkazní roli.¹⁴

Rozlišování obou typů ujednání je pro zhotovitele o to překérnější, že z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se bezpečně nepodává, kde soud hranici mezi oběma typy ujednání spatřuje, a zdůrazňuje, že posouzení významu předávacího protokolu vždy závisí na výkladu konkrétního smluvního ujednání.¹⁵ Zdá se přitom, že i dokonce v podnikatelské praxi tolik obvyklá formulace, dle níž o „odevzdání a převzetí díla bude sepsán protokol“, je v některých rozhodnutích vykládána jako dohoda o hmotněprávní podmínce předání díla¹⁶ a v jiných jako pouze dohoda o důkazní roli protokolu.¹⁷

Ačkoli je důraz Nejvyššího soudu na subjektivní metodu výkladu pochopitelně správný, rozlišování funkce protokolárního předání a převzetí díla způsobem, jakým to činí Nejvyšší soud, významně zhotoviteli ztěžuje uplatnění jeho práv.

Předávací protokol jako spojnice zhotovitelovy povinnosti předat a objednatelovy povinnosti převzít dílo

Předání díla představuje právní jednání zhotovitele, kterým dává najevo, že dílo pokládá za dokončené a způsobilé k převzetí.¹⁸ Převzetí díla je naopak právním jednáním¹⁹ objednatele, které následuje po předání díla zhotovitelem a jímž objednatel dává najevo, že nabídnuté dílo vykazuje znaky dlužného (nikoli však nutně bezvadného) plnění a jako dlužné plnění jej přijímá.²⁰ Pro předání

- 8 Srov. rozsudky NS ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 799/2009, ze dne 13. 12. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2123/2010, a ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3085/2016.
- 9 Srov. rozsudek NS ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1733/2017-I.
- 10 Srov. usnesení NS ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 33 Cdo 839/2021 (protokolárním převzetím díla počíná běžet „záruční doba díla“).
- 11 Srov. rozsudky NS ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3948/2010, ze dne 27. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 36/2012, nebo ze dne 5. 2. 2013, sp. zn. 32 Cdo 3457/2012.
- 12 Srov. usnesení NS ze dne 4. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 550/2022.
- 13 Srov. rozsudky NS ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1505/2013, nebo ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. 23 Cdo 996/2018.
- 14 Srov. usnesení NS ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2823/2021.
- 15 Srov. usnesení NS ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2823/2021, a ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2115/2022.
- 16 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 23 Cdo 1159/2012 (ujednání, dle něhož „o odevzdání a převzetí díla bude sepsán protokol“, značí, že protokol je hmotněprávní podmínkou předání díla). Shodně NS v rozsudku ze dne 5. 2. 2013, sp. zn. 32 Cdo 3457/2012 („dílo bude předáno a převzato protokolárně“ [...]) a objednatel je povinen „převzít dílo i v případě jeho ojedinělých drobných vad a nedodělků, které samy o sobě, ani ve spojení s jinými nebrání rádnému užívání díla“). Dále srov. rozsudek NS ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 32 Cdo 2847/2019 (ujednání, podle kterého „převzetím díla [se] rozumí předání díla zhotovitelem a jeho převzetí objednatelem“ [...]) a „o předání a převzetí díla pořídí smluvní strany zápis podepsaný zástupci obou smluvních stran“, dle Nejvyššího soudu připouští „výkladov[ou] variant[ou], podle níž byl vznik nároku na doplatek ceny díla vázán na podepsání předávacího protokolu“).
- 17 Srov. rozsudek NS ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1505/2013 (ujednání, podle něhož „předmět smlouvy je splněn rádným ukončením díla, jeho úspěšným uvedením do provozu a předáním. O předání se sepíše protokol“, znamená, že předávací protokol je jen důkazem o předání díla). Shodně NS v usnesení ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 33 Cdo 1710/2021 (konečná faktura bude vystavena „po dodání předmětu prodeje a provedení s ním souvisejících prací“ a „při předání předmětu prodeje se účastníci této smlouvy zavazují podepsat předávací protokol“); nebo NS v rozsudku ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. 23 Cdo 996/2018 („objednatel je povinen dílo převzít, vykazuje-li drobné vady a nedoděly nebrání užívání díla [...] tyto drobné vady a nedoděly budou odstraněny zhotovitelem do 10 dnů [...] o předání a převzetí díla bude vyhotoven písemný protokol (zápis o předání/převzetí“).
- 18 Srov. V. Kolmačka: Zjevné vady díla při převzetí (§ 2605 odst. 2 ObčZ), Pocta k 70. narozeninám Josefa Bejčka, Právní rozhledy č. 19/2022, str. 659: „Finálním aktem zhotovitele. Dává jim najevo, že pokládá dílo za dokončené a způsobilé k převzetí.“
- 19 K přehledu názorů na právní povahu převzetí díla srov. J. Busche in M. Henssler (ed.): Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 6: Schuldrecht – Besonderer Teil III, §§ 631-704, 9. vydání, C. H. Beck, Mnichov 2023, komentář k § 640, m. č. 4. [cit. 2022-12-12], dostupné z www.beck-online.de. Sám Busche považuje z přesvědčivých důvodů převzetí díla za jednání obdobné právnímu jednání (geschäftähnliche Handlung). Tato figura se však v rozhodovací praxi českých soudů prozatím neprosazuje. Protože pro výsledek aplikace práva není významné, zda předání a převzetí díla budeme považovat za právní jednání, či jednání obdobné právnímu jednání, vycházím dále v textu ze závěru, že uvedené akty představují právní jednání [z české literatury k jednání obdobnému právnímu jednání viz R. Pelikán: Některé poznámky k obchodněprávnímu skutečným, in K. Eichlerová (ed.): Rekodifikace obchodního práva – pět let poté, Pocta prof. JUDr. Ireně Pelikánové, DrSc., Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 32; nebo L. Tichý: Obecná část občanského práva, C. H. Beck, Praha 2014, m. č. 350].
- 20 Srov. J. Busche, op. cit. sub 19, komentář k § 640, m. č. 3.

ani převzetí díla nestanoví zákon zvláštní formu jednání²¹ ani blíže neupravuje způsob, jakým má být dílo předáno a převzato.

Ujednání o protokolárním předání a převzetí díla zpravidla obsahuje **formální a procedurální náležitosti** předání a převzetí díla. V ujednání si strany zásadně (i) stanovují písemnou formu pro projev vůle spočívající v předání a převzetí díla a (ii) konkretizují způsob a postup předání a převzetí díla (např. předání a převzetí za účasti vybraných zástupců objednatele a zhotovitele).

Jak vyplývá z výše uvedeného shrnutí rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, nejen předání díla zhotovitelem, ale také převzetí díla objednatelem představuje povinnost, jejíž splnění se druhá strana může domoci soudně.²² Pro další výklad je významné, že **protokolární převzetí díla ze strany objednatele (podpis předávacího protokolu objednatelem) není součástí dlužného plnění zhotovitele**. Nabídne-li proto zhotovitel dílo způsobilé sloužit svému účelu k převzetí objednateli (§ 2605 odst. 1 o. z.) a předloží mu předávací protokol k podpisu, splnil zhotovitel své povinnosti ze smlouvy o dílo.

21 Srov. v souvislosti s předáním rozsudek NS ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. 32 Cdo 13/2009.

22 Viz soudní rozhodnutí uvedená v poznámce pod čarou č. 7, 8 a 9.

23 F. Melzer in F. Melzer, P. Tégl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III. § 419-654, Leges, Praha 2014, komentář k § 564, m. č. 8.

24 Rozsudek NS ze dne 22. 1. 2020, sp. zn. 26 Cdo 3501/2019.

25 Rozsudek NS ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 32 Cdo 3345/2018.

26 V této souvislosti viz rovněž Ch. May: K některým nejasnostem výkladu a formy právního jednání ve světle judikatury Nejvyššího soudu, Iurium Scriptum č. 2/2018, str. 34 a násl.

27 Za všechny srov. J. Šilhán in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2022, komentář k § 1758, m. č. 20.

28 Srov. rozsudek NS ze dne 22. 1. 2020, sp. zn. 26 Cdo 3501/2019.

29 Srov. rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 22. 12. 2000, sp. zn. VII ZR 310/99. Dále viz J. Busche, op. cit. sub 19, komentář k § 660, m. č. 16; B. Messerschmidt in B. Messerschmidt, W. Voit (eds.): Privates Baurecht. Kommentar zu §§ 631 ff. BGB samt systematischen Darstellungen, 4. vydání, C. H. Beck, Mnichov 2022, komentář k § 660, m. č. 223 [cit. 2022-12-12], dostupné z www.beck-online.de.

30 Příklady dle J. Busche, op. cit. sub 19, komentář k § 640, m. č. 16. Srov. např. skutkové okolnosti rozsudku NS ze dne 5. 2. 2013, sp. zn. 32 Cdo 3457/2012 [dílo fakticky předáno, zhotovitel vyzval k zaplacení ceny díla, objednatel požádal o kolaudaci díla; žaloba objednatele na zaplacení slevy z ceny díla byla přesto zamítnuta, neboť dílo nebylo protokolárně předáno]; skutkové okolnosti rozsudku NS ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 32 Cdo 2402/2018 (objednatel dílo převzal, aniž by vytkl jakoukoli vadu, zaplatil část ceny díla, provedl hutní zkoušky, pokračoval v dalších úpravách díla a předal dílo třetí osobě; NS rozsudek odvolacího soudu ukládající objednateli povinnost zaplatit zbylou část ceny díla zrušil, neboť dílo nebylo protokolárně předáno).

31 Srov. např. skutkové okolnosti rozsudku NS ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. 32 Cdo 542/2018, nebo usnesení ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 23 Cdo 2379/2014 [žalujícímu zhotoviteli nenáleží právo na zaplacení ceny díla, neboť na předávacím protokolu chybí jeho (!) podpis]. Opačně NS v usnesení ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 33 Cdo 839/2021. Dále srov. skutkové okolnosti rozsudku NS ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3948/2010 (objednatel v roce 2001 dílo fakticky převzal, v roce 2004 zhotovitel potvrzuje, že dílo bylo předáno; soudy žalujícímu objednatelům nepřiznaly práva z vadného plnění, neboť o předání nebyl sepsán protokol, který dle smlouvy o dílo měl obsahovat revizní zprávy, atesty funkčnosti a výkresy skutečného provedení).

32 Srov. skutkové okolnosti usnesení NS ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4290/2018. Ke stejnému výsledku aplikace práva lze dospět námitkou nepoctivého jednání (srov. usnesení NS ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 398/2020-II.).

33 Srov. skutkové okolnosti rozsudku NS ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2399/2012.

Argumenty pro změnu rozhodovací praxe

Následná dohoda o zrušení požadavku na protokolární předání a převzetí díla

Zákon nepředepisuje pro smlouvu o dílo písemnou formu. I když proto strany sjednají smlouvu o dílo písemně, lze ji dle § 564 o. z. měnit neformálně.²³ Dle § 582 odst. 2 o. z. nadto platí, že ujednají-li strany určitou formu pro právní jednání (např. pro předání a převzetí díla) a ta není dodržena, lze neplatnost namítnout, jen nebylo-li již plněno. Konečně, sjednají-li si strany výhradu písemných změn smlouvy o dílo, je tato forma pro strany závazná (§ 564 a 1758 o. z.). Mohou se však později i neformálně dohodnout na opuštění dříve vyhrazené formy změny smlouvy. Vyžaduje se pouze, „aby strany učinily nejen neformální právní jednání samotné, nýbrž aby současně opustily (ať již v jakékoliv formě) i dříve ujednanou výhradu formy“.²⁴

Nejvyšší soud se k aplikaci uvedených ustanovení na protokolární předání a převzetí díla dosud výslovně nevyjádřil. Také u smluv o dílo uzavřených po 1. lednu 2014 však setrvává na stanovisku, že sjednají-li si strany protokolární předání a převzetí díla, „*má to ten důsledek, že k provedení předmětného díla může dojít pouze způsobem a postupem dohodnutým účastníky ve smlouvě, nikoli postupem a způsobem jiným, tedy ani fakticky*“.²⁵

Domnívám se, že takový paušální závěr nemůže vedle pravidel § 564, 582 odst. 2 a 1758 o. z. obstát.²⁶

Vztah těchto ustanovení není prost pochybností.²⁷ Jejich aplikace v konkrétním případě nadto závisí na tom, zda si strany sjednají toliko protokolární předání a převzetí díla, nebo zda si rovněž ujednají výhradu písemných změn smlouvy o dílo. Podstatné rovněž je, zda protokolární předání a převzetí díla spočívá dle ujednání stran pouze ve stanovení zvláštní formy předání a převzetí, nebo zda si strany sjednají také procedurální náležitosti předání a převzetí (viz výše).

Uvažujeme proto pro potřeby tohoto příspěvku v praxi snad nejčastější případ: Strany si ve smlouvě o dílo ujednaly formální i procedurální náležitosti předání a převzetí díla a současně si vyhradily, že smlouvu o dílo lze změnit pouze v písemné formě. Přesto bylo dílo později zhotovitelem předáno a objednatelem převzato, aniž byly dodrženy formální a procedurální náležitosti předání a převzetí.

Takové faktické předání a převzetí díla zakládá právo zhotovitele na cenu díla, jestliže v předání a převzetí lze spatřovat (i) ujednání objednatele a zhotovitele o zrušení požadavku na protokolární předání a převzetí díla a současně (ii) dohodu o opuštění formy sjednané pro změnu smlouvy o dílo.²⁸

Protože ujednání o protokolárním předání a převzetí díla zásadně slouží k ochraně objednatele před unáhleným převzetím díla, je třeba důsledně posoudit, zda v neprotokolárním převzetí díla lze spatřovat objednatelův projev vůle vzdání se „práva“ na protokolární převzetí díla.²⁹ Na to může poukazovat především okolnost, že po faktickém předání a převzetí díla objednatel vyzval zhotovitele k zaslání vyúčtování ceny díla, bez výhrad zaplatil cenu díla nebo dílo několik měsíců užíval.³⁰ Na opuštění požadavku na protokolární převzetí díla lze rovněž usuzovat v případech, kdy dílo bylo protokolárně předáno a převzato, avšak nebyly toliko dodrženy všechny sjednané formální či procedurální náležitosti,³¹ strany při své dlouhodobější spolupráci opakovaně ustoupily od protokolárního předání a převzetí díla a jedna ze stran se dovolává neexistence předávacího protokolu v posledním obchodním případě,³² nebo bylo dílo se souhlasem objednatele předáno konečnému uživateli díla (smluvnímu partneru objednatele).³³

Nepoctivé dovolání se požadavku na protokolární převzetí díla

Protokolární předání a převzetí díla není specifíkem české aplikační praxe a lze se s ním setkat i v zahraničí. Čím se české právní prostředí odlišuje, je, jak neochotně přistupuje k ochraně zhotovitele, který marně vyzývá objednatele k protokolárnímu převzetí díla.³⁴

Německý občanský zákoník v platném znění upravuje nevyvratitelnou domněnku převzetí díla pro případ, že jej objednatel nedůvodně odmítá převzít (§ 640 odst. 2 BGB). Před zavedením této domněnky však byla německá právní úprava obdobná té české. Německé soudy řešily případy, ve kterých (typicky) objednatel nedůvodně odmítl dílo protokolárně převzít, pomocí pravidla příkazujícího **poctivé jednání** (§ 242 BGB, § 6 o. z.).

Tento přístup lze ilustrovat na rozsudku Spolkového soudního dvora ze dne 13. 7. 1989, sp. zn. VII ZR 82/88, jehož skutkové okolnosti se nápadně podobají okolnostem výše rozebíraného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 1168/2911. Zhotovitel se zavázal provést pro objednatele střešní a klempířské práce. Strany si ve smlouvě o dílo sjednaly protokolární předání a převzetí díla. K tomu však z důvodů na straně objednatele nedošlo, ačkoli objednatel začal dílo po dokončení prací užívat. V soudním řízení se zhotovitel domáhal zaplacení zbývajících částí ceny díla. Proti tomu se objednatel bránil tím, že pohledávka na zaplacení ceny díla se dosud nestala splatná, neboť dílo nebylo protokolárně převzato. Této argumentaci Spolkový soudní dvůr nepřisvědčil a zhotoviteli právo na zaplacení žalované ceny díla přiznal. Tento závěr odůvodnil tím, že objednatel, který bezdůvodně oddaluje protokolární převzetí díla, jedná nepoctivě, pokud se později požadavku na protokolární převzetí díla dovolává. Takové jednání objednatele proto nepoživá právní ochrany.

Přístup Spolkového soudního dvora našel pozitivní ohlas v německé literatuře.³⁵ Ta naopak odrazuje zhotovitele od podání žaloby na uložení povinnosti protokolárního převzetí díla pro její časovou náročnost a těžkopádnost.³⁶ Pomocí korektivu poctivosti přiznává německá doktrína zhotoviteli právo na zaplacení ceny díla také tehdy, zapomenou-li strany při předání a převzetí díla, že si sjednaly protokolární předání a převzetí díla, a objednatel se až po čase tohoto požadavku dovolává.³⁷

Ke stejnému výsledku aplikace práva dospějeme (analogickou) aplikací § 549 odst. 2 o. z.³⁸ Dle tohoto ustanovení platí, že zmaří-li záměrně a neoprávněně splnění podmínky strana, které je nesplnění podmínky na prospěch, považuje se podmínka za splněnou. Za splněnou se takto považuje podmínka zásadně i tehdy, pokud osoba úmyslně³⁹ ztíží či oddálí její splnění.⁴⁰ Tak je tomu i ve zde rozebíraných případech. Ačkoli zhotovitel splní své povinnosti ze smlouvy o dílo, objednatel protiprávně odmítá dílo protokolárně převzít.

Proti bezprostřední aplikaci § 549 odst. 2 o. z. lze namítat, že Nejvyšší soud pojímá ujednání o protokolárním předání a převzetí díla jako „sjednanou náležitost řádného provedení díla, nikoli [jako] odkládací či rozvazovací podmínku“.⁴¹ Při aplikaci § 549 odst. 2 o. z. na zde posuzované případy však musíme izolovaně posoudit akt protokolárního převzetí díla objednatelem. Jak vyplývá z výše shrnuté rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, sjednají-li si strany protokolární předání a převzetí díla a splní-li zhotovitel povinnosti ze smlouvy o dílo, je objednatel povinen dílo protokolárně převzít. Vznik pohledávky na zaplacení ceny díla je tak závislý na projevu vůle objednatele. Není přitom ponecháno na jeho volném rozhodnutí, zda a kdy takový projev vůle učiní, ale musí tak učinit poté,

co zhotovitel splní své povinnosti ze smlouvy. Protokolární převzetí díla proto představuje ve vztahu ke vzniku práva objednatele na cenu díla **odkládací potestativní podmínku**⁴² (případně odkládací podmínku smíšenou⁴³), na kterou musí být vzhledem k jejímu charakteru (protokolární převzetí díla je projevem povinnosti spolupráce stran) § 549 odst. 2 o. z. aplikován.

Právní povaha protokolárního převzetí díla nadto není rozhodující. Ust. § 549 o. z. je projevem obecné zásady, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého či protiprávního činu.⁴⁴ Ustanovení se proto zásadně aplikuje analogicky v dalších případech, ve kterých jedna ze stran záměrně zmaří nastoupení pro ni nevýhodného právního následku, zejména zmaří-li strana nastoupení právního následku porušením povinnosti kooperace.⁴⁵ I kdyby se proto prosadil

34 Nutno dodat, že zhotovitelé argumentují nepoctivým jednáním objednatele v dovolacím řízení zřejmě výjimečně. K tomu viz např. rozsudek NS ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2399/2012 (šikanózní výkon práva spočívající v bezdůvodném odmítnutí dílo převzít; soud se k tomuto dílčímu argumentu nevyjádřil), nebo usnesení ze dne 6. 10. 2021, sp. zn. 23 Cdo 685/2021 (nepoctivé odmítnutí převzetí díla; soud shledal v této části dovolání nepřipustné, neboť bylo založeno na vlastních závěrech žalujícího zhotovitele o skutkovém stavu). Srov. však v souvislosti se vznikem práva na smluvní pokutu rozsudek NS ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4988/2016: „Je-li existence předávacího protokolu, jako tomu bylo v tomto případě, sjednána jako hmotněprávní podmínka převzetí díla a objednatel splnění této podmínky záměrně a bezdůvodně oddaluje, s cílem zvýšit smluvní pokutu a snížit tak (jejím případným zápočtem proti zhotovitelovým pohledávkám) cenu díla, může takový výkon práva vůči dlužníku být zneužívající.“

35 Srov. J. Busche, op. cit. sub 19, komentář k § 640, m. č. 16;

B. Messerschmidt, op. cit. sub 29, komentář k § 640, m. č. 126.

36 J. Busche, op. cit. sub 19, komentář k § 640, m. č. 49.

37 Tamtéž, m. č. 57; B. Messerschmidt, op. cit. sub 29, komentář k § 640, m. č. 126. Ve výsledku shodně Spolkový soudní dvůr v rozsudku ze dne 21. 4. 1977, sp. zn. VII ZR 108/76. Zdá se však, že Spolkový soudní dvůr kvalifikuje zapomenutí stran jako ujednání o zrušení požadavku na protokolární předání a převzetí díla.

38 Shodně B. Messerschmidt, op. cit. sub 29, komentář k § 640, m. č. 236. Podle autora lze odůvodnit ztrátu práva objednatele namítat, že dílo nebylo protokolárně předáno a převzato, nepoctivým jednáním nebo aplikací § 162 BGB (obdoby § 549 o. z.). Srov. rovněž J. Busche, op. cit. sub 19, komentář k § 640, m. č. 47: „Bezdůvodně odmítnutí převzetí a s tím spojené dovolávání se neexistence převzetí ze strany objednatele může být v jednotlivých případech zneužitím práva, takže k neexistenci převzetí se v souladu s myšlenkou (Rechtsgedanke) § 162 BGB nepřihlíží“ (přeloženo autorem).

39 F. Melzer, op. cit. sub 23, komentář k § 549, m. č. 16.

40 Tamtéž, m. č. 6.

41 Usnesení NS ze dne 6. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 334/2016. Srov. rovněž rozsudek NS ze dne 30. 4. 2021, sp. zn. 29 ICdo 53/2019.

42 Srov. B. Beclin in A. Fenyves, F. Kerschner, A. Vonkilch: Großkommentar zum ABGB, Klang Kommentar, §§ 897–916 ABGB, Vertragsrecht, 3. vydání, Verlag Österreich, Vídeň 2011, komentář k 879, m. č. 36. Autor uvádí, že okolnost, že splnění určité podmínky závisí na vůli jedné ze stran, a představuje tak potestativní podmínku, bez dalšího neznemá, že se strana může volně rozhodnout, zda splnění podmínky přivodí, či nikoli. Jako příklady uvádí povinnost kupujícího zaplatit kupní cenu za předmět koupě, který byl prodán s výhradou vlastnického práva, nebo případ smlouvy „podmíněné“ vydáním úředního povolení, o nějž musí požádat strana smlouvy oprávněná takovou žádost podat.

43 Rozlišování obou podmínek nemá podle mého názoru valný význam, když bez ohledu na právní kategorizaci konkrétní podmínky musíme vždy zvažovat, zda se na ni uplatní pravidlo § 549 o. z. K odlišení obou podmínek srov. P. Bezouška in J. Fiala a kol.: Občanský zákoník, Komentář, I. díl, Wolters Kluwer, Praha 2009, komentář k § 36, část komentáře k odstavci 1; F. Melzer, op. cit. sub 23, komentář k § 548, m. č. 3, 17.

44 F. Melzer, op. cit. sub 23, komentář k § 549, m. č. 3.

45 Srov. zejména H. P. Westermann in C. Schubert a kol.: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240, AllgPersönlR, ProstG, AGG, 9. vydání, C. H. Beck, Mnichov 2021, komentář k § 162, m. č. 19 [cit. 2022-12-12], dostupné z www.beck-online.de.

názor, že protokolární převzetí díla není odkládací potestativní podmínkou pro vznik práva na zaplacení ceny díla, domnívám se, že musíme dospět k témuž výsledku aplikace práva analogickou aplikací § 549 odst. 2 o. z.

Konečně, nikoli překvapivě⁴⁶ dosáhneme stejného závěru **doplňujícím výkladem smlouvy**. Strany si ve smlouvě o dílo mohou výslovně ujednat, že odmítne-li objednatel nedůvodně dílo protokolárně převzít, považuje se dílo za převzaté a zhotoviteli vzniká právo na zaplacení ceny díla.⁴⁷ Motivace stran ke sjednání protokolárního předání a převzetí díla může být různá. Strany však zásadně smluvně neupravují protokolární předání a převzetí díla, aby objednatel mohl dle vlastního uvážení oddalovat dospělost pohledávky na zaplacení ceny díla; taková smluvní úprava by ostatně byla pochybná a ve vztazích mezi podnikateli a mezi podnikatelem a veřejným zadavatelem rozporná s § 1963 o. z. a násl. (k tomu ještě dále). Pokud by proto strany pamatovaly na situaci, že objednatel bude nedůvodně odmítat protokolárně dílo převzít, zásadně by do smlouvy pojalý ujednání o fikci převzetí díla při nedůvodném odmítnutí objednatele tak učinit. Jestliže by proto rozhodovací praxe dospěla k závěru, že ve zde řešených případech protokolárního předání a převzetí díla nelze aplikovat korektiv poctivosti ani pravidlo § 549 odst. 2 o. z., je třeba v konkrétním případě zvažovat, zda pomocí hypotetické vůle stran nedoplnit smlouvu o dílo o ustanovení upravující fikci protokolárního převzetí díla při nedůvodném odmítnutí objednatele tak učinit.⁴⁸

Shrnuji, že **jestliže si strany sjednají protokolární předání**

46 Srov. především B. Beclin, op. cit. sub 42, komentář k § 897, m. č. 70, podle něhož pravidlo o splnění a zmaření podmínky osobou, která není oprávněna tak učinit, je výsledkem doplňujícího výkladu smlouvy. Z rakouské rozhodovací praxe srov. např. rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 10. 4. 2008, sp. zn. 9 ObA 22/08p.

47 Srov. rozsudek NS ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1001/2021.

48 K doplňujícímu výkladu a mezím doplňování smlouvy srov. F. Melzer, op. cit. sub 23, komentář k § 545, m. č. 9 a násl.; J. Handlar in P. Lavický a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654), Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2022, komentář k § 545, m. č. 101 a násl.; J. Kotásek: Doplňující výklad smlouvy, Masarykova univerzita, Brno 2018.

49 Viz bod 12 recitálu směrnice 2011/7/EU.

50 Tamtéž.

51 Viz bod 6 recitálu směrnice 2011/7/EU.

52 Odlišení bezvadného plnění a plnění v souladu se smlouvou nabývá na významu právě u smlouvy o dílo, kde okolnost, že věc trpí vadou, nemá bez dalšího za následek, že je objednatel oprávněn odmítnout dílo převzít (viz § 2605 o. z. a rozsudek Nejvyššího soudu zedne 13. 7. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3512/2018).

53 Viz bod 26 recitálu směrnice 2011/7/EU. Dále viz T. Frizberg: Das neue Zahlungsverzugsgesetz, Österreichische Juristen-Zeitung č. 14-15/2013, str. 636: „Bylo by nesystémové uvažovat o právní úpravě (eine Konstellation zu erwägen), která by neobsahovala časové omezení doby na přezkoušení [souladu předmětu plnění se smlouvou – pozn. aut.] [...]“ (Přeloženo autorem.) Obdobně W. Krüger in W. Krüger (ed.): Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht – Allgemeiner Teil I §§ 241-310, 9. vydání, C. H. Beck, Mnichov 2022, komentář k § 271a, m. č. 12 [cit. 2022-12-12], dostupné z www.beck-online.de; nebo J. Šilhán in M. Hulmák a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo, Obecná část (§ 1721-2054), Komentář, C. H. Beck, Praha 2014, komentář k § 1965, m. č. 1 a 5.

54 Spor se vede o otázku, zda na sebe oba časové úseky navazují, a proto si strany mohou zásadně sjednat až 90denní splatnost ceny od převzetí předmětu plnění (60 + 30). Nebo zda čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU již zohledňuje případný zájem dlužníka peněžitého dluhu přezkontrolovat souladnost předmětu plnění se smlouvou, a proto si strany zásadně mohou i u předmětu plnění, jenž má být přezkontrolován, sjednat nanejvýš 60denní splatnost ceny od převzetí předmětu plnění. K první výkladové variantě se pravděpodobně kloní rakouský zákonodárce a tamní doktrína [srov. důvodovou zprávu k návrhu zákona o opožděných platbách (Zahlungsverzugsgesetz), příloha č. 2111 k stenografickému protokolu

a převzetí díla, zhotovitel dílo dokončí a vyzve objednatele k převzetí díla, avšak objednatel jej v přiměřené lhůtě nepřevzme, třebaže pro to nemá žádný smluvní ani zákonný důvod, považuje se dílo za převzaté (resp. se objednatel nemůže dovolat neprovedení díla proto, že dílo nebylo protokolárně převzato). **Zhotovitel se tak může soudně domáhat zaplacení ceny díla** a nemusí absolvovat řízení o uložení povinnosti protokolárního převzetí díla či nahrazení projevu vůle. Takový výsledek aplikace práva se podává z příkazu poctivého jednání, pravidla o zmaření odkládací podmínky i doplňujícího výkladu smlouvy.

Neslučitelnost rozhodovací praxe s úpravou § 1963 a 1965 o. z.

Snad většina sporů o protokolární předání a převzetí díla je vedena mezi podnikateli. Smluvní vztahy, v nichž je protokolární předání a převzetí díla sjednáno, proto zásadně podléhají pravidlům o splatnosti ceny v obchodních transakcích. V následující části příspěvku vysvětluji, že **dle § 1963 odst. 2 a 1965 o. z. nesmí doba mezi předáním díla, které má dluhované vlastnosti, a splatností ceny díla zásadně přesáhnout 90 dní**. Níže proto argumentuji, že rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, dle níž splatnost ceny díla nenastane do doby, než objednatel dílo protokolárně převezme, je v rozporu s pravidly o splatnosti ceny v obchodních transakcích.

A. Pravidlo 90 dní

Ust. § 1963 odst. 2 a 1965 o. z. transponují čl. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

Směrnice si klade mj. za cíl prosadit „*kulturu včasné platby*“⁴⁹ zabránit „*finančně přitažlivému*“ prodloužení s placením peněžitého dluhu⁵⁰ a rozvinout právní a podnikatelské prostředí podporující včasné placení peněžitého dluhu.⁵¹ Tohoto cíle dosahuje směrnice jednoduchým způsobem. Směrnice omezuje smluvní svobodu stran při určení doby splatnosti peněžitého dluhu. **Doba mezi obdržáním předmětu plnění a dnem splatnosti peněžitého dluhu zásadně nesmí činit více než 60 dní** (čl. 3 odst. 5 směrnice a § 1963 odst. 2 o. z.).

Směrnice i zákon předvidají, že splatnost peněžitého dluhu může být ze zákona či ujednání stran závislá nejen na obdržení předmětu plnění, ale také na kontrole jeho bezvadnosti (lépe řečeno souladnosti se smlouvou).⁵² Současně čl. 3 odst. 4 směrnice 2011/7/EU transponovaný v § 1965 o. z. stanoví, že **doba kontroly předmětu plnění nesmí zásadně přesáhnout 30 dní**. Posledně uvedené ustanovení bylo významnou novinkou, kterou směrnice 2011/7/EU přinesla. Směrnice 2011/7/EU nahradila směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES. Také směrnice z roku 2000 předvidala, že splatnost peněžitého dluhu může být závislá na kontrole předmětu plnění. Neobsahovala však pravidlo upravující délku takové kontroly. Vytvářela tak prostor pro to, aby prostřednictvím prodloužení kontroly předmětu plnění bylo dosaženo nepřiměřeného prodloužení doby splatnosti peněžitého dluhu. Právě tomu má čl. 3 odst. 4 směrnice 2011/7/EU upravující maximální dobu kontroly souladu předmětu plnění se smlouvou zabránit, neboť jinak by byly ohroženy cíle sledované směrnicí.⁵³

Vztah čl. 3 odst. 5 (pravidlo 60denní splatnosti) a čl. 3 odst. 4 (pravidlo 30denní kontroly souladnosti předmětu plnění se smlouvou) není prost pochybností.⁵⁴ Pro zjednodušení budu dále vychá-

zet z výkladu, dle něhož na sebe obě doby navazují, a proto doba mezi převzetím předmětu plnění, jehož souladnost se smlouvou má být překontrolována, a splatností peněžitého dluhu zásadně nesmí přesáhnout 90 dní (60 + 30).

B. Působnost pravidel – nejen ujednání o splatnosti, ale také o vzniku peněžitého dluhu

Zvláštní potíže nevyvolává výklad čl. 3 odst. 4 směrnice 2011/7/EU a s ním korespondujícího § 1965 o. z. (pravidlo 30denní kontroly). Doba 30 dní slouží k ověření, zda plnění nabídnuté věřitelem peněžité pohledávky (zhotovitelem) je v souladu se smlouvou.⁵⁵ Doba proto počne běžet **okamžikem, kdy je dlužníku peněžitého dluhu (objednateli) umožněno provést prohlídku předmětu plnění.**⁵⁶ Nerozhodné naopak je, zda dlužník peněžitého dluhu (objednatel) této možnosti využije. Počátek běhu doby především není závislý na převzetí předmětu plnění dlužníkem peněžitého dluhu (objednatelem).⁵⁷

Méně samozřejmé je porozumění působnosti čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU a § 1963 odst. 2 o. z. Ustanovení českého předpisu uvádí, že pravidlo se týká ujednání o „době splatnosti“. Text občanského zákoníku koresponduje s čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU, dle něhož nesmí zásadně přesáhnout 60 dní „lhůta splatnosti“. Proti aplikaci těchto ustanovení na protokolární předání a převzetí díla by proto bylo možné argumentovat, že ustanovení regulují pouze „splatnost“ peněžitého dluhu a že regulaci nejsou podřízena ujednání upravující předpoklady „vzniku“ peněžitého dluhu,⁵⁸ jako je tomu dle Nejvyššího soudu u protokolárního předání a převzetí díla (viz shrnutí judikatury v úvodu příspěvku).

Čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU musí být vykládán autonomně s přihlédnutím k souvislostem tohoto ustanovení a k cíli sledovanému směrnici.⁵⁹ Směrnice má zabránit zneužití smluvní svobody v neprospěch věřitele peněžité pohledávky. Tohoto cíle by však nebylo dosaženo, pokud by se čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU aplikoval pouze na ujednání o „splatnosti“ dluhu, nikoli na ujednání upravující jeho „vznik“. Při takovém výkladu by se mohl dlužník peněžitého dluhu vhodnou formulací smluvního ustanovení vyhnout aplikaci pravidla. Nenalezneme přitom rozumný důvod pro odlišné zacházení s ujednáním upravujícím „splatnost dluhu“ na straně jedné a ujednáním upravujícím „vznik dluhu“ na straně druhé. **Čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/7/EU a s ním korespondující § 1963 odst. 2 o. z. proto musí být aplikovány na všechna ujednání, která mají za následek, že splatnost dluhu nastává později než 60 dní po převzetí předmětu plnění,⁶⁰ resp. později než 60 dní po ukončení kontroly jeho souladnosti se smlouvou.** Tento závěr ostatně podporuje i jazykový výklad čl. 7 odst. 1 směrnice 2011/7/EU, který byl transponován v § 1964 odst. 1 o. z. a jenž zakazuje „každou smluvní podmínku či praxi týkající se dne nebo lhůty splatnosti“, která je vůči věřiteli hrubě nespravedlivá. Posledně citované ustanovení („podmínka týkající se dne nebo lhůty splatnosti“) nenechává na pochybách, že záměrem evropského zákonodárce je podřídit regulaci jakákoli ujednání či praxi,⁶¹ které ve výsledku odkládají dobu splatnosti peněžité pohledávky. Ust. § 1963 o. z. a násl. a jejich aplikace jsou proto imunní vůči sporu o to, zda protokolární převzetí díla představuje ve vztahu k právu na zaplacení ceny díla hmotněprávní předpoklad jeho vzniku, odkládací podmínku či ujednání o splatnosti.⁶²

C. Právo dlužníka peněžitého dluhu odmítnout vadné plnění

Rozebíraná ustanovení o splatnosti ceny v obchodních transakcích si kladou za cíl zabránit zneužití smluvní svobody v neprospěch věřitele peněžité pohledávky (zhotovitele).⁶³ Nemají se stát nástrojem, pomocí něhož věřitel peněžité pohledávky (zhotovitel) vnutí vadné plnění dlužníku peněžitého dluhu (objednateli) a bude po něm požadovat zaplacení ceny, protože uplynula doba pro kontrolu souladnosti předmětu plnění se smlouvou a na něj navazující doba splatnosti. Proto také směrnice 2011/7/EU zdůrazňuje, že právě rozebíraná pravidla se uplatní za předpokladu, že „*věřitel splnil své smluvní a zákonné povinnosti*“.⁶⁴

Uvažujme, že si strany smlouvy o dílo sjednaly, že objednatel po dokončení díla překontroluje jeho souladnost se smlouvou v rámci přejímacího řízení, o kterém strany vyhotoví předávací protokol. Strany si dohodly, že objednatel je oprávněn odmítnout převzetí díla, které trpí vadami. Strany si konečně sjednaly, že splatnost ceny díla nastává 60. den po podpisu předávacího protokolu oběma stranami.⁶⁵

Národní rady, XXIV. období, str. 28; nebo S. Dullinger in E. Artmann (ed.): Unternehmensgesetzbuch, Svazek I., 3. vydání, Verlag Österreich, Vídeň 2019, komentář k § 459, m. č. 8]. Ke druhé výkladové alternativě se zřejmě kloní německý zákonodárce a spolu s ním tamní literatura [srov. důvodovou zprávu k návrhu zákona o boji proti opožděným platbám v obchodních vztazích (*Gesetz zur Bekämpfung von Zahlungsverzug im Geschäftsverkehr*), sněmovní tisk č. 18/1309, str. 17, nebo S. Lorenz in W. Hau, R. Poseck a kol.: Beck'sche Online-Kommentare, BG, 62. edice, 2022, komentář k § 271a, m. č. 23 [cit. 2022-12-12], dostupné z www.beck-online.de]. Důvodová zpráva k návrhu rakouského zákona je dostupná na www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_02111/fname_278868.pdf, důvodová zpráva k návrhu německého zákona je dostupná na <https://dserver.bundestag.de/btd/18/013/1801309.pdf>.

- 55 S. Dullinger, op. cit. sub 54, komentář k § 457, m. č. 2. Srov. rovněž P. Horák, op. cit. sub 27, komentář k § 1965, m. č. 3; J. Šilhán, op. cit. sub 53, komentář k § 1965, m. č. 4.
- 56 K. Schmid, C. Lamplmayr: Auswirkungen des Zahlungsverzugsgesetzes auf die Fristen zur Prüfung der Vertragskonformität einer Leistung, Österreichische Juristen-Zeitung č. 22/2014, str. 994 a 995.
- 57 S. Lorenz, op. cit. sub 54, komentář k § 271a, m. č. 9.1 a 23; S. Dullinger, op. cit. sub 54, komentář k § 457, m. č. 7.
- 58 Srov. v souvislosti s dřívější úpravou § 369a obch. zák. J. Handlar: K problematice pojmu právní povinnosti a k interpretaci § 450 ObchZ, Právní rozhledy č. 23/2005, str. 854. Ne zcela jasné je stanovisko Šilhána, který v souvislosti s počátkem běhu doby odvislé od obdržení zboží a služby uvádí: „*Řešena je zde pouze otázka splatnosti, nikoliv výše ani okamžiku vzniku práva na ně. Na tyto otázky se aplikují jiná ustanovení*“ (J. Šilhán, op. cit. sub 53, komentář k § 1963, m. č. 19).
- 59 Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 7. 2020, C-199/19, *RL sp. z o.o. v. J. M.*, bod 27.
- 60 Srov. v souvislosti s německou úpravou S. Lorenz, op. cit. sub 54, komentář k § 271a, m. č. 8; „*Formulace ‚dohoda, podle které‘ (eine Vereinbarung, nach der) zajišťuje, že se zákonné pravidlo vztahuje nejen na dohodu o termínech plateb (Vereinbarung von Zahlungssterminen), ale na jakoukoli dohodu, která vede k tomu, že pohledávka je splatná později než ve lhůtě 60 dní. Tím je zajištěno, že toto pravidlo nelze obejít jinými dohodami (např. lhůtou pro vystavení faktury)*“ (přeloženo autorem).
- 61 K výkladu pojmu „praxe“ ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice 2011/7/EU srov. stanovisko generální advokátky Sharpston z 12. 5. 2016, C-555/14, *IOS Finance EFC*, odst. 57 a 58.
- 62 Z poslední doby srov. zejména T. Král: Splatnost dluhu v závazkovém právu (teoretická část), Právní rozhledy č. 11/2022, str. 381 a 382. Srov. rovněž J. Handlar, op. cit. sub 58.
- 63 Bod 28 recitálu směrnice 2011/7/EU.
- 64 K tomu srov. J. Šilhán, op. cit. sub 53, komentář k § 1970, m. č. 40-47.
- 65 Volně inspirováno skutkovými okolnostmi rozsudku NS ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2696/2020.

Protože si strany nesjednaly dobu pro ověření souladnosti díla se smlouvou, počíná v den nabídnutí díla ke kontrole v rámci přejímacího řízení běžet třicetidenní doba pro jeho kontrolu (§ 1965 o. z.). Odmítne-li objednatel dílo protokolárně převzít, počíná nejpozději jednatřicátý den poté, co mu zhotovitel umožnil dílo zkontrolovat, běžet šedesátidenní doba splatnosti. Pro posouzení dalších důsledků odmítnutí převzetí díla je rozhodující důvod, pro který objednatel odmítl dílo protokolárně převzít.⁶⁶ Učinil-li tak proto, že je dílo vadné, neocitne se objednatel v prodlení se zaplacením ceny díla.⁶⁷ **Pokud však objednatel odmítl protokolárně převzít dílo, ačkoli pro to žádný zákonný ani smluvní důvod neměl, ocitne se 91. den poté, co mu bylo dílo dáno k dispozici k ověření jeho souladnosti se smlouvou, v prodlení se zaplacením ceny díla.** Třebaže objednatel dílo protokolárně nepřevzal, **může se zhotovitel soudně domáhat zaplacení ceny díla, aniž by musel absolvovat řízení o uložení povinnosti protokolárně převzít či na nahrazení projevu vůle.** V soudním řízení přitom bude muset zhotovitel prokázat, že splnil své povinnosti ze smlouvy, resp. že objednateli nabídl k převzetí dílo v souladu se smlouvou.

D. Aplikace § 1963 a 1965 o. z. na protokolární předání a převzetí díla

Ve mně známých rozhodnutích se Nejvyšší soud aplikací § 1963 odst. 2 a 1965 o. z. na protokolární předání a převzetí díla nezabýval. Není mi ani známo, že by mu byla taková otázka dovoleteli předložena. Sám však nenacházím důvod, proč by neměla být pravidla o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích na případy protokolárního předání a převzetí díla aplikována právě popsaným způsobem (viz předchozí část). Česká literatura nepochybuje, že § 1963 a 1965 o. z. se aplikují také na vztahy ze smlouvy o dílo.⁶⁸ Především v německé literatuře je výslovně poukazováno na to, že ačkoli ujednání o protokolárním předání a převzetí díla je přípustné, nesmí se protivit výše rozebíraným pravidlům o splatnosti ceny v obchodních transakcích.⁶⁹

Sjednají-li si proto strany smlouvy o dílo protokolární předání a převzetí díla, aniž by si dohodly dobu přejímajícího řízení, může tato doba činit dle § 1965 o. z. nejvýše 30 dní. Po uplynutí této doby počíná běžet doba splatnosti, jejíž délka je limitována

§ 1963 odst. 2 o. z. **Doba mezi poskytnutím díla zhotovitelem ke kontrole objednateli, které je v souladu se smlouvou, a splatností ceny díla proto zásadně nesmí činit více než 90 dní.** Strany smlouvy o dílo si mohou sjednat, že doba kontroly souladnosti předmětu plnění se smlouvou bude delší než 30 dní a doba splatnosti delší 60 dní. Musí tak však učinit „výslovně“ (tj. nikoli konkludentně⁷⁰) a takové ujednání nesmí být pro zhotovitele „zvláště nevýhodné“.⁷¹

Domnívám se proto, že **úpravě § 1963 o. z. a násl. odporuje rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, dle níž se objednatel může vyhnout prodlení s placením ceny díla tím, že bezdůvodně odmítne dílo protokolárně převzít,** a jež zhotoviteli ukládá se soudně domáhat protokolárního převzetí díla či nahrazení projevu vůle objednatele, aby se objednatel ocitl v prodlení se zaplacením ceny díla.

Závěr

V příspěvku plěduji za změnu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu týkající se protokolárního předání a převzetí díla. V úvodu shrnuji rozhodovací praxi Nejvyššího soudu a vymezuji právní povahu předávacího protokolu. V další části již argumentuji, že s úpravou § 564, 582 a 1758 o. z. je neslučitelný paušální závěr Nejvyššího soudu, dle něhož sjednají-li si strany smlouvy o dílo protokolární předání a převzetí díla, nemůže být dílo předáno a převzato jiným způsobem. Uvádím, že v závislosti na okolnostech konkrétního případu musíme posoudit, zda strany faktickým, neprotokolárním předáním a převzetím díla neprojeví vůli zrušit smluvní požadavek na protokolární předání a převzetí díla.

Následně se věnuji aplikaci korektivu poctivosti na případy protokolárního předání a převzetí díla. Argumentuji, že jestliže zhotovitel dílo dokončil a vyzval objednatele k převzetí díla, avšak objednatel dílo v přiměřené lhůtě nepřevzal, třebaže pro to neměl žádný smluvní ani zákonný důvod, nemůže se objednatel dovolat neprovedení díla s poukazem na to, že dílo nebylo protokolárně převzato. Zhotovitel se proto může domáhat zaplacení ceny díla a nemusí absolvovat řízení o uložení povinnosti protokolárního převzetí díla či nahrazení projevu vůle objednatele. Takový výsledek aplikace práva jsem odůvodnil příkazem poctivého jednání, pravidlem o zmaření odkladací podmínky a doplňujícím výkladem smlouvy o dílo.

V poslední části příspěvku jsem analyzoval souladnost rozhodovací praxe Nejvyššího soudu s úpravou § 1963 o. z. a násl. Uváděl jsem, že ustanovení s cílem ochrany věřitele peněžité pohledávky (zhotovitele) omezují smluvní svobodu stran a zásadně zakazují, aby doba mezi poskytnutím předmětu plnění, jehož souladnost se smlouvou má být překontrolována, a počátkem běhu doby splatnosti peněžité pohledávky činila více než 90 dní. Zvláště jsem vysvětlil, že § 1963 odst. 2 o. z. se uplatní nejen na ujednání upravující splatnost peněžitého dluhu, ale také na ujednání upravující jeho vznik.

Uzavřel jsem proto, že **úpravě § 1963 odst. 2 o. z. a násl. odporuje rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, dle níž se objednatel může vyhnout prodlení s placením ceny díla tím, že bezdůvodně odmítne dílo protokolárně převzít,** a jež zhotoviteli ukládá se soudně domáhat protokolárního převzetí díla či nahrazení projevu vůle objednatele, aby se objednatel ocitl v prodlení se zaplacením ceny díla. ❀

66 Shodně S. Dullinger, op. cit. sub 54, komentář k § 457, m. č. 4, který také zohledňuje případnou námitku vadného plnění až při posouzení prodlení dlužníka peněžitého dluhu, resp. dle autora odmítnutí převzetí vadného předmětu plnění zakládá námitku nesplnění smlouvy (*Einrede des nicht erfüllten Vertrages*).

67 V souvislosti s aplikací směrnice 2011/7/EU shodně S. Dullinger, op. cit. sub 54, komentář k § 457, m. č. 4 a 11. Srov. rovněž J. Šilhán, op. cit. sub 53, komentář k 1963, m. č. 19: „Relevantní skutečností je ovšem pouze obdržení zboží nebo služby, která odpovídá smlouvě. Běh lhůty obecně nezapočne, pokud se snaží věřitel dodat a fakturovat plnění vadné.“

68 P. Horák, op. cit. sub 27, komentář k § 1965, m. č. 3; J. Šilhán, op. cit. sub 53, komentář k § 1965, m. č. 4; I. Štenglová: Smlouva o dílo, C. H. Beck, Praha 2018, str. 39 a 40; A. Bányaiová in J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala, I. Pelikánová, R. Pelikán, A. Bányaiová, a kol.: Občanský zákoník, Komentář. Svazek V (§ 1721-2520), Wolters Kluwer, Praha 2014, komentář k § 1965, m. č. 4.

69 B. Messerschmidt, op. cit. sub 29, komentář k § 640, m. č. 13.

70 S. Lorenz, op. cit. sub 54, komentář k § 271a, m. č. 12; T. Frizberg, op. cit. sub 53, str. 637.

71 Z české literatury srov. J. Šilhán, op. cit. sub 53, komentář k § 1964, m. č. 9-14, a k § 1965, m. č. 6.

Přechod majetku České republiky do vlastnictví obcí: *Důvěřuj, ale prověřuj!*

Na základě zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, přešlo dle zápisů v katastru nemovitostí do vlastnictví obcí mnoho nemovitého majetku. Jak se však ukazuje, některý majetek skutečně nikdy na tyto obce nepřešel. Ve všech řízeních a úkonech, které se majetku obcí týkají, je proto třeba řádně zjistit a přešetřit, zda majetek skutečně na obce dle výše uvedeného zákona přešel, či zda nezůstal ve vlastnictví České a Slovenské Federativní Republiky a/nebo České republiky a teprve ke dni 1. 1. 1993 přešel na Českou republiku. Problematika je to velice obsírná a různorodá, proto se v tomto článku zaměřím pouze na přechod majetku dle § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb.

Mgr. Petra Schinnenburgová
působí jako advokátka v Praze a v SRN.

Ust. § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb. zní: „Do vlastnictví obcí dnem účinnosti tohoto zákona přecházejí věci z vlastnictví České republiky, k nimž ke dni 23. listopadu 1990 příslušelo právo hospodaření národním výborům, jejichž **práva a závazky** přešly na obce¹ a v hlavním městě Praze též na městské části,^{2,3} pokud obce a v hlavním městě Praze též městské části s těmito věcmi ke dni účinnosti tohoto zákona hospodařily.“

Je třeba zdůraznit, že zákon č. 172/1991 Sb. se týkal toli-ko majetku, který byl ve vlastnictví České republiky, a nikoliv ve vlastnictví České a Slovenské Federativní Republiky. Tento zákon byl vydán Českou národní radou, která nemohla rozhodovat o majetku připadajícím československému státu, její zákonodárná pravomoc se vztahovala výlučně na majetek patřící České republice. Československý stát byl v roce 1991 státem federativním a skládal se z České republiky a Slovenské republiky. Česká národní rada měla moc zákonodárnou pouze ve věcech týkajících se České republiky. Třetím státoprávním subjektem pak byl československý stát – Česká a Slovenská Federativní Republika.

Majetková práva státu (České a Slovenské Federativní Republiky) na Českou republiku přešla ke dni 1. 1. 1991 (viz důvodová zpráva k návrhu zák. č. 172/1991 Sb.).

K platnému a řádnému přechodu majetku z vlastnictví státu (České republiky) do vlastnictví obce dle § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, ve znění pozdějších předpisů, bylo třeba nejen existence vlastnického práva státu (České republiky) a formální existence práva hospodaření svěřčící obci ke dni 23. 11. 1990, ale též podmínka, aby obec s takto definovaným majetkem ke dni účinnosti citovaného zákona, tedy ke dni 24. 5. 1991, reálně hospodařila. Veškeré tři stanovené podmínky musely být splněny kumulativně.

Ústavní soud ČR již ve svém nálezu ze dne 29. 11. 1996, sp. zn. IV. ÚS 185/96, publikovaném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 131/1996, **dospěl k závěru, že k přechodu věcí z majetku státu do vlastnictví obcí je třeba kumulativního naplnění všech tří stanovených podmínek:**

- **existence vlastnického práva České republiky ke dni 23. 11. 1990**

Pokud České republice nespovědilo ke dni 23. 11. 1990 vlastnické právo k předmětným nemovitostem, tak není splněna podmínka k přechodu vlastnictví a na obce žádný majetek nepřešel.

- **existence práva hospodaření svěřčící obci ke dni 23. 11. 1990**

Pokud obcím nespovědilo právo hospodaření k majetku ke dni 23. 11. 1990, tak žádný majetek na obce nepřešel.

Dle mého názoru muselo právo hospodaření příslušet obci, na kterou majetek přecházel. Tedy pokud právo hospodaření příslušelo jiné obci než obci, která majetek nabyla, tak dle mého názoru není splněna podmínka hospodaření. Smyslem zákona bylo, aby obce nadále hospodařily s majetkem, se kterým již k rozhodnému dni hospodařily, a tedy z něj měly příjem či s ním plnily své úkoly a povinnosti.⁴

Ústavní soud v nálezu ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 600/11, publikovaném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 116/2013, zaujal názor, že pojem „hospodaření“ uvedený v ust. § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb. lze chápat jako opozici k poj-

1 **Práva a závazky** se rozumí dle § 68 odst. 1 zákona České národní rady č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení). „Práva a závazky místních národních výborů a městských národních výborů přecházejí na obce, v nichž měly ke dni účinnosti tohoto zákona tyto národní výbory sídlo; obdobně přecházejí práva a závazky obvodních národních výborů a národních výborů měst Brna, Ostravy, Plzně a Ústí nad Labem na město Brno, Ostravu, Plzeň a Ústí nad Labem.“

2 **Městské části** v hlavním městě Praze jsou definovány v § 3 odst. 3 zákona České národní rady č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení): „Území hlavního města Prahy se člení na městské části. Jednotlivými městskými částmi se rozumí území přímo spravovaná obvodními národními výbory a územní obvody místních národních výborů ke dni účinnosti tohoto zákona.“

3 § 37 odst. 1 zákona České národní rady č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze: „Práva a závazky Národního výboru hlavního města Prahy a obvodních a místních národních výborů na území hlavního města Prahy přecházejí na hlavní město Prahu a příslušné městské části.“

4 ÚS v nálezu ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 600/11.

mu „právo hospodaření“, a to v tom smyslu, že „právo hospodaření“ představuje určitou formální podmínku.

• **reálné hospodaření s takto definovaným majetkem ke dni účinnosti citovaného zákona, tedy ke dni 24. 5. 1991**

Hospodařit ve smyslu zák. č. 172/1991 Sb. znamená hospodařit se svěřeným majetkem s péčí řádného hospodáře, tedy nejen tento majetek evidovat, ale také pečovat o jeho údržbu, chránit jej i využívat, tj. fakticky s ním nakládat. Obec musela fakticky s majetkem ke dni 24. 5. 1991 hospodařit, a to **s péčí řádného hospodáře**.

Požadavek, aby obce s věcmi uvedenými v § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb. hospodařily, je třeba chápat tak, že obec realizuje práva a povinnosti, které na ni přešly z národního výboru, tedy nakládá s věcmi, k nimž dříve náleželo právo hospodaření národnímu výboru, způsobem naplňujícím toto právo hospodaření. Jistě přitom nemusí jít vždy jen o hospodaření ve smyslu užívání věci, ale i ostatní zákonu neodporující dispozice, zahrnující např. držbu věci a nakládání s věcí v souladu s právními předpisy upravujícími právo hospodaření či možnost uvedené věci pronajmout.⁵

Dočasné užívání či ponechání věci do nájmu není faktické hospodaření, když proti němu nestojí odpovídající protiplnění ani jiná aktivita směřující k vymožení tohoto protiplnění.⁶

Jak již výše uvedeno, zaujal Ústavní soud v nálezu ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 600/11, názor ke vzájemnému postavení pojmů „právo hospodaření“ a „hospodaření“. Pojem „hospodaření“ uvedený v ust. § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb. lze chápat jako opozici k pojmu „právo hospodaření“, a to v tom smyslu, že „hospodaření“ představuje **podmínku materiální coby faktické užívání majetku**. Podle názoru Ústavního soudu tak zákonodárce vyjádřil vůli převést do vlastnictví obce podle ust. § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb. **toliko ten majetek, který právní předchůdci obcí fakticky využívali k plnění svých úkolů**. (Srov. obdobně též usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1105/07, ze dne 30. 6. 2011, sp. zn. III. ÚS 1399/11, nebo ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2566/14).

Tedy pokud nedošlo k naplnění jedné jediné výše uvedené podmínky, tak na obce žádný majetek nepřešel,⁷ a tedy obce se vlastníkem nemovitostí nestaly.

Zápis v katastru nemovitostí nezakládá pro obce za určitých podmínek žádná práva

Obce byly katastrálním úřadem zapsány jako vlastníci nemovitostí dle zák. č. 172/1991 Sb. po ohlášení. **Katastrální úřad nebyl oprávněn zkoumat splnění podmínek dle § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb.**

Tedy bylo plně ponecháno na jednotlivých obcích, aby ohlášení změny vlastníka provedly ony samy a řádně. Zákonodárce vycházel z toho, že obce si změnu vlastníka ohlásí pouze v případech, kdy skutečně naplnily literu zákona. Jak je nyní jasné, obce této jim dané důvěře nedostály a ohlašovaly změny vlastníka, ačkoliv k naplnění zákonných předpokladů přechodu vlastnictví nedošlo a ony o tom měly a musely vědět.

Až do 29. 11. 1996 bylo možné hovořit o omylu obcí, pokud podaly ohlášení dle zák. č. 172/1991 Sb., aniž byly splněny veškeré podmínky přechodu vlastnictví ze státu na obce. Avšak po 29. 11. 1996 je již postaveno na jisto, že veškeré podmínky musejí být splněny kumulativně,⁸ a tedy **při ohlášení po 29. 11. 1996 se jedná o omyl neomluvitelný**.

„Vlastníkem se nemůže stát nikdo ani zápisem v katastru nemovitostí, pokud v rozhodné době nebyl jejich oprávněným držitelem... katastrální úřad nebyl oprávněn přezkoumávat naplnění podmínek pro přechod majetku ze státu na obce dle zák. č. 172/1991 Sb.“⁹

„Knižovní držba není skutečnou držbou a nepoživá ochrany, není totiž naplněna podmínka skutečného, faktického ovládnutí věci.“¹⁰

Závěr

Ve sporech vedených proti obcím či jejich jménem, a to ohledně majetku nabytého dle § 1 odst. 1 zák. č. 172/1991 Sb., je třeba zkoumat, zda vůbec nějaký majetek na obec dle tohoto zákona přešel, zápis v katastru nemovitostí zde nemá dostatečnou vypovídající hodnotu.

Důkazní břemeno o splnění zákonných podmínek přechodu vlastnictví nesou obce a splnění těchto podmínek musí doložit k rozhodným dnům, a to:

- **ke dni 23. 11. 1990**
 - existenci vlastnického práva České republiky,
 - existenci práva hospodaření svědčící obci,
- **ke dni 24. 5. 1991**
 - reálné hospodaření.

Pokud jedna z podmínek splněna není, tak majetek na obec nepřešel. ❖

5 Rozsudky NS ze dne 20. 7. 2000, sp. zn. 29 Cdo 962/99, ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 896/2012, a ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1768/2012, či usnesení NS ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 28 Cdo 4227/2013, a ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3042/2010, dále též rozsudky NS ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 28 Cdo 5020/2007, a ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3987/2010, jakož i usnesení NS ze dne 15. 2. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4365/2010, a ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3302/2010.

6 NS ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1263/2014, ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3042/2010, ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 28 Cdo 5020/2007.

7 I. ÚS 2049/22, usnesení NS sp. zn. 28 Cdo 889/2022.

8 II. ÚS 2599/16 ve spojení se IV. ÚS 185/96.

9 Usnesení NS ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. 28 Cdo 2262/2020.

10 Usnesení NS ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1897/2015, a ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1052/2020.

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Nejvyšší soud:

K dodržení zásady zákazu *reformationis in peius* v řízení o vypořádání společného jmění manželů

Strana, která využila opravného prostředku v civilním řízení, nemůže mít v důsledku rozhodnutí opravného soudu horší postavení, než jaké jí přiznávalo napadené rozhodnutí. Pokud podaly odvolání obě strany, může se rozhodnutí odvolacího soudu pohybovat jenom v rámci vymezeném odvoláními obou stran. V této situaci může dojít ke změně k horšímu, nikoliv však na základě odvolání toho, k jehož tíži změna jde, ale proto, že se odvolala i protistrana. Zákaz reformace in peius je tím zachován, protože straně nejde k tíži vlastní procesní jednání, ale procesní jednání jejího odpůrce. Jednu z výjimek ze zákazu změny k horšímu představují řízení ovládaná zásadou oficiality.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 22 Cdo 2258/2021

Senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu rozsudkem ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 22 Cdo 2258/2021, upozornil na **povinnost odvolacího soudu dodržovat zásadu zákazu *reformationis in peius*, tedy že řízení o vypořádání společného jmění manželů u odvolacího soudu nemůže skončit pro účastníka, který jediný podal odvolání, hůře než výsledek řízení před soudem prvního stupně.**

V projednávaném případě Okresní soud v Mělníku, jako soud prvního stupně, při vypořádání společného jmění manželů, žalobkyně a žalovaného, rozhodl tak, že jejich majetek rozdělil na dva rovnocenné podíly. S tím nesouhlasil žalovaný bývalý manžel, a podal proto odvolání ke Krajskému soudu v Praze.

Krajský soud měl jiný právní názor než okresní soud, rozhodl, že v posuzovaném případě jsou dány důvody pro odklon od principu rovnosti podílů (od paritního vypořádání) v neprospěch odvolatele. Odvolací soud konstatoval, že už v řízení před soudem prvního stupně mělo vyjít najevo, že se žalovaný soustavně a dlouhodobě dopouštěl na žalobkyni, své bývalé manželce, psychického a fyzického týrání a že byl za tento skutek pravomocně odsouzen. Po doplnění dokazování rozsudkem v této trestní věci dospěl tedy odvolací soud k závěru, že chování žalovaného zakládá důvody pro disparitní vypořádání v poměru 70 % ku 30 % ve prospěch žalobkyně.

Žalovaný takový postup považoval za nepřijatelný, a už v rámci odvolacího řízení spolu s advokátem namítal, že není možné, aby na základě jím podaného odvolání došlo novým rozhodnutím ke zhoršení jeho postavení. K této námitce odvolací soud uvedl, že zásada zákazu *reformationis in peius* (výslovně vtělená do úpravy § 259 odst. 4 tr. řádu) se v civilním řízení zásadně neuplatní.

Žalovaný v reakci na rozsudek odvolacího soudu podal dovolání k Nejvyššímu soudu. A zde uspěl. **Nejvyšší soud přisvědčil argumentaci dovolatele, kterou postavil právě na principu zákazu *reformationis in peius***, a s výjimkou jediné části (výroku I.) ve zbytku celé napadené rozhodnutí Krajského soudu v Praze č. j. 28 Co 143/2020-416 zrušil.

Věc pak Nejvyšší soud vrací Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud v textu rozhodnutí přímo upozorňuje, že „Zákaz změny k horšímu dovodil ve vztahu k civilním řízením již Nejvyšší soud Československé republiky (srov. rozhodnutí ze dne 6. 11. 1923, sp. zn. Rv I 844/23, publikované ve Vážného sbírce pod č. 3 123) a přiklání se k němu rovněž názory vyjádřené ve starší i novější české odborné literatuře (srov. např. F. Štajgr: *Reformatio in peius* v civilním řízení, Všehrd č. 7-8/1940, str. 209-221, P. Lavický: *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení*, *Právní rozhledy* č. 7/2015, str. 253 a násl.).

Zákaz změny k horšímu se v řízení projevuje v tom, že strana, která využila opravného prostředku, nemůže mít v důsledku rozhodnutí opravného soudu horší postavení, než jaké jí přiznávalo napadené rozhodnutí, tj. prvostupňové rozhodnutí nesmí odvolací soud změnit k tíži odvolatele. Pokud podaly odvolání obě strany, může se rozhodnutí odvolacího soudu pohybovat jenom v rámci vymezeném odvoláními obou stran. V této situaci může dojít ke změně k horšímu, nikoliv však na základě odvolání toho, k jehož tíži změna jde, ale proto, že se odvolala i protistrana. Zákaz reformace in peius je tím zachován, protože straně nejde k tíži vlastní procesní jednání, ale procesní jednání jejího odpůrce [srov. P. Lavický: *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení*, *Právní rozhledy* č. 7/2015, str. 253 a násl., či H. Fasching: *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*, 4. Band, 1. Teilband (§§ 461-576 ZPO), 2. vydání, Manz, Wien 2005, str. 46-47; P. Lavický a kol.: *Moderní civilní proces*, Masarykova univerzita, Brno 2014, str. 47-48].“

Nejvyšší soud dále ve svém rozsudku pro úplnost připustil, že „Jednu z výjimek ze zákazu změny k horšímu představují řízení ovládaná zásadou oficiality (srov. A. Staehlin, D. Staehlin, P. Grolimund: *Zivilprozessrecht*, 2. vydání, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich-Basel-Genf 2013, str. 480-481). V řešené věci jde o řízení o vypořádání společného jmění manželů, které je v české právní úpravě pojato jako řízení sporné (srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. I. ÚS 1441/11) a není jako takové ovládané zásadou oficiality.“

✦ Red

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

■ Nejvyšší soud:

Pozdní uplatnění vnosu a disparita podílů

Jestliže v řízení o vypořádání společného jmění manželů nebyl vnos v zákonné tříleté lhůtě navržen k vypořádání, nemůže být zohlednění takového vnosu založeno úvahou o disparitě podílů založené na principu zásluhovosti. Opačný postup by totiž znamenal, že bez ohledu na zákonnou lhůtu k uplatnění vnosů by bylo možné fakticky téhož výsledku dosáhnout uplatněním požadavku na disparitu podílů, kde žádné omezení nejzazší lhůtou pro soudní řízení není.

**Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2022,
sp. zn. 22 Cdo 1869/2022**

Z odůvodnění:

V řízení o vypořádání společného jmění manželů (SJM) dovolatel v dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu mj. namítal, že odvolací soud posoudil nesprávně otázku tzv. vnosů, neboť podle judikatury není vyžadováno, aby sami účastníci přesně právně kvalifikovali jednotlivé položky. Dále uvedl, že jsou rozhodnutí nalézacích soudů v rozporu se zásadou spravedlivého vypořádání SJM a že proto měly přistoupit k rozhodnutí o disparitě podílů ve prospěch žalovaného s ohledem na jeho zásluhy.

Dovolací soud **neshledal dovolání přípustným.**

Námítka, že podle judikatury není vyžadováno, aby sami účastníci přesně právně kvalifikovali jednotlivé položky, přípustnost dovolání nezakládá, neboť se **při řešení této otázky odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.**

Z judikatury dovolacího soudu se podává, že **soud může vypořádat pouze ty hodnoty a investice tvořící součást zákonného majetkového společenství manželů, které účastníci učiní předmětem řízení, a to ve lhůtě tří let od zániku majetkového společenství** [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007 (uveřejněný pod č. C 8045 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008 (uveřejněné pod č. C 8310 v Souboru)]. Tzv. pravidlo tří let, formulované judikaturou dovolacího soudu, brání tomu, aby se účastníci po uplynutí této lhůty domáhali vypořádání věcí, hodnot či závazků, které do té doby nebyly předmětem řízení, ohledně nichž nebyly tvrzeny ani žádné skutečnosti a prováděno žádné dokazování, tj. procesnímu postupu, kdy se po uplynutí tří let objeví v řízení zcela nová tvrzení a nové důkazy k věcem (hodnotám či nárokům), které se do té doby nestaly předmětem řízení, nebyly ohledně nich uplatněny ani žádná tvrzení či skutečnosti a ve vztahu k nim nastaly účinky nevyvratitelné domněnky vypořádání [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 437/2014 (dostupný na www.nsoud.cz)]. Judikatorní požadavek směřuje k tomu, aby se po třech letech od zániku manželství nestala předmětem vypořádání nová položka, která doposud předmětem vypořádání nebyla, nesměruje však k tomu, že by

účastníci museli sami přesně právně kvalifikovat jednotlivé položky a podle toho zcela přesně uplatnit žalobní návrh [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2415/2016 (dostupné na www.nsoud.cz)].

Odvolací soud v řešené věci uvedl, že vypořádání vnosu z výlučných prostředků do předmětných nemovitostí jako majetku tvořícího masu zaniklého SJM žalovaný nenavrhl jednoznačně a určitě ve lhůtě pro vypořádání SJM. Závěr, že tento procesní úkon byl v příslušné lhůtě učiněn, nelze vyvodit, jako to činil v rámci odvolání žalovaný, pouze na základě předneseného tvrzení, že konkrétní částky, které byly mj. vynaloženy na pořízení a rekonstrukci domu, byly v jeho výlučném vlastnictví. Nadto ani nebyl požadavek na vypořádání vnosu konkretizován – a to ani v rámci odvolacího řízení, v němž byl obecný požadavek na vypořádání vnosu (opožděně) vznesen.

Dovolací soud k tomu v první řadě uvádí, že je argumentace žalovaného rozporná. Jestliže v řízení tvrdil, že ze svého výlučného majetku koupil předmětné nemovitosti a ty se měly stát jeho výlučným majetkem, nemohl jeho nárok v řízení logicky směřovat k vypořádání tzv. vnosu, což by naopak předpokládalo tvrzení o investici výlučného majetku do majetku v SJM a uznání režimu SJM k vypořádávaným nemovitostem.

V procesní rovině totiž platí, že vypořádání vnosu z výlučného majetku do majetku společného předpokládá tvrzení, že výlučné finanční prostředky či majetek jednoho z manželů byly použity ve prospěch zákonného majetkového společenství (společného jmění), a současně požadavek investujícího manžela, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek v řízení o vypořádání SJM [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3395/2012 (dostupný na www.nsoud.cz)].

V dovolání pak žalovaný ani neuvádí, kdy konkrétně v řízení měl návrh na vypořádání vnosu uplatnit. Dovolací soud proto nemohl posouzení uplatnění nároku na vypořádání vnosu přezkoumat. Zcela obecný poukaz, že žalovaný „v průběhu řízení“ vnosy tvrdil, není pro dovolací přezkum dostačující.

Dále žalovaný namítá, že jsou rozhodnutí nalézacích soudů v rozporu se zásadou spravedlivého vypořádání SJM, a proto měly přistoupit k rozhodnutí o disparitě podílů ve prospěch žalovaného s ohledem na jeho zásluhy.

Ani tato námítka nezakládá přípustnost dovolání, neboť se při jejím řešení odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Nejvyšší soud setrvale ve své rozhodovací praxi vychází z názoru, že se v civilním sporném řízení klade důraz na odpovědnost účastníka za jeho výsledek, a to i v řízení odvolacím. I když v odvolacím řízení lze rozsudek soudu prvního stupně přezkoumat i z důvodů, které nebyly v odvolání uplatněny, samotná skutečnost, že odvolací soud se otázkou v odvolacím řízení neuplatněnou nezabýval, nezakládá dovolací důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 22 Cdo 122/2008, či ze dne 18. 9. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1022/2018 (obě dostupná na www.nsoud.cz) – ústavní stížnost proti tomuto usnesení Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. IV. ÚS 4219/18 (dostupné na <https://nalus.usoud.cz/>)]. Pokud tedy dovolatel neuplatnil shora uvedenou námitku v odvolacím řízení, a odvolací soud se jí proto nezabýval, nemůže jeho rozhodnutí spočívat jen z tohoto důvodu na nesprávném právním posouzení věci, jestliže s touto námitkou přichází žalovaný až v dovolání [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3766/2012, či ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1480/2014 (obě dostupná na www.nsoud.cz)].

Jestliže uplatnění vnosu nepřichází do úvahy proto, že nebyl v zákonné lhůtě navržen k vypořádání, a nemůže být proto k případným vnosům v řízení přihlédnuto, neboť právo na jejich vypořádání zaniklo, nelze tento postup „dohánět“ úvahou o disparitě podílů založené na principu zásluhovosti. Opačný postup by totiž znamenal, že bez ohledu na zákonnou lhůtu k uplatnění vnosů by bylo možné fakticky téhož výsledku dosáhnout uplatněním požadavku na disparitu podílů, kde žádné omezení nejzazší lhůtou pro soudní řízení není.

Komentář:

Zvolené rozhodnutí se týká **problematiky vypořádání společného jmění manželů ve dvou ohledech**. Za prvé se dotýká **tzv. pravidla tří let** a za druhé **vztahu vnosu a disparity pro zásluhovost**.

Pravidlo tří let, v judikatuře Nejvyššího soudu mnohokrát formulované a rozebrané, vyjadřuje požadavek na to, aby ve lhůtě tří let od zániku SJM byly v řízení uplatněny ty součásti společného jmění, které mají být předmětem vypořádání alespoň v tak dostačujícím označení, aby bylo zřejmé, co konkrétně má být předmětem vypořádání. Je to z toho důvodu, aby bylo zřejmé, k jakým součástem SJM nemohla nastoupit domněnka vypořádání SJM po třech letech od zániku SJM. Ten požadavek se stal nezbytný od 80. let minulého století, kdy jedna z novelizací občanského zákoníku domněnku vypořádání zakotvila. Z pohledu účastníků řízení je nutné tento požadavek vnímat zejména u tzv. vnosů. **Zatímco u ostatních součástí společného jmění dochází v důsledku nastoupení účinků domněnky k jejich „transformaci“ na podílové spoluvlastnictví, případně na vlastnictví výlučné, právo na vypořádání vnosů uplynutím tří let zaniká.**

Soudní praxe se setkává s pravidlem tří let zejména v situaci, kdy je žaloba o vypořádání SJM podána jedním z účastníků krátce před uplynutím tří let od zániku manželství a informace o ní

se účastníkem druhému dostane až po uplynutí této lhůty. Tím je ovšem předmět sporu již uzavřen právě z důvodu, že to, co nebylo ve třech letech od zániku společného jmění učiněno předmětem sporu, je vypořádáno zákonným způsobem – domněnkou vypořádání a předmětem soudního řízení již být nemůže. Tato situace je druhým účastníkem řízení často vnímána jako jistá nespravedlnost z toho důvodu, že se v žalobě často neobjeví všechny součásti SJM, které by on chtěl vypořádat, ale jejichž vypořádání již brání nastoupení účinků domněnky vypořádání. I zde tak platí zásada *vigilantibus iura scripta sunt*, neboť druhý z rozvedených manželů musí počítat s tím, že **pokud k dohodě o vypořádání SJM nedošlo, může být žaloba o vypořádání podána i třeba poslední den tříleté lhůty a bude obsahovat jinou představu o vypořádání a předmětu řízení**. Nelze tak předpokládat, že manžel, který by měl „vracet“ do SJM vnos ze společného majetku do jeho majetku výlučného, učiní tento vnos předmětem „své“ žaloby.

Vedle hmotněprávního pravidla tří let je nutné brát v potaz také procesní limitaci danou tzv. koncentrací řízení a její úpravou v § 118b o. s. ř., která se uplatňuje zejména tam, kde je žaloba o vypořádání společného jmění podána naopak krátce po zániku SJM, kde do uplynutí tříleté lhůty chybí ještě poměrně dlouhá doba.

Právě okolnost, že u vnosů dochází uplynutím tří let od zániku SJM k zániku práva na jejich vypořádání soudní cestou, vede účastníky často k tomu, že se snaží obejít uplynutí této lhůty požadavkem na zohlednění vnosu z výlučného majetku do majetku společného úvahou o disparitě založenou na principu tzv. zásluhovosti. Rozhodnutí však vysvětluje, proč takový postup není možný.

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

C. H. BECK NOVINKA

Lichnovský/Vučka/Křístek

Trestní právo daňové. 2. vydání

2023 | brožované | 344

720 Kč | obj. číslo PP194

Objednávejte na www.beck.cz

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

inzerce

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

Ústavní soud:

K posuzování nároku na bezplatnou právní pomoc obhájce

Při posuzování nároku na bezplatnou pomoc obhájce podle § 33 odst. 2 tr. řádu jsou obecné soudy povinny zohledňovat především stávající finanční možnosti obviněného. Vycházejí-li soudy výhradně z tzv. majetkové potenciality obviněného, tedy z budoucích možností obviněného dostat svým závazkům, které však reálně nemusejí nastat, porušují práva obviněného na bezplatnou právní pomoc a na soudní ochranu dle čl. 40 odst. 3 a čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod.

Nález Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2198/22

V předmětné věci byla stěžovatelka rozsudkem okresního soudu shledána vinnou přečinem neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, za což jí byl uložen trest odnětí svobody v délce trvání osmi měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu osmnácti měsíců. Poškozený byl se svým nárokem na náhradu škody odkázán podle § 229 odst. 1 zák. č. 141/961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále „tr. řád“), na řízení ve věcech občanskoprávních. Rozsudek okresního soudu napadla stěžovatelka odvoláním, které bylo usnesením krajského soudu podle § 256 tr. řádu jako nedůvodné zamítnuto.

Stěžovatelka se v průběhu řízení před okresním soudem domáhala přiznání nároku na bezplatnou obhajobu podle § 33 odst. 2 tr. řádu. Argumentovala svou nemajetností a skutečností, že je proti ní vedeno exekuční řízení. Stěžovatelka doložila, že je na základě pravomocného rozsudku městského soudu povinna společně a nerozdílně s další žalovanou uhradit částku 1 675 607,20 Kč a částku 312 254,71 Kč s příslušenstvím, jakož i náhradu nákladů řízení ve výši 83 780 Kč. **Zároveň doložila, že je narozena v roce 1943 a pobírá starobní a vdovský důchod ve výši přibližně 14 000 Kč měsíčně, přičemž její náklady na bydlení činí měsíčně přibližně 6 000 Kč. Okresní soud jejímu návrhu nevyhověl.** Ve svém usnesení k její argumentaci uvedl, že je naprosto zřejmé, že stěžovatelka není nemajetná, nýbrž je poživatelkou starobního a vdovského důchodu, a zcela nepochybně tedy je schopna hradit náklady své obhajoby, přičemž by bylo nemorální a nespravedlivé, kdyby náklady obhajoby za trestnou činnost stěžovatelky měl nést stát.

Stěžovatelka napadla usnesení okresního soudu stížností, která byla napadeným usnesením krajského soudu jako nedůvodná podle § 146 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítnuta. Krajský soud se ztotožnil s argumentací okresního soudu, že u stěžovatelky není shledán důvod nutné obhajoby, tudíž se může hájit i sama a obhájce si může zvolit. Krajský soud uvedl, že stěžovatelka tvrdí nemajetnost, ale přitom předkládá pravidelný měsíční příjem, z něhož nepochybně je schopna náklady na obhájce hradit. Do-

dal, že rozhodná je majetková potencialita žadatele, nikoliv aktuální nedostatek finančních prostředků, přičemž obecné možnosti stěžovatelce dovolují získání budoucích příjmů.

V ústavní stížnosti stěžovatelka namítala, že vzhledem ke svému věku osmdesát let není schopna si zajistit do budoucna jakýkoliv jiný příjem než starobní důchod. Jde tedy u ní o stav trvalý, nikoliv dočasný, jak tvrdí krajský soud. Stěžovatelka podotkla, že do této neúnosné situace se dostala tím, že se pouze snažila pomoci synovi a jeho tehdejší přítelkyni. Na jejich žádost si vzala půjčku, kdy výsledkem je exekuce vedená proti ní. Stěžovatelka nyní nemá kde bydlet, neboť obývá nemoovitost, která byla původně jejím majetkem, a v důsledku exekuce byla prodána v dražbě. Veškerý majetek stěžovatelky byl prodán v dražbě a i její příjem ze starobního a vdovského důchodu je krácen exekučními srážkami ve výši 3 000 Kč měsíčně. Na jídlo a hygienické potřeby stěžovatelce zbývá přibližně 4 000 Kč měsíčně, tudíž nelze souhlasit s tvrzením krajského soudu, že může bez potíží hradit služby advokáta. Nadto stěžovatelka uvedla, že právní názor krajského soudu je překonán judikaturou Ústavního soudu.

Ústavní soud poukázal na to, že při posuzování práva obviněného na bezplatnou pomoc obhájce podle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) se odchyluje od své předchozí judikatury obsažené v řadě usnesení (např. usnesení ze dne 17. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 624/06, ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 2824/11, ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 841/06, ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. I. ÚS 4618/12, nebo ze dne 11. 4. 2013, sp. zn. II. ÚS 3723/12, dostupná na <https://nalus.usoud.cz>), která akceptovala při zohledňování, zda jsou naplněny podmínky podle § 33 odst. 2 tr. řádu, tzv. majetkovou potencialitu obviněného, tedy nikoliv současnou finanční situaci, nýbrž možnosti obviněného do budoucna uhradit závazek vzniklý z uplatnění jeho práva na obhajobu v trestním řízení.

Ústavní soud dodal, že v nálezu ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 3966/17 (N 69/33 SbNU 341), se vymezil vůči praxi vycházející z tzv. majetkové potenciality obviněného a jako základní hledisko stanovil finanční situaci obviněného v době rozhodování o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu, resp. obhajobu za sníženou odměnu, což jsou podmínky vycházející i z doslovného znění § 33 odst. 2 tr. řádu. Na tento právní názor dále Ústavní

soud navázal např. v nálezu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2590/19 (N 173/96 SbNU 206), nebo ze dne 16. 2. 2021, sp. zn. III. ÚS 3582/20.

Ústavní soud konstatoval, že ústavně zaručené právo obviněného na obhajobu, jehož součástí je i právo na obhajobu bezplatnou (čl. 40 odst. 3 Listiny), je spolu s presumpcí neviny základní podmínkou řádného procesu, v němž má být zjištěna vina [viz nálezy ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96 (N 87/6 SbNU 123; 293/1996 Sb.), a ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 22/10 (N 77/57 SbNU 43)]. Obhajoba přispívá k rovnému postavení obou stran v soudním řízení tím, že pomáhá obviněnému porozumět, co se právě děje a co se od něj očekává, a to z pohledu porozumění odbornému jazyku, ale také situačnímu kontextu řízení. Ústavní soud uvedl, že právo na obhajobu je subjektivním právem a jeho respektování má přímý vliv na naplnění objektivní hodnoty spočívající ve zjištění a spravedlivém potrestání osoby, která ve společensky škodlivých případech páchá trestné činy, a tím ohrožuje soudržnost společnosti v právním státě žijící a na něj se spoléhající. Vzhledem k nutnosti zajistit základní práva a svobody všem osobám bez rozdílu majetku (čl. 3 odst. 1 Listiny) musí být právo na obhajobu zajištěno všem, tedy stejně osobám majetným i nemajetným.

Ústavní soud dále uvedl, že právo na bezplatné poskytnutí obhájce zaručuje pro určité případy rovněž čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) jako součást práva na spravedlivý proces. Jednou z minimálních záruk v trestním řízení je právo každého obviněného z trestného činu obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují. Právo na bezplatnou pomoc obhájce podle čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy tedy vyžaduje splnění dvou souběžných podmínek, totiž že obviněný nemá prostředky na zaplacení obhajoby a že poskytnutí obhajoby vyžadují zájmy spravedlnosti. Splnění druhé z uvedených podmínek český právní řád uznává především v případech, pro něž stanovuje tzv. nutnou obhajobu.

Ústavní soud dovodil, že nahlíží-li na posuzovanou věc optikou výše uvedených východisek, nelze napadené usnesení krajského soudu považovat za ústavně souladné. **Krajský soud argumentuje uspokojivou finanční situací stěžovatelky a zdůrazňuje i kritérium judikaturou Ústavního soudu již bez dalšího zastávané, tedy její tzv. majetkovou potencialitu do budoucna. Oba argumenty však vyznívají ve specifické situaci stěžovatelky, která je starobní důchodkyně pokročilého věku a čelí exekuci, přičemž jí na živobytí zbývá měsíčně přibližně 4 000 Kč, až absurdně.** Stěží si lze představit názornější příklad, na nějž by měla být pravidla bezplatné obhajoby uplatněna, než je věc stěžovatelky.

Podle aktuální judikatury Ústavního soudu je zásadním kritériem oproti dříve zdůrazňované tzv. majetkové potencialitě současná majetková situace a možnost výdělku. Uplatněno na stěžovatelku, její majetková situace byla v době podání jejího návrhu na bezplatnou obhajobu velmi špatná, neboť její jediný příjem činí dávky starobního a vdovského důchodu v přibližně

výši 14 000 Kč měsíčně, přičemž stěžovatelka je pravomocným rozsudkem v občanskoprávním řízení zavázána uhradit dluh přesahující milion Kč. Měsíčně jí jsou exekučně strhávány srážky ve výši 3 000 Kč. Finanční obnos, který jí zůstává na pokrytí životních potřeb nesouvisejících s bydlením, činí přibližně 4 000 Kč. Uvedená částka, s níž může stěžovatelka volně disponovat, je za stávajících společenských poměrů, tj. v době panující vysoké inflace, zcela nedostačující, a stěžovatelka se tak ocitá na samé hranici chudoby. Uvedenou majetkovou situaci tedy podle Ústavního soudu nelze označit za uspokojivou, jak se domnívá krajský soud, který argumentuje i tzv. majetkovou potencialitou. V případě stěžovatelky je však i tento argument zcela lichý, a to nejen proto, že judikatura Ústavního soudu tzv. majetkovou potencialitu nyní upozaduje. Je nepravděpodobné, že by se snad stěžovatelka v osmdesáti letech nechala zaměstnat nebo že by si do budoucna obstarala jiný příjem než zmíněné dávky starobního a vdovského důchodu. Zmiňovat v případě stěžovatelky majetkovou potencialitu je podle Ústavního soudu zcela nepřiměřené.

Ústavní soud konstatoval, že **odpíráním bezplatné obhajoby nemajetné stěžovatelce, u níž sice není dán důvod tzv. nutné obhajoby, je kráceno její základní právo na obhajobu, neboť v jejím případě, kdy jde o osobu vysokého věku, prvotrestanou, zjevně podléhající kvůli bezvýchodnosti své stávající situace velkému stresu, řádný výkon obhajoby prostřednictvím obhájce (jehož úhradu si však svými finančními prostředky zjevně nemůže dovolit) vyžadují zájmy spravedlnosti.**

Ústavní soud uzavřel, že popsání úvahy krajského soudu, ústící do neústavního rozhodnutí o tom, že stěžovatelka nesplňuje podmínky podle § 33 odst. 2 tr. řádu, tedy nelze považovat za souladné s právem na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, v důsledku čehož je taktéž porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny.

Na základě výše uvedeného dospěl Ústavní soud k závěru, že napadeným usnesením došlo k porušení základního práva stěžovatelky na bezplatnou pomoc obhájce podle čl. 40 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, jakož i k porušení jejího základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny, a proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil.

❖ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému NALUS na stránkách Ústavního soudu www.usoud.cz:

■ Nejvyšší správní soud:

Odměna advokáta a náhrada nákladů řízení v případě uplatnění více samostatných nároků v soudním řízení správním

Ust. § 12 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), se použije nejen v případě, kdy soud spojí věci ke společnému projednání, ale také tehdy, pokud byly samostatné nároky uplatněny jednou žalobou, která byla projednávána ve společném řízení. V případě, že je účastník řízení úspěšný pouze ve vztahu k některému z nároků, má právo na náhradu nákladů řízení v poměrné výši.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 1. 2023, č. j. 8 Afs 27/2021-67

Z odůvodnění:

Předmětem sporu byly zejména daňové odpisy u polyfunkčního domu a daňové dopady dohody o narovnání u některých zakázek.

Finanční úřad pro Jihomoravský kraj (dále jen „správce daně“) doměřil žalobkyni (obchodní společnost) daň z příjmů právnických osob dodatečným platebním výměrem ze dne 12. 7. 2017 ve výši 286 330 Kč a stanovil penále ve výši 57 266 Kč za zdaňovací období 2013. Dodatečným platebním výměrem ze dne 7. 9. 2017 doměřil žalobkyni daň z příjmů právnických osob ve výši 1 080 340 Kč a penále ve výši 216 068 Kč za zdaňovací období 2014. Žalovaný (Odvolací finanční ředitelství) rozhodnutím ze dne 17. 10. 2018, č. j. 45996/18/5200-11432-709409, změnil dodatečný platební výměr za zdaňovací období 2013 tak, že doměřenou daň zvýšil na 286 900 Kč a penále na 57 380 Kč. Odvolání za zdaňovací období 2014 žalovaný rozhodnutím ze dne 17. 10. 2018, č. j. 46008/18/5200-11432-709409, zamítl a dodatečný platební výměr potvrdil.

Rozhodnutí žalovaného napadla žalobkyně žalobou, kterou Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 30. 11. 2020, č. j. 30 Af 110/2018-117, zamítl.

Žalobkyně (stěžovatelka) napadla rozsudek krajského soudu kasační stížností.

Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 10. 2005, č. j. 2 Afs 44/2015-23, **při kumulaci několika správních rozhodnutí do jednoho řízení je třeba považovat za samostatnou věc každé správní rozhodnutí.** Při rozhodování o náhradě nákladů řízení se tedy hodnotí úspěch účastníků ve vztahu ke každé věci (správnímu rozhodnutí) samostatně. Není významné, zda jde o kumulaci vzniklou rozhodnutím soudu o spojení věcí ke společnému projednání, nebo o kumulaci založenou rozhodnutím žalobce (Z. Kühn, T. Kocourek a kol.: Soudní řád správní, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 488). Z hlediska náhrady nákladů řízení musí tedy být nepodstatné, zda žalobce napadl více správních rozhodnutí samostatnými žalobami, které posléze soud spojí ke spo-

lečnému projednání podle § 39 s. ř. s., či z praktických důvodů žalobce podal pouze jednu společnou žalobu.

Podle § 12 odst. 3 advokátního tarifu platí, že při spojení dvou a více věcí, pro něž spojení ke společnému projednání není stanoveno jiným právním předpisem, se za tarifní hodnotu považuje součet tarifních hodnot spojených věcí. K tomuto ustanovení odborná literatura uvádí, že se aplikuje nejen v případě, kdy soud spojí věci ke společnému projednání, ale také tehdy, pokud byly samostatné nároky uplatněny jednou žalobou (srov. D. Kovářová a kol.: Odměna advokáta, Advokátní tarif a související otázky, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2016). To samozřejmě platí pouze za předpokladu, že soud společnou žalobou napadená rozhodnutí nevyloučí k samostatnému projednání. Při výpočtu náhrady nákladů řízení ve spojených věcech je pak nutné použít citované ustanovení na všechny úkony právní služby učiněné od zahájení řízení, neboť není rozhodné, kdy soud spojí věci ke společnému projednání, ale zda tak učiní (rozsudek NSS ze dne 21. 7. 2010, č. j. 1 Afs96/2009-87, č. 2149/2010 Sb. NSS, jenž se týkal výkladu § 12 odst. 3 advokátního tarifu ve znění účinném do 31. 12. 2012).

Jestliže tedy soud v rámci jednoho řízení přezkoumává více správních rozhodnutí, zohlední při výpočtu náhrady nákladů řízení při určení odměny za jeden úkon právní služby § 12 odst. 3 advokátního tarifu, a to jak v případě, kdy žalobce napadl více správních rozhodnutí samostatnými žalobami, které posléze soud spojí ke společnému projednání, tak v případě, kdy žalobce více správních rozhodnutí napadl pouze jednou společnou žalobou. Při úspěchu pouze ve vztahu k některému takto napadenému rozhodnutí ovšem soud musí vyjít z toho, že „ve vztahu ke každému napadenému správnímu rozhodnutí je třeba na základě principu úspěchu určit dílčí náhradu nákladů řízení tím, že se náklady řízení vzniklé účastníkovi, jenž má podle tohoto principu právo na dílčí náhradu nákladů řízení, rozdělí na části připadající na jednotlivé věci. Náhrada se pak stanoví jako součet dílčích náhrad nákladů řízení“ (Z. Kühn, T. Kocourek a kol.: Soudní řád správní, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 489). U společných nákladů (typicky půjde o odměnu zástupce za provedené úkony právní služby a případně náhradu jeho cestovních výdajů spojených s účastí u ústního jednání) proto musí soud vypočítat poměrnou část připadající na každé ze společně přezkoumávaných rozhodnutí. Vedle toho mohou

vzniknout i náklady, které se budou vztahovat samostatně k jednotlivým přezkoumávaným rozhodnutím. Nejčastěji půjde o zaplacený soudní poplatek za žalobu proti každému napadenému rozhodnutí (podle § 6 odst. 9 zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění účinném od 1. 9. 2011, platí: je-li ve věcech správního soudnictví podána žaloba proti více rozhodnutím, je každé napadené rozhodnutí samostatným základem poplatku). Vedle toho mohou vzniknout samostatně náklady ve vztahu jen k některému z přezkoumávaných rozhodnutí, např. v podobě znalečného. Zbývá dodat, že společným nákladem, který bude třeba poměrně rozdělit, pak bude i soudní poplatek za kasační stížnost, pokud bude rozsudek krajského soudu napaden v celém rozsahu.

V dané věci je výsledkem soudního přezkumu pouze zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 10. 2018, č. j. 45996/18/5200-11432-709409, tedy rozhodnutí týkajícího se zdaňovacího období 2013. Stěžovatelka proto ve vztahu k tomuto rozhodnutí má dle § 60 odst. 1 s. ř. s. právo na náhradu nákladů řízení, a to v dílčí výši. Žalovaný ve vztahu k tomuto rozhodnutí nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměl úspěch.

Ve vztahu k rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 10. 2018, č. j. 46008/18/5200-11432-709409, tedy rozhodnutí týkajícího se zdaňovacího období 2014, pak stěžovatelka nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměla úspěch. Žalovanému, jenž by jinak právo na náhradu nákladů řízení měl, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože mu v řízení žádné náklady nad rámec jeho běžné úřední činnosti nevznikly.

Komentář:

Komentované rozhodnutí se zabývá problematikou uplatnění více nároků v jedné žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, tj. ve správním řízení soudním, a **z pohledu především odměny advokáta nabízí řešení situace, kdy žalobce napadá jednou žalobou více správních rozhodnutí.** Jde o případ tzv. objektivní žalobní kumulace. Komentované rozhodnutí tak reaguje

na situaci, kdy by každý z nároků byl uplatnitelný zvlášť, nicméně především s ohledem na zásadu procesní ekonomie jsou tyto nároky uplatněny nebo spojeny v jedno řízení.

Obecně lze vyjít z toho, že nemůže činit rozdíl, pokud dva nároky v žalobě uplatní žalobce sám, nebo dva nároky uplatněné oddělenými žalobami spojí ke společnému projednání soud. Pravidla týkající se spojeného řízení, především týkající se odměny advokáta a náhrady nákladů řízení, by měla být uplatnitelná shodně v obou případech.

Při rozhodování o odměně za úkony advokáta se tedy zjistí tarifní hodnota každé ze spojených věcí, sečtou se všechny tarifní hodnoty a vypočte odměna za jeden úkon podle § 7 advokátního tarifu.¹ Je přirozené, že účastníci mohou být u různých nároků různě úspěšní. Jejich úspěšnost se přitom posuzuje poměrem (srov. § 1 odst. 2 advokátního tarifu).²

Uvedené platí pro tzv. společné náklady. Kromě toho však může vyvstat i situace, kdy vzniknou náklady samostatně jen vůči jednomu nároku – zde jde např. o zaplacený soudní poplatek; pak je třeba je (ne)přiznat zvlášť, jak naznačuje komentované rozhodnutí.

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

1 D. Kovářová, H. Tichá in D. Kovářová a kol.: Odměna advokáta, Advokátní tarif a související otázky, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2016, komentář k § 12 AT.

2 Pro oblast civilního soudního řízení srov. zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1435/2015, podle kterého je třeba vycházet ze vzájemného poměru tarifních hodnot takto uplatněných nároků, jež se stanoví podle § 8 a násl. AT.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího správního soudu www.nssoud.cz:

Evropský soud pro lidská práva:

Zveřejnění informací whistleblowerem

Zaměstnanec, který uveřejnil důvěrné informace získané v rámci pracovního vztahu, může spoléhat na ochranu čl. 10 Úmluvy.

Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 14. 2. 2023, ve věci Halet proti Lucembursku, stížnost č. 21884/18

Z odůvodnění:

Stěžovatelem je Raphaël Halet, francouzský státní příslušník, který v rozhodné době pracoval pro firmu PricewaterhouseCoopers

(„PwC“) poskytující auditorské služby, daňové poradenství a služby v oblasti business managementu. Rozsah jejích aktivit zahrnuje jak zpracování daňových přiznání jménem jejích klientů, tak podávání žádostí k finančním úřadům o vydání rozhodnutí o postupu zdaňování [advance tax rulings („ATR“)].

V letech 2012 až 2014 řada médií uveřejnila několik stovek ATR a daňových přiznání zpracovaných PwC. Zveřejněné dokumenty upozorňovaly na praxi uzavírání velmi výhodných daňových

dohod mezi PwC, jednajícím jménem nadnárodních společností, a lucemburskými orgány finanční správy, ke které mělo docházet v letech 2002 až 2012.

Interní vyšetřování v rámci PwC ukázalo, že v roce 2010 jeden z auditorů, který posléze podal výpověď, zkopíroval 45 000 stran důvěrných dokumentů, včetně 20 000 stran daňových dokladů představujících dohromady přes pět set ATR. V roce 2011 tyto dokumenty auditor předal novináři E. P. na jeho žádost. Následující interní vyšetřování v rámci PwC odhalilo, že v roce 2012, poté, kdy média zveřejnila stovky ATR zkopírovaných auditorem, stěžovatel zkontaktoval stejného novináře E. P. a nabídl mu, že mu předá další dokumenty. Stěžovatel novináři posléze předal celkem šestnáct dokumentů. Některé z nich novinář použil v televizním pořadu „Cash Investigation“ odvysílaném v roce 2013. V roce 2014 tyto dokumenty byly zveřejněny rovněž online sdružením investigativních novinářů „International Consortium of Investigative Journalists“.

PwC podala proti stěžovateli trestní oznámení. **Soud uložil stěžovateli peněžité trest ve výši 1 000 eur a zároveň mu uložil, aby PwC uhradil symbolickou náhradu škody ve výši jednoho eura za utrpěnou nepeněžitou újmu.** Soud především shledal, že zpřístupnění dokumentů, na které se vztahuje profesní tajemství, stěžovatelem způsobilo jeho zaměstnavateli škodu, která převažovala nad obecným zájmem. **Dovolání stěžovatele bylo odmítnuto.**

Stěžovatel v řízení před ESLP namítal porušení svobody projevu (čl. 10 Úmluvy), jelikož uložený trest považoval za nepřiměřený zásah do jeho práva na svobodu projevu.

ESLP připomněl, že ochrana, kterou požívají oznamovatelé (*whistleblowers*) podle čl. 10 Úmluvy, odráží rysy, které jsou specifické pro jejich vztah k jejich zaměstnavateli: na jedné straně mají povinnost loajality, zdrženlivosti a diskrétnosti, která se váže k jejich podřízenému postavení, a případně také zákonnou povinnost mlčenlivosti; na druhé straně jsou v postavení ekonomické zranitelnosti ve vztahu k zaměstnavateli (fyzické osobě, právnické osobě nebo orgánu veřejné správy), na němž jsou jako zaměstnanci závislí, a nesou možné riziko odplaty zaměstnavatele. Do současnosti nebyl pojem „whistleblower“ jednoznačně právně definován. **Tudíž otázka, zda jednotlivec, který tvrdí, že je whistleblower, požívá ochrany čl. 10 Úmluvy, vyžaduje posouzení okolností a kontextu každého jednotlivého případu.**

ESLP se rozhodl použít kritéria přezkumu, která byla vymezena ve věci *Guja proti Moldavsku*, aby posoudil, zda a do jaké míry se jednatel, který uveřejnil důvěrné informace získané v rámci pracovního vztahu, může spoléhat na ochranu čl. 10 Úmluvy. **Jedná se o následující kritéria:**

- 1. Použití sdělovací kanály pro zveřejnění informace** [priorita by měla být dána interním kanálům, tj. hierarchicky nadřazené osobě nebo jinému kompetentnímu orgánu, za předpokladu, že existují a jsou funkční, a pouze pokud informaci nelze sdělit

prostřednictvím interního kanálu nebo pokud se jedná o legální činnost zaměstnavatele, teprve poté ji lze uveřejnit prostřednictvím vnějšího sdělovacího kanálu (médií)].

- 2. Autenticita zveřejněných informací** (sdělované informace musí být přesné a spolehlivé).
- 3. Dobrá víra stěžovatele** (stěžovatel nesmí jednat „pro zisk nebo s cílem poškodit svého zaměstnavatele“).
- 4. Veřejný zájem na zveřejněných informacích.**
- 5. Škodlivé účinky zveřejnění informací** [škodu, kterou utrpěl zaměstnavatel, nelze posuzovat pouze z hlediska možného finančního dopadu, ale je rovněž třeba zkoumat, zda bylo poškozeno dobré jméno zaměstnavatele, popř. zda byly dotčeny jiné zájmy zaměstnavatele (např. v důsledku krádeže nosičů dat nebo porušením povinnosti mlčenlivosti)].
- 6. Přísnost sankce.**

ESLP shledal, že v daném případě byla veškerá uvedená kritéria splněna. Informace uveřejněné stěžovatelem byly zjevně ve veřejném zájmu. S ohledem na jejich povahu a riziko spojené s jejich zveřejněním se jednalo o relativně závažné informace, ačkoliv nelze přehlédnout, že jejich zveřejnění předcházelo odcizení údajů a porušení profesního tajemství ze strany stěžovatele. **ESLP však zdůraznil, že zveřejněním dotčených informací stěžovatel významně přispěl k veřejné diskusi o daňových praktikách nadnárodních společností, a to jak na národní, tak na evropské úrovni, a proto veřejný zájem na zveřejnění informací převážil škodlivé účinky jejich zveřejnění.** Informace týkající se daňových praktik nadnárodních společností nepochybně přispěly k probíhající debatě o daňových únicích, transparentnosti, spravedlnosti a daňové spravedlnosti. Jednalo se o informace, na jejichž zveřejnění byl veřejný zájem nejenom v Lucembursku, ale i v Evropě a v jiných státech, jejichž daňové příjmy by mohly být ovlivněny zveřejněnými praktikami.

S ohledem k povaze uložených sankcí a závažnosti jejich kumulativního účinku, a zejména jejich negativnímu dopadu na svobodu projevu stěžovatele, **trest uložený stěžovateli nelze dle mínění ESLP považovat za přiměřený ve vztahu ke sledovanému legitimnímu cíli.** Vzhledem k tomu, že zásah do práva stěžovatele na svobodu projevu, zejména do jeho svobody rozšiřovat informace, nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“, ESLP konstatoval, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy, a stěžovateli přiznal spravedlivé zadostiučinění ve výši 15 000 eur za utrpěnou nepeněžitou újmu.

- ❖ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHAL GRÜNWARD, LL.M., Ph.D., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému HUDOC na stránkách ESLP www.echr.coe.int:

Wolters Kluwer | ASPI

www.aspi.cz

Argumentaci pro vaše kauzy najdete díky perfektně zpracovaným judikátům v ASPI propojenými na ostatní dokumenty

Glosa:

K rozhodnutí NS ohledně přípustnosti ujednání procesní legitimace

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2023, sp. zn. 33 Cdo 953/2022

I. Popis skutkového stavu a vymezení problému

Dne 21. 2. 2023 vydal Nejvyšší soud (NS) ve věci vedené pod sp. zn. 33 Cdo 953/2022 rozsudek, ve kterém se zabýval přípustností smluvního ujednání zakládajícího procesní legitimaci osobě, která sama není nositelem hmotného práva, jehož se v řízení domáhá.

Rozhodnutí se týkalo žaloby, která byla podána v rámci tzv. dieselgate, tj. emisního skandálu automobilky Volkswagen. Tato situace nastala v září roku 2015, když americká Agentura pro životní prostředí (US EPA) zveřejnila informaci o tom, že německá automobilka Volkswagen vybavila své automobily s dieslovými motory TDI softwarem, který rozpoznával, že motor pracuje v režimu odpovídajícím požadavkům laboratorních testů výfukových plynů, a změnou nastavení motoru dočasně snižoval množství vznikajících oxidů dusíku (NOx), aby její vozy splnily zákonný limit.¹

V České republice podala řadu žalob společnost SAFE DIESEL, s. r. o. (dále jen „žalobkyně“), jednak proti společnosti Volkswagen AG a jednak proti společnosti ŠKODA AUTO a. s., která je součástí koncernu Volkswagen Group (dále jen „žalovaní“). Žalobkyně se v daném případě vlastním jménem domáhala nároků České pošty, s. p., nikoli svých vlastních nároků.

Ze skutkového zjištění, z něhož vycházel odvolací soud, plyne, že „žalobkyně uzavřela (...) s Českou poštou, s. p., smlouvu (...) o obstarání záležitostí, kterou ji Česká pošta, s. p., pověřila k vymáhání jejích nároků spojených s „emisní kauzou“ týkající se celkem 24 vozidel značky Škoda. Žalobkyně byla pověřena, aby vyjednávala s „dlužníkem“ (zde s žalovanými) o poskytnutí vyrovnání, odškodnění či o náhradu újmy, a to jakoukoli formou, kterou uzná za vhodnou, a aby ho zastupovala při vymáhání jeho práv a nároků vzniklých v souvislosti s uvedenou kauzou. Ve smlouvě je uvedeno, že s ohledem na „koncept nepřímého zastoupení sjednaný v této smlouvě“ bude žalobkyně vystupovat jako účastník řízení v souvislosti s obstaráním a vymáháním této záležitosti. Pokud by v soudním řízení byla přisouzena náhrada nákladů řízení, má žalobkyně nárok na částku odpovídající těmto nákladům. Náklady, které v souvislosti s obstaráním věci žalobkyni v řízení vzniknou, však Česká pošta není žalobkyni povinna hradit. Součástí smlouvy jsou obchodní podmínky, podle nichž měla být smlouva považována za smlouvu komisionářskou podle § 2455 a násl. o. z.“²

Základní otázkou, kterou musely řešit jak nižší soudy, tak i NS, bylo, zda je takové smluvní založení procesní legitimace v českém procesním právu přípustné.

II. Rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího

Jak soud prvního stupně (Městský soud v Praze), tak i soud odvolací (Vrchní soud v Praze) žalobu zamítly. Shodně dospěly k závěru, že **žalobkyně k podání žaloby věcně³ (sic!) legitimována není.**

Soudy své rozhodnutí opřely o rozsudek NS ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. 32 Cdo 3464/2008, který se vyjadřoval k úpravě komisionářské smlouvy podle § 577 a násl. obchodního zákoníku. V § 577 byla komisionářská smlouva vymezena tak, že se jí komisionář zavazuje, že zařídí vlastním jménem pro komitenta na jeho účet určitou obchodní záležitost, a komitent se zavazuje zaplatit mu úplat. Soudy dospěly k závěru, že úprava komise v § 2455 o. z. nahradila kromě jiného i úpravu komisionářské smlouvy v obchodním zákoníku, a proto jsou závěry tohoto rozhodnutí použitelné i nadále. NS v tomto rozhodnutí z roku 2010 dovodil, že „předmětem činnosti komisionáře bude vždy právní úkon, nejčastěji uzavření smlouvy. Podání žaloby však není „obchodní záležitostí“ ve smyslu § 577 obch. zák. Z účelu komisionářské smlouvy plyne, že v jiných než v zákoně výslovně uvedených případech vlastním jménem komisionář při vymáhání klientových pohledávek vystupovat nemůže. Úprava komisionářské smlouvy počítá jen s vymáháním povinností komisionářem pro komitenta, musí však jít pouze o takové povinnosti, které mají svůj původ v samotné komisionářské smlouvě. Protože o takový případ v této věci nešlo, není žalobkyně k vymáhání žalované částky aktivně legitimována. Nepřímé zastoupení obecně v občanském soudním řízení je nepřípustné a výjimky z tohoto pravidla jsou založeny výlučně zákonem (tj. nelze je sjednat smluvně)“ [tučně zvýrazněno aut.].

Žalobkyně v průběhu řízení poukazovala i na jiná rozhodnutí NS, konkrétně na rozsudky NS ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 5138/2007, a ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3198/2008. Podle odvolacího soudu však tato rozhodnutí nejsou přílehlavá, neboť „v uvedených rozhodnutích existoval právní vztah mezi nepřímým zástupcem a zastoupeným již před sjednáním nepřímého zastoupení. Žalobkyně zde ovšem žádný vztah k žalovanému nároku neměla a nemá, vztah mezi ní a Českou poštou vznikl až poté, kdy tvrzená újma České pošty měla vzniknout.“

III. Dovolání a rozhodnutí NS

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Požadovala řešení následujících otázek: 1. zda strany v komisionářské smlouvě

1 Viz <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dieselgate>; zde i podrobnosti k chronologii tohoto skandálu.

2 Tučně zvýrazněno aut.

3 NS uvádí: „Jako klíčovou řešily otázku, zda je žalobkyně ve sporu aktivně věcně legitimována.“

nářské smlouvě mohou ve smyslu § 2455 o. z. sjednat jako část obstarávané záležitosti vymáhání pohledávky před soudem formou nepřímého zastoupení, a 2. zda, pokud to komisionářský vztah neumožňuje, tak mohou strany učinit alespoň v nepojmenované smlouvě podle § 1746 odst. 2 o. z., neboť to **zákon nezakazuje**, přičemž co není v občanském právu zakázáno, je dovoleno. Žalobkyně odporovala závěru odvolacího soudu, že nepřímé zastoupení obecně je v občanském soudním řízení nepřipustné a že výjimky z tohoto pravidla nelze smluvně sjednat. Naopak tvrdila, že **pokud právní řád konstrukci nepřímého zastoupení k založení aktivní věcné legitimace zná, nejedná se o koncept nepřipustný**. Pokud tuto možnost žádné zákonné ustanovení výslovně nezakazuje, **není důvod, proč by tento způsob zastoupení nemohly využít smluvní strany i v jiných než zákonem výslovně předvídaných případech**.

NS vyšel z toho, že strany uzavřely **komisionářskou smlouvu** ve smyslu § 2455 o. z. Vzniklý závazek je fiduciární povahy. Poukazuje na to, že „*oproti příkazu je však fiduciarita závazku oslabena tím, že při posuzování nároku komisionáře na odměnu se přihlíží i k tomu, zda bylo dosaženo výsledku komisní činnosti*“.⁴

Ohledně vztahu k dřívější úpravě obchodního zákoníku NS uvedl, že podstata úpravy zůstala stejná, neboť předmětem komisionárního závazku má být **právní jednání komisionáře na účet komitenta s třetí osobou**. Proto vypuštění slov „obchodní“ při vymezení záležitosti, kterou se komisionář zavazuje obstarat, není pro použitelnost dosavadní judikatury relevantní.

Proto se dále dovolává již výše citovaného rozsudku NS ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. 32 Cdo 3464/2008, který argumentuje právě tím, že podání žaloby není „*obchodní záležitostí*“. Dále poukazuje na Balarína, který opět s odvoláním na toto rozhodnutí NS uvádí, že „*komisní vztah sám o sobě není dostatečným právním důvodem pro přechod aktivní věcné legitimace pro účely procesního uplatnění nároků, aniž by došlo k jejich postoupení komitentem na komisionáře (...)*“. Bez další argumentace NS uzavírá, že i nadále platí, že „*jediným zákonem předpokládaným případem pro založení aktivní věcné legitimace komisionáře k vymáhání nároku komitenta v civilním řízení je vymáhání splnění povinnosti od třetí osoby, se kterou komisionář (na základě smlouvy) uzavřel smlouvu*“ [tučně zvýrazněno aut.].

Tato podmínka byla podle NS splněna v případech dvou rozhodnutí NS z roku 2009 a 2011, kterých se dovolávala žalobkyně. Současně poukazuje na odlišnost od případu z roku 2011 (sp. zn. 25 Cdo 3198/2008), kdy se žalobce po pojišťovně domáhal pojištění plnění ze smlouvy o havarijním pojištění návěsu, jehož byl leasingovým nájemcem, přičemž pojištění vztah byl uzavřen mezi žalovanou pojišťovnou a leasingovou společností (vlastníkem návěsu), která účastníkem řízení nebyla, ani být nechtěla, neboť jí žádná škoda nevznikla (opravu hradil žalobce). V tomto případě podle NS neměl žalobce jak přimět leasingového pronají-

matele k vymáhání pojištění plnění, ačkoli uhradil opravu a platil pojištění v rámci leasingových splátek, tj. škoda vznikla jemu.

Situace v nyní projednávané věci je však podle NS zásadně odlišná, neboť **žalobkyně žádný vztah k žalovanému nároku neměla a nemá; vztah mezi ní a Českou poštou vznikl až poté, kdy tvrzená újma České pošty měla vzniknout**. NS konečně poukazuje, že nelze přehlédnout, že Česká pošta jako nositel práva není v situaci, kdy by – nebyť smlouvy se žalobkyní – neměla jinou možnost, jak svůj nárok vymáhat.

NS tedy potvrdil názor nižších soudů, že žalobkyně k podání žaloby legitimována není.

Jako *obiter dictum* se NS vyjádřil i k obecné otázce přípustnosti nepřímého zastoupení v občanském soudním řízení, konkrétně zda tak lze uskutečnit alespoň nepojmenovanou smlouvou ve smyslu § 1746 odst. 2 o. z. Podle NS je „*nepřímé zastoupení obecně v občanském soudním řádu nepřipustné a výjimky z tohoto pravidla jsou založeny výlučně zákonem, tj. nelze je sjednat smluvně*. Jednou z výjimek je právě § 2466 o. z. (o který se však v projednávané věci nejedná) a dále např. vymáhání postoupené pohledávky postupitelem. Není-li však na situaci, v níž subjekt vlastním jménem vymáhá cizí pohledávku, aplikovatelná žádná norma zakládající oprávnění k takovému uplatňování práva jiné osoby, musí být pohledávka na osobu, jež ji má uplatnit jako nepřímý zástupce (vlastním jménem), postoupena, jinak bude na její straně dán nedostatek aktivní legitimace. Nelze se spokojit s tím, že nepřímě zastoupený věřitel pohledávky či komitent uzavřel s nepřímým zástupcem smlouvu o obstarání věci či komisionářskou smlouvu, neboť ta sama o sobě nepřímého zástupce ve vztahu k třetím subjektům nelegitimuje k tomu, aby vlastním jménem požadoval plnění na cizí pohledávku (srov. L. Brim in P. Lavický: *Občanský zákoník: komentář*, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2022, § 436, str. 1351-1365)“ [tučně zvýrazněno aut.].

IV. Kritické zhodnocení

Rozhodnutí NS je ve výsledku správné, avšak podaná argumentace je velmi kusá a sama o sobě nepřilíží přesvědčivá.

1. Věcná vs. procesní legitimace

NS v glosovaném rozhodnutí hovoří obecně o (aktivní) legitimaci, často však spojuje řešené otázky výslovně s věcnou legitimací žalobce. Domníváme se, že **nejde o problém věcné legitimace, nýbrž o problém legitimace procesní**. Věcné legitimován je ten, kdo je podle hmotného práva skutečně nositelem tvrzeného subjektivního práva či tvrzené subjektivní povinnosti, o nichž soud rozhoduje.⁵ Pojem **procesní legitimace** není v českém právním prostředí užíván jednotně;⁶ dále vycházíme z pojetí, které je v současnosti zastáváno např. Winterovou, Dvořákem nebo Coufalíkem, tj. z pojetí procesní legitimace jako **oprávnění k vedení řízení ohledně cizího práva**, resp. jako oprávnění domáhat se s úspěchem práva, jehož není daný subjekt ve sféře hmotněprávní nositelem a ani to o sobě netvrdí.⁷ Nedostatek procesní legitimace vede k zamítnutí žaloby.⁸

V daném případě žalobkyně ani netvrdila, že jí svědčí věcná legitimace, nýbrž že se může domáhat cizího práva, konkrétně práva České pošty, s. p. Jde tedy o problém procesní legitimace, nikoli legitimace věcné. S tím souvisí fakt, že problematika přípustnosti procesní legitimace je primárně problematikou pro-

4 NS zde odkazuje na J. Balarína in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, komentář k § 2455, str. 2633.

5 Např. A. Winterová a kol.: *Civilní právo procesní*, 5. vydání, Linde Praha, Praha 2008, str. 149.

6 Viz P. Coufalík: *Procesní legitimace v civilním sporném řízení*, C. H. Beck, Praha 2019, str. 16 a násl.

7 Viz tamtéž; op. cit. sub 5, str. 151; B. Dvořák: *Kolektivní ochrana práva a procesní legitimace*, Acta Iuridica Olomucensia č. 1/2016, str. 63.

8 Viz op. cit. sub 6, str. 46 a násl.

cesního práva, nikoli práva hmotného. Pokud se tedy v dané věci užívá argumentace účelem regulace komisionářské smlouvy, jak to činí rozsudek NS ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. 32 Cdo 3464/2008, jde o argumentaci z hlediska přípustnosti procesní legitimace zcela irelevantní.

Jelikož není rozhodující hmotněprávní povaha komisionářské smlouvy, podrobně se touto obligací již nezabýváme. Jen obecně poukazujeme na to, že na „fiduciaritu“ závazku z komisionářské smlouvy nemá vliv to, že se při posuzování nároku komisionáře na odměnu přihlíží i k tomu, zda bylo dosaženo výsledku komisní činnosti. Tato fiduciarita naopak znamená, že smlouvy příkazního typu zakládají svébytný vztah blízkosti smluvních stran, který často zahrnuje i vztah důvěry,⁹ což má vliv jednak na právní úpravu těchto obligací, jednak potom na vznik specifických povinností plynoucích z principu poctivosti (§ 6 o. z.). V žádném případě však tato fiduciarita nesouvisí s předpoklady vzniku nebo splatnosti¹⁰ práva na odměnu. Dále připomínáme, že podstatou komisního závazku není jen právní jednání komisionáře na účet komitenta s třetí osobou, které může být i předmětem příkazu jako obligačního základu přímého zastoupení, nýbrž zejména právní jednání komisionáře na účet komitenta vlastním jménem.

2. Argumentace NS ve vztahu k rozsudku sp. zn. 25 Cdo 3198/2008

Ve vztahu k rozsudku NS ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3198/2008, soud argumentuje tím, že zde byla procesní legitimace leasingového nájemce dána, protože v tomto případě žalobce neměl možnost, jak přimět leasingového pronajímatele k vymáhání pojistného plnění, ačkoli uhradil opravu a platil pojistné v rámci leasingových splátek, tj. škoda vznikla jemu. Tímto argumentem se nebudeme zabývat do podrobností. Lze jen poukázat na to, že vlastníkoví poškozené věci vznikne škoda, byť opravu věci financovala třetí osoba. Ostatně pokud žalobce uplatnil vlastním jménem nárok leasingového pronajímatele, pak je zřejmé, že nárok na odškodnění (a tedy i škoda) leasingového pronajímatele vznikl. Jistě lze dále řešit otázku, zda v rámci daného smluvního vztahu nevzniká právo buď na postoupení nároku na pojistné plnění, nebo alespoň na náhradu vynaložených nákladů na věc, což by znamenalo, že leasingový nájemce není bez jakékoli ochrany.

Podstatnější však je, že **NS v rozsudku z roku 2011 argumentoval určitým způsobem, aniž by se však v glosovaném rozhodnutí k této argumentaci jakkoli vyjádřil.** NS v rozhodnutí z roku 2011 uvedl: „V této souvislosti bylo třeba vzít v úvahu, že není vyloučeno, aby věřitel zmocnil třetí osobu k vymáhání své pohledávky vlastním jménem, tedy formou tzv. nepřímého zastoupení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 5138/2007), a že stejně jako v případě přímého zastoupení je oprávnění zastupovat založeno dohodou o zastoupení či zmocnění (již občanský zákoník nepřesně označuje jako dohodu o plné moci – § 23 obč. zák.) uzavřenou mezi zmocněncem a zmocnitelem a plná moc jako jednostranný právní úkon je jen průkazem (osvědčením) o tom, že taková dohoda byla uzavřena (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1007/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 1997, pod č. 36, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2010, sp. zn. 21 Cdo 5429/2007). Obdobně je třeba zvažovat, zda jednostranné prohlášení o zmocnění jiné osoby vymáhat vlastním jménem pohledávku věřitele (viz obsah

listiny ze dne 14. 6. 2002 označené jako plná moc) není jen průkazem o tom, že byla uzavřena dohoda zakládající oprávnění žalobce vymáhat vlastním jménem na pojišťovně pohledávku leasingového pronajímatele z titulu pojistného plnění. Obsah každého právního úkonu je přitom třeba vyložit podle pravidel stanovených v § 35 odst. 2 a 3 obč. zák.“ NS zde tedy neargumentoval existencí právního vztahu již před vznikem dohody o vymáhání, na což v glosovaném rozhodnutí poukázal, nýbrž obecně možnost nepřímého zastoupení.

3. Názory v české doktríně procesního práva

Česká doktrína procesního práva se k možnosti smluvního ujednání procesní legitimace staví obecně **negativně**. Připouští se jen v případech, kdy ji zákon zvláště umožňuje.

Handlar, který se touto otázkou zabýval za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb., připouští tuto možnost jen v případě, kdy tak výslovně stanoví zákon. Argumentuje tím, že české procesní právo obecně neumožňuje domáhat se v řízení cizích práv; zákonná legitimace je pak vždy chápána jen jako výjimka stanovená pro konkrétní případ. Argumentuje též kogentní povahou norem procesního práva. Příkladem, kdy to zákon umožňuje, je § 530 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Podle tohoto ustanovení může postupitel vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka.¹¹ Uvedené normě v současnosti obsahově odpovídá § 1886 o. z.

Těž Dvořák dovozuje, že smlouvou založená procesní legitimace je přípustná jen tehdy, když to zákon zvláště umožňuje. Vychází opět z kogentní úpravy procesního práva: žalobní právo má podle něj základ v procesním právu, s nímž nelze bez výslovného zmocnění nakládat.¹²

Nejpodrobněji se touto otázkou zabýval ve své monografii věnující se procesní legitimaci Coufalík.¹³ Svě závěry staví i na základě výsledků diskuse, která proběhla v německé a rakouské procesualistice.¹⁴ Vychází z veřejnoprávní povahy práva na soudní ochranu (žalobního práva), pročež se ho nelze jednoduše vzdát ani jej přenést na jinou osobu, aniž by pro takový postup existovalo zákonné zmocnění. Proto též vyžaduje, aby možnost takového procesního ujednání byla výslovně zakotvena v zákoně.¹⁵

4. Vlastní stanovisko k možnosti ujednání procesní legitimace

V souhrnu **spíše převažují argumenty proti obecné přípustnosti smluvně ujednané procesní legitimace.** Kloníme se tedy k závěru, ze kterého vychází jak glosovaný rozsudek, tak i panující česká procesualistická doktrína. Pro tento závěr hovoří jak formálně systematické argumenty, tak i argumenty teleologické.

9 Srov. např. Sprau in Palandt: Bürgerliches Gesetzbuch, 73. vydání, C. H. Beck, München 2014, komentář k § 662, m. č. 9.

10 Srov. § 2447 o. z.

11 J. Handlar: Námitka neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky notifikovaného dlužníka, Právní rozhledy č. 9/2012, str. 318, 321, 323.

12 B. Dvořák in P. Lavický a kol.: Civilní proces I. Řízení sporné: Občanský soudní řád (§ 1 až 250l), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů, 1. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2016, str. 377; B. Dvořák, op. cit. sub 7, str. 63.

13 Op cit. sub 6.

14 Tuto diskusi rozebírá P. Coufalík, op. cit. sub 6, str. 29 a násl.

15 Tamtéž, str. 31.

Základní **formálně systematický argument** spočívá v tom, že zákon v řadě případů explicitně připouští ujednání, podle kterého má pohledávku vymáhat osoba odlišná od věřitele. Pokud by takové založení procesní legitimace bylo přípustné obecně, byla by tato úprava zcela nadbytečná. Výslovná zvláštní úprava tak indikuje existenci odlišné úpravy obecné. Uplatní se tedy argument, že **výjimka potvrzuje existenci opačného obecného pravidla**. Některá ze zvláštních pravidel uvádí i NS, a to § 2466 o. z. v rámci úpravy komise, nebo § 1886 o. z., který výslovně upravuje možnost aktivní legitimace z důvodu nepřímého zastoupení pro případ, kdy pohledávku vymáhá pro věřitele (postupníka) postupitel, který na postupníka svou pohledávku postoupil. Tuto skutečnost reflektuje i další soudní judikatura.¹⁶

Závěr, který je dovozen formálně systematickými argumenty, musí ustoupit odlišnému závěru, k němuž by směřovaly argumenty objektivně teleologického výkladu. Tak tomu však v daném případě není. Byť relativně mírně, **i tyto hodnotové argumenty totiž svědčí závěru o zásadní nepřipustnosti nepřímého zastoupení v civilním procesu**.

Nejprve lze poukázat na **problémy spojené se subjektivními mezemi právní moci**. V české procesualistice je sporné, zda rozhodnutí vydaná v řízeních s účastníkem s procesní legitimací působí i vůči nositeli hmotného práva.¹⁷ Pokud by vůči této osobě taková rozhodnutí nepůsobila, pak by připuštění smluvně založené procesní legitimace výrazným způsobem narušovalo právní mír a právní jistotu. Vůči věcně legitimovanému by tak nepůsobila např. překážka věci zahájené nebo překážka věci rozhodnuté. Věcně legitimovaný subjekt by tak mohl opakovaně zakládat procesní subjektivitu neomezenému počtu subjektů, které by byly oprávněny žalovat žalovaného, aniž by se vystavoval riziku překážky věci rozhodnuté, koncentrace řízení atd. Nevystavoval by se též riziku uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení (k tomu viz níže).

Ovšem i kdybychom připustili, že toto rozhodnutí vyvolává účinky vůči nositeli hmotného práva, byl by tento koncept problematický.

16 Srov. např. náleží ÚS ze dne 6. 3. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3359/17, bod 25: „Právní úprava totiž v § 530 o. z. jednoznačně připouštěla nepřímé zastoupení věřitele při vymáhání pohledávky (...).“ Srov. též např. rozsudek NS ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 32 Odo 635/2003.

17 K tomu srov. op. cit. sub 6, str. 41 a násl.

18 Srov. např. L. Rosenberg, K. H. Schwab, P. Gottwald: Zivilprozessrecht, 18. vydání, C. H. Beck, München 2018, § 46, m. č. 34, str. 250.

19 Na potřebu ochrany protistrany, aby se její nárok na náhradu nákladů řízení nestal bezcenným, se upozorňuje i v zahraniční diskusi. Srov. např. O. Jauernig, B. Hess: Zivilprozessrecht, Ein Studienbuch, 30. vydání, C. H. Beck, München 2011, str. 86, m. č. 14 a násl.

20 Srov. rozsudek ze dne 20. 11. 2014, sp. zn. 21 Cdo 389/2014, R 51/2015: „Od postoupení pohledávky (cese), které je upraveno v občanském zákoníku (§ 524 až 530 obč. zák.), je třeba odlišovat postoupení pohledávky na věrnou ruku (tzv. fiduciární cesi, označovanou též jako tzv. inkasocesi). Při fiduciárním postoupení pohledávky se pohledávka – na rozdíl od cese – převádí do majetku postupníka, jen formálně, neboť není jejím smyslem (účelem), aby se postupník stal, novým hmotně-právním věřitelem dlužníka, ale aby, postoupenou pohledávku, vymohl vlastním jménem ve prospěch postupitele a aby to, co vymohl, předal (po srážce sjednané odměny) postupiteli. Při tzv. fiduciární cesi **nejde o skutečný postup podle ust. § 524 až 530 obč. zák.; postupník totiž nemá vážnou vůli nabýt postupitelovu pohledávku do svého majetku, ale získat odměnu za to, že pohledávku po dlužníku vymůže a získaný výtěžek předá postupiteli**. Postoupení pohledávky se při tzv. fiduciární cesi tedy jen předstírá (simuluje) se záměrem, aby se postupník mohl (vůči dlužníku) prezentovat hmotněprávním titulem, který ho opravňuje k vymáhání pohledávky vlastním jménem, a aby (vůči dlužníku) současně zůstalo zastřeno (disimulováno), že postupníku ve skutečnosti jde jen o získání odměny za vymožení pohledávky ve prospěch postupitele“ [tučně zvýrazněno aut.].

Kromě jiného by to znamenalo, že se nositel hmotného práva **prakticky předem vzdává ochrany, kterou mu jinak procesní právo poskytuje**. Tím, že by nebyl účastníkem řízení, neměl by např. právo být slyšen, nebyla by mu doručována příslušná rozhodnutí apod. V této souvislosti lze oprávněně namítnout, že tato ochrana není v civilním sporném procesu příliš intenzivní – např. soud může ve věci rozhodnout, i když se žalobce neúčastní jednání, tj. nevykonává své právo být slyšen. Zde jde však o vzdání se práva předem, což obecně v občanském soudním řízení přípustné není (není možné se předem vzdát práva na doručení, není možné se předem vzdát práva na podání opravného prostředku atd.). Dále se např. poukazuje na to, že tímto způsobem by hmotněprávně oprávněný mohl být vyslýchán jako svědek, nikoli jen jako účastník řízení.¹⁸

Jak bylo výše naznačeno, připuštění aktivní procesní legitimace jen na základě smlouvy o nepřímém zastoupení by mohlo **narušit účel úpravy nákladů řízení**. Věřitel by tak totiž byl zbaven rizika nesení negativních následků neúspěchu v řízení, když by tímto způsobem toto riziko (např. v podobě povinnosti nahradit náklady řízení druhé straně) přenášel na libovolný třetí subjekt.¹⁹ Přitom by se mohlo jednat o osobu, vůči níž by náhradová pohledávka nemusela být vymahatelná; taková (právníká) osoba by mohla být třeba i jen účelově založena právě z tohoto důvodu. Účelem povinnosti nést náklady řízení je kromě jiného odradit od soudního uplatňování nároků, které jsou velmi sporné, resp. pochybné. Cílem je tak ochránit soudní systém před neúměrným zatížením způsobeným nadměrným uplatňováním pochybných nároků. Obecné umožnění smluvního založení aktivní procesní legitimace by narušovalo i tento účel práva. Pokud by účinky rozhodnutí vydaného v řízení s účastníkem řízení s procesní legitimací nepůsobily i vůči nositeli hmotného práva, byl by to výrazný argument proti obecnému připuštění smluvní procesní legitimace.

V této souvislosti lze jako protiargument uvést to, že se žalobce sám může zbavit přímého výkonu svých práv tím, že si zvolí zástupce, nebo tím, že své právo za účelem vymáhání postoupí třetí osobě (tzv. inkasocese, fiduciární cese). Zastoupení však může zastoupený kdykoli ukončit, nelze tedy hovořit ani o faktickém vzdání se (výkonu) procesního práva předem. V případě přímého zastoupení též nevzniká problém náhrady nákladů řízení, protože povinnost k náhradě se ukládá účastníkovi řízení, tj. zastoupenému.

Složitější je **srovnání s případem postoupení pohledávky za účelem jejího vymáhání**. Zde již třetí osoba nabývá právo, které má vymáhat; je proto nikoli jen procesně, nýbrž věcně legitimována. Přesto se část soudní praxe i takové možnosti brání.²⁰ **Pokud by nebylo takové postoupení pohledávky přípustné, pak by tím méně mohlo být přípustné jen nepřímé zastoupení za účelem vymáhání**.

Kloníme se sice spíše k závěru o přípustnosti takového postoupení pohledávky (v rámci této glosy však není prostor pro podrobnější argumentaci), avšak přesto se domníváme, že ani tento přístup neospravedlňuje obecnou přípustnost sjednané procesní legitimace. Ostatně v příbuzných právních řádech je takové postoupení pohledávky přípustné, avšak smluvní založení procesní legitimace obecně nikoli. Domníváme se, že nepřímé zastoupení přeci jen ohrožuje druhého účastníka, a též hmotněprávně oprávněného, více, než je tomu v případě postoupení pohledávky. Neposkytnutí jinak garantované ochrany tak spíše hovoří proti přípustnosti této možnosti.

Na první pohled se zdá, že též v případě postoupení pohledávky za účelem vymáhání dochází ke vzdání se procesních práv předem. Avšak tím, že dosavadní věřitel své právo zcela pozbývá, jde o do-

statečnou ochranu (varování) před rizikovostí takového jednání. Jde o podobnou argumentaci, která připouští možnost zajišťovacího převodu práva, nikoli však možnost ujednání propadné zástavy.

Velmi podobná se pak zdá být v obou případech situace s náklady řízení: povinnost k náhradě nákladů řízení je uložena postupníkovi (procesně legitimovanému); postupitel (hmotněprávně oprávněný) za splnění této povinnosti nijak neodpovídá. Pokud je však žalobce skutečně nositelem vymáhaného práva, a přesto je soudem žalovanému z různých důvodů založeno i právo na náhradu nákladů řízení, může toto právo žalovaný započíst i vůči vymáhané pohledávce. Toto by však v případě nepřímého zastoupení možné nebylo.

Ze srovnání pozice věcně oprávněného i žalovaného při nepřímém zastoupení na straně jedné a při postoupení pohledávky za účelem jejího vymáhání na straně druhé tedy plyne, že jejich postavení při nepřímém zastoupení není zcela kategoricky horší než při postoupení pohledávky. Přeci jen je jim však poskytována slabší ochrana, než jakou právní řád poskytuje v případě postoupení pohledávky, což i v tomto případě spíše hovoří proti obecné přípustnosti nepřímého zastoupení v civilním procesu.

Závěry formálně systematického výkladu tedy směřují proti obecné přípustnosti smluvního založení procesní legitimace; tyto závěry pak nejsou vyvráceny ani teleologickými argumenty, naopak jsou jimi spíše potvrzeny. Lze tedy uzavřít, že i v případě, kdy by účinky rozhodnutí vydaného v řízení s účastníkem řízení s procesní legitimací působily i vůči nositeli hmotného práva, celkové posouzení současné právní úpravy hovoří proti obecné přípustnosti sjednané procesní legitimace.

Současně lze souhlasit s NS, že existují **výjimky**, kdy je procesní legitimace přípustná. Nejméně problematické jsou případy, kdy takové případy **zákon zvláště připouští**. V této souvislosti je zcela jistě správný poukaz na § 2466 o. z.

Za pozornost stojí, že např. v německé procesualistice se dále připouští smluvní založení procesní legitimace třetí osobě, pokud má tato osoba **vlastní právní zájem na vedení procesu**. Tak tomu je, pokud by mělo rozhodnutí vliv na právní postavení takové osoby. Tento právní zájem však nelze dovozovat jen ze zmocnění k vedení řízení vlastním jménem.²¹ S tímto přístupem se zdá být v souladu vyjádření NS k předchozímu rozsud-

ku sp. zn. 25 Cdo 3198/2008, který se týkal vymáhání pojistného plnění. Připomeňme, že v této souvislosti NS v glosovaném rozsudku zdůraznil význam toho, zda má žalobkyně právní vztah k žalovanému, a že vztah žalobkyně k hmotněprávně oprávněné (Česká pošta) vznikl až poté, co České poště měl vzniknout nárok vůči žalovanému. V daném případě neexistovalo výslovné zákonné založení procesní legitimace. Existence dřívějšího právního vztahu však mohla založit vlastní právní zájem žalobce na vedení procesu. Domníváme se, že je třeba vést v české procesualistice další diskusi, zda by při existenci vlastního právního zájmu žalobce na vedení řízení mohly převážit argumenty ve prospěch přípustnosti sjednané procesní legitimace. Pak by procesní legitimace předpokládala a) existenci vlastního právního zájmu žalobce na vedení řízení, b) souhlas hmotněprávně oprávněného k vedení procesu vlastním jménem žalobce (zmocnění).

V. Závěr

Byť je argumentace NS v glosovaném rozhodnutí velmi kusá a sama o sobě není přesvědčivá, **ve výsledku lze souhlasit s názorem, že procesní legitimaci české procesní právo připouští jen v případech zvláště upravených zákonem**. Zdá se též, že by ujednání procesní legitimace mohlo být přípustné i v případech, kdy kromě souhlasu hmotněprávně oprávněného k vedení procesu má žalobce vlastní právní zájem na vedení řízení. Bez takové zákonné úpravy, resp. bez takového vlastního právního zájmu, tedy ujednání stran procesní legitimaci nemůže založit.

Autorem komentáře jsou doc. JUDr. PETR TÉGL, Ph.D., pracovník oddělení soukromého práva Ústavu státu a práva AV ČR a advokát, doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D., advokát, působící na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

21 Srov. např. op. cit. sub 18, § 46, m. č. 33 a násl., str. 250 a násl.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

Sledujte ČAK
na Twitteru a LinkedInu:

www.twitter.com/CAK_cz

a www.linkedin.com

LinkedIn

STAVEBNÍ ZÁKON A DALŠÍ PŘEDPISY

- změny stavebního zákona od r. 2023
- změny některých vyhlášek
- liniový zákon, zákon o vyvlastnění
- autorizovaní architekti, inženýři, technici

více na www.sta.sagit.cz

Pavel Borčevský: Trestní právo hmotné – zvláštní část

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk,
Praha 2023, 904 stran, 891 Kč.

Autorem této nové učebnice – *Trestní právo hmotné – zvláštní část* – je JUDr. Pavel Borčevský, Ph.D., právník a akademický pracovník Katedry trestního práva Fakulty bezpečnostně právní Policejní akademie České republiky v Praze.

Učebnice, která navazuje na předchozí zdařilou a odbornou veřejností kladně hodnocenou učebnici autora, *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích* (2021), poskytuje **ucelený, velmi dobře systematizovaný výklad zvláštní části trestního zákoníku**.

Učebnice čítá dohromady více než 900 stran. Po předmluvě doc. Ingrid Galové a úvodním slovu autora je strukturována do třinácti kapitol odpovídajících rozdělení zvláštní části trestního zákoníku. **Kapitoly jsou přehledně členěny na podkapitoly věnující se jednotlivým trestným činům. Knihu uzavírá seznam použité literatury a věcný rejstřík, který čtenáři usnadňuje vyhledávání určitého pojmu v učebnici.**

Učebnice reflektuje a zpracovává výklad dlouhé řady nejaktuálnější odborné literatury, včetně literatury komentářové. Každý trestný čin je vždy vhodně uveden samotným zněním skutkové podstaty, kdy následuje detailní rozbor jejích znaků. Publikace přitom důsledně a současně vhodně dodržuje dělení jednotlivých znaků

skutkových podstat na objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku.

Co je na této učebnici třeba zejména ocenit, je skutečnost, že **je velmi prakticky orientována, resp. že to, co je v učebnici analyzováno, je prokládáno také praktickými příklady, ve spojení s především recentní judikaturou**. Autor tedy v knize rozebírá nejen současnou právní úpravu jako takovou, ale také skutečnou aplikační praxi. To může čtenářům poskytnout dobrou možnost zapamatovat si danou materii, a především jim umožnit lépe si představit, jaké konkrétní protiprávní jednání může být danou skutkovou podstatou postihováno.

Kniha je svým obsahem **vsutku aktuální**, kdy odráží současné společenské, resp. trestněprávní, dění. Jako úplně první tak učebnice kupř. přináší podrobný odborný komentář k trestnému činu účasti na nestátní ozbrojené skupině zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu. Dále obdobně srov. např. výklad autora k onemocnění covid-19 ve vztahu k trestnému činu šíření nakažlivé lidské nemoci, problematice tzv. surrogátního (náhradního) mateřství ve vztahu k trestnému činu svěření dítěte do moci jiného, anebo upozornění autora na změnu provedenou novelou zákona o zbraních č. 13/2021 Sb., kdy do režimu zakázaného doplňku střelné zbraně již dále nespádají tlumiče hluku výstřelu či noktovizory tak, jak byly v literatuře vždy tradičně uváděny.

Ačkoli je tedy publikace určena především vysokoškolským studentům právních, resp. bezpečnostně právních oborů, využít ji jednoznačně mohou také studenti oborů neprávních a rovněž zástupci trestněprávní praxe, tedy advokáti, policisté, státní zástupci, soudci anebo úředníci Probační a mediační služby.

Autor ve své učebnici přináší rovněž mnoho svých zajímavých myšlenek či podnětů. Srov. např. výklad ke schvalování trestného činu, kdy uvádí, že „(...) *pokud by pachatel veřejně schvaloval zločiny ryze historické (například vraždu knížete Václava jeho bratrem Boleslavem či vypalování klášterů husity), nepochybně by bylo na místě uplatnit zásadu subsidiarity trestní represe*“, úvahu autora ve vztahu k trestnému činu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia o tom, že „(...) *aplikace předmětného ustanovení na jednání popírající, zpochybňující, schvalující či ospravedlňující zločiny komunismu je však problematictější, neboť po roce 1989*

neproběhly žádné procesy, které by odsoudily představitele bývalého režimu a stannovy, jestli jejich jednání budou považována za zločiny proti lidskosti či genocidium; příliš nápomocný v tomto ohledu není ani zákon č. 183/1990 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu, který se otázkou možných zločinů proti lidskosti a genocidia nezabývá, a pouhé konstatování, že komunistický režim byl zločinný, nelegitímní a zavrženíhodný není z hlediska ustanovení § 405 trestního zákoníku příliš relevantní; shoda nepanuje ani na tom, zda některé zločiny stalinského Sovětského svazu (hladomor na Ukrajině) naplňují znaky genocidia, či nikoli“, či názor autora, že by mělo dojít k dekriminalizaci trestného činu pomluvy, anebo v neposlední řadě kritiku zjevných nedostatků stávající právní úpravy trestného činu opilství. Autor v této souvislosti uvádí na mnoha místech rozumné a často i snadno uskutečnitelné náměty *de lege ferenda*, čímž z této učebnice činí publikaci vysoce přínosnou nikoli pouze pro nauku trestního práva anebo zástupce aplikační praxe, nýbrž také pro zákonodárce.

Závěrem, učebnice má vysokou odbornou úroveň, přitom je psána velmi pěkným, živým, na mnoha místech neotřelým a současně pro čtenáře poutavým způsobem. Srov. např. historickou připomínku o významu ražby mincí u trestného činu ohrožování oběhu tuzemských peněz: „(...) *tradičně obnáší právo určit a vydávat peněžní jednotku, určit a měnit hodnotu této měny a právo regulovat používání vlastní měny nebo jakékoli jiné měny na svém území; již v dobách dávno minulých bylo porušení tohoto práva vnímáno jako vážné provinění, v této souvislosti stačí připomenout vyvraždění rodu Slavníkovců v desátém století, kdy se politické ambice tohoto rodu manifestovaly mj. ražbou vlastní mince*“.

Učebnici lze tedy hodnotit jako jednoznačně mimořádně zdařile zpracovanou. Tuto knihu považuji za povedené osvěžení v české trestněprávní nauce a na trhu knih stejného či obdobného charakteru ji velmi vítám.

✦ JUDr. ALENA TIBITANZLOVÁ, Ph.D.,
advokátka, působí na Katedře trestního
práva Policejní akademie
České republiky v Praze

Z kárné praxe

Neplnění vlastních závazků, ochrana zájmů klienta

§ 16 odst. 1, 2 věta před středníkem zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

ust. čl. 9 odst. 1, 2 Etického kodexu

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že

1. poté, co dne 16. 12. 2016 uzavřel s oprávněnou obchodní společností D., a. s., dohodu o svolení k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí v případě nesplnění závazku řádně a včas, na základě které se oprávněné společnosti zavázal uhradit svůj závazek ve výši 6 000 000 Kč s příslušenstvím v podobě úroku ve výši 1 133 360,66 Kč a běžného úroku ve výši 6 % ročně z nesplacené jistiny, a to ve 12 měsíčních splátkách po 20 000 Kč vždy do 15. dne v měsíci, počínaje lednem 2017, 62 měsíčních splátkách po 92 000 Kč a poslední splátkou ve výši 269 360,66 Kč, tento svůj závazek do současné doby nesplnil, v důsledku čehož byla proti němu oprávněnou společností zahájena exekuce,

2. ačkoli nejméně od 27. 11. 2017 věděl, že je vůči němu coby povinnému k návrhu obchodní společnosti D., a. s., coby oprávněné, vedena exekuce, jejímž provedením byl pověřen rozhodnutím OS v S. soudní exekutor Mgr. J. V., Exekutorský úřad P., jenž exekuci vede do současné doby, a v jejímž rámci byla exekučním příkazem postižena pohledávka kárně obviněného na účtu u jeho peněžního ústavu, nezajistil, aby na tento účet nebyly poukazovány finanční prostředky jeho klientů, v důsledku čehož soudní exekutor JUDr. J. B., Exekutorský úřad T., v exekuci vedené pro klientku kárně obviněného, oprávněnou paní J. C., poukázal na tento účet kárně obviněného dne 27. 11. 2017 částku 10 910,50 Kč, dne 23. 8. 2018 částku 10 758,40 Kč, dne 13. 5. 2019 částku 10 904,63 Kč a dne

11. 6. 2019 částku 10 357,40 Kč, tedy celkem 42 930,93 Kč, přičemž o vymození finančních prostředků svou klientku neinformoval a nejméně do 2. 9. 2021 jejich část ve výši 22 330,93 Kč své klientce neuhradil.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 13. 10. 2022, sp. zn. K 47/2022, ve spojení s rozhodnutím odvolacího kárného senátu Odvolací kárné komise ČAK ze dne 30. 1. 2023

Kárné opatření – vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Z odůvodnění rozhodnutí kárného senátu:

Porušení povinností kárně obviněného považuje kárný senát za závažné, naplňující znaky kárného provinění, jelikož jednání kárně obviněného bylo způsobitelné negativně ovlivnit vnímání advokátního stavu ze strany veřejnosti. Přihlédnout bylo třeba i k faktu, že kárně obviněný vykonává advokacii v menším městě, kde existuje vyšší pravděpodobnost rozšíření negativních informací o kárných proviněních kárně obviněného mezi tamním obyvatelstvem. Tím zároveň existuje vyšší riziko, že bude toto obyvatelstvo kvůli povědomí o kárně obviněném nepříznivě vnímat advokátní stav jako celek. Kárný senát k tomu navíc doplňuje, že zejména skutek ad 1. výroku může představovat v případě kárně obviněného riziko ohrožení jeho nezávislosti. Z důvodu finančních potíží lze totiž v jeho případě minimálně důvodně předpokládat hrozbu vyšší míry ovlivnitelnosti, vydíratelnosti nebo korumpovatelnosti. K námitce kárně obviněného, že jeho dluh ve skutku ad 1. výroku nesouvisel s výkonem advokacie, kárný senát pouze připomíná, že taková skutečnost není relevantní. Pravidlo dle čl. 4 odst. 2 Etického kodexu totiž dopadá i na dluhy nesouvisející s advokací (k tomu srov. námátkou např. rozhodnutí Kárného senátu ČAK ze dne 5. 6. 2015, sp. zn. K 27/2015, nebo ze dne 14. 3. 2014, sp. zn. K 69/2013). Advokát je totiž povinen chovat se slušně a čestně i v oblasti ekonomické. Na rozdíl od běžného obyvatelstva má nesplacení dluhů pro advokáta závažnější důsledek než v případě občana, který advokátem není (srov. D. Kovářová, T. Sokol: Etický kodex advokáta, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 15).

Nečinnost ve vztahu ke klientovi, nerespektování pokynu klienta

§ 16 odst. 1 věta první, odst. 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že poté, co dne 12. 10. 2018 uzavřel smlouvu o poskytování

právních služeb s klientem A. P. ve věci zastupování v řízení o žalobě o zaplacení náhrady škody ve výši 1 867 028,63 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně od 1. 1. 2018 do zaplacení, podané vůči klientovi pojišťovnou V., vedené u Okresního soudu v K., a poté, co mu ještě dne 12. 10. 2018 klient udělil plnou moc pro zastupování v tomto řízení, kterou založil do soudního spisu dne 2. 11. 2018, přičemž byl klientem informován, že mu dne 11. 10. 2018 byla spolu se žalobou doručena tzv. kvalifikovaná výzva k vyjádření se k žalobě podle ust. § 114b odst. 1 o. s. ř., ve které byl klient poučen, aby se ve lhůtě třiceti dnů od doručení výzvy, tj. do pondělí 12. 11. 2018, k podané žalobě vyjádřil, a v případě, že nárok v žalobě

uplatněný zcela neuzná, aby ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popř. označil důkazy k prokázání svých tvrzení, když navíc dne 7. 11. 2018 kárně obviněný sám v době od 9:36 do 10:13 hod. osobně nahlédl do soudního spisu,

Ihůtu k vyjádření k žalobě zmeškal a vyjádření k žalobě soudu doručil až dne 20. 11. 2018, v důsledku čehož Okresní soud v K. vydal rozsudek pro uznání ve smyslu ust. § 153a odst. 3 o. s. ř., kterým žalobě zcela vyhověl, a uložil A. P. zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení v částce 600 Kč a České republice soudní poplatek ve výši 93 352 Kč, kdy k odvolání A. P. byl tento rozsudek Krajským soudem v P. rozsudkem ze dne 4. 12. 2019 potvrzen, a rozsudek Okresního soudu v K. tak nabyl právní moci ve všech výrocích dne 21. 12. 2018 a vykonatelnosti dne 28. 12. 2018.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 19. 1. 2022, sp. zn. K 86/2020, ve spojení s rozhodnutím odvolacího kárného senátu Odvolací kárné komise ČAK ze dne 22. 2. 2023

Kárné opatření – dočasný zákaz výkonu advokacie na dobu 18 měsíců.

Z odůvodnění:

Kárně obviněný, ač si byl bez nejmenších pochybností vědom z informace od svého klienta a z nahlédnutí do soudního spisu, že mu, resp. jeho klientovi, dne 12. 11. 2018 uplyne lhůta k tomu, aby doručil Okresnímu soudu v K. vyjádření stěžovatele k podané žalobě, tuto lhůtu zmeškal a vyjádření k žalobě soudu doručil až 20. 11. 2018. Nejen z poučení, kterého se jeho klientovi v kvalifikované výzvě soudu dostalo, ale nepochybně i z vlastní znalosti příslušného ustanovení občanského soudního řádu si musel být kárně obviněný vědom následků opožděného vyjádření k žalobě. **Muselo mu být jasné, že v důsledku promeškání lhůty k vyjádření bude nalézací soud povinen uplatnit tzv. fikci uznání a vydat rozsudek pro uznání, kterým žalobě vůči jeho klientovi vyhová.** Následné odvolání již přitom mělo pramalou šanci na úspěch, byť v něm stěžovatel uváděl důvody, pro které se nemohl včas k žalobě vyjádřit, nicméně tyto důvody odvolací soud považoval za zcela účelové.

Z provedených důkazů je také zřejmé, že **kárně obviněný se do současné doby ani nepokusil požádat z titulu profesní odpovědnosti Pojišťovnu Generali, a. s., o poskytnutí pojistného plnění k úhradě pohledávky žalobce.** Z vyjádření kárně obviněného v tom smyslu, že fakticky nemá žádný majetek, je proti němu vedena exekuce, a přesto vykonává advokátní činnost, lze dovodit, že se spíše po uplynulé roky plnění svého dluhu vyhýbá.

Je tedy nepochybné, že kárně obviněný musel zjistit ze spisu a stejně tak se to dozvěděl i od samotného stěžovatele, že je nutné na předžalobní výzvu reagovat, a proto byla prokázána i tato skutková okolnost. Kárný senát také musel přihlídnout k následkům, které svým jednáním způsobil svému klientovi. Díky nedbalosti kárně obviněného je vedeno exekuční řízení proti stěžovateli pro sumu okolo tří milionů korun. Kárně obviněnému ani nepolehčuje jeho následný postoj k celé věci, tedy „doznání“,

kdy z provedených důkazů vyplývá, že případnou škodu svému klientovi neuhradil, a ten je nucen se jí domáhat v soudním řízení, a toto své jednání tedy kárně obviněný ani nezhojil nahlášením zřejmě pojistné události u pojišťovny. To vyplývá i ze skutečnosti, že v soudním řízení vedeném stěžovatelem proti kárně obviněnému na straně kárně obviněného pojišťovna nevystupuje jako vedlejší účastník. Kárný senát má za to, že svým jednáním po žalovaném skutku ještě kárně obviněný zvyšuje škodlivé následky svého jednání. Ani předchozí potrestání na něho žádným způsobem nezapůsobilo.

Za daného skutkového stavu má kárný senát za to, že bylo prokázáno provedenými listinnými důkazy i samotným výsledkem kárně obviněného, že se kárně obviněný dopustil jednání kladeného mu za vinu žalobou kárného žalobce ze dne 21. 9. 2020, přičemž z hlediska úvahy o uložení kárného opatření nepřichází v úvahu uložení jakékoliv pokuty dle § 32 odst. 3 písm. c) zákona o advokacii z důvodu nemajetnosti kárně obviněného, a vzhledem k tomu, že jde o závažné provinění, nepřichází v úvahu uložení mírnějšího kárného opatření, tedy napomenutí či veřejné napomenutí, a přichází v úvahu tedy uložení trestu dočasného zákazu výkonu advokacie či vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Je zřejmé, že kárně obviněný ani nereagoval na opakované výzvy stěžovatele k nahlášení pojistné události a svou nečinností ve věci způsobil stěžovateli významnou škodu, neboť proti stěžovateli je vedeno exekuční řízení a zcela reálně hrozí prodej jeho rodinného domu.

Přítěžující okolností pro kárně obviněného je tedy i jeho kárná minulost, byť ke dvěma rozhodnutím předloženým kárným žalobcem nelze pro uložení kárného opatření přihlížet (§ 35b zákona o advokacii). Je však třeba přihlídnout ke skutečnostem a důkazům citovaným při jednání, a to, že naposledy uloženou pokutu ve výši 50 000 Kč kárně obviněný do současné doby neuhradil, stejně tak jako náklady nákladů kárného řízení.

Vzhledem k tomu je zcela evidentní, že si kárně obviněný jednak ze svých předchozích poklesků nechal dostatečně ponaučení, dokonce není ani schopen jemu uložené sankce uhradit, čímž také svým způsobem vyjadřuje postoj k advokátnímu stavu obecně. Kárný senát tedy došel k jednoznačnému závěru, že kárně obviněnému v tomto konkrétním případě již nepostačuje uložení kárného opatření v podobě pokuty, když je navíc otázkou, s ohledem na majetkové poměry kárně obviněného, zda by toto kárné opatření splnilo svůj účel s ohledem na nepravděpodobnou vymahatelnost. Při stanovení druhu kárného opatření přihlédl kárný senát k povaze skutku, tedy ke skutečnosti, že kárně obviněný porušil své povinnosti advokáta, které na sebe převzal dobrovolně, a to závažným a neomluvitelným způsobem, vycházel přitom ze závažnosti zjištěného porušení povinnosti ze strany kárně obviněného, a k jeho původnímu postoji k celé věci. Svě povinnosti advokáta porušuje opakovaně.

Kárný senát dospěl na základě provedeného dokazování k závěru, že kárně obviněný svým jednáním popsáním ve výroku tohoto rozhodnutí zaviněně, hrubě a zcela neomluvitelným zásadním způsobem porušil všechny povinnosti advokáta, stanovené ve výše zmíněných ustanoveních zákona a stanovských předpisů.

✦ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Pro advokáty a advokátky stále platí skutečně **exkluzivní podmínky pro pojištění vozidel**

Rádi bychom vám připomněli zakotvení významné slevy u pojištění vozidel vyjednané s Generali Českou pojišťovnou (GČP) pro advokátky a advokáty. Protože tato nabídka zaujala celou řadu z vás a je hojně využívána, dovolujeme si zrekapitulovat pár základních údajů pro ty, kteří tuto informaci ještě nezaznamenali.

Je nám potěšením, že advokátům a advokátkám můžeme nabídnout **nadstandardní podmínky pojištění vozidel** i za situace, kdy jsme dlouhodobě svědky postupného nárůstu cen autopojištění. Pokud tedy využijete možnost pojistit vaše vozidlo naším prostřednictvím u výše uvedeného pojistitele, bude vám poskytnuta **sleva ve výši 60 % z pojistného za pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (POV) a havarijního pojištění (HAV).**

Udělení této slevy je podmíněno individuálním posouzením produktového managementu oddělení pojištění motorových vozidel GČP, v závislosti na škodním průběhu pojistníka (poměr mezi náklady na pojistná plnění a rezerv vytvořených na pojistná plnění a uhrazeným pojistným). I v případě, že jste v poslední době měli škodu většího rozsahu, a tedy váš škodní průběh nebude vyhodnocen jako optimální, jsme připraveni pro vás najít jiná výhodná řešení u ostatních pojistitelů na trhu.

Jsme vám ochotně k dispozici v případě zájmu o sjednání následujících produktů:

- **Povinné ručení** – pojištění odpovědnosti z provozu vozidla
- **Havarijní pojištění** (i s fixní spoluúčastí 5 000 Kč) – havárie, odcizení, živelní škody, vandalismus
- **Doplňková připojištění:**
 - Pojištění skel
 - Pojištění úrazu přepravovaných osob
 - Pojištění zavazadel

- Pojištění nákladů na náhradní vozidlo
- Poškození vozidla zvířetem
- Připojištění asistenčních služeb
- Pojištění pořizovací ceny vozidla „GAP“ – kryje rozdíl mezi pořizovací cenou vozidla a obecnou cenou v době pojistné události, jež klesá v závislosti na stáří vozu

Výhodné pojištění se vztahuje na motocykly, osobní a užitková vozidla (s celkovou hmotností do 3 500 kg a maximálním počtem devět míst včetně sedadla řidiče)

ve vlastnictví nebo nájmu (vozidla na leasing) advokáta či advokátky nebo zaměstnance ČAK.

V případě vašeho zájmu vám kdykoli rádi zpracujeme indikativní kalkulaci; budeme nápomocni s ukončením dosavadní pojistné smlouvy, samozřejmě je pak i naše pomoc při likvidaci případných škod.

Věříme, že komplexnost našich služeb šetří váš čas a přináší pojistnou ochranu ve velmi vysoké kvalitě za výhodných cenových podmínek ve všech oblastech vašeho podnikání i soukromého života.

✦ Mgr. TEREZA POLÁKOVÁ,
jednatelka WI-ASS ČR

V případě zájmu prosím kontaktuje naše specialisty:

Pobočka Praha Florentinum, vstup C, Na Florenci 15, 110 00 Praha			Sídlo Olomouc Ostružnická 362/3, 779 00 Olomouc		
Zdeněk Chovanec	Mgr. Martina Ludwig	Ing. Stanislav Pažout	Šárka Kverková	Libor Karný	Ing. Jiří Rusz
+420 605 298 336	+420 739 524 298	+420 734 166 829	+420 737 240 283	+420 730 522 520	+420 736 628 107
chovanec@wiass.cz	ludwig@wiass.cz	pazout@wiass.cz	kverkova@wiass.cz	karny@wiass.cz	rusz@wiass.cz

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

semináře plánujeme převážně v prezenční podobě, případně v online nebo v kombinované podobě – podrobnosti najdete u jednotlivých seminářů na webových stránkách ČAK www.cak.cz – viz levé menu nazvané Pro advokáty/ /Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Semináře pořádané ČAK v Praze

- ve čtvrtek 27. dubna 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2/ONLINE

Pojištění profesní odpovědnosti – příklady z praxe

Mgr. Tereza Poláková, jednatelka a ředitelka WI-ASS ČR
Ing. Stanislav Pažout, zástupce ředitelky WI-ASS ČR
Mgr. Lucie Jandová, expertní právník likvidace Generali Česká pojišťovna

- ve čtvrtek 4. května 2023 / ONLINE

Autorizovaná konverze dokumentů dle zákona č. 300/2008 Sb.

Ing. Helena Duffková, odbor eGovernmentu Ministerstva vnitra,
správce IS, Czech POINT, gestor autorizované konverze dokumentů

- ve čtvrtek 11. května 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Vyjednávání

Ing. Vladimír Nálevka, specialista na problematiku vyjednávání
(negociace)

- ve čtvrtek 18. května 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Děti jako oběti domácího a sexualizovaného násilí v opatrovnickém řízení

JUDr. Lucie Hrdá, advokátka se specializací na trestní právo, domácí násilí, stalking a rodinné právo

- ve čtvrtek 8. června 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Právní psaní – umění přesvědčovat soudce

JUDr. Martin Kopa, Ph.D., soudce Krajského soudu v Brně
Štěpán Janků, autor blogu PrávníPsaní.cz a spolupřekladač knihy
Právní psaní srozumitelným jazykem

- ve čtvrtek 25. května 2023 / budova ČAK – Kaňkův palác,
Národní 16, Praha 1

Institut preventivní restrukturalizace

JUDr. Michal Žižlavský, advokát a insolvenční správce, člen představenstva ČAK, předseda sekce ČAK pro insolvenční právo a předseda Rady expertů Asociace insolvenčních správců
Mgr. Lukáš Mikeska, MBA, ředitel oddělení restrukturalizací v pražské kanceláři společnosti Ernst & Young, dlouholetý člen české pobočky mezinárodní organizace Turnaround Management Association
JUDr. Adam Sigmund, advokát a insolvenční správce se zvláštním povolením, člen Rady expertů Asociace insolvenčních správců a sekce ČAK pro insolvenční právo

- ve středu 14. a ve čtvrtek 15. června 2023 / Myslíkova 258/8,
Praha 2

Mediation Advocacy aneb advokát jako právní zástupce v mediaci

JUDr. Martina Doležalová, Ph.D., advokátka, zapsaná mediátorka, vedoucí sekce ADR České advokátní komory a vedoucí zkušební komisař pro SZK v mediaci
PhDr. Andrea Matoušková, ředitelka Probační a mediační služby, mediátorka, zkušební komisařka

- ve středu 21. a ve čtvrtek 22. června 2023 / budova ČS VTS,
Novotného lávka 200/5, Praha 1

Společné jmění manželů

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Semináře pořádané pobočkou ČAK v Brně

- v úterý 18. dubna 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Trestní odpovědnost právnických osob

prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc., Univ. Priv. Prof.,
místopředseda Ústavního soudu

- ve čtvrtek 4. května 2023 / Přednášková místnost pobočky ČAK

Právní psaní – umění přesvědčovat soudce

JUDr. Martin Kopa, Ph.D., soudce Krajského soudu v Brně
Štěpán Janků, autor blogu PrávníPsaní.cz a spolupřekladač knihy
Právní psaní srozumitelným jazykem

- ve středu 10. května 2023

Přednášková místnost pobočky ČAK

Institut preventivní restrukturalizace

JUDr. Michal Žižlavský, advokát a insolvenční správce, člen
představenstva ČAK, předseda sekce ČAK pro insolvenční právo
a předseda Rady expertů Asociace insolvenčních správců
Mgr. Lukáš Mikeska, MBA, ředitel oddělení restrukturalizací v pražské
kanceláři společnosti Ernst & Young, dlouholetý člen české pobočky
mezinárodní organizace Turnaround Management Association
JUDr. Adam Sigmund, advokát a insolvenční správce se zvláštním
povolením, člen Rady expertů Asociace insolvenčních správců
a sekce ČAK pro insolvenční právo

- ve čtvrtek 11. května 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Promlčení práva

JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře
obchodního práva Právnické fakulty UK

- v úterý 23. května 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Společné jmění manželů 3.

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

- ve středu 7. června 2023 / ONLINE

Pojištění profesní odpovědnosti – příklady z praxe

Mgr. Tereza Poláková, jednatelka společnosti WI-ASS ČR
Zdeněk Chovanec, pojišťovací makléř senior společnosti WI-ASS ČR
Daniel Zacharczyk, senior specialista likvidace škod společnosti
WI-ASS ČR

- ve středu 21. června 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Advokát a jeho chyby v řízení před Ústavním soudem

JUDr. David Uhlíř, soudce Ústavního soudu, bývalý místopředseda
ČAK

- v úterý 27. června 2023 / ONLINE

Participační práva dětí

Mgr. Ing. Martina Círbusová, Ph.D., vedoucí Mediačního
a edukačního centra a Manželských a rodinných poraden
v Brně
Mgr. Robin Brzobohatý, mediátor v Mediačním centru v Brně
a Olomouci

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Střední Morava

- ve čtvrtek 20. dubna 2023 / Hotel Flora, Olomouc

Předkupní právo k pozemkům a stavbám podle přechodných ustanovení o. z. a materiální publicita a nabývání od neoprávněného v aktuální rozhodovací praxi NS

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

32. ročník tradičního běžeckého závodu advokátů

„O PAROHY ARCIVÉVODY FERDINANDA“

Kdy a kde: **sobota 3. 6. 2023, Konopiště**

Závod je určen nejen advokátům a jejich zaměstnancům, ale i jejich rodinným příslušníkům, přátelům
a dalším příznivcům pohybu v přírodě. Závodí se v dětských i dospělých kategoriích.

Přihlášky zasílejte elektronickou poštou na adresu: premusa@pravni.cz

Podrobnosti najdete v Advokátním deníku a v Kalendáři sportovních a společenských akcí na webu ČAK.

XXX. konference

Karlovarské právnícké dny

15. až 17. června 2023, HOTEL THERMAL, Karlovy Vary

Registrační formulář a další informace najdete na www.kjt.cz.

Účastnický poplatek činí 11 000 Kč + DPH.

PROGRAM

Kdy a komu se (ne)vyplatí porušit právo?

prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., PF MU, Brno

K čemu je Ústavní soud?

Mgr. et Mgr. Michal Bobek, MJur, Ph.D., Dr. h. c., NSS

Způsobilost k výkonu funkce statutárního orgánu po novele z. o. k. k 1. 7. 2023

prof. JUDr. Jan Dědič, VŠE, AK Kocián, Šolc, Balašík, doc. JUDr. Ivana Štenglová, VSCI, PF UK, Praha

Soutěžní právo v podmínkách řešení energetické krize

JUDr. Ondřej Dostal, ČEZ

Právo věku „uálů“

prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Právnická fakulta TU, Trnava, Ústav státu a práva AV ČR

Konsensuální vyřízení věci v trestním řízení proti právnickým osobám, limitace zmocnění advokáta

prof. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D., PF UK Praha, JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D., PF UK, Praha

Právní domněnky a fikce ve smluvních vztazích

JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D., NS ČR

Aktuální výzvy v právu odpovědnosti za vady

Univ. Prof. Dr. iur. Georg Kodek LL.M., WU Wien

Zápočet v insolvenčním řízení (případně i novela k restrukturalizaci)

JUDr. Zdeněk Krčmář, NS ČR

Ochrana advokátního tajemství při prohlídce advokátní kanceláře

doc. JUDr. Ondrej Laciak, Ph.D., advokát, místopředseda SAK

Rozdělení důkazního břemena ve sporu o vrácení peněžité částky

doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., PF MU, Brno

Výklad závěti

doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D., PF UP, Olomouc

Mlčeti (a) zlato – novinky z advokátního práva

JUDr. Monika Novotná, advokátka, místopředsedkyně ČAK

Odpovědnost státu za škodu podle principu Francovich

JUDr. Jan M. Passer, Ph.D., LL.M., Soudní dvůr EU, Lucemburk

Digitální právní jednání z hlediska hmotného práva v bankovních vztazích, distributorů energií a poskytovatelů telekomunikačních služeb

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., PF UK, Praha

Determinace smluvního vztahu nezávislá na vůli stran

prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc., PF UK, Praha (bývalá soudkyně Tribunálu EU)

Výkon funkce a činnosti statutárního orgánu v trestněprávních souvislostech

JUDr. František Púry, Ph.D., NS ČR, JUDr. Martin Richter, Ph.D., PF UK, Praha

Právní ochrana ze strany státních soudů při přezkumu rozhodčích nálezů

Hon. Prof. Mag. Dr. Jürgen Rassi, Privatdoz., OGH Wien

Přezkum rozhodčích nálezů v ČR

Mgr. Dušan Sedláček, advokát, Praha

Odpovratelnost v insolvenčním řízení – zákaz předbírání ve frontě věřitelů

Mgr. Petr Sprinz, Ph.D., LL.M., advokát, Praha

Ovlivňování rozhodčího řízení judikaturou českých obecných soudů

JUDr. Juraj Szabó, Ph.D., Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR

Neúčinné vyšetřování v judikatuře Ústavního soudu

prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., ÚS ČR, PF UK, Praha

Pracovněprávní ochrana členů statutárních orgánů obchodních korporací aneb Nekonečný příběh, díl 875

JUDr. Petr Šuk, NS ČR

Právní charakter zařízení energetické či telekomunikační infrastruktury a zákonná a smluvní omezení vlastníků pozemků

doc. JUDr. Petr Tégel, Ph.D., PF UP, Olomouc

Zneužití bankovních úvěrů a záruk

doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc., Ústav státu a práva SAV

Protiprávní čerpání abstraktní bankovní záruky – existuje účinná obrana?

prof. Dr. Friedrich Graf von Westphalen, prezident KJT

Koreferát k české úpravě finanční záruky a aktuální judikatuře

Mgr. Michal Vávra, advokát, Brno/Vídeň

Moderátoři konference: JUDr. Vladimír Zoufalý a Mgr. Michal Vávra, JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D., doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc., JUDr. Ondřej Trubač, Ph.D., LL.M., doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D., a Mgr. Kamil Blažek

Konference bude simultánně tlumočena ČJ/NJ. Změna programu vyhrazena.

V rámci slavnostní recepce dne 16. 6. 2023 budou vyhlášena tradiční ocenění společnosti (Prestížní cena, Autorská cena a Pocta judikátu).

Anketní lístek

KARLOVARSKÉ PRÁVNICKÉ DNY

PRESTIŽNÍ CENA 2023

pro nejlepší právníký časopis v České a Slovenské republice

ČASOPIS /recenzované časopisy (R)	YDAVATEL	HODNOŤTE 1-10	ODBOBNÁ	INFORMAČNÍ
1 Acta Iuridica Olomucensia	(R) Univerzita Palackého v Olomouci	ČR		
2 Ad Notam	Notářská komora ČR	ČR		
3 Ars notaria	Notářská komora SR	SR		
4 Bulletin advokacie/Advokátní deník	(R) Česká advokátní komora	ČR		
5 Bulletin slovenskej advokácie	(R) Slovenská advokátska komora	SR		
6 Bulletin Stavební právo	Česká společnost pro stavební právo	ČR		
7 Časopis pro právní vědu a praxi	(R) Masarykova univerzita, Brno	ČR		
8 Epravo	EPRAVO.CZ, a. s.	ČR		
9 International and Comparative Law Review	(R) Univerzita Palackého v Olomouci	ČR		
10 Jiné právo	Kolektiv autorů (blog)	ČR		
11 Jurisprudence	(R) Wolters Kluwer ČR, a. s., PF UK	ČR		
12 Justičná revue	(R) Ministerstvo spravodlivosti SR	SR		
13 Komorní listy	(R) Exekutorská komora ČR	ČR		
14 Kriminallistika	(R) Ministerstvo vnitra ČR	ČR		
15 Obchodní právo	(R) Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
16 Obchodněprávní revue	(R) C. H. Beck	ČR		
17 Právněhistorické studie	(R) Právnícká fakulta UK v Praze	ČR		
18 Právní prostor	ATLAS consulting spol. s r. o.	ČR		
19 Právní rádce	Economia, a. s.	ČR		
20 Právní rozhledy	(R) C. H. Beck	ČR		
21 Právnícké listy	(R) PF ZČU v Plzni, Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
22 Právník	(R) Ústav státu a práva AV ČR	ČR		
23 Právní obzor	(R) Ústav státu a práva SAV	SR		
24 Právo a rodina	Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
25 Soukromé právo	Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
26 Revue církevního práva	(R) Společnost pro církevní právo	ČR		
27 Revue pro právo a technologie	(R) Masarykova univerzita, Brno	ČR		
28 Rodinné listy	Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
29 Soudce	Soudcovská unie ČR	ČR		
30 Soudní rozhledy	(R) C. H. Beck	ČR		
31 Správní právo	(R) Ministerstvo vnitra ČR	ČR		
32 Státní zastupitelství	(R) Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
33 Súkromné právo	(R) Wolters Kluwer SR, s. r. o.	SR		
34 Trestněprávní revue	(R) C. H. Beck	ČR		
35 Trestní právo	(R) Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
36 Zo súdnej praxe	(R) Wolters Kluwer SR, s. r. o.	SR		
37 Zpravodaj Jednoty českých právníků	Jednota českých právníků	ČR		

Není nutné hodnotit všechny časopisy, jde o hodnocení výlučně dle vlastní znalosti a možnosti srovnání. Odborná a informační úroveň se hodnotí zvlášť přidělením bodů od 1 do 10, kdy 1 bod je určen pro nejnižší a 10 pro nejlepší úroveň. Níže lze navrhnout pravomocný rozsudek publikovaný mezi 1. 3. 2022 a 28. 2. 2023 na cenu

POČTA JUDIKÁTU:

Soud: _____ sp. zn.: _____ ze dne _____

Jméno, příjmení, titul:

Profese:

Adresa sídla:

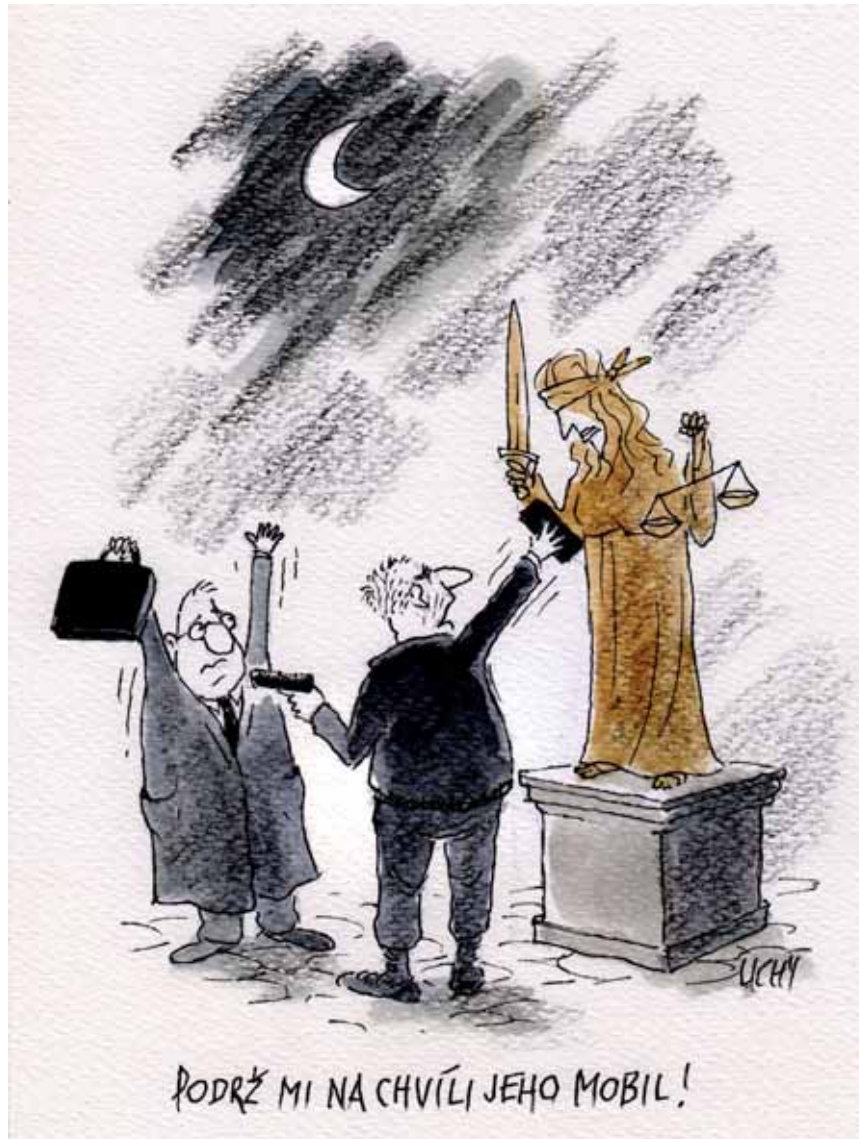
Tel.:

E-mail:

Podpis:

Souhlasím s uchováním následujících údajů pro účely zpracování ankety po dobu dvou let od uzávěrky. Prohlašuji, že jsem anketní lístek vyplnil/a osobně dle svého nejlepšího přesvědčení.

Anketní lístek zašlete, prosím, poštou nejpozději do 31. 5. 2023, per e-mail do 12 hodin dne 16. 6. 2023 na adresu casopis.kjt@gmail.com, případně jej vyplňte na www.kjt.cz, kde je zveřejněn i Statut této ceny. Při el. vyplnění (bez vlastního podpisu) jej zašlete ze svého vlastního e-mailu uvedeného ve vašich veřejných kontaktech. Anketní lístky obdržené do 31. 5. 2023 budou slosovány o věcné ceny (právníckou literaturu).

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- František Josef I. bohatě odměnil obhájce mexického císaře Maxmiliána I.? Obhajobu, která skončila odsuzujícím rozsudkem a popravou uvedeného bratra Františka Josefa I., vedli advokáti Mariano Riva Palacio (1803-1880) a Rafael Martínez de la Torre (1828-1876). Jelikož oba obhájci odmítli peněžní odměnu, daroval jim František Josef I. „po stříbrném náčiní stolním v ceně 50 000 zl.“. Jak se dále píše v deníku Moravská orlice z 16. června 1868, „před několika dny zaslal ty dary, anto rakouského vyslance v Mexiku není, baron Rothschild do Mexika“. Oba jmenovaní advokáti byli rovněž politicky činní, po Rafaelu Martínezovi de la Torre, jenž byl po určitou dobu i starostou hlavního města, bylo dokonce pojmenováno město Martínez de la Torre v mexickém státě Veracruz.

- dne 26. září 1653 se u Úřadu zemských desk dostalo advokátům napomenutí od Jeho Milosti nejvyššího sudího zemského? Ten advokátům mimo jiné vytykal, že „bezpotřebné a zřízením zemským zopověděné obšírnosti na samé toliko stran tejrání, soudův pak nemalé obtížnosti v spisích právních užívají; i poněvadž zřízení zemské,

na kteréž jsou všichni přísahali, takové všeliké prodloužilosti zapovídá, z té příčiny se podobně napominají, aby právo a zřízení zemské lepeji na pozor vzali, všelikých bezpotřebných obšírností se budoucně varovali, obzvláště pak v spisích průvodních nic jiného, tak jakž dotčené zřízení zemské též vyměřuje, než toliko to, co personas et dicta testium concerniruje nepřednášeli, sice netoliko takové spisy jim zase zpátkem navraceny, ale i všem takovým k budoucím promotím cesta zamezena bude“.

- Jednota kandidátů advokacie v království Českém již krátce po svém založení „odporučovala ctěným pp. advokátům konci-pienty“? Požadavky pro uchazeče o místo kandidáta advokacie na Moravě lze zjistit například z inzerátu v časopisu Právník v roce 1889. Hledal se uchazeč „úplně mocný obou zemských jazyků, sběhlý v jednání se stranami, který může se vykázati dobrými vysvědčeními o své spůsoblosti... Kandidáti se zkouškou soudcovskou mají přednost.“

❖ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

**SLEDUJTE VŠECHNA
INFORMAČNÍ MÉDIA ČAK
A NEUNIKNE VÁM NIC PODSTATNÉHO
Z DĚNÍ V KOMOŘE, V ADVOKACII
ANI V CELÉM JUSTIČNÍM SVĚTĚ**

ADVOKÁTNÍ DENÍK

• www.advokatnidenik.cz

• TWITTER ČAK @CAK_cz

• LinkedIn ČAK –
Česká advokátní komora

• FLASH NEWS

• NEWS ČAK

• www.cak.cz

Získejte mezinárodně uznávaný titul

LL.M.
Master of Laws

na **Univerzitě Karlově**

V akademickém roce 2023/2024

nabízíme kurzy v českém jazyce v těchto oborech:

- **SPORTOVNÍ PRÁVO**
- **ZDRAVOTNICKÉ PRÁVO**

Třísemestrální kurz vyučovaný v kombinované formě je určen uchazečům s ukončeným vysokoškolským vzděláním, kteří mají zájem prohloubit si znalosti ve vybrané právní oblasti a rozšířit svůj profesní záběr.

Přednáší přední čeští i zahraniční odborníci z akademické sféry i praxe.

Termín podání přihlášek: 31. srpna 2023

Podmínky studia a podrobné informace:

www.prf.cuni.cz/llmcz

tel.: +420 775 854 820

e-mail: llmcz@prf.cuni.cz

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova